

วารสาร มมร วิชาการล้านนา

Academic Journal of MBU Lanna; Campus

ปีที่ 8 เล่มที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2562 Vol.8 No.2 July-December 2019

ISSN.2286-8267 (print)

ISSN.2697-4959 (online)

พิธีไหว้ครูประจำปีการศึกษา 2562

สำนักงานวารสารมมร วิชาการล้านนา

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200 Web: www.tci-thaijo.org/index.php/mbulncjournal

วารสาร มมร วิชาการล้านนา
Academic Journal of MBU; Lanna Campus
ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2562
ISSN 2286-8267 (print), ISSN 2697-4959 (online)

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่บทความทางวิชาการ และผลงานการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาศาสนาและปรัชญา ศีลภาสตร์ สังคมศาสตร์
ซึ่งเน้นองค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนา ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาชุมชนและสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาอันสอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัย

ลิขสิทธิ์

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ที่ปรึกษา

พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.
พระมหาสกุณ มหาวีโร, ผศ.ดร.

พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี, ผศ.ดร.
พระมหาบุญสมสมบัติ ปากาโร

ผศ.ดร.ตระกูล ชำนาญ

บรรณาธิการ

พระมหาวิเศษ ปณณวชิโร เสาะพบดี, รศ.ดร.

กองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
พระครูสมุทรโชนโชติ จิระมโน, ดร.
ผศ.ดร.โพน นามณี
ผศ.ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี
ดร.อุเทน ลาพิงค์
ดร.ณรงค์ศักดิ์ ลุนสำโรง
อาจารย์วิรัช ภูมาศรี

หน่วยงานภายนอก

พระครูปริยัติยานุศาสตร์, ดร.
รศ.ประวดี พันผาสุก
ดร.วินิจ ผาเจริญ
ดร.มนตรี วิชัยวงศ์
ดร. เมืองอินทร์ ชรสวรรณ
ดร.วินิจ ผาเจริญ
รศ.ดร.สุวิทย์ รุ่งวิสัย
รศ.สมหมาย เปรมจิตต์
ผศ.ดร.สัญญา สะสอง
ผศ.ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม
ดร. มนตรี วิชัยวงศ์
อาจารย์ อมฤต พัวไพรัช
อาจารย์ จารุวรรณ ปฐมนพวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยพายัพ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความวิจัย

พระมหาสกุณ มหาวีโร, ดร.
ผศ.ดร.ตระกูล ชำนาญ
ดร.ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์
ผศ.ดร.โพน นามณี
รศ.อัครชัย ชัยแสวง
พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริบุญโญ, ผศ.ดร.
ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล
ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช
ผศ.ดร.สาคร พรหมโคตร
ผศ.ดร.สัญญา สะสอง
ผศ.ดร.ประทีป พิษทองกลาง
รศ.ดร.ปรุฑม บัญศรีตัน
ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปพิชญา พรหมกันธา
ดร.มนูญ สอนโพนงาม
ผศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร
รศ.ดร.เกตุมนี มากมี
ผศ.ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม
ผศ.ดร.สมัย วรรณอุดร
ผศ.พุลสุข กรรณาริก

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ต้นฉบับจะต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) โดยกองบรรณาธิการจะเป็นผู้สรรหาจากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ จำนวน 2 ท่านต่อเรื่อง

พิมพ์ที่

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่ 50200

กำหนดออก

ปีละ 2 ฉบับ: ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

ส่งบทความออนไลน์ได้ที่

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/mbulncjournal>

ความคิดเห็นในบทความของผู้เขียนบทความ ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

วารสาร มมร วิชาการล้านนา ของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ของปี 2562 (เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม) นอกจากมีวัตถุประสงค์เป็นเวทีเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ที่เน้นวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และข้อมูลวิชาการที่ได้ผ่านการศึกษาค้นคว้า

วารสารฉบับนี้ ได้รับความสนใจจากนักวิชาการ นักวิจัยจากสถาบันต่างๆ ส่งบทความเข้าร่วมตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ โดยตอบสนองวัตถุประสงค์ของวารสารอย่างครอบคลุม ภายใต้มาตรฐานทางวิชาการที่ผ่านการคัดกรองจากผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างดีเช่นเดิม พร้อมมีการพัฒนาในระบบองค์รวมให้มีมาตรฐานสากลยิ่งขึ้นไป

นักวิจัย นักศึกษา สาขาที่เกี่ยวข้องกับ สังคมศาสตร์ ศาสนาปรัชญา และศึกษาศาสตร์ ที่มีความต้องการจะส่งบทความ สามารถส่งบทความวิจัยมาเพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร มมร วิชาการล้านนา โดยส่งบทความออนไลน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/mbulncjournal>

สอบถามรายละเอียดด้วยตัวเองที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา วัดเจติยหลวงวรวิหาร ต.พระสิงห์ อ. เมือง จ.เชียงใหม่ หรือ โทร. 053-278-975 ต่อ 14, 086-672-4099

กองบรรณาธิการ

วารสาร มมร วิชาการล้านนา

สารบัญ

เนื้อหา

หน้า

- ๑ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
A Confirmatory factor analysis of academic leadership of school administrators in implementing
Islamic studies curriculum in primary schools under the Jurisdiction of the primary educational
service area offices in the three southern provinces
อนุมัติ มะรือสะ..... 1
- ๑ ศึกษาปัจจัยความสำเร็จการปฏิบัติธรรมของศูนย์ปฏิบัติธรรม ตานัง เลนัง เฉลิมราช
A Study of the Success Factors of Practicing Meditation at Tanang Lenang Chaloe Rat
Meditation Center, Chiang Mai Province
พระชัยรักษ์ ผาสุกวิหาโร (พรหมตัน)..... 9
- ๑ ผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน รายวิชา การงานอาชีพและเทคโนโลยีสำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทรงกระเทียม
Learning Achievement of Project-Based Learning in Occupations and Technology Learning Area
for the Sixth Graders, Wat Songkratiam School
สิตาพัชร ห้องสวัสดิ์ 18
- ๑ วิเคราะห์คติความเชื่อเชิงปรัชญาในประเพณีการเลี้ยงผีตอง
Analysis on the philosophical belief in Phee Dong ritual tradition
Phra Pasitthideth Chaleunsouk..... 29
- ๑ วิเคราะห์พระเจ้าทรงเครื่อง ในล้านนาตามแนวพุทธศิลป์
An Analysis on The Crowned Buddha Statue in Lanna Based on The Buddhist Arts
พระนิติพัฒน์ อุชฺชาโร (บวรโรจน์ศิริ)..... 34
- ๑ การส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่
Social Innovation Promotion and Support for Local Development of Sub-district Municipalities
in Chiang Mai
ณัฐชานันท์ วงศ์มูลิธิกร..... 42
- ๑ การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่
The Empowerment on the Strengthening forward Puññakiriya-vatthu of Saen Kom Community
Mae Wang District, Chiang Mai Province
พระครูวินัยธรสัจชัย ญาณวิโร (ทิพย์โอสถ)..... 52

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
๑ กลยุทธ์การพูดโน้มน้าวของตัวละครในนวนิยาย เส้นไหมสีเงิน ของ ว.วินิจัยกุล The Strategies of Persuaive Speech Used by Characters in Sen Mai Si Ngerm of V.Vinichchaikul ประภาพร ธนภิตติเกษม.....	63
๑ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยา ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์ Comparison of Learning Achievement of Basic Mandarin by Using Storyline Instructional Model for the Third Graders, Kularbwittaya School วรรณชน โลกานุวัตรเสถียร.....	71
๑ สติลาการเทศน์มหาชาติในท้องถิ่นล้านนา A Style of Mahajat sermon in Lanna style พระใบฎีกานพ จนทปนโน.....	81
๑ การนำตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาด้านการบริการวิชาการแก่สังคมลงสู่การปฏิบัติ อย่างมีประสิทธิภาพ Putting Indicators and Criteria Assessment into Practice in Educational Quality Assurance : Academic Services for Society อุษาพร เสวกวิ.....	88
๑ เทคโนโลยีซินโดรม : ปัญหาสุขภาพของคนยุคไอทีที่ไม่ควรไม่ข้าม Technology syndrome and the health problems of people in IT era สุนิสา กิจจานุกิจศิลป์.....	94
๑ รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร.....	98

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการบริหารหลักสูตร
อิสลามศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

A CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL
ADMINISTRATORS IN IMPLEMENTING ISLAMIC STUDIES CURRICULUM IN PRIMARY
SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICES IN THE THREE SOUTHERN PROVINCES.

อนุมติ มะรือสะ¹

Anumat Maruesa

E-mail: anumat-ma@outlook.com

ประพัฒน์พงษ์ เสนาฤทธิ์²

Prapatpong Senarith

สมเกียรติ ศรีจักรวาล²

Somgiart Srijakrawarn

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 255 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบง่ายโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน (Yamane) จำนวน 156 คน วิธีดำเนินการวิจัยมี 5 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาวรรณกรรมและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย 3) สร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 4) รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และ 5) วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการศึกษา เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.46) (2) โมเดลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ด้านการใช้กลยุทธ์ในการบริหารงานวิชาการ และด้านการติดตามผลการจัดการเรียนการสอนของครู มีตัวแปรต้นชี้วัดขององค์ประกอบทั้งหมด 13 ตัวแปร มีค่า Chi-square เท่ากับ 104.359 ค่า P-value เท่ากับ .001 ค่าองศาอิสระ (d.f.) เท่ากับ 63 ค่า CMIN/df เท่ากับ 1.656 ค่า NFI เท่ากับ .917 ค่า CFI เท่ากับ .965 ค่า IFI เท่ากับ .965 และค่า RMSEA เท่ากับ .065

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ, หลักสูตรอิสลามศึกษา, โรงเรียนประถมศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to analyze the factors supporting the academic leadership of the administrators in implementing Islamic studies curriculum in primary schools under the jurisdiction of the Primary Educational Service Area Offices in the three southern border provinces. The population of this study was 255 State-run primary school administrators carrying out Islamic studies curriculum in academic year 2013. A Taro Yamane' simple random method was used to draw a sample of 156 principals. The research method consists of 5 stages: (1) Review of literature and related documents; (2) Formulate a conceptual framework for research; (3) Develop and verify research instrument; (4) Collect data from the sample; and (5) Analyze data and present the results. The data

¹ นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

² อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

were collected by a self-administered questionnaire. The statistical analyses used included frequency, percentage, mean, standard deviation, content analysis, and confirmatory factor analysis respectively.

The findings of this research revealed that: (1) Academic leadership of administrators in implementing the Islamic studies curriculum in primary schools under the Primary Educational Service Area Offices in the three southern border provinces was at a high level ($\bar{x} = 4.40$, $S.D. = 0.46$). (2) An academic leadership model of the administrators in implementing Islamic studies curriculum in primary schools under the Primary Educational Service Area Offices in the three southern border provinces was consistent with empirical data. There were three factorial areas identified in the model, namely, instructional management, academic management strategies, and supervision and evaluation of instructional activities. The model covered 13 variables with the chi-square values of 104.359, P-value of .001, df of 63, CMIN / df of 1.656, NFI of .917, CFI of .965, IFI of .965, and the RMSEA value of .065.

Keywords: Academic leadership, Islamic studies curriculum, elementary schools, Primary Educational Service Area Offices.

บทนำ

ประเทศไทยประกอบด้วยชนชาติหลากหลายเผ่าพันธุ์ ซึ่งแต่ละเผ่าพันธุ์มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแตกต่างกัน โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส ที่ประชากรส่วนใหญ่มิมีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ประชากรพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม พุทธภาษามลายูถิ่นในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายโดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคม และความต้องการของผู้เรียน ประชาชน และให้การศึกษา มีบทบาทในการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 2) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนรัฐ จึงต้องอาศัยการบริหารและการจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษา ที่มีคุณภาพมากกว่าสถานศึกษาทั่วไป ที่ไม่ได้จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้ประโยชน์สูงสุด

จากแนวคิดข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สภาพของปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอนทางด้านอิสลามศึกษา โดยเฉพาะด้านหลักสูตรอิสลามศึกษา ที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์สูงสุดของการพัฒนาพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาเพื่อเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการเรียนรู้ ประเด็นของปัญหาข้างต้น จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายต่อผู้นำทางการศึกษา โดยเฉพาะการบริหารและการจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาซึ่งขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีระบบมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสม

ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนรัฐที่เข้าร่วมโครงการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องดำเนินการบริหารและการจัดการหลักสูตรสายสามัญควบคู่กับหลักสูตรอิสลามศึกษาไปพร้อมๆกัน ผู้วิจัยจึงเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารให้เป็นไปในแนวทางที่พึงประสงค์ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

สมมติฐานการวิจัย

โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้สูงขึ้นสอดคล้องกับสภาพบริบทสังคม เศรษฐกิจของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ในการปรับปรุงพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ร่วมงานได้นำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสร้างความมั่นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องต่อไป

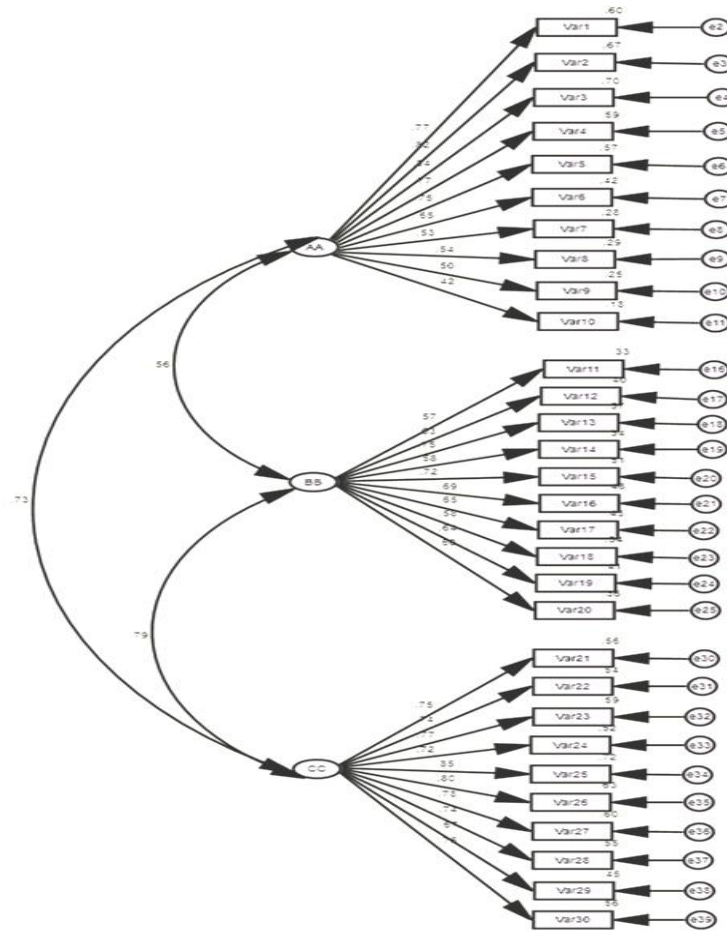
วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 156 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย กำหนดขนาดโดยใช้สูตรยามาเน่ ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาในโรงเรียนรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 255 คน จาก 255 โรงเรียน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอนคือ (1) ศึกษาวรรณกรรม องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง (2) กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (3) สร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ ซึ่งเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน หาค่าความเที่ยงตรงโดยหาค่า IOC วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (α -Coefficient) (4) เก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (5) วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการศึกษา โดยพิจารณาจาก $\bar{X}$, S.D. ไคสแควร์ (Chi-square, χ^2), RMSEA, RMR, GFI, NFI และ CFI

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม (Overall Model Fit Measure) พบว่า องค์ประกอบของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรดัชนีชี้วัดขององค์ประกอบทั้งหมด 30 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(factor loading) อยู่ระหว่าง 0.420 - 0.848 มีค่า Chi-square เท่ากับ 1406.295 ค่า P-value เท่ากับ .000 ค่า df เท่ากับ 402 ค่า CMIN/df เท่ากับ 3.498 ค่า NFI เท่ากับ .620 ค่า CFI เท่ากับ .692 ค่า IFI เท่ากับ .696 และค่า RMSEA เท่ากับ .127

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร : CFA
 chi-square =1406.295 p-value =.000 df =402 n = 156 CMIN/df =3.498
 NFI =.620 CFI =.692 IFI =.696 RMSEA =.127

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม
 (Overall Model Fit Measure)

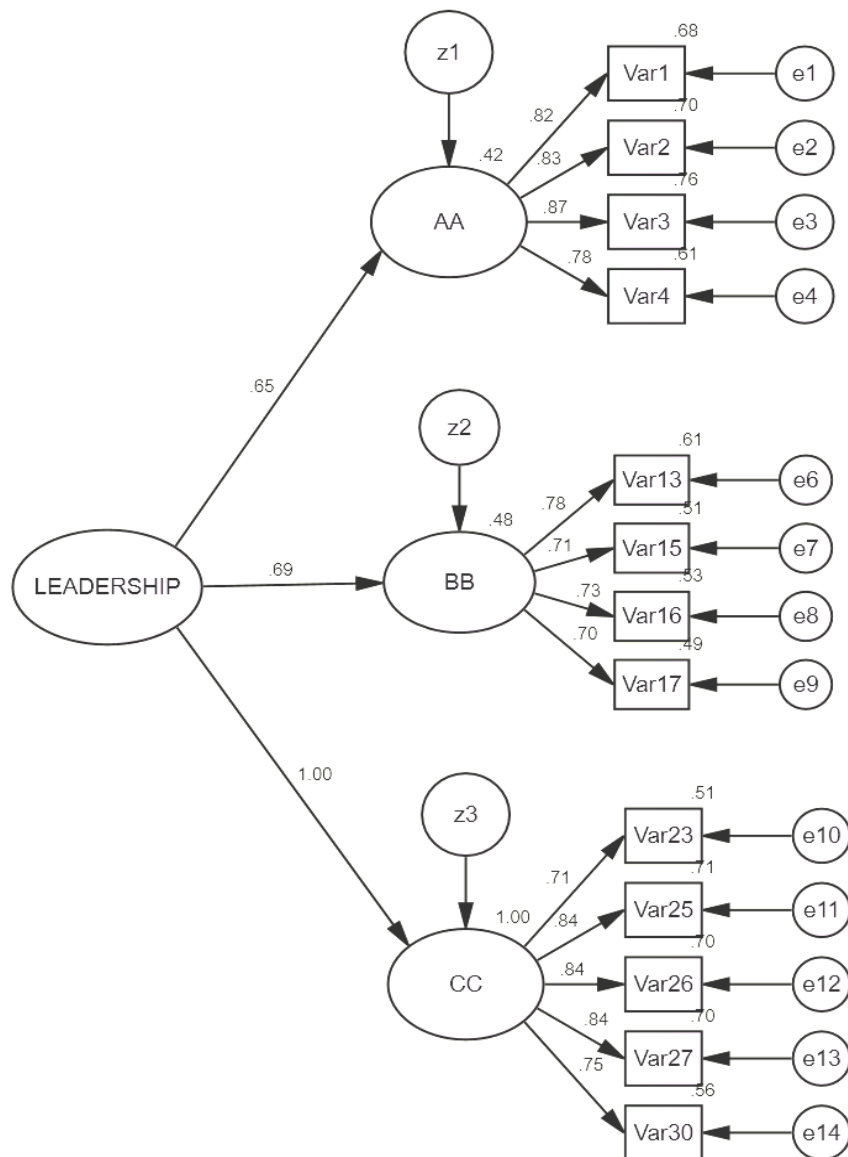
จากภาพที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์โมเดลนี้ซึ่งมีตัวแปรต้นชี้วัดขององค์ประกอบทั้งหมด 30 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง 0.420 - 0.848 มีค่า Chi-square เท่ากับ 1406.295 ค่า P-value เท่ากับ .000 ค่า df เท่ากับ 402 ค่า CMIN/df เท่ากับ 3.498 ค่า NFI เท่ากับ .620 ค่า CFI เท่ากับ .692 ค่า IFI เท่ากับ .696 และ ค่า RMSEA เท่ากับ .127 ซึ่งเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ที่เหมาะสมในการยอมรับโมเดลหนึ่งๆ แล้ว จะพบว่าโมเดลนี้เป็นโมเดลที่ยังไม่เหมาะสมที่จะอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ กล่าวคือตัวแปรในโมเดลที่วัดองค์ประกอบควรจะต้องถูกพิจารณาใหม่ อีกทั้งเป็นไปตามหลักโมเดลประหยัด ปรากฏดังตารางที่ 1 และ ภาพที่ 2 องค์ประกอบของโมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรต้นชี้วัดขององค์ประกอบทั้งหมด 13 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง 0.697 – 0.869 มีค่า Chi-square เท่ากับ 104.359 ค่า P-value เท่ากับ .001 ค่า df เท่ากับ 63 ค่า CMIN/df เท่ากับ 1.656 ค่า NFI เท่ากับ .917 ค่า CFI เท่ากับ .965 IFI เท่ากับ .965 และค่า RMSEA เท่ากับ .065

ตารางที่ 1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าน้ำหนักองค์ประกอบและค่าสถิติทดสอบ C.R. องค์ประกอบของโมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์(Model Fit)

ตัวแปร			น้ำหนักองค์ประกอบ	S.E.	C.R.	P
BB	<---	LEADERDHIP	0.695	0.159	5.852	***
AA	<---	LEADERDHIP	0.646			
CC	<---	LEADERDHIP	1.00	0.2	6.819	***
Var1	<---	AA	0.824			
Var2	<---	AA	0.834	0.089	11.972	***
Var3	<---	AA	0.869	0.089	12.623	***
Var4	<---	AA	0.78	0.093	10.918	***
Var13	<---	BB	0.781			
Var15	<---	BB	0.714	0.126	8.488	***
Var16	<---	BB	0.729	0.101	8.666	***
Var17	<---	BB	0.697	0.103	8.282	***
Var23	<---	CC	0.715			
Var25	<---	CC	0.843	0.115	10.023	***
Var26	<---	CC	0.839	0.121	9.976	***
Var27	<---	CC	0.837	0.124	9.953	***
Var30	<---	CC	0.751	0.122	8.95	***

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร : CFA (MODEL FIT)
 chi-square =104.359 p-value =.001 df =63 n = 156 CMIN/df =1.656
 NFI =.917 CFI =.965 IFI =.965 RMSEA =.065

ภาพที่ 2 แสดงโมเดลความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit)

จากภาพที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์โมเดลนี้ซึ่งมีตัวแปรต้นชี้วัดขององค์ประกอบทั้งหมด 13 ตัวแปร มีค่า Chi-square เท่ากับ 104.359 ค่า P-value เท่ากับ .001 ค่า df เท่ากับ 63 ค่า CMIN/df เท่ากับ 1.656 ค่า NFI เท่ากับ .917 ค่า CFI เท่ากับ .965 ค่า IFI เท่ากับ .965 และค่า RMSEA เท่ากับ .065 ซึ่งเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ที่เหมาะสมในการยอมรับโมเดลหนึ่งๆ แล้ว จะพบว่าโมเดลนี้เป็นโมเดลที่เหมาะสมที่จะอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ เนื่องจากมีค่า CMIN/df ไม่เกิน 3 ค่า NFI ,CFI, GFI มากกว่า .9 และค่า RMSEA ไม่เกิน .08 และค่า CMIN/df ไม่เกิน 3 เป็นโมเดล ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) สามารถที่จะนำไปอธิบายค่าสถิติต่าง ๆ ต่อไปได้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่ดีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ในโมเดลนี้จะพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนด้านการนิเทศติดตาม ประเมินผลการสอนของครู (CC) มีค่ามากที่สุด เท่ากับ 1.00 ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู (BB) คือเท่ากับ .695 และด้านการใช้กลยุทธ์ในการบริหารงานวิชาการ (AA) มีค่าเท่ากับ .646 ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

โมเดลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีตัวแปรต้นชี้วัดขององค์ประกอบทั้งหมด 13 ตัวแปร มีค่า Chi-square เท่ากับ 104.359 ค่า P-value เท่ากับ .001 ค่า df เท่ากับ 63 ค่า CMIN/df เท่ากับ 1.656 ค่า NFI เท่ากับ .917 ค่า CFI เท่ากับ .965 ค่า IFI เท่ากับ .965 และค่า RMSEA เท่ากับ .065 จะพบว่าโมเดลนี้เป็นโมเดลที่เหมาะสมที่จะอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ เนื่องจากมีค่า CMIN/df ไม่เกิน 3 ค่า NFI, CFI, GFI มากกว่า .9 และค่า RMSEA ไม่เกิน .08 และค่า CMIN/df ไม่เกิน 3 เป็นโมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) สามารถที่จะนำไปอธิบายค่าสถิติต่าง ๆ ต่อไปได้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่ดีที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นตรงกันว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อการนิเทศติดตาม ประเมินผลการสอนของครู เป็นผู้นำทางวิชาการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อบุคลากรในสถานศึกษา ชุมชนและผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการกำหนดให้มีการนิเทศติดตามผล สอดคล้องกับแนวคิดของ Wildy and Dimmock (1993 อ้างถึงใน ประยูร อาคม, 2548, หน้า 13) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องสืบเสาะหาแนวทางที่ดีและเหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนาเพื่อความเป็นเลิศทางการศึกษา กำกับติดตามนิเทศครู สอดคล้องกับวิรุฬ เกิดภักดี (2551, หน้า 100-102) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน ผลการวิจัยพบว่าการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน อีกทั้งสอดคล้องกับกิตติ ชาติช่วง (2553, หน้า 88-89) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการใช้หลักสูตรโดยรวมและรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ ด้านการเตรียมและพัฒนาบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตร ด้านการบริการแหล่งวิทยาการและด้านการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร สอดคล้องกับกิตติพงษ์ พงศ์ยะ (2554, หน้า 93-95) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า โมเดลองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัด ลำปางมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถนำองค์ประกอบที่ผ่านการวิเคราะห์ ยืนยันได้ด้วยข้อมูลทางสถิติไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนใช้เป็นแบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
2. ควรนำองค์ประกอบที่ผ่านการวิเคราะห์ ยืนยันได้ด้วยข้อมูลทางสถิตินี้ ให้สถานศึกษานำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนางานวิชาการ หรือการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ของนักเรียนและคุณภาพครูผู้สอนให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาภาวะผู้นำทั้งสามด้านให้สูงขึ้น ซึ่งประกอบ ด้วยด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ด้านการใช้กลยุทธ์ในการบริหารงานวิชาการ ด้านการนิเทศติดตาม ประเมินผลการสอนของครู โดยใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลายเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำในการบริหารองค์การ ทั้งนี้เนื่องจาก

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีหน้าที่บริหารงานตามภารกิจขององค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด มีหน้าที่ในการบริหารงานจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลายอย่าง เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการเรียนการสอนของโรงเรียน คุณภาพภาวะผู้นำของผู้บริหารจะมีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนและความเจริญก้าวหน้าโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

จากข้อค้นพบจากการวิจัย เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านการใช้กลยุทธ์ในการบริหารงานวิชาการ (AA) ในโมเดลนี้ จะพบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ของตัวแปร เรียงจากค่ามากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนางานวิชาการที่ชัดเจน (Var3) เท่ากับ .869 มีการวางแผนพัฒนางานวิชาการและกำหนดวิธีการดำเนินงานให้ตรงตามเป้าหมายของโรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัด(Var2) เท่ากับ .834 มีการประชุมเพื่อชี้แจงให้ครูทราบถึงวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนางานด้านวิชาการของสถานศึกษา (Var1) เท่ากับ .824 เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนงานการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา (Var4) เท่ากับ .780 ตามลำดับ และร่วมกันอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบด้านนี้ได้ร้อยละ 42 ซึ่งตัวแปรสังเกตทั้ง 4 ตัวแปรนี้ สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบด้านนี้ได้เพียงร้อยละ 42 เท่านั้น ไม่ถึงร้อยละ 50 ดังนั้นควรศึกษาวิจัยเชิงสาเหตุหรือวิเคราะห์องค์ประกอบนี้ น่าจะมีตัวแปรสังเกตตัวอื่นที่จะเป็นองค์ประกอบนี้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ พงศ์ยะ. (2553). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดลำปาง. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง).
- กิตดา โชติช่วง. (2553). ปัญหาการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- ประยูร อาคม. (2548). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายอำเภอสังขละบุรีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- วิรุฬ เกิดภักดี. (2551). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน. (สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ศึกษาปัจจัยความสำเร็จการปฏิบัติธรรมของศูนย์ปฏิบัติธรรม ตานัง เลนัง เฉลิมราช A STUDY OF THE SUCCESS FACTORS OF PRACTICING MEDITATION AT TANANG LENANG CHALOEM RAT MEDITATION CENTER, CHIANG MAI PROVINCE

พระชัยรักษ์ ผาสุกวิหาโร (พรหมตัน)¹

Phra Chairuk Phasukaviharo (Phromton)

E-mail: chairuk25555@gmail.com

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1) เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติธรรม ของศูนย์ปฏิบัติธรรมตานัง เลนัง เฉลิมราช 60 ปี 2) เพื่อศึกษารูปแบบการสอนของพระวิปัสสนาจารย์ ของศูนย์ปฏิบัติธรรมตานัง เลนัง เฉลิมราช 60 ปี และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จของการปฏิบัติธรรม ของศูนย์ปฏิบัติธรรม ตานัง เลนัง เฉลิมราช 60 ปี งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีการวิจัยเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม 2 ประเภทคือ การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 คือ หลักการปฏิบัติกรรมฐานของพระพุทธศาสนา ซึ่งศูนย์ปฏิบัติธรรมตานัง เลนัง เฉลิมราช 60 ปี มีหลักการและวิธีการปฏิบัติ โดยใช้สติกำหนดรู้อย่างต่อเนื่องในปัจจุบันขณะของสภาวะธรรมทางกาย เวทนา จิต ธรรม ตามความเป็นจริง มีรูปแบบการสอนของพระวิปัสสนาจารย์ โดยยึดคำสอนในพระไตรปิฎก เป็นหลัก และปฏิบัติในแนวทางการกำหนดพองหนอ – ยุบหนอ เริ่มจากการกำหนดเดินจงกรมสลับกับการนั่งสมาธิ และกำหนดอิริยาบถย่อยตลอดเวลา ตั้งแต่ตื่นจนถึงหลับ โดยพระวิปัสสนาจารย์ จะเป็นผู้พิจารณาเพิ่มลำดับขั้น ในการปฏิบัติเป็นรายบุคคลในช่วงสอบอารมณ์ ในการพัฒนาสติและปัญญา สามารถเห็นสภาวะธรรมต่างๆ ตามความเป็นจริงได้ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น เกิดปัญญาเห็นพระไตรลักษณ์ และปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติ พบว่าด้านสถานที่อันมีความเป็นสปปายะเหมาะแก่การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และมีพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติ ได้ให้คำแนะนำอบรม เป็นปัจจัยองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จ ในการปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวแห่งสติปัฏฐาน 4

คำสำคัญ: ปฏิบัติธรรม, ศูนย์ปฏิบัติธรรม ตานัง เลนัง เฉลิมราช

Abstract

This thesis is of three objectives as: 1) to study the process of meditation practice at TanangLenang 60 years Chalermraj 2) to explore the meditation master's teacher method at TanangLenang 60 years Chalermraj and 3) to investigate the success factors of practicing meditation at atTanangLenang 60 years Chalermraj. This research is the qualitative research by collecting documentary research and field research which conducted by interview and participant observation.

The results revealed that the insight meditation practice based on the Four Foundation of Mindfulness is the rule of the Buddhism insight meditation practice. The TanangLenang 60 years Chalermraj has the rule and the practice by having consciousness of the state of mind in relation to body, feeling and mind. The meditation master's teacher method mainly follows the Tipitaka and raising-falling practice. The practice way begins by walking switching with meditation and being aware of motion all time since waking up till sleeping. The meditation master's teacher will determine the steps of practice for each individual in order to develop their consciousness and wisdom to reach to Trinity. The success factors of practicing meditation consisted of the practicing meditation in the advantageous condition and staying with a good meditation master. These are the success factors of practicing meditation in line with the Four Foundation of Mindfulness

Keywords: Meditation, Tanang Lenang Chaloem Rat Meditation Center

บทนำ

คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาระบุว่า เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 3 หลังจากสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราช โปรดให้ส่งพระโสณะและพระอุตตระ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนสุวรรณภูมิซึ่งรวมถึง

¹ นักศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ประเทศไทย ซึ่งมีหลักฐานบ่งบอกความเจริญรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนา ในประเทศไทยมาตามลำดับ อันเกิดจาก แรงบันดาลใจและศรัทธาของคนไทยต่อพระพุทธศาสนา การที่ผู้นำสูงสุดของประเทศ คือพระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติ พระองค์ด้านการ ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง และต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนาน ในอดีตกาลจนถึง รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 มี

พระปฐมบรมราชโองการ ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อความสุขแก่มหาชนชาวสยาม” ซึ่งความ เคารพรักและศรัทธาหล่อหลอมเป็นเอกภาพ นำมาซึ่งแรงบันดาลใจที่ยิ่งใหญ่ เป็นพื้นฐานทำให้เกิดความเจริญอย่าง มั่นคง ของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ทั้งในด้านจิตใจ ทศนคติ อภิปรายและแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติ ธรรม ควบคู่กับการดำเนินชีวิตของคนไทยมาถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ.2495 สมเด็จพระพุทธปาหัง (อาจ อาสโภ ป.ธ.8) ได้แสดงเจตจำนง ต่อสภาการพระพุทธศาสนาแห่ง ประเทศไทย เพื่อขอพระวิปัสสนาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ มาช่วยสอนวิปัสสนากรรมฐานในประเทศไทย ทางกระทรวงการ ศาสนาแห่งสหภาพพม่า ได้มอบหมายให้พระอาจารย์ ภิกขุทันตะอาสภมหาเถระ เป็นสมณทูตเพื่อเข้ามาสอนวิปัสสนา กรรมฐาน ตามแนวทาง สายพองหนอ – ยุบหนอ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ที่คณะ 5 ในปี พ.ศ. 2496 นับเป็น การ เผยแผ่การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ ป.ธ.9), 2546 หน้า 11) เป็น ครั้งแรกในประเทศไทย และใช้เป็นหลักสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันนี้วิวัฒนาการทางวิทยาศาสตร์มีความเจริญก้าวหน้า ได้พัฒนาเทคโนโลยีก่อให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวก ขึ้นมา ทำให้มนุษย์เกิดความลุ่มหลงในเทคโนโลยีสมัยใหม่ เกิดความเสื่อมถอยภายในจิตใจของมนุษย์ คุณธรรมและจริยธรรมที่มีอยู่ในตัวเองลดน้อยถอยลงไป ต่างฝ่าย ก็เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ก่อให้เกิดผลกระทบ ตามมา คือการแก่งแย่งเอาเปรียบ ความสับสนวุ่นวาย นำไปสู่ความไม่สงบสุขในสังคม

สถิติการก่ออาชญากรรมเพิ่มมากขึ้นทุกปี ชี้ให้เห็นได้ว่าจิตใจของมนุษย์เริ่มจะตกต่ำลง การแสวงหาและ กอบโกยผลประโยชน์ เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนเองต้องการ ไม่ได้คำนึงเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาใช้ในการ ดำเนินชีวิต จนเกิดเป็นปัญหาตามมามากมาย เมื่อมนุษย์ขาดการพัฒนาจิตใจแล้ว อุปาทานหรือความอยากมีมากขึ้น จึงทำให้พฤติกรรมมนุษย์ได้เปลี่ยนไปจากเดิม

ในประเทศไทยประชาชนมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แต่ก็ยังไม่ได้ศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นหนทางดำเนินไปสู่ความหลุดพ้น เป็นการเรียนรู้ให้เห็นตามสภาพความเป็น จจริง โดยการเน้นเรื่องการพัฒนาจิตใจเป็นหลัก ให้ผลลัพธ์เป็นประโยชน์ทั้งในปัจจุบัน และประโยชน์ในภายภาคหน้า ประโยชน์ในปัจจุบันคือการมีจิตใจสงบ มีปัญญารู้เห็นตามความเป็นจริง ทำให้มีสติในการแก้ไขจัดการปัญหาที่ เกิดขึ้นในชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ และประโยชน์อันสูงสุดในอนาคตคือการบรรลุธรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของ พระพุทธศาสนา

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ประกอบด้วยการศึกษา กำหนดรู้ กาย เวทนา จิต ธรรม เป็นปัญหาที่หยั่งรู้ปรากฏการณ์ของสภาวะธรรมอารมณ์ของกายและใจ หรือ รูปกับนาม (พ.ม.(ไทย) 29/468/212) การรู้เห็นรูปนามตามสภาวะแห่งไตรลักษณ์ ของลักษณะ 3 ประการ คือ อนิจจังความไม่เที่ยงไม่ คงทน ทุกขังความไม่น่าพึงพอใจ เป็นทุกข์ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ และอนัตตาความไม่ใช่สัตว์ บุคคล วิญญาณ และ ไม่มีตัวตน ไม่ใช่ตัวตน เป็นปัญหาเครื่องทำลายกิเลส ปัญญาคือเครื่องนำทาง (อภ.สง (ไทย) 34/335/100) ในการ หยั่งรู้หรือรู้สัจ 4

การสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ได้พัฒนาการสอนของแต่ละสำนัก ตามหลักของ ครูบาอาจารย์ มีความหลากหลายและแตกต่างกันไป บางสำนักก็สอนตรงตามพระไตรปิฎก หรือสอนตาม ประสบการณ์บ้าง อย่างไรก็ตามผู้ปฏิบัติจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญคือความรู้พื้นฐาน และความเข้าใจในการ กำหนดสภาวะธรรม อารมณ์ที่เกิดขึ้นภายในกายกับใจตามความเป็นจริงในการปฏิบัติ ดังนั้นพระวิปัสสนาจารย์ที่มี ความเชี่ยวชาญ จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่คอยแนะนำผู้ปฏิบัติ ให้กำหนดสภาวะธรรมและอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งภายนอกและภายใน หรือรูปกับนามได้อย่างถูกต้อง

ด้วยจำนวนของผู้เข้าปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ขาด พระวิปัสสนาจารย์ ผู้แนะนำการปฏิบัติที่มีความเชี่ยวชาญ และมีจำนวน ไม่เพียงพอ ที่จะช่วยแนะนำให้ผู้ปฏิบัติมี

ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องได้ เมื่อผู้ปฏิบัติเกิดสภาวะธรรม ที่แปลกๆแตกต่างออกไป หรือมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น จึงไม่สามารถให้คำแนะนำผู้เข้าปฏิบัติได้ อาจทำให้ผู้ปฏิบัตินั้นเกิดความกลัว หรือสับสนแล้วเลิกปฏิบัติได้

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้นมีประโยชน์ เพราะทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติได้ดำเนินไปสู่หลักอริยสัจ 4 อย่างสมบูรณ์ จะต้องอาศัยกำลังทางสมาธิจิตในระดับฌณีสมาธิ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546 หน้า 21). ในการเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามแนวแห่งสติปัฏฐาน 4 เพื่อสามารถพิจารณาขั้น 5 เป็นอารมณ์ ที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป สติปัฏฐาน 4 เป็นทางสายเอกและเป็นทางสายเดียว ที่ทำให้ผู้ดำเนินถึงความบริสุทธิ์หมดจด ซึ่งมีหลักฐานปรากฏในมหาสติปัฏฐานสูตร พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสแก่พระภิกษุทั้งหลายว่า “ทางนี้เป็นเป็นทางเดียว เพื่อความบริสุทธิ์ของสัตว์ทั้งหลาย เพื่อล่วงโสกะและปริเทวะ เพื่อดับทุกข์โทมนัส เพื่อบรรลุนิพพาน เพื่อทำให้แจ้งนิพพาน ทางนี้คือสติปัฏฐาน 4 ประการ” (ที.ม. (ไทย) 10/373/301)

ศูนย์ปฏิบัติธรรม ตาฉ้าง เลนัง เฉลิมราช เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมที่มีพื้นที่มีความสงบเงียบ เหมาะแก่การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ได้เริ่มก่อสร้างตั้งแต่พุทธศักราช 2548 โดยมีพระเดชพระคุณพระธรรมธีรราชหมานูณี (วิเชียร อโนมฺโณ) เจ้าคณะภาคที่ 7 มาเป็นประธาน วางศิลาฤกษ์ ในวันมาฆบูชาวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 และได้เริ่มจัดการอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ในปี พ.ศ. 2549 โดยมีหลวงพ่อดวงพระครูปลัดประจักษ์ สิริวัฒน เป็นประธานพระวิปัสสนาจารย์ ได้ทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอน ทั้งด้านปริยัติและด้านปฏิบัติ ที่ได้ศึกษาค้นคว้าปฏิบัติมา ให้แก่พุทธศาสนิกชนในทุกปีจนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาหลักการ และวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน รวมถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ของศูนย์ปฏิบัติธรรมตาฉ้าง เลนัง เฉลิมราช 60 ปี ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาจิต เป็นกระบวนการฝึกและพัฒนาตนเอง ให้เห็นตามความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลาย ตามสภาพความเป็นจริง เพื่อแก้ไขปัญหาความทุกข์ที่เกิดขึ้น ด้วยการเข้าไปเรียนรู้ความจริงของชีวิต มีสติปัญญาคอยป้องกันและทำลายอุปสรรคทุกอย่าง ช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกมนุษย์ ซึ่งต้องอาศัยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 พัฒนาจิตกับการพัฒนาชีวิตควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยหวังว่าผลงานวิจัยนี้จะเป็ประโยชน์อย่างยิ่ง แก่ผู้ที่สนใจและเกิดความเข้าใจอย่างสูงสุด ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดแรงศรัทธาพากเพียรในการปฏิบัติ จนปรากฏเห็นสภาวะธรรมที่ปรากฏขึ้นตามความเป็นจริง นำปัญญาที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ร่วมกันสร้างศรัทธาและรักษาสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติธรรม ของศูนย์ปฏิบัติธรรมตาฉ้าง เลนัง เฉลิมราช 60 ปี
2. เพื่อศึกษารูปแบบการสอนของพระวิปัสสนาจารย์ ของศูนย์ปฏิบัติธรรมตาฉ้าง เลนัง เฉลิมราช 60 ปี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จของการปฏิบัติธรรม ของศูนย์ปฏิบัติธรรม ตาฉ้าง เลนัง เฉลิมราช 60 ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 รูปแบบการสอนของพระวิปัสสนาจารย์ และปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ ในการปฏิบัติธรรมของศูนย์ปฏิบัติธรรมตาฉ้าง เลนัง เฉลิมราช 60 ปี ตำบลสำราญราษฎร์ อำเภอคลองสะแก จังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตด้านเอกสาร

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 หนังสือวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ของศูนย์ปฏิบัติธรรม ตาฉ้าง เลนัง เฉลิมราช 60 ปี

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คืออรรถกถา ฎีกา หนังสือภาษาบาลี และเอกสารค้นคว้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. ขอบเขตพื้นที่การศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการทำวิจัยในครั้งนี้ คือ พระวิปัสสนาจารย์ ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรม ตาฉ้าง เลณัง เฉลิมราช 60 ปี ตำบลสำราญราษฎร์ อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตในด้านประชากร

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ที่เข้ารับการอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมตาฉ้าง เลณัง เฉลิมราช ดังต่อไปนี้

- 1) พระวิปัสสนาจารย์ จำนวน 5 รูป
- 2) ผู้ปฏิบัติธรรม จำนวน 8 รูป/คน
- 3) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน รวมจำนวน 15 รูป/คน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเข้าร่วมฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานกับกลุ่มผู้ปฏิบัติในช่วง เวลา 1 เดือน ช่วงวันที่ 20 เมษายน ถึง 20 พฤษภาคม 2560 จำนวน 22 ท่าน

ผลการวิจัย

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จ ของการปฏิบัติธรรม ของศูนย์ปฏิบัติธรรม ตาฉ้าง เลณัง เฉลิมราช ทั้งในด้านวิธีการปฏิบัติ รูปแบบการสอน หลักธรรม รวมถึงปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนปฏิบัติเกิดความสำเร็จในการปฏิบัติธรรม พอที่จะอภิปรายและสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ในทางพระพุทธศาสนา โดยยึดถือแนวทางการปฏิบัติ มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เพราะการปฏิบัติวิปัสสนานั้น สามารถให้ผลโดยตรงต่อบุคคลผู้ปฏิบัติ อีกทั้งยังเป็นการดำเนินจิตของผู้ปฏิบัติ ไปสู่หลักอริยสัจ 4 อย่างสมบูรณ์ และการปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 ถือได้ว่าเป็นทางสายเอก ที่ทำให้ผู้ดำเนินตามทางนี้ ถึงซึ่งความบริสุทธิ์หมดจด อันจะเป็นปัจจัยให้บรรลุพระนิพพาน

ศูนย์ปฏิบัติธรรม ตาฉ้าง เลณัง เฉลิมราช 60 ปี คำว่า ตาฉ้าง เลณัง เป็นภาษาบาลี เป็นคำนิยามของพระนิพพานโดยคำว่า “ตาฉ้าง” หมายความว่า นิพพานปกป้องบุคคลให้พ้นจากอบาย (นิพพาน ชื่อว่า ตาฉ้าง เพราะอรรถว่า ด้านทาน) และคำว่า “เลณัง” หมายความว่า ธรรมเป็นที่หลบซ่อน หรือหลีกเลี่ยงภัยในสงสาร (นิพพาน ชื่อว่า เลณัง เพราะอรรถว่า เป็นที่หลีกเลี่ยง) รวมคำว่า “ศูนย์ปฏิบัติธรรม ตาฉ้าง เลณัง” หมายความว่า ศูนย์ปฏิบัติธรรมอันเป็นที่ด้านทาน เป็นที่หลบซ่อนหรือหลีกเลี่ยงภัยในสงสาร

ในการปฏิบัติธรรมของศูนย์ปฏิบัติธรรม ตาฉ้าง เลณัง เฉลิมราช เป็นการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน โดยมุ่งเน้นที่จะสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น เพื่อที่จะเอาปัญญาจากการปฏิบัติ มามองให้เห็นความเป็นจริงทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม รวมทั้งความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และอสุภะ ที่ปรากฏขึ้นอยู่ในตัวเรา และแนวทางการปฏิบัติ นั้น ผู้ที่ตั้งใจจะประพฤติปฏิบัติธรรม ต้องมีการเตรียมตัวเตรียมใจ เตรียมทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับการปฏิบัติไว้ให้พร้อม หากมิได้มีการเตรียมตัวแล้วมาปฏิบัติ อาจจะได้ผลน้อยหรืออาจจะไม่ได้ผลเลย เบื้องต้นจะต้องละทิ้งปิลิโพคือความกังวลต่างให้ได้ และถอนมานะคือความเย่อหยิ่งถือตัวออก ทั้งนี้เป็นการค้นหาสัจธรรมทั้งหลายได้จากร่างกายของเรา เพียงแค่เอาสติมาจับดูที่กายกับใจ กล่าวโดยย่อคือเอาสติมาจับดูที่ร่างกายให้เห็นเป็น รูปกับนามตามใน กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ 1. ดูอาการเคลื่อนไหวของอริยาบถฯ (อริยาบถปัพพวิธ) 2. รู้ตัวทั่วพร้อมในการเคลื่อนไหว (สัมปชานะปัพพวิธ) 3. การพิจารณาธาตุทั้ง 4 (ธาตุมนสิการปัพพวิธ) โดยดูอาการเคลื่อนไหวของร่างกาย หรือการเคลื่อนไหวของอริยาบถมี 2 อย่าง คือ 1. การเคลื่อนไหวใหญ่ๆ เรียกว่าอริยาบถใหญ่ เป็นการเคลื่อนไหวที่เคลื่อนไหวไปทั้งหมด (ทั้งร่างกาย) แบ่งเป็น สี่ อย่าง คือ ยืน เดิน นั่ง นอน 2. การเคลื่อนไหวย่อยๆ เรียกว่าอริยาบถย่อย เป็นการเคลื่อนไหวเป็นไปบางส่วน

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานซึ่งเป็นการเข้าถึงสภาวะธรรม ของผู้ปฏิบัติที่มีผลจริง ในลักษณะการลงมือปฏิบัติ ตามหลักสติปัฏฐาน 4 และสิ่งจำเป็นอย่างอื่นก็ต้องมีศรัทธา ความเพียร มีสติ สมาธิ และปัญญา ในการปฏิบัติ โดยมีกัลยาณมิตร บำเพ็ญอย่างต่อเนื่อง เป็นสำคัญ จากนั้นเพื่อให้ได้ผลอย่างจริงจัง จึงควรมีเวลาปฏิบัติติดต่อกันบ่อย ๆ หากที่ ๆ เป็น สปปายะ มีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะให้คำปรึกษาเกี่ยวกับด้านสภาวะธรรมต่างๆ ด้วย

เหตุการณ์การปฏิบัติที่นั่นจึงต้องทำให้เป็นปัจจุบันขณะจึงจะดีที่สุดเพราะเมื่อเราได้กำหนดนั้นจะรู้ ได้โดยอารมณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเท่านั้น

ในรูปแบบการปฏิบัติธรรมของศูนย์ปฏิบัติธรรม ตามัง เลณัง จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและค้นคว้าเอกสารคู่มือรูปแบบการสอน การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ของศูนย์ปฏิบัติธรรม ตามัง เลณัง แล้วมีรูปแบบและวิธีการปฏิบัติดังนี้ คือ เบื้องต้น ผู้ปฏิบัติธรรมกราบพระวิปัสสนาจารย์ 3 ครั้งแล้วกล่าวคำขอมา เพื่อเป็นการทำให้จิตใจบริสุทธิ์ ไม่ให้เกิดความเศร้าหมองในจิตใจ อันจะเป็นเครื่องกั้นไม่ให้บรรลุถึงซึ่งหลักธรรม อันจะเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติ

หลักการสำคัญในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในสำนักปฏิบัติธรรม ตามัง เลณัง ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติบรรลุตามวัตถุประสงค์อันจะเป็นปัจจัยของความสำเร็จในการปฏิบัติ มีอยู่ 7 อย่าง คือ

1. ผู้ปฏิบัติจะต้องเก็บวาจาการพูด อันเป็นหนทางให้สมาธิร่วออกไปง่ายที่สุดเร็วที่สุด
2. ผู้ปฏิบัติจะใช้สติจับที่อาการเคลื่อนไหวร่างกายไม่ว่าจะเป็น อิริยาบถใหญ่ หรืออิริยาบถย่อยอย่างช้าๆ เพื่อให้สติความรู้ได้ทันปัจจุบันจนเกิดปัญญาเห็นแจ้งตามความเป็นจริง
3. ตั้งใจรักษาศีลให้บริสุทธิ์ เพราะถือได้ว่า ศีล เป็นบาทฐานที่สำคัญยิ่งของการปฏิบัติธรรม เพราะจะช่วยให้เราเจริญกรรมฐานได้ด้วยจิตใจที่มั่นคงไม่ต้องฟุ้งซ่านกังวลกับความรู้สึกผิดใดๆ
4. ตั้งใจสำรวมอินทรีย์ สำรวมทวารทั้ง 6 ขณะที่เห็นได้ยินได้กลิ่นลิ้มรสถูกต้องสัมผัสทางใจรับอารมณ์ต้องมีสติกำหนดรู้เพื่อกลั่นกิเลสไม่ให้เข้าถ้าไม่สำรวมใจจะฟุ้งซ่านขาดสติสัมปชัญญะที่จะกำหนดรู้อาการที่ปรากฏทางกายและจิตสมาธิก็ไม่เกิดเมื่อสมาธิไม่มีปัญญาก็เกิดขึ้นไม่ได้ตลอดเวลาที่เข้าปฏิบัติธรรม
5. ตั้งใจมีความเพียรอย่างต่อเนื่องไม่ทอดทิ้งใช้สติจดจ่อตามรู้กายรู้ใจของตนให้ตรงความเป็นจริงตั้งแต่ตื่นนอนตอนเช้าจนหลับไปกับสติในตอนกลางคืนการเจริญสตินั้นต้องทำอย่างต่อเนื่องไม่ควรให้ความสำคัญแค่การเดินจงกรมกับการนั่งสมาธิเท่านั้น
6. ตั้งใจส่งอารมณ์ตามความเป็นจริงการส่งอารมณ์เป็นโอกาสสำคัญที่ผู้ปฏิบัติธรรมจะได้สอบถามกับครูบาอาจารย์ว่าการปฏิบัติของตนถูกต้องหรือไม่และมีข้อบกพร่องใดที่ควรแก้ไข
7. ตั้งใจในการฟังธรรมทุกวันโอกาสจะได้รับรสพระธรรมนั้นว่าหายากยิ่งและโอกาสที่เราจะมีสติและสมาธิพร้อมเพียงพอจะเข้าใจพระธรรมนั้นอย่างลึกซึ้งก็หายากยิ่ง

การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของศูนย์ปฏิบัติธรรม ตามัง เลณังมีแนวทางและวิธีการในการจูงใจ ทั้งด้านการบริการในสถานที่ ระยะเวลา บรรยากาศในการปฏิบัติ และการสร้างแรงจูงใจจนเกิดความศรัทธาในการปฏิบัติธรรม การเจริญสติปัฏฐาน 4 (แนวพองยุบ) หรือการเจริญวิปัสสนาแนวพอง ยุบ ซึ่งเป็นเทคนิควิธีการหนึ่ง มีต้นแบบของการปฏิบัติมาจาก ท่านพระโสภณมหาเถระ (มหาสีลยาตอ) โดยยึดหลักการเจริญสติปัฏฐานที่ พระพุทธองค์ตรัสสอนไว้ใน มหาสติปัฏฐานสูตร ซึ่งศูนย์ปฏิบัติธรรมตามัง เลณัง ได้สร้างแรงจูงใจ จนเกิดความศรัทธาเลื่อมใส แก่ผู้เข้ารับการอบรมวิปัสสนากรรมฐาน การสอนของพระวิปัสสนาเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับนักปฏิบัติ ซึ่งมีความเหมาะสมแก่ผู้ที่เปี่ยมด้วยความศรัทธา ในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในแนวสติปัฏฐาน 4

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยต่างๆ ของศูนย์ปฏิบัติธรรมตามัง เลณัง เฉลิมราช ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติธรรม และที่เป็นประโยชน์ ต่อพระโยคาวจรและโยคี โดยมีพระครูภาวนาสมณวัตร วิ. (หลวงพ่อบุญครองประจาก สิริวัฒน) เป็นผู้ประธานการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน ท่านได้นำหลักธรรม และวิธีการปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 ซึ่งมีเทคนิคการสอนที่มีรูปแบบเฉพาะส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติ ซึ่งมีปัจจัยต่างๆ ที่เกื้อหนุนต่างๆ ต่อการปฏิบัติพอจะสรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรม ตามัง เลณัง เฉลิมราช 2 ประการ คือ

1. ปัจจัยภายใน ที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน คือการเจริญวิปัสสนาเป็นการพัฒนาองค์ประกอบของจิต (เจตสิก) ฝ่ายกุศลให้เข้มแข็ง จนกระทั่งสามารถคุ้มครองจิตได้อย่างต่อเนื่อง องค์ธรรมเหล่านี้มีชื่อเรียกว่า พละ 5 แปลว่า กำลัง พลัง ความแข็งแกร่ง พละ 5 จึงเป็นพลังของผู้ปฏิบัติ อันประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ที่จะส่งให้ก้าวไปถึงความดับทุกข์ คือ พระนิพพาน
2. ปัจจัยภายนอก ที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ศูนย์ปฏิบัติธรรมตามัง เลณัง มีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยภายนอก ที่เกื้อหนุนต่อการเจริญสติ และปัญญา เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของโยคาวจร เพื่อ

รักษารักษาให้แก้แล้ว และพร้อมด้วยความสัปปายะ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถานที่อบรมวิปัสสนากรรมฐานตรงตาม พระพุทธพจน์ดังกล่าวว่า “ภิกษุทั้งหลายมีสมณียที่จิตตั้งมั่นอยู่ภายในสงบนิ่งอยู่มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ตั้งมั่นอยู่สมาธิ นั้น เป็นธรรมสงบประณีต ได้รับความสงบประณีตถึงภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ไม่มีการข่มห้ามกิเลสด้วยธรรมเครื่องปรุงแต่ง และภิกษุนั้นจะนอนจิตไป เพื่อทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่ง ซึ่งธรรมที่ควรทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งใดๆ เมื่อมีเหตุแห่งสติเรื่อย่อม บรรลุความเป็นผู้เหมาะสมที่จะประจักษ์ชัดในธรรมนั้นๆ” พระอรรถกถาจารย์ได้กล่าวอธิบายความเหมาะสม 5 ประการคือ สัปปายะ อันหมายถึงสิ่งที่สัปปายสภาพเอื้อสิ่งทีเกื้อกูลสิ่งที่เหมาะสม อันเกื้อกูลในการเจริญจิตภาวนาให้ได้ผลดีคือ 1) เสนาสนะสัปปายะ 2) อาหารสัปปายะ 3) อุตุสัปปายะ 4) ปุคคละสัปปายะ 5) ธัมมัสสวนะสัปปายะ ศูนย์ปฏิบัติธรรมตามถ้ำ เลณัง มีการจัดบริเวณสถานที่ ปฏิบัติวิปัสสนา มีเครื่องอำนวยความสะดวก สะดวกพอสมควร และเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรม คือ

1. ด้านความสะอาดสงบสว่าง บริเวณร่มรื่นไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก
2. มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติ ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรม นั่งฟังการบรรยาย และปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ซึ่งมีความโปร่งโปร่ง และมีพื้นที่เพียงพอแก่การฝึกปฏิบัติธรรมกรรมฐาน
3. มีที่พักห้องน้ำห้องสุขาที่สะอาดจำนวนเพียงพอและแยกตามเพศของผู้ใช้สำหรับห้องพัก มีเครื่องใช้อำนวยความสะดวก มีตู้เย็นไว้สำหรับแช่ยารักษาโรค ห้องน้ำมีเครื่องทำน้ำอุ่น บริเวณห้องพักมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้เป็นอย่างดี
4. มีบุคลากร/เจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พักอาหารน้ำดื่มห้องน้ำห้องสุขาและอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ปฏิบัติธรรม
5. มีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยภายใน และบริเวณโดยรอบในช่วงที่มีการปฏิบัติธรรม จะมีเจ้าหน้าที่ดูแล และห้ามบุคคลภายนอกเข้าไปในบริเวณ ในสถานที่ฝึกอบรม อันจะเกิดการรบกวนต่อการปฏิบัติธรรม ที่ทำลายสมาธิ ความสงบระดับหนึ่ง และเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัย
6. ในส่วนของภูมิอากาศภายในของศูนย์ปฏิบัติธรรม ตามถ้ำ เลณัง ซึ่งมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดี ภายในบริเวณศูนย์ฯ มีการปลูกต้นไม้ตามแนวทางเดิน ทำให้เกิดความร่มรื่น และมีความสะอาดเรียบร้อยมาก ทำให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติ ซึ่งการปรับอินทรีย์ของผู้ปฏิบัติย่อมที่เจริญก้าวหน้าได้เร็วขึ้น เมื่อได้สัมผัสกับบรรยากาศที่ร่มรื่น จิตใจผ่องใสมั่นคงเอื้ออำนวยแก่การปฏิบัติธรรมของตน

ตามทัศนะของพระวิปัสสนาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา และกลุ่มบุคคลผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมเห็นว่าการปฏิบัติของของสำนักปฏิบัติธรรม ตามถ้ำ เลณัง มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการสอน มีข้อวัตรปฏิบัติอันงดงาม น่าศรัทธาเลื่อมใส เป็นแบบอย่างที่ดีมาก มีวิธีการสอนที่เหมาะสมดี แนะนำการปฏิบัติได้ดีเข้าใจง่าย อธิบายให้ความรู้ได้ละเอียดลึกซึ้ง สามารถให้การอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานได้

ศูนย์ปฏิบัติธรรมตามถ้ำ เลณัง เฉลิมราช 60 ปี ได้เล็งเห็นว่าความสัปปายะของศูนย์ปฏิบัติธรรมไม่ว่าจะเป็นกุฎิที่พัก ศาลาปฏิบัติธรรม อาหาร น้ำดื่ม และการบริการต่างๆไป มีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติจึงได้ออกแบบการให้บริการทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการจัดอบรมการปฏิบัติธรรมของศูนย์ฯ คือให้ความสะดวกสบายแต่พอสมควรทั้งแก่พระภิกษุสงฆ์ สามเณร แม่ชี ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีโรคประจำตัวต้องรับประทานยาเป็นต้น อันเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติธรรม ในสำนักปฏิบัติธรรมตามถ้ำ เลณัง เฉลิมราช 60 ปี

ทุกวันนี้ มีผู้สนใจศึกษาอบรมการเจริญสติตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ายินดีว่าผู้คนจำนวนไม่น้อย ยอมสละเวลาจากครอบครัวและหน้าที่การงาน หันหน้าเข้าวัด เพื่อเรียนรู้หลักการเจริญสติอย่างสนใจใฝ่รู้ และตั้งใจฝึกฝนกันอย่างเต็มกำลังความสามารถ ในหลักสูตรตามระยะเวลาต่างๆกัน เช่น 7 วัน 15 วัน 30 วันบ้าง หรือมากกว่านั้น อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาดังกล่าวนี้ ไม่เพียงพอเลยที่จะเกิดทักษะ และความเข้าใจในการปฏิบัติได้อย่างลึกซึ้ง เมื่อจบการอบรมและกลับไปอยู่ในวงวนแห่งความวุ่นวาย แวดล้อมด้วยกิเลส ทั้งความโลภ ความโกรธ ความหลง ผู้ปฏิบัติบ่อยรายนัก ที่สามารถนำปัญญาที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อให้สติเจริญงอกงามขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน มีทั้งกรณีที่ดีและวิธีการสำคัญของการปฏิบัติไปบ้าง ขาดความต่อเนื่องในการเจริญสติให้มีความก้าวหน้า ดังนั้นด้วยความเมตตาจากพระครูภาวนาสมณวัตร วิ. (หลวงพ่อดวงแก้ว สิริวัฒน) ประธานวิปัสสนาจารย์ แห่งศูนย์ปฏิบัติธรรม ตามถ้ำ เลณัง เฉลิมราช 60 ปี ได้สรุปให้อาวตแก่ผู้ปฏิบัติธรรม พร้อมแนะนำ

แนวทางการเจริญสติแก่ผู้เข้าอบรม นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จของการปฏิบัติธรรม ศูนย์ปฏิบัติธรรม ตาฉั่ง เล้ง ฉะลิมราช ซึ่งทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เกิดผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ทางผู้วิจัยได้สัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง ตามเครื่องมือในแบบวิจัยแล้ว เมื่อนำมารวบรวมในการดำเนินการวิจัย ครั้งนี้ ซึ่งในการปฏิบัติธรรมเพื่อให้เกิดผลสำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัยปัจจัยองค์ประกอบหลายประการรวมเข้าด้วยกัน และปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน และส่งผลต่อการปฏิบัติธรรมให้เกิดผลสำเร็จ พอสรุปเป็นหัวข้อได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติธรรม ของศูนย์ปฏิบัติธรรมตาฉั่ง เล้ง ฉะลิมราช

ในการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ พระวิปัสสนาจารย์ ผู้ปฏิบัติธรรมและเจ้าหน้าที่ดูแลศูนย์ฯ บันทึกข้อมูลจากการสังเกตการแสดงความรู้สึกของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรม สามารถรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาสรุปเป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของศูนย์ปฏิบัติธรรมตาฉั่ง เล้ง ฉะลิมราช ที่มีส่วนสำคัญ สนับสนุนและเกื้อกูลต่อผลของการปฏิบัติธรรม

1. **ปัจจัยภายนอก** ศูนย์ปฏิบัติธรรมตาฉั่ง เล้ง ฉะลิมราช ได้มีการออกแบบเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม มีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเจริญสติและปัญญา เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพระโยคาวจรและโยคี มีความพร้อม เพราะมีความเป็น สปปายะ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถานที่อบรมวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐานสูตร ซึ่งมีความสอดคล้องตรงตามกับพระอรชยเถรจารย์ ที่ได้อธิบายถึงความเป็นสปปายะ มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง 5 ประการคือ 1. เสนาสนะสปปายะ 2. อาหารสปปายะ 3. อุตุสสปปายะ 4. ปุคคสปปายะ 5. ธัมมัสสวะสปปายะ (อง.ตัก.อ. (ไทย) 2/102/254) ซึ่งหมายถึงสิ่งที่สบายสภาพที่เหมาะสมอันเกื้อกูลในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้ได้ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติ ดังมีรายละเอียดสรุปตามหัวข้อต่อไปนี้

1) **เสนาสนะสปปายะ** ศูนย์ปฏิบัติธรรมตาฉั่ง เล้ง ฉะลิมราช 60ปี ได้ออกแบบอาคารและสถานที่ เพื่ออำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ เช่น กุฏิ ที่พัก ศาลาปฏิบัติธรรม ศาลาส่ง – สอบอารมณ์ มีระบบไฟฟ้าให้แสงสว่างเพียงพอ ตามสถานที่ต่างๆ และทางศูนย์ฯ ไม่มีการเรียกร้องเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้เข้ามาปฏิบัติ ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ตัดความกังวลออกไปและมีเจ้าหน้าที่ดูแลในทุกด้านทั่วถึง บริเวณภายในศูนย์มีความสงบเงียบ สามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่กุฏิที่พักได้จัดที่พักแบบกุฏิเดี่ยว สำหรับผู้ปฏิบัติหนึ่งท่าน **กุฏิ มีศาลาปฏิบัติธรรมรองรับนักปฏิบัติได้พอดี** ความสะดวกสบายครบถ้วน อาทิเช่นตู้เสื้อผ้า ไม้แขวนเสื้อ พูก หมอน ผ้าปูที่นอน และปลอกหมอน ผ้าห่ม นาฬิกาแขวนบนผนัง เครื่องทำน้ำอุ่นในห้องน้ำ ตู้เย็นสำหรับแช่ยา กระติกน้ำร้อน แก้วน้ำเย็น และแกว่งเครื่องตีร้อน อุปกรณ์ทำความสะอาดต่างๆ รมรองเท้า ฯลฯ

2) **อาหารสปปายะ** อาหารและเครื่องดื่ม ทางศูนย์ฯ ได้เตรียมอาหารให้ผู้ปฏิบัติธรรมวันละ 2 มื้อ คือมื้อเช้าเวลา 06.00น. และมื้อเพลเวลา 10.30น. มีอาหารมังสวิรัต และเนื้อสัตว์ ที่เหมาะแก่ผู้ปฏิบัติได้เลือกรับทาน มีความเกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม และมีเพียงพอสำหรับผู้เข้ารับการอบรม ได้จัดเครื่องดื่มทั้งร้อนและเย็นภายในห้องรับประทานอาหาร สำหรับน้ำดื่มที่กุฏิได้จัดวางไว้ที่ห้องรับประทานอาหาร

3) **อุตุสสปปายะ** ภูมิอากาศภายในของศูนย์ปฏิบัติธรรม ตาฉั่ง เล้ง ฉะลิมราช ซึ่งมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ที่ไม่ร้อนจนเกินไป และไม่หนาวจนเกินไป ภายในบริเวณศูนย์ฯ มีการปลูกต้นไม้ตามแนวทางเดิน ทำให้เกิดความร่มรื่น และมีความสะอาดเรียบร้อยมาก ทำให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติ ซึ่งการปรับอินทรีย์ของผู้ปฏิบัติย่อมที่เจริญก้าวหน้าได้เร็วขึ้น เมื่อได้สัมผัสกับบรรยากาศที่ร่มรื่น มีอากาศที่เย็นสบาย

4) **ปุคคสปปายะ** การได้อยู่ใกล้กับบุคคลผู้เป็น "กัลยาณมิตร" จะเป็นปัจจัยสำคัญและเกื้อกูลอย่างยิ่งในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน กัลยาณมิตร จึงเป็นเสมือน ผู้ทรงคุณธรรมสูง พระวิปัสสนาจารย์ ได้แนะนำการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน โดยให้อยู่ในเส้นทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง มีความชำนาญในการปฏิบัติได้แนะนำบุคคลผู้เข้ารับปฏิบัติได้รับความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจน

5) **ธัมมัสสวะสปปายะ** พระวิปัสสนาจารย์ได้ให้คำแนะนำมา เช่นวิธีการแก้ความง่วงนอน คือให้กำหนดที่จิตก่อน “สิ่งใดที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ สิ่งนั้นเป็นสังขาร สิ่งใดเป็นสังขาร สิ่งนั้นมีอยู่ในทุกรูปนาม” และ

มีธรรมบรรยายโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการสอน ทำให้เข้าใจง่าย ปฏิภาณศรัทธาและช่วยพัฒนาความจำที่ดี เหมาะแก่ผู้เข้ารับการอบรม

2. ปัจจัยภายใน การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนว สติปัฏฐาน 4 นั้น มีแนวทางที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งแตกต่างกันตามขั้นตอนของการพัฒนาจิตใจ และความละเอียดของจิต และระดับปัญญาที่ได้สั่งสมมาของแต่ละบุคคล อันมีองค์ประกอบปัจจัยภายในที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตนเองได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งมีข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การรักษาศีล ก่อนเข้าสู่การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน นักปฏิบัติจะต้องชำระศีลของตนให้บริสุทธิ์เป็นเบื้องต้นด้วยการสมาทานและรักษาศีล พระภิกษุก็ต้องแสดงอาบัติเสียก่อน สามเณรก็ต้องสมาทานศีล 10 ข้อ สำหรับฆราวาสทั่วไปก็ต้องสมาทานศีล 8 ทุกวัน เมื่อศีลบริสุทธิ์แล้วจะเป็นเหตุอันสมควรนำสู่การเกิดสมาธิได้ง่าย จิตที่มีสมาธิและจดจ่ออยู่กับอารมณ์กรรมฐานได้ดี จิตนั้นย่อมจะเป็นจิตสงบ ในช่วงระยะเวลาในการปฏิบัติ ผู้ที่มีความเพียรกำหนดอย่างจดจ่อ ศีลย่อมบริสุทธิ์เพราะมีการสำรวมทั้งกาย วาจาและใจ

2) การสำรวมอินทรีย์ นักปฏิบัติจะต้องพึงสำรวมอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ ไม่ให้จิตหวนไหวไปตามอารมณ์ที่มากระทบ โดยการกำหนดรู้ตามสิ่งที่มาปรากฏในทวารทั้ง 6 ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ถ้าผู้ปฏิบัติไม่มีการกำหนด ปล่อยให้จิตใจเพลิดเพลินไปตามอารมณ์ที่มากระทบแล้ว ก็เล็ดลอดหลายอารมณ์หลั่งไหลเข้าไปเบียดเบียนได้ เมื่อได้กำหนดรู้ในทวารทั้ง 6 นี้ เป็นอย่างดีแล้ว เท้ากับปิดทวารไว้มัดชิด ก็เลยยอมเข้าไปทำลายไม่ได้

3) การเพียรกำหนด นักปฏิบัติจะต้องมีความเพียรพยายามในกำหนดตั้งแต่ต้นนอน จนถึงหลับ เมื่อตื่นนอนขึ้นมา นามธรรมที่เป็นใจจะรู้ก่อน โดยทั่วไปจะเรียกว่ารู้สึกตัว ภาษาธรรมะเรียกว่าจิตขึ้นสู่วิถีสื่อออกจากภวังค์ นามธรรมเริ่มเกิดขึ้น โดยหลักการแล้วนักปฏิบัติจะต้องกำหนดทันที คือตื่นขึ้นมาจะต้องกำหนด"ตื่นนอน" เป็นการกำหนดฐานคือการกำหนดดูกายกับใจที่เกิดขึ้นซึ่งอาจมีทั้งดีและเสีย เป็นฐานให้สติ สมาธิ และ ปัญญาอาศัยเกิด ขจัดอกุศลธรรมและสร้างกุศลให้เกิดขึ้น สิ่งนี้เรียกว่าเป็น

4) การสร้างพละ 5 ประการ การปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรม ตาเน้ง เลนัง เฉลิมราช ผู้ปฏิบัติจะต้องบริหารเวลาเอง และรักษาวินัยด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดกำลังใจสติ การปฏิบัติธรรมจะก้าวหน้าได้นั้นจะต้องสร้างพละ 5 ประการโดยมีปัจจัยดังนี้ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา

5) การปรับอินทรีย์ 5 ของนักปฏิบัติ ในเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติ โยคีจะต้อง เติมน้ำ 30 นาที นิ่งสมาธิ 30 นาที เพราะการเดินเป็นปัจจัยก่อเกิดให้วิริยะเกิด นักปฏิบัติเดินจงกรมมากจนเกินไปจะทำให้เกิด อุทธัจจะ กุกกุกจะ คือความฟุ้งซ่าน การนั่งสมาธิเป็นปัจจัยให้สมาธิเกิดแต่ถ้านั่งมากเกินไปก็สับสน คือความขี้เกียจก็เกิดขึ้น ดังนั้นจะต้องปรับวิริยะกับสมาธิให้มีกำลังเท่ากันก่อน เพราะอินทรีย์ 5 วิริยะคู่กับสมาธิ ศรัทธาคู่กับปัญญา ดังนั้นจะต้องปรับให้เท่ากันเสียก่อนก่อน ส่วนกำลังของสติมีมากเท่าไรยิ่งดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อมูลหลักฐานที่ค้นพบได้ในวัดโบราณต่างๆ จึงเหลือให้เห็นน้อยเต็มที อาจจะเนื่องด้วยพระสงฆ์ผู้ดูแลเก็บรักษาไว้อย่างมิดชิด หรือการสูญหาย ต่างๆ การจัดการดูแลและการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป เช่นการเปิดให้สักการะในโอกาสต่างๆ เป็นต้น

2. จัดทำเป็นเอกสารข้อมูลต่างๆเพื่อประชาสัมพันธ์ความรู้ในเรื่องคติพระพุทธรูปพระเจ้าทรงเครื่องล้านนา และส่งเสริมเป็นสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

3. ส่งเสริมการอนุรักษ์ และพัฒนาความรู้และ วิธีการสร้างพระพุทธรูปพระเจ้าทรงเครื่องล้านนาเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาให้คงไว้สืบไป

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ ป.ธ.9). (2546). *วิปัสสนากรรมฐาน ภาค 1 เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สหธรรมิก.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุง*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินติ้ง.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

**ผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน รายวิชา การงานอาชีพ
และเทคโนโลยีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทรงกระเทียม**
**LEARNING ACHIEVEMENT OF PROJECT-BASED LEARNING IN OCCUPATIONS AND
TECHNOLOGY LEARNING AREA FOR THE SIXTH GRADERS, WAT SONGKRATIAM SCHOOL.**

สิตาพัชร ห่องสวัสดิ์¹

Sitapach Hongsawat

E-mail: Sitapach.62@gmail.com

วิภาดา ประสารทรัพย์²

Wipada.pr@sru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน และ 2) เพื่อประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทรงกระเทียม จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนแบบโครงงาน และแบบประเมินการสังเกตพฤติกรรมการเรียนผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีคะแนนสอบหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) พฤติกรรมทางการเรียนของผู้เรียนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

คำสำคัญ: การสอนแบบโครงงาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี

Abstract

This study aimed to 1) compare learning achievement of 30 sixth graders at Watsongkratiem School before and after the learning management using project-based instruction for Occupations and Technology learning area and 2) to study the learners' behavior. The instruments included lesson plans based on project-based instruction, achievement test for the sixth graders based on project-based instruction, and an observational form of learners' behavior. Statistics used in this study were Mean, Standard Deviation, and t-test. It was found that: 1) The participants' scores of learning achievement in Occupations and Technology after the learning management based on project-based instruction was significantly higher than the scores before the learning at the .05 statistical level. 2) The learners' behavior was observed at 'very good' level.

Keywords: Project-based instruction, learning achievement for occupations and technology

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ได้มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก พร้อมกันนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่สอง พ.ศ.2545) ที่มุ่งเน้นกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษา ได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ในหลายประเทศได้มีการเนื้อหาการเรียนรู้อตามพัฒนาการและวัยของเด็ก โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาจะเรียนเพียง 3-4 กลุ่มสาระ แล้วค่อยเพิ่มเติมมากขึ้นตามลำดับจนครบในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งวิธีการเรียนรู้นั้นหลายประเทศส่งเสริมให้มีการเรียนรู้นอกห้องเรียน ชุมชน แหล่งเรียนรู้สำคัญในรูปแบบการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project Based learning) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงไม่ควรใช้เวลาเรียนรู้อยู่ในโรงเรียนกับครูและหนังสือเพียงอย่างเดียว

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

จึงปรับกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น มีทักษะในการจัดการ มีคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม รักการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน มีการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน ครูต้องมีสมรรถนะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ รู้จักคิดวิเคราะห์ รักการอ่านและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการเรียน การอ่านแนวความสะดวกในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การอาชีพและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุขจึงมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, น. 1) ความสำคัญดังกล่าว จำเป็นที่ครูจะต้องปรับกระบวนการทัศน์ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้กับผู้เรียนได้เกิดประสิทธิผลที่ดีและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทรงกระเทียมซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับในมาตรฐาน การจัดการการเรียนการสอนโดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ได้แก่ 1) ถูกคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีประจำตำบล 2) น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 3) โครงการพืชน้ำอนุรักษ์น้ำ 4) โรงเรียนต้นแบบ 5) โรงเรียนคุณธรรมและโครงการอื่น ๆ อีกมากมาย

พบว่าในปีการศึกษา 2559 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการงานและเทคโนโลยียังไม่เป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 68.57 อีกทั้งจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ พบว่านักเรียนไม่ค่อยสนใจไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลงานของนักเรียนขาดคุณภาพการเรียนการสอนในวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ใช้รูปแบบการสอนโดยใช้ DLTV (การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม) เป็นสื่อการสอน ผู้เรียนจะเรียนรู้โดยการดูและฟัง ทำให้ขาดทักษะกระบวนการต่างๆ เช่น ทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การวางแผน การทำงานเป็นกลุ่มจึงทำให้ขาดทักษะที่สำคัญในการเรียนและนำไปในชีวิตจริงดังนั้น จึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข ปัญหา โดยปรับเปลี่ยนเทคนิคและวิธีการสอน การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับการเรียนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติงานตามความสนใจของนักเรียนในการจัดการเรียน การสอนแบบโครงงาน เริ่มจากการเตรียมความพร้อมของครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ และโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียน จากนั้นนักเรียนเลือกปัญหาที่จะศึกษาโดยมีครูเป็นผู้จุดประกายและให้คำปรึกษาทั้งหมด 3 หน่วย ได้แก่ งานช่าง งานประดิษฐ์ และงานเกษตร นักเรียนและครูร่วมกันวางแผนการทำโครงงานในรูปแบบแผนปฏิบัติการ หรือเค้าโครงงาน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ สมมติฐาน ขอบเขตการศึกษา และวิธีการศึกษาหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ลงมือปฏิบัติตามแผน และเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ค้นคว้าศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อเขียนรายงาน เผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะ และประเมินโครงงาน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนนักเรียนสามารถใช้ทักษะกระบวนการที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้เพื่อความสอดคล้องกับลักษณะโครงงานและสภาพแวดล้อมกับลักษณะของนักเรียนและยังช่วยพัฒนาสมรรถนะและทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การอาชีพและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุข (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, น.1) ความสำคัญดังกล่าว จำเป็นที่ครูจะต้องปรับกระบวนการทัศน์ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้กับผู้เรียนได้เกิดประสิทธิผลที่ดีและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้รับผิดชอบในการสอนกลุ่มสาระนี้จึงสนใจศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน รายวิชา การงานอาชีพและเทคโนโลยีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัด

ทรงกระเทียมทั้งนี้เพื่อตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้เรียน และเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต สามารถนำความรู้มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ รักการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้คะแนนจากการทดสอบก่อนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน
2. เพื่อประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนหลังจากจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนรายวิชาการงานและเทคโนโลยีของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานพัฒนาสูงกว่าก่อนเรียน
2. พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนหลังจากจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน มีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนและนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเรียนรู้แบบโครงงาน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงาน ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ใช้กระบวนการโดยดำเนินการตามกระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ กระตุ้น แนะนำ สนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีการตัดสินใจเลือกเรื่องตามความสนใจของผู้เรียนเพื่อตอบสนองสิ่งในสิ่งที่ตน อยากรู้ จนสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ซึ่งผู้วิจัยใช้แนวคิดของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นหลัก เพื่อช่วยพัฒนาทักษะการประดิษฐ์ วัสดุเหลือใช้ โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นวางแผน 2) การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล 3) การดำเนินการทดลองหรือศึกษาตามที่วางแผนไว้ 4) การสรุปผล 5) การเขียนรายงาน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนความสามารถทางการเรียนของนักเรียนแต่ละคนที่เรียนรู้เกี่ยวกับงานช่าง งานประดิษฐ์ และงานเกษตร ได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เรื่อง งานช่าง งานประดิษฐ์ และงานเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วัดได้จากคะแนนของนักเรียนทั้งหมดที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อโดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. นำแบบทดสอบที่ผ่านการหาค่าความสอดคล้องจำนวน 30 ข้อ มาทดสอบก่อนเรียนแล้วบันทึกผลไว้ จากนั้นนำข้อสอบจำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นชุดเดียวกันแต่สลับข้อมาทดสอบหลังเรียนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อน-หลังเรียน

2. ผู้วิจัยสังเกตและบันทึกคะแนนพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคล ในระหว่างเรียนแต่ละหน่วยจากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อระดับคุณภาพ

ผลการวิจัย

การสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนาทักษะการปฏิบัติงานและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของผลงานนักเรียนในกลุ่มสาระการงานและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น ได้แก่

การออกการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน รายวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การออกการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน รายวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ให้มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นทั้งด้านพฤติกรรมการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนการเรียนและหลังการเรียนโดยใช้การออกการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน 3) เพื่อประเมินพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนที่มีต่อการออกการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. ผลการประเมินคุณภาพของการออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน

- 1.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อการออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน
- 1.2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียน ของผู้เรียนเมื่อใช้การออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน
- 1.3 ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์กับสาระการเรียนรู้แกนกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนจากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน

2.1 ผลการประเมินคุณภาพของการออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานด้านเนื้อหาและกิจกรรมของผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	$\bar{X}$	ความหมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1.มีความสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด	5	5	5	15	5	เหมาะสมมากที่สุด
2.เนื้อหาการสอนและเวลาที่ใช้เหมาะสม	5	5	5	15	5	เหมาะสมมากที่สุด
3. เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และปฏิบัติจริง	5	5	5	15	5	เหมาะสมมากที่สุด
4.มีลำดับขั้นตอนการสอนชัดเจนถูกต้อง	5	5	5	15	5	เหมาะสมมากที่สุด
5.กิจกรรมการสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์	5	5	5	15	5	เหมาะสมมากที่สุด
6.ประเมินผลได้เหมาะสมและตรงจุดประสงค์	5	5	5	15	5	เหมาะสมมากที่สุด
เฉลี่ยคะแนนทุกรายการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน	5	5	5	15	5	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านมีความคิดเห็นต่อการออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน ว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด ทั้งในด้านเวลา เนื้อหา และกิจกรรม

2.2 ผลการวิเคราะห์การสังเกตพฤติกรรมการเรียน จากการใช้การออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน

ผู้วิจัยได้นำการออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทรงกระเทียม อำเภอบางปลาม้า จำนวน 30 คนสังเกตและประเมินพฤติกรรมการเรียน โดยกำหนดระดับของพฤติกรรมเป็น 4 ระดับ ดังนี้

เกณฑ์การประเมินในการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ มีดังนี้

คะแนน 17.1 – 20	หมายถึง ดีมาก
คะแนน 13.1 – 17	หมายถึง ดี
คะแนน 9.1 – 13	หมายถึง พอใช้
คะแนน 0 – 9	หมายถึง ควรปรับปรุง

เกณฑ์ให้คะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ คือ

เกณฑ์การให้คะแนน 4 คะแนน	เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการ 9 – 10 ครั้ง จากทั้งหมด 10 ครั้ง
เกณฑ์การให้คะแนน 3 คะแนน	เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการ 7 – 8 ครั้ง จากทั้งหมด 10 ครั้ง
เกณฑ์การให้คะแนน 2 คะแนน	เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการ 5 – 6 ครั้ง จากทั้งหมด 10 ครั้ง
เกณฑ์การให้คะแนน 1 คะแนน	เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการ 0 – 4 ครั้ง จากทั้งหมด 10 ครั้ง

เกณฑ์การประเมินการสังเกตพฤติกรรมการเรียนนักรเรียน

รายการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน			
	ดีมาก(4)	ดี(3)	พอใช้(2)	ต้องปรับปรุง(1)
1.ความตั้งใจในการเรียน	สนใจในการเรียนไม่คุยหรือเล่นกันในขณะเรียน	สนใจในการเรียนคุยกันบ้างในขณะเรียน	สนใจในการเรียนคุยกันและเล่นกันในขณะเรียนเกือบตลอดเวลา	ไม่สนใจในการเรียนคุยและเล่นกันในขณะเรียน
2.ความสนใจและการซักถาม	มีการถามในหัวข้อที่ตนไม่เข้าใจทุกเรื่องและกล้าแสดงออก	มีการถามในหัวข้อที่ตนไม่เข้าใจเป็นส่วนมากและกล้าแสดงออก	มีการถามในหัวข้อที่ตนไม่เข้าใจเป็นบางครั้งและไม่ค่อยกล้าแสดงออก	ไม่ถามในหัวข้อที่ตนไม่เข้าใจและไม่กล้าแสดงออก
3.การตอบคำถาม	ร่วมตอบคำถามในเรื่องที่ครูถามและตอบคำถามถูกทุกข้อ	ร่วมตอบคำถามในเรื่องที่ครูถามและตอบคำถามถูกต้องเป็นส่วนใหญ่	ร่วมตอบคำถามในเรื่องที่ครูถามเป็นบางครั้งและตอบคำถามถูกบ้างเป็นบางครั้ง	ไม่ตอบคำถาม
4.ทำงานทันตามกำหนดเวลา	ทำงานส่งตามเวลาที่กำหนดและถูกต้องชัดเจน	ทำงานส่งตามเวลาที่กำหนดและส่วนใหญ่ถูกต้อง	ส่งงานช้าและไม่ค่อยถูกต้องชัดเจน	ส่งงานช้าและไม่ถูกต้อง
5.มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองานกลุ่ม	ร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อนในการทำกิจกรรม	ร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ในการทำกิจกรรม	ร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อนในการทำกิจกรรมเป็นบางครั้ง	ไม่มีความร่วมมือในขณะทำกิจกรรม

จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยแล้วแปลความหมายของข้อมูล

ตารางที่ 2 แสดงการประเมินพฤติกรรมนักเรียนของผู้เรียน

เลขที่	รายการประเมินพฤติกรรมการเรียน					รวม (20)
	ความตั้งใจในการเรียน (4)	ความสนใจการซักถาม (4)	การตอบคำถาม (4)	ทำงานทันตามเวลาที่กำหนด (4)	มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองานกลุ่ม (4)	
1.	4	3	3	3	4	17
2.	3	3	2	4	4	16
3.	4	3	3	3	4	17
4.	4	4	4	3	4	19
5.	3	3	4	4	3	17
6.	3	3	3	4	4	17
7.	3	3	3	3	4	16
8.	3	3	3	4	3	16
9.	4	4	3	3	4	18
10.	4	3	3	4	4	18

เลขที่	รายการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้					รวม (20)
	ความตั้งใจในการเรียน (4)	ความสนใจในการซักถาม (4)	การตอบคำถาม (4)	ทำงานทันตามเวลาที่กำหนด (4)	มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองานกลุ่ม (4)	
11.	4	3	3	3	3	16
12.	3	4	4	3	3	17
13.	4	3	2	3	3	15
14.	4	3	3	4	4	18
15.	4	3	3	3	4	17
16.	3	3	4	4	4	18
17.	4	4	3	4	4	19
18.	4	4	3	4	4	19
19.	4	3	4	4	4	19
20.	4	3	4	4	4	19
21.	4	3	3	4	3	17
22.	3	4	3	3	4	17
23.	4	4	3	3	4	18
24.	4	4	3	3	4	17
25.	3	3	3	4	3	16
26.	3	3	3	3	4	16
27.	4	3	3	4	3	17
28.	4	4	3	3	4	18
29.	3	4	3	2	4	16
30.	4	3	3	3	4	17

จากตารางที่ 2 พบว่านักเรียนทั้ง 30 คนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งในด้านความตั้งใจ สนใจ ในการซักถาม การติดตาม การทำงานทันเวลา และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมทางการเรียนรู้ ($\bar{X}$) = 17.23 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับ ดีมาก

2.3 ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์สาระการเรียนรู้แกนกลางผลปรากฏดังตารางที่ 3

ข้อ	คำถาม	คะแนนความคิดของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่าเฉลี่ย IOC	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	พืชผักชนิดใดที่ใช้เป็นอาหารได้ทั้งต้น	0	+ 1	+ 1	2	0.67	ใช้ได้
2	การขยายพันธุ์พืชโดยวิธีใดไม่ต้องใช้ต้นตอ	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
3	ปุ๋ยอินทรีย์มีแหล่งที่มาจากสิ่งใด	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
4	ไม้ดอกชนิดใดที่ขยายพันธุ์โดยการตอนกิ่ง	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
5	การปลูกพืชตระกูลถั่ว เพื่อนำมาใช้ในการทำปุ๋ยพืชสด มีผลดีอย่างไร	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้

ข้อ	คำถาม	คะแนนความคิดของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่าเฉลี่ย IOC	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
6	การคัดเลือกพันธุ์สัตว์ จะทำให้เกิดผลอย่างไร	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
7	เมื่อนำสัตว์มาเลี้ยงใหม่ควรทำอย่างไร	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
8	การให้อาหารสัตว์ควรยึดหลักในข้อใด	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
9	บริเวณที่เลี้ยงสัตว์ไม่ควรให้บุคคลภายนอกเข้าออก เพราะเหตุใด	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
10	การเลี้ยงสัตว์ไม่ว่าจะเลี้ยงไว้ดูเล่นหรือขาย ผู้เลี้ยงควรมีคุณสมบัติอย่างไร	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
11	ข้อใดเป็นงานที่นักเรียนสามารถทำได้ด้วยตนเองได้	+ 1	0	+ 1	2	0.67	ใช้ได้
12	การใช้เครื่องมือช่างในการทำงานช่าง ควรคำนึงถึงเรื่องใด	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
13	ของใช้ภายในบ้านประเภทใด เมื่อซื้อต้องถามประกอบ	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
14	การปฏิบัติตนในข้อใด อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
15	ใครปฏิบัติตนไม่เหมาะสมในการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานช่าง	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
16	ถ้าพบว่าเครื่องปรับอากาศชำรุดจนไม่สามารถทำความเย็นได้ นักเรียนควรทำอย่างไร	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
17	ใครใช้เครื่องมือในการทำงานช่างไม่เหมาะสม	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
18	ในการออกแบบชิ้นงานต่างๆ ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ ยกเว้นข้อใด	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
19	ข้อใดเป็นวิธีดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีส่วนเป็นโลหะ	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
20	ข้อใด ไม่ใช่ ประโยชน์ของงานช่าง	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
21	ข้อใดเป็นวัสดุสังเคราะห์	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
22	ข้อใดไม่ใช่วัสดุธรรมชาติ	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
23	ข้อใดเป็นงานประดิษฐ์ที่เป็นประเภทที่ต่างจากข้ออื่น	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
24	ข้อใดจัดเป็นงานประดิษฐ์เอกลักษณ์ไทย	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
25	การประดิษฐ์ของใช้ ควรคำนึงถึงข้อใดมากที่สุด	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
26	การประดิษฐ์กล่องใส่กระดาษทิชชู สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในห้องใด	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
27	ในการประดิษฐ์ของใช้ควรพิจารณาจากสิ่งใดเป็นหลัก	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
28	การประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ผู้ประดิษฐ์ต้องมีความสามารถในด้านใด	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
29	ถ้าต้องการประดิษฐ์เศษวัสดุให้เป็นของใช้ จะต้องศึกษาเรื่องใดก่อน	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้
30	ข้อใดเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการออกแบบเทคโนโลยี	+ 1	+ 1	+ 1	3	1	ใช้ได้

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ผลปรากฏว่าข้อสอบทั้งหมดมีค่า IOC มากกว่า 0.50 ซึ่ง ถือว่ามีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีความเที่ยงตรง ใช้ได้

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนจากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน
ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนจากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน
ปรากฏผลตามตารางที่ 4 และตารางที่ 5 โดยใช้สูตรในการคำนวณดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยเลขคณิต (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ หมายถึง คะแนนเฉลี่ย
 $\sum x$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N หมายถึง จำนวนคน

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. หมายถึง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
X หมายถึง คะแนนแต่ละตัว
N หมายถึง จำนวนคะแนนในกลุ่มตัวอย่าง
 $\sum$ หมายถึง ผลรวม

ตารางที่ 4 แสดงคะแนนสอบก่อนเรียน หลังเรียน และความต่างระหว่างคะแนนก่อนเรียนกับหลังเรียน
โดยใช้การออกแบบการเรียนรู้แบบโครงงาน จำแนกรายบุคคล

เลขที่	คะแนน (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)		
	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่างของคะแนน
1	18	25	7
2	21	26	5
3	21	23	2
4	19	26	7
5	16	23	7
6	20	26	6
7	19	25	6
8	16	22	6
9	21	25	4
10	18	27	9
11	17	25	8
12	16	22	6
13	13	22	9
14	16	25	9
15	14	22	8
16	16	23	7
17	23	27	4
18	19	27	8

เลขที่	คะแนน (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)		
	สอบก่อนเรียน	สอบหลังเรียน	ผลต่างของคะแนน
19	23	27	4
20	17	26	9
21	18	26	8
22	17	23	6
23	15	22	7
24	19	26	7
25	18	25	7
26	17	22	5
27	19	24	5
28	14	19	5
29	13	20	7
30	19	23	4
รวม	532	724	192
เฉลี่ย	17.73	24.13	6.4
ร้อยละ	59.11	80.44	21.33

ตารางที่ 5 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้ การออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน

คะแนน	$\bar{X}$	n	Sd.
ก่อนใช้การสอนแบบโครงงาน	17.73	30	2.625
หลังใช้การสอนแบบโครงงาน	24.13	30	2.161

จากตารางที่ 5 พบว่าก่อนการใช้การออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เท่ากับ 17.73 และหลังการใช้การออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เท่ากับ 24.13 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนใช้การสอนแบบโครงงานเท่ากับ 2.625 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานหลังใช้การสอนแบบโครงงานเท่ากับ 2.161 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ตรวจสอบหาค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้สูตรดังนี้ ค่าสถิติ t-test ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

$$df = n - 1$$

เมื่อ t หมายถึง ค่าสถิติที่จะใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตเพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
D หมายถึง ค่าผลต่างระหว่างคู่คะแนน
n หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือจำนวนคู่คะแนนจากการแทนค่าในสูตร

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้เรียนมีคะแนนสอบหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนหลังจากการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานมีความสอดคล้องคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอันได้แก่ความตั้งใจในการเรียน ความสนใจ และการซักถาม การตอบคำถาม ทำงานทันตามกำหนดเวลามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองานกลุ่ม อยู่ในเกณฑ์ดีมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน กลุ่มสาระวิชาการงานและเทคโนโลยีกับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นทำให้มีผลการประเมินพฤติกรรมทางการเรียนของผู้เรียนเปลี่ยนไปจากเดิม อยู่ในเกณฑ์ดีมาก มีความสนใจ กระตือรือร้น ในการร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ ผลงานออกมาได้ดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการออกแบบการเรียนรู้แบบโครงงาน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้คิด ได้วางแผน และลงมือปฏิบัติจริง จึงทำให้ผู้เรียนมีความสุขได้รับประสบการณ์ตรง มีทักษะในการทำงานกลุ่ม รู้จักยอมรับฟังความเห็นของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2556, น. 7-9) กล่าวว่า บรรยากาศทางจิตใจ บรรยากาศที่ท้าทายเป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีชีวิตชีวา และสอดคล้องกับ อารี พันธุ์มณี (2546) การที่ผู้เรียนทุกคนได้ทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกันจึงทำให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองให้อยู่ในระดับที่ทุกคนในกลุ่มยอมรับส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้เรียนมีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทั้งหมด โดยผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบก่อนเรียน 17.73 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 59.11 และหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 24.13 คิดเป็นร้อยละ 80.44 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ คะแนนที่เพิ่มขึ้นคิดเป็น ร้อยละ 21.33 ซึ่งพอจะอนุมานได้ว่าการออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน สร้างความพึงพอใจให้กับผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนมีความสนใจเรียนรู้อย่างมีความสุข ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ซึ่งผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้เนื่องจากได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องที่ตนเองชอบจากแหล่งเรียนรู้หลากหลายได้ทำกิจกรรมตอบสนองต่อการเรียนรู้แบบมีนักเรียนเป็นสำคัญในบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง ทำให้นักเรียนรู้สึกสบายใจ สอดคล้องกับแนวความคิดทฤษฎีสร้างความรู้ด้วยตนเอง ที่ว่าการจัดการเรียนรู้ควรมีบรรยากาศที่มีทางเลือกหลากหลายตามความถนัด ความสนใจ ให้นักเรียนที่มีความถนัดความสนใจความสามารถและประสบการณ์แตกต่างกันและได้ช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน สร้างสรรค์ความรู้และผลงานและพัฒนาทักษะทางสังคมภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตรและมีความสุข (พจนา ทรัพย์สมาน, 2550, น. 6-7) นอกจากนี้ยังอาจเป็นเพราะการออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นการเรียนรู้ที่เน้นการนำระบบการทำงานกลุ่มมาใช้จัดกิจกรรม ทุกคนได้ร่วมมือกันทำงานอย่างมีลำดับขั้นตอนการได้ช่วยเหลือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในกลุ่มเช่นนี้ส่งผลให้การเรียนรู้บรรลุผลตามความมุ่งหวังของนักเรียน ดังที่ ไฮเนส (Haines 2002, น. 3-4 อ้างถึงใน อติกัน ทองมาก, 2552, น. 20) ได้กล่าวว่าการออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเปิดโอกาสให้นักเรียนผู้มีความรู้ต่างกันได้แสดงออกอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันได้ทำงานโดยมีคนช่วยให้งานสำเร็จได้ไม่แพ้ผู้อื่น และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นหัย นันทวิสุทธิ (2552, น. 70) ที่พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

เอกสารอ้างอิง

- นหัย นันทวิสุทธิ. (2549). *การพัฒนาการเรียนรู้เรื่องภูมิเศรษฐศาสตร์ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน สำหรับ ปวช. 2 ทวิภาคี วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- พจนา ทรัพย์สมาน. (2550). *การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2556). *การสอนคิดด้วยโครงงานการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ทักษะในศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลาง. การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน อาชีพและเทคโนโลยี. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อารี พันธุ์ณี. (2546). จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: ไยใหม่.
- อดิگانต์ ทองมาก. (2552). การใช้วิธีการสอนภาษาอังกฤษแบบโครงงานเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษและ ทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านควนสวรรค์ จังหวัดตรัง. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

วิเคราะห์คติความเชื่อเชิงปรัชญาในประเพณีการเลี้ยงผีตอง ANALYSIS ON THE PHILOSOPHICAL BELIEF IN PHEE DONG RITUAL TRADITION

Phra Pasitthideth Chaleunsouk¹

E-mail: Sitapach.62@gmail.com

พูนชัย ปันธิยะ²

Phoonchai Pantiya

วิโรจน์ วิชัย²

Viroj Vichai

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประเพณีการเลี้ยงผีตอง 2) เพื่อศึกษาคติความเชื่อในประเพณีการเลี้ยงผีตอง 3) เพื่อวิเคราะห์คติความเชื่อเชิงปรัชญาในประเพณีการเลี้ยงผีตอง ที่มีต่อชาวเมืองเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร

พบว่า 1) ประเพณีการเลี้ยงผีตองของคนเชียงใหม่มีปรากฏอยู่ในเอกสารโบราณและมุขปาฐะของชาวบ้าน ผีตองเป็นยักษ์ชอบกินเนื้อคนตำนานเล่าว่า วันหนึ่งพระพุทธเจ้าเสด็จมาพบกับสาวก ยักษ์ก็จะจับพระพุทธเจ้ากิน แต่ท่านทรงแสดงอภินิหารย์ ทรมาน แผ่เมตตาทำให้ยักษ์กลัวเกรง และยอมรับศีลห้า แต่ด้วยวิสัยยักษ์ จึงขอเปลี่ยนจากการกินคนเป็นกินควายแทน เป็นที่มาของประเพณีเลี้ยงผีตอง 2) ด้านคติความเชื่อในประเพณีการเลี้ยงผีตอง พบว่า การเลี้ยงผีตองช่วยให้ชาวบ้านในเขตหรือบริเวณนั้นอยู่เย็นเป็นสุข ด้วยความเชื่อว่ายักษ์สองผัวเมียจะได้ปกป้องรักษาประชาชนให้ปลอดภัยจากการไปหาของป่าและทำให้ฟ้าฝนก็ตกตามฤดูกาล ถ้าปีไหนไม่เลี้ยงผีตองจะทำให้ เกิดภัยพิบัติ เช่น โรคระบาดและการเกิดทุกข์ภัยต่างๆ จึงมีประเพณีการเลี้ยงผีตองสืบมา 3) ในด้านการวิเคราะห์คติความเชื่อเชิงปรัชญาในประเพณีการเลี้ยงผีตองที่มีต่อชาวเชียงใหม่ พบว่า พิธีเลี้ยงผีตอง สะท้อนถึงการประสานทางวัฒนธรรมระหว่างคติความเชื่อดั้งเดิมกับพุทธศาสนา ระหว่างกลุ่มชนพื้นเมืองกับกลุ่มชนที่เข้ามาอยู่ใหม่ จนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของชาวเมืองเชียงใหม่มาแต่โบราณ ซึ่งทุกปีชาวบ้านยังทำการเลี้ยงจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: ประเพณีเลี้ยงผีตอง, ผีตอง, คติความเชื่อ

Abstract

This research is of three objectives: 1) to study the tradition of Phee Dong ritual tradition, 2) to study the beliefs in the tradition of Phee Dong ritual, 3) to analyze the philosophical beliefs in the tradition of Phee Dong ritual which has been effected to Chiang Mai people. It is the documentary research. The results were found that:

1) The tradition of Phee Dong ritual of Chiang Mai people has appeared in both ancient manuscripts and the oral folk stories of villagers. "Phee Dong" or the Guardian Spirit is a devil demon who likes to eat human. One day, the Lord Buddha came with his disciples. The devil demon will eat the Buddha, but the Buddha shows the miracle power to tame him with his compassion. That causes the fear of the demon bringing him to observe the five precepts. But with demon's habit, then, the demon would like to eat only a buffalo a year instead of human eating. This is the origin of the Phee Dong ritual tradition. 2) On the beliefs in the tradition of Phee Dong ritual ceremony, the demon ritual ceremony is the moral support to the villagers in this area to feel happy. This ceremony of Demon sacrifice is together with the belief that two demons will protect the people from danger in the forest. They will offer the wettest in the rainy season. If people do not annually perform the Phee Dong ritual ceremony, they will cause many disasters such as plague and various disasters suffering. Therefore, the Phee Dong ritual ceremony should be every year performed. 3) On the analysis on the philosophical beliefs in the tradition of Phee Dong ritual that effected to Chiang Mai people, it was found that; this is relecting the cultural coordination between traditional beliefs and Buddhism and between the native groups and the newcomer group. The mentioned cultural coordination is becoming a tradition of Chiang Mai people since ancient times. Until now, the native villagers have to perform this ritual in every year.

Keywords: Phee Dong ritual, Devil Demon, traditional belief

¹ นักศึกษาลัทธิสุทธปริญาพุทธศาสนาธรรมบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

² อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

บทนำ

สังคมมนุษย์มีการอยู่ร่วมกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน เมื่ออยู่ร่วมกันเป็นหมู่ใหญ่ ย่อมมีการเกิดปัญหาและความไม่ราบรื่น ในการดำเนินชีวิตบางโอกาสต้องพึ่งคน บางโอกาสอาจพึ่งสิ่งที่เป็นธรรมชาติ หรือบางโอกาสต้องพึ่งสิ่งที่เป็นธรรมชาติและต่อมานุษย์ เป็นเหตุให้เกิดความเชื่อผิดๆ นางไม เทวดา มีการบูชา อ่อนวอน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยการอ่อนวอนบูชาเจ้าป่าเจ้าเขา ซึ่งเชื่อกันว่า มีเทวดาอยู่ทั่วไป (พระอริยานุวัตร เหมจารีเถระ, 2536, น. 5) ที่จะช่วยในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณที่มีความเจริญทางด้านวิชาการน้อย ความเชื่อจึงเกิดจากการเกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นการบันดาลให้เกิดขึ้นจากอำนาจของเทวดา พระเจ้า หรือภูตผีปิศาจ ดังนั้นเมื่อมีปรากฏการณ์ต่างๆ เกิดขึ้น เช่น ฝนตก พายุพัด ไฟไหม้ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย และวาทภัย ล้วนเป็นสิ่งที่มิอิทธิพลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะป้องกันหรือแก้ไขได้ด้วยตัวเอง บางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่อำนาจประโยชน์ แต่บางเหตุการณ์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์จึงพยายามที่จะคิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลในทางที่ดี และเกิดความสุขให้กับตนเอง เพื่อกระทำต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ทำให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นพิธีกรรม หรือศาสนาเกิดขึ้น ได้สร้างสัญลักษณ์แทนสิ่งธรรมชาติหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่อให้เป็นที่พึ่งที่คุ้มครองตนเองเรียกว่า “การเลี้ยผิง” ความเชื่อดังกล่าวเพื่อชนสังเวย การเลี้ยผิง ของชาวบ้านตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ หรือเรียกว่า การเลี้ยผิง เป็นประจำทุกปี ในวัน ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 9 เหนือ โดยมีพิธีกรรมจะมีการทรงมาชี หรือผู้ประกอบพิธีกรรมจะได้อัญเชิญผิงในพิธี

เล่าเรื่องตำนานสืบมาแต่ครั้งพุทธกาล ณ ดินแดนอันเป็นถิ่นฐานของชน "ชาวลัวะ" ตั้งอยู่ระหว่างริมฝั่งแม่น้ำแม่ระมาดหรือแม่น้ำปิงในปัจจุบัน มีชื่อเมืองว่า "บุรพนคร" และทางทิศตะวันตกของเมือง มีเทือกเขาหรือทิวดอย มีชื่อเรียกว่า"ดอยคำหรือสุวรรณบรรพต" อันเป็นอาณาเขตหากินและถิ่นที่อยู่อาศัยของยักษ์พ่อแม่ลูก ๓ คน โดยยักษ์ผู้พ่อมีนามว่า "ยักษ์จิกคำหรือปู่สะ" ยักษ์แม่นั้นมีนามว่า "ยักษ์ตาเขียวหรือย่าสะ" ส่วนยักษ์ลูกนั้นไม่ปรากฏนาม ยักษ์ทั้งสามตน นั้น ยังชีพด้วยการกินเนื้อสัตว์หรือเนื้อมนุษย์ ทำให้ทั้งมนุษย์และสัตว์อาศัยอยู่กันอย่างหวาดกลัว กลัวว่าจะต้องได้กลายเป็นอาหารโดนยักษ์จับกินสักวัน

ปู่สะย่าสะ เป็นชื่อของยักษ์สองตัวเมียซึ่งเชื่อกันว่าเป็นต้นเค้าบรรพบุรุษของชาวลัวะที่ได้ กลายมาเป็นผู้พิทักษ์รักษาเมืองเชียงใหม่ เรื่องราวปู่สะย่าสะมีเค้าโครงหลักที่สอดคล้องกับตำนาน พระเจ้าเลียบโลกซึ่งแพร่หลายในภูมิภาคล้านนา ว่าด้วยการเผชิญหน้าระหว่างพระพุทธเจ้ากับปู่สะ ย่าสะและลูกซึ่งเป็นยักษ์ดุร้ายตามตำนานกล่าวว่าปู่สะย่าสะเป็น ฝ่ายพ่ายแพ้ต่อพระพุทธเจ้าและ หันมารับศีลห้าเลิกฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การที่ปู่สะย่าสะเคยเป็นยักษ์มาก่อนจึงขออนุญาต ต่อพระพุทธเจ้าที่จะกินสัตว์ตามสัญชาตญาณยักษ์ ความเชื่อดังกล่าวนำมาสู่การฆ่าควายเพื่อเซ่น สังเวยปู่สะย่าสะ ของชาวบ้าน ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “เลี้ยผิง” (อาสา คำภา, 2555, น. 100) จากตำนานของเมืองเชียงใหม่ และตำนานวัดพระธาตุ ดอยคำเล่าว่าเมื่อสมัยพุทธกาลพระพุทธองค์ได้เสด็จมาพร้อมด้วยเหล่าอรหันต์สาวกได้ประทับยังสถานที่เมือง "บุรพนคร" เพื่อเผยแผ่ธรรม ทรงได้สดับรับฟังเรื่องราวอันเป็นทุกข์จากชาวบ้านถึงเรื่องของยักษ์สามตนนี้ พระพุทธองค์จึงได้เสด็จไปยังดอยคำหรือสุวรรณบรรพต พร้อมด้วยเหล่าอรหันต์สาวกเพื่อหวังจะแสดงพระธรรมเทศนาโปรดยักษ์ทั้งสามตน แต่เมื่อยักษ์ทั้งสามเห็นพระพุทธองค์พร้อมด้วยเหล่าอรหันต์สาวก จึงหมายที่จะจับกินเป็นอาหารเสีย พระพุทธองค์ทรงทราบจึงได้ทำการแผ่เมตตาและแสดงพระธรรมเทศนาโปรดหมู่ยักษ์นั้นให้ละจากกิเลสเว้นจากการเบียดเบียนชีวิต เว้นจากการลุ่มหลงจับมนุษย์และสัตว์เป็นอาหาร พร้อมกับให้พระอานนท์แสดงอภินิหารให้ประจักษ์แก่ยักษ์พ่อแม่ลูกทั้งสามตน

เมื่อยักษ์ทั้งสามได้ประจักษ์ซึ่งอภินิหารและรับการแผ่เมตตาจากพระพุทธองค์ จึงต่างมีจิตลดมีจิตเลื่อมใสพร้อมกับพากันก้มลงกราบพระพุทธองค์และตั้งใจสดับรับฟังพระธรรมเทศนา ชาบซึ่งในสพระธรรมจนเชี่ยวชาญของยักษ์ทั้งสามหลุดหล่นหายไป จากนั้นพระองค์ก็ทรงตรัสกับยักษ์ทั้งสามตนว่า "ท่านทั้งสามเป็นผู้ลุ่มหลง กระทำบาปกรรมเอาไว้มาก จากนั้นไปจงเร่งสร้างบุญสร้างกุศลเถิด" จากนั้นพระพุทธองค์จึงให้ยักษ์ทั้งสามรับสมาทานศีล 5 ไปปฏิบัติ ยักษ์ผู้เป็นลูกรับสมาทานศีล 5 ได้ ส่วนยักษ์ผู้พ่อ "ยักษ์จิกคำหรือปู่สะ"และยักษ์ผู้แม่ "ยักษ์ตาเขียวหรือย่าสะ"นั้น ไม่สามารถรับสมาทานศีล 5 ได้ ยังคงขอร้องในการกินเนื้อมนุษย์ปีละ 2 คน เพราะตัวเองเป็นยักษ์หากไม่ให้กินเนื้อแล้วจะอยู่ได้อย่างไร พระพุทธองค์ดับเช่นนั้นก็ยังมีอนุญาตแม่ยักษ์พ่อแม่จะเปลี่ยนมาเป็นการขอกินเนื้อสัตว์แทนก็ได้ทรงอนุญาต

พระพุทธองค์ทรงกำหนดรู้ว่าจะมียักษ์เพียงคนเดียวที่จะสามารถปฏิบัติตามธรรมแห่งพระพุทธองค์ได้นั้นก็คือยักษ์ผู้ถูก ส่วนยักษ์พ่อและแม่ทั้งสองนั้น พระพุทธองค์ทรงให้ไปร้องขอจากเจ้าเมืองผู้ครองนคร ซึ่งเจ้าเมืองผู้ครองนครยังมีจิตคิดเอ็นดู จึงให้อนุญาตกินเนื้อสัตว์ตามที่ร้องขอได้ แต่มีข้อแม้ว่าจะต้องช่วยปกป้องรักษาพระพุทธศาสนา ถึงแม้ว่าจะสิ้นแก่อายุขัยไปแล้วดวงจิตที่ยังอยู่จะต้องรักษากันเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข และปกป้องรักษาพระพุทธศาสนาให้อยู่ครบถ้วนไปตลอด 5,000 ปี

แต่ถึงกระนั้นแม้ดูเหมือนว่าจะสิ้นซึ่งฤทธิ์ของยักษ์แล้ว แต่ผู้คนที่ยังมีคลายความหวาดกลัวยังคงเกรงกลัวอิทธิฤทธิ์ของยักษ์อยู่และก็ยังหวงให้ยักษ์ทั้งสองช่วยปกป้องรักษาพระพุทธศาสนาและบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข ในทุกๆปีจึงได้มีพิธีเช่นบวงสรวงดวงจิตของยักษ์สืบต่อเนื่องกันมา เรียกว่าพิธี "เลี้ยงคง"หรือ"พิธีเลี้ยงคงปู่สะย่าสะ" (อาสา คำภา, 2555, น. 39) จัดขึ้นบริเวณเชิงดอยคำของทุกปี ในวันขึ้น 14 ค่ำและแรม 14 ค่ำ เดือน 9 เหนือของทางล้านนา หรือประมาณช่วงปลายเดือนพฤษภาคม และเดือนมิถุนายนความเชื่อเกี่ยวกับปู่สะย่าสะของชาวบ้านจะเน้นไปที่เรื่องปู่สะย่าสะเป็นผู้ให้น้ำ ซึ่งสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชาวบ้านที่เคยดำรงอยู่ในสังคมเกษตรความคาดหวังเกี่ยวกับอนาคตเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ ล้วนปรากฏอยู่ในพิธีเลี้ยงคง ไม่ว่าจะเป็นทิศทางการตายของควาย การแกว่งพระภู พระภู คือ ผืนผ้าที่มีรูปพระพุทธเจ้าและผืนที่ตกในพิธี หลายอย่างสะท้อนให้เห็นว่าการพยากรณ์ภายใต้โลกทัศน์มุมมองของชาวแม่เฒ่าเอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปู่สะย่าสะในสายตาชาวบ้านมีความเป็น ผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของท้องถิ่นมากกว่าการเป็น อารักษ์ ผีเมือง เจนบ้านเจนเมืองเชียงใหม่ นอกจากนี้ความเชื่อสำคัญชุดหนึ่งของชาวบ้านก็คือความ "เฮี้ยน" ของปู่สะย่าสะ เช่น การลงโทษผู้ที่มาลักเนื้อ ผู้ที่แอบมาลักตัดไม้ในดง หรือผู้ที่พูดจาหลอกลวงให้ถึงแก่ชีวิต สิ่งนี้ทำให้ปู่สะย่าสะและพิธี เลี้ยงคงในสายตาชาวบ้านเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ และมีความน่ากลัวอยู่ไม่น้อยโดยที่เรื่องเล่าลักษณะนี้ยังคงปรากฏมีอยู่ตลอดและมีความเชื่อถ่ายทอดสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

งานวิจัยนี้ ต้องการศึกษาคติเชิงปรัชญา ที่ปรากฏในความเชื่อเรื่องปู่สะย่าสะได้เป็นที่พึงของชาวเชียงใหม่ ในเขตดอยคำและรอบๆ ปริณทลของเมืองเชียงใหม่ คติเชิงปรัชญาในด้านอภิปรัชญา สามารถอธิบายปู่สะย่าสะได้อย่างไร กระบวนทัศน์ขององค์ความรู้ที่ยึดโยงปู่สะย่าสะกับสิ่งแวดล้อม สังคมการเมืองเป็นอย่างไร วิธีการดำเนินชีวิตสอดคล้องกับพุทธจริยศาสตร์อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเพณีการเลี้ยงผีคง
2. เพื่อศึกษาคติความเชื่อในประเพณีการเลี้ยงผีคง
3. เพื่อวิเคราะห์คติความเชื่อเชิงปรัชญาในประเพณีการเลี้ยงผีคง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยต้องการศึกษาในประเด็นความเชื่อเรื่องประเพณีการเลี้ยงผีคง โดยการตีความคติเชิงปรัชญา ด้วยวิธีการทางปรัชญา ในประเพณีการเลี้ยงผีคง และเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดนั้นมาใช้ในการทำงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ และนำเสนอเชื่อถือน่าขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วางกรอบจะศึกษาในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ เท่านั้น

2. ขอบเขตทางด้านเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลจากตำราพื้นบ้าน วารสารวัฒนธรรมท้องถิ่นเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจะศึกษาจากเอกสารวิชาการงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก และผู้เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมในประเพณีการเลี้ยงผีคง และบุคคลต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อประกอบงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยลักษณะเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 พระไตรปิฎก-เนื้อหาในพระวินัยปิฎก-ในพระสูตรเท่านั้น

1.2 ตำรา หนังสือ บทความ นิติสาร วารสารต่างๆ ของนักวิชาการทางพุทธศาสนาและปรัชญา โดยศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ คือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยพายัพ สำนักห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หอสมุดประชาชน จังหวัดเชียงใหม่ หอสมุดธรรมโฆษณ วัดอุโมงค์ จังหวัดเชียงใหม่

2. การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ จากการรวบรวมข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ เขียนงานวิจัย พร้อมเสนอความเห็นของผู้วิจัย โดยมุ่งให้ตอบวัตถุประสงค์และปัญหาที่ต้องการทราบ

3. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาประเพณีการเลี้ยงผีตอง 2) เพื่อศึกษาคติความเชื่อในประเพณีการเลี้ยงผีตอง 3) เพื่อวิเคราะห์คติความเชื่อเชิงปรัชญาในประเพณีการเลี้ยงผีตอง ที่มีต่อชุมชนแม่เหิยะใน ในเมืองเชียงใหม่

สรุปได้ว่า การเลี้ยงผีตองในเมืองเชียงใหม่ มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดความเชื่อด้านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพบว่าประเพณีการเลี้ยงผีตองในเมืองเชียงใหม่ของชุมชนแม่เหิยะใน มีปัจจัยที่สำคัญในด้านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ 4 ประการได้แก่

1. ด้านความเชื่อท้องถิ่น ได้มีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าตำนานที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงตองและลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงกับคติความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ
2. ด้านพระพุทธศาสนา ชุมชนแม่เหิยะใน ได้มีสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่วัดพระธาตุดอยคำ เป็นศูนย์กลางทางด้านพระพุทธศาสนาและมีอิทธิพลต่อความเชื่อของชุมชน
3. ด้านเศรษฐกิจ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนบ้านแม่เหิยะใน และนำไปสู่พิธีการเลี้ยงผีตองในเมืองเชียงใหม่ เพื่อจัดการทรัพยากรของพื้นที่อย่างยั่งยืน
4. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยทางทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนแม่เหิยะในที่อุดมสมบูรณ์นำไปสู่กระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนนอกเหนือจากกระแสหลักนำไปสู่การใช้ความเชื่อของชุมชนในการจัดการทรัพยากร

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการเลี้ยงผีตองในเมืองเชียงใหม่ ชาวบ้านในชุมชนแม่เหิยะและที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง เชื่อว่า การเลี้ยงผีตองนั้นมีปรากฏอยู่ทั้งในเอกสารโบราณและมุขปาฐะของชาวบ้าน เรื่องปู่สะย่าและแต่เดิมปู่สะย่าและเป็นยักษ์ชอบกินเนื้อคนอาศัยอยู่ใกล้ลูกที่ดอยคำ ต่อมาวันหนึ่งพระพุทธเจ้าเสด็จมา กับสาวก ยักษ์ก็จะจับพระพุทธเจ้ากินแต่ท่านทรงแสดงบุญบารมีแผ่เมตตาทำให้ยักษ์ทั้งสามกลัวเกรงและยอมรับศีลห้า แต่ด้วยวิสัยความเป็นยักษ์ ปู่สะย่าและ จึงขอเปลี่ยนจากการกินคนเป็นกินควายแทน ส่วนลูกชายปาวธนาตนขอออกบวช จึงเป็นที่มาของประเพณีเลี้ยงตอง ผีปู่สะย่าและที่มีการฆ่าควายสังเวยเป็นประจำทุกปีในช่วงเดือน 9 โดยปู่สะจะเลี้ยงที่ดอยเงิน หรือดอยสุเทพ และย่าและเลี้ยงที่ดอยคำและทำมาจนถึงปัจจุบันทุกปี

ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาคติความเชื่อในประเพณีการเลี้ยงผีตองช่วยให้ชาวบ้านในเขตหรือบริเวณนั้นอยู่เย็นเป็นสุข เพราะการเลี้ยงผีตองก็คือ การเซ่นไหว้ ยักษ์สองผัวเมียเชื่อว่ายักษ์สองผัวเมียจะได้ปกป้องรักษาประชาชนในเขตละแวกนั้นให้ปลอดภัยจากการไปหาของป่าและการดูแลแหล่งน้ำในป่านั้นๆ และฟ้าฝนก็ตกตามฤดูกาลถ้าปีไหนไม่ฆ่าความหรือเลี้ยงตองจะทำให้ เกิดภัยพิบัติ เช่น โรคระบาดและการเกิดทุกข์ภัยต่างๆ แล้วจึงมีพิธีการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณที่เราเรียกกันว่า การเลี้ยงตอง

ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์คติความเชื่อเชิงปรัชญาในประเพณีการเลี้ยงผีตองที่มีต่อชาวเชียงใหม่พบว่าผีตอง ถือเป็นหนึ่งในอารักษ์ผีเมือง ที่เก่าแก่และสำคัญของเมืองเชียงใหม่พิธีเลี้ยงผีปู่สะย่าและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชาวลัวะ กลุ่มชนเก่าแก่และสะท้อนถึงการประสานทางวัฒนธรรมระหว่างคติความเชื่อดั้งเดิมกับพุทธศาสนา ระหว่างกลุ่มชนพื้นเมืองกับกลุ่มชนที่สมานทานในวัฒนธรรมที่ผสมผสานจนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของชาวเมืองเชียงใหม่มาแต่โบราณ แต่การเลี้ยงผีปู่สะย่าและ ยังสืบต่อมาโดยองค์กรชาวบ้าน และเรียกว่า “เลี้ยงตอง” ผีตองได้กลายเป็น ผีประจำท้องถิ่น ตำบลแม่เหิยะ บริเวณดอยคำ นอกตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งทุกปีชาวบ้านยังทำการเลี้ยงจนถึงปัจจุบัน

สรุปในเมื่อคนไทยเรายังนับถือศาสนาพุทธอยู่นั้น จะต้องมีความเชื่อในสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถจะอธิบายได้ ให้เป็นเรื่องเป็นราว เช่น การเลี้ยงผี และความเชื่อในการบูชาสิ่งศักดิ์ทั้งหลายที่อยู่เหนือธรรมชาติควบคู่ไปกับศาสนา ในเรื่องการทำดีได้ดีการทำชั่วได้ชั่ว ประพฤติปฏิบัติหลักศีล 5 และยังให้คนเราได้มีความสามัคคีกันในกลุ่มชนท้องถิ่น นั้น ๆ ด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

จากการศึกษาวิเคราะห์คติความเชื่อการเลี้ยงผีดังที่มีต่อชาวเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเชิงเอกสารในเมื่อนำมาศึกษาน่าจะมีความถูกต้องตามเจตนารมณ์ของพุทธปรัชญาให้กับสังคมเพื่อให้เกิดการแก้ไขปรับปรุง เกิดสุขแก่บุคคลในกลุ่มต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยวิเคราะห์คติความเชื่อเชิงปรัชญาในประเพณีการเลี้ยงผีดังที่มีต่อชาวเชียงใหม่ เพื่อให้เป็นอุดมคติอีกต่อไป

2.1 สังคมไทยนั้นการเลี้ยงผีดังนั้น โดยมากจะจัดตามท้องถิ่นและท้องที่โดยจัดตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มชุมชนตามความเชื่อและความนับถือความพึงพอใจ ที่ต้องการตอบสนองและหวังผลในการเลี้ยงดัง มีรูปแบบที่เอื้อต่อการปลูกเร้ากระตุ้นผลักดันให้ชุมชนมีสามัคคีกันตามหลักพุทธปรัชญาเพื่อให้ผลของการเลี้ยงดัง ไปในเชิงบวก แก่บุคคล ชุมชน สังคมให้เกิดความสุขสงบต่อไปและเกิดความสามัคคีกันยังเป็นการอนุรักษ์รักษาป่าไม้ และต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์อีกด้วย

2.2 สังคมและประเทศไทยการเลี้ยงดังนั้นโดยมากในสังคมไทยจะเป็นไปตามความต้องการของชุมชนหรือบุคคลทั่วไปที่มีความเชื่อในชุมชนนั้น

เอกสารอ้างอิง

- พระอริยานุวัตร เขมาจารีเถระ. (2536). *คติความเชื่อของชาวอีสาน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาหมวด สุภกธโม. (2557). *การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องความเคารพในพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- อาสา คำภา. (2555). *การเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมและคติความเชื่อการเลี้ยงผีปู่และย่าและอารักเมืองเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิเคราะห์พระเจ้าทรงเครื่อง ในล้านนาตามแนวพุทธศิลป์ AN ANALYSIS ON THE CROWNED BUDDHA STATUE IN LANNA BASED ON THE BUDDHIST ARTS

พระนิติพัฒน์ อุชจาโร (บวรโรจน์ศิริ) ¹

Phra Nithiphat Ujucaro (Borwornrojsiri)

E-mail: iborw@icloud.com

พระอธิวัฒน์ รตนวงโณ ²

Phra Athiwat Ratanawanno

พระครูธีรสุตพจน์ ²

Phrakrutheerasutapujana

ธีรพงษ์ จาตุมา ²

Theerapong Jatuma

พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ ³

Phisit Kotsupho

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบพุทธศิลป์ในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาแนวความคิด ความเชื่อ และการสร้างพระเจ้าทรงเครื่องในล้านนา 3) วิเคราะห์พระเจ้าทรงเครื่องในล้านนาตามแนวพุทธศิลป์ ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก พระไตรปิฎก อรรถกถา และตำนานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างพระเจ้าทรงเครื่องในล้านนา และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะ นักวิชาการประวัติศาสตร์พุทธศิลป์ และปราชญ์ล้านนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบพุทธศิลป์ในพระพุทธศาสนา คือสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนา และนำมาให้พุทธศาสนิกชน มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา 2) ในด้านความคิดความเชื่อ และการสร้างพระเจ้าทรงเครื่องในล้านนา จากคติของชมพูทวีป หรือเหตุการณ์ตอนที่พระพุทธเจ้า เดินทางไปโปรดแก่พญาชมพูบดี ที่มีความคิดเป็นมิจฉาทิฐิ ว่าตนเป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุด ไม่มีผู้ใดเทียบได้ โดยพระพุทธเจ้าได้แสดงธรรมโปรดพญาชมพูบดีโดยการใช้อภินิหาร พญาชมพูบดี ก็ได้ลดทิฐิมานะ หันมานับถือพระพุทธศาสนา พบในคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี และหนังสือรัตนพิมพวงศ์ และหนังสือจามเทวีวงศ์ 3) ในด้านพระเจ้าทรงเครื่องในล้านนาตามแนวพุทธศิลป์นั้น มีการสร้างอย่างประณีต มีความละเอียดอ่อนของลายที่เป็นเครื่องทรง บ่งบอกถึงความศรัทธาของเจ้าภาพที่มีต่อพระพุทธศาสนา และช่างที่มีความรู้ความสามารถในงานประติมากรรม อย่างสูง การออกแบบลายเครื่องทรงของพระเจ้าทรงเครื่องเป็นเอกลักษณ์ของดินแดนล้านนา และมีค่าสูงยิ่งในทางของพุทธศิลปกรรม

คำสำคัญ: พระเจ้าทรงเครื่อง, ล้านนา, พุทธศิลป์

Abstract

This thesis aims: 1) to study the style of Buddhist arts in Buddhism, 2) to study the concepts, beliefs, and the creation of the Crowned Buddha statue in Lanna and 3) to analyze the Crowned Buddha Statue in Lanna Based on the Buddhist Arts. Its methodology is a qualitative research by collecting data from Tipitakas, the commentaries, and the legends related to the creation of the Crowned Buddha Statue in Lanna and interviewing the arts expertise, the Scholars of the Buddhist arts history and the Lanna intelligents.

The findings are that: 1) The style of Buddhist arts in Buddhism Is what having been created as the media for promote and propagate Buddhism with aiming to convince people to have faith in Buddhism. 2) On the belief and creation of the Crowned Buddha Statue in Lanna, it was found that; this belief was handed down from the legend of Jambupatisutta, or the event took place when the Buddha went to tame Jambupati King, who has hold the wrong view that he is the greatest. None can be compared to him. The Buddha preached the Dhamma to him by using the supernatural power. The Jambupati King has given up the wrong view and took a refuge in

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

² อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศิลปกรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Buddhism. The tale was appeared in the Pali commentary and in the Lanna manuscripts such as Rattanabimbavamsa and Cāmadevivamsa. 3) on the Crowned Buddha Statue in Lanna according to the Buddhist arts, it was found that; The creation was finely constructed with the delicate pattern of the that having Indicated the faith of the donors towards Buddhism. It also indicates the sculptor with the excellent knowledge of sculptural works. The design of the Crowned Buddha's accessories is regarded as the unique identity of Lanna, and the great value in the Buddhist art works.

Keywords: The Crowned Buddha, Lanna, Buddhist Arts

บทนำ

พระพุทธศาสนามีการสร้าง "อุเทสิกเจดีย์" คือสิ่งที่สร้างขึ้นโดยเจตนาอุทิศแก่พระพุทธเจ้าหรือแทนองค์พระพุทธเจ้า เช่น เจดีย์ บัลลังก์ รอยพระพุทธบาท พระพุทธรูป พระพิมพ์ (สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร, 2550, น. 264) ในสมัยแรก มีหลักฐานตามสถานที่โบราณที่เกี่ยวกับพุทธศาสนานั้นจะมีเสาจารึก (เสาอโศก) (เชษฐ ติงสฤษดิ์, 2560, น. 46) ธรรมจักร กวางหมอบ ดอกบัว ซึ่งต่อมาได้มีการนำศิลปะการสร้างรูปปั้นขึ้น จึงมีการสร้างรูปเคารพเป็นพระพุทธเจ้าเกิดขึ้น เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นความเชื่อที่ทำให้เกิดความศรัทธาต่อพุทธศาสนิกชนทั้งหลายในประเทศต่างๆ ที่มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาแม้แต่ในประเทศไทย แต่ละพื้นที่นั้นมีความเชื่อของตนเอง ที่เรียกว่า "วัฒนธรรม" ที่มีความศรัทธาต่อพระพุทธรูป มีการบูชาด้วยการถวายเครื่องหอมต่างๆ ใช้เทียน ประทีป รูป ดอกไม้ ในการบูชาคุณของ พระรัตนตรัย มีการถวายผ้าห่มพระพุทธรูปเมื่อถึงฤดูหนาว มีการถวายหัวหิงไฟพระเจ้า (ประเพณีการถวายพินแก่พระพุทธรูป และก่อไฟ) (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2558, น. 147) การถวายข้าวพระพุทธ (ประเพณีการถวายอาหารแก่ พระประธานในงานทำบุญต่างๆ) คติความเชื่อเหล่านี้มีปรากฏในพระพุทธศาสนาหายานสกุลวัชรยาน ว่ามีการแบ่งพระพุทธรูปออกเป็น 3 ระดับ คือ สูงสุดคืออาทิพุทธเจ้า รองลงมาคือพระธยานิพุทธเจ้า สุดท้ายคือพระมุนิพุทธเจ้า (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2560, น. 74) ความเชื่อว่าพระธยานิพุทธเจ้าซึ่งยังทรงประทับอยู่บนดินแดนที่เรียกว่า "พุทธเกษตร" โดยความเชื่อเหล่านี้ก็ปรากฏในสมัยล้านนา จะเห็นว่าในแต่ละพื้นที่ที่มีความเชื่อ ความศรัทธาแตกต่างกันออกไป การสร้างพระพุทธรูปก็เช่นกัน ในศิลปะแต่ละยุค แต่ละพื้นที่ ก็มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด และมีการใส่เรื่องราวความเป็นมาในขณะนั้น การใส่ความเชื่อลงไปในพุทธศิลป์ของการสร้างพระพุทธรูปเพื่อเป็นการบูชา ความศรัทธาที่มีต่อศาสนาพุทธ พระพุทธรูปจำนวนไม่น้อยที่ถือได้ว่าเป็นชิ้นสูงที่สร้างขึ้นด้วยความศรัทธาอันสูงส่ง ควรแก่การเคารพบูชา ก่อให้เกิดความรู้สึกระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ การสร้างพระพุทธรูปของไทยนั้นช่างไทยมิได้ยึดรูปแบบองค์จริงของพระพุทธเจ้า หากแต่สร้างขึ้นตามอุดมคติของศิลปินผู้ซาบซึ้งในหลักธรรม โดยเนรมิตขึ้นมาตามมโนภาพของตน ประสานกับพุทธลักษณะ พุทธปรัชญาเพื่อให้พระพุทธรูปนั้นเป็นสื่อที่น้อมรำลึกถึงพระพุทธองค์ พระธรรมคำสั่งสอน และพระสงฆ์สาวกผู้สืบพระศาสนา รวมกันเป็นไตรสรณคมน์ พระพุทธรูปจึงเป็นรูปอุดมคติของพุทธศาสนา มิได้เป็นรูปเหมือนของพระศาสดาเหมือนรูปของศาสดาในศาสนาอื่น (จิรพันธ์ สมประสงค์, 2524, น. 142)

ถึงแม้ว่าการสร้างพระพุทธรูปจะไม่มีปรากฏในพระไตรปิฎก แต่ยังมีเรื่องลักษณะ มหาบุรุษ 32 ประการ และอนุพยัญชนะ 80 ประการที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกและคติความเชื่อจากแหล่งต่างๆ ที่มีการศึกษาตามคัมภีร์โบราณ งานวิจัย เอกสาร บทความต่าง ๆ ซึ่งรวบรวมมาได้ดังนี้

พระพุทธรูปสวมเครื่องทรงกษัตริย์หรือพระจักรพรรดิ ซึ่งนิยมเรียกกันทั่วไปว่า "พระเจ้าทรงเครื่อง" เคยปรากฏแพร่หลายที่อินเดีย รวมถึงบ้านเมืองต่างๆ ที่คาดว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับการพระเจ้าทรงเครื่องคงแผ่ไปตามยุคสมัยและท้องที่ต่างๆ โดยสามารถประมวลคติการทำพระเจ้าทรงเครื่องไว้ (หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์, 2531, น. 245-246) คือ ราชาวงศ์ปาละของอินเดีย ซึ่งนับถือพุทธศาสนาหายานเป็นหลัก สร้างขึ้นเพื่อแสดงถึงพระอาทิพุทธเจ้าพุทธะ ในอาณาจักรเขมรโบราณ สร้างขึ้นเพื่อสื่อถึงการยกกษัตริย์ให้เทียบเท่าพระพุทธเจ้ากล่าวคือตามคติเทวราชาของศาสนาพราหมณ์ มีการยกกษัตริย์ไว้เทียบเท่าเทพเจ้า ต่อมาเมื่อพุทธศาสนาหายานได้เข้ามาเป็นความเชื่อหลักก็ได้เปลี่ยนคตินี้เป็น "พุทธราชา" แทนความเชื่อเดิม พระเจ้าทรงเครื่องจึงเป็นสัญลักษณ์ถึงการรวมกันเป็นหนึ่งเดียวของกษัตริย์กับพระพุทธเจ้า พระจักรพรรดิราช ตามคติความเชื่อที่ว่าหากเจ้าชายสิทธัตถะ ไม่เสด็จออกผนวชก็จะได้เป็นพระจักรพรรดิราช ซึ่งสถานภาพของพระพุทธเจ้าก่อนทรงผนวชซึ่งเคยทรงเป็น "เจ้าชาย" มาก่อน พระศรีอริยเมตไตรย (พระอนาคตพุทธเจ้า) ซึ่งยังทรงสถานะเป็นพระโพธิสัตว์ประทับอยู่บนสวรรค์ชั้นดุสิต และมัก

ทรงเครื่องทรงอย่างเทวดาหรือกษัตริย์ พระพุทธเจ้าเนรมิตกายเป็นพระจักรพรรดิราช เพื่อทรมานพระเจ้าชมพูบดี ซึ่งเป็นพระราชผู้ยิ่งใหญ่ แต่ไม่ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ประสงค์แต่จะรุกรานอาณาจักรอื่น (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2560, น. 156)

ในส่วนของคติของพระเจ้าทรงเครื่องในล้านนาสมัยอดีตนั้น ได้มีคัมภีร์หลายเรื่องกล่าวถึงอันสงส์การสร้างพระพุทธรูปเพื่อให้เป็นที่สักการบูชา เป็นการสร้างบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ ดังนั้นไม่ว่าชาวพุทธ หรือว่ากษัตริย์ราชวงศ์ ขุนนาง หรือสามัญชนจึงนิยมสร้างพระพุทธรูปตามกำลังศรัทธาของตน การจะสร้างพระพุทธรูปที่สำคัญส่วนใหญ่นิยมสร้างโดยกษัตริย์ หรือชนชั้นสูง โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้แต่งประวัติการสร้างหรือตำนานของพระพุทธรูปนั้นๆ ไว้ด้วย (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2558, น. 6)

สังเกตว่าพระพุทธรูปที่สำคัญหรือพระประธานในวัดนั้น ไม่พบวัดที่เป็นพระเจ้าทรงเครื่อง หรือเป็นพระประธาน มีแต่เป็นพระรองที่อยู่ข้างๆ เท่านั้น หรือคัมภีร์ต่างๆ ก็ไม่มีการกล่าวถึงพระเจ้าทรงเครื่องว่ามีตำนานพระเจ้าทรงเครื่องอย่างเด่นชัด มีเพียงแนวคิด ความเชื่อของพระโพธิสัตว์ตามคติมหายาน ซึ่งต้องย้อนไปดูเมื่อครั้งต้นของคติการสร้างพระเจ้าทรงเครื่องของล้านนา เพื่อเป็นความรู้เบื้องต้นในการเกิดคติการสร้างพระเจ้าทรงเครื่องก่อนที่จะวิเคราะห์ในสมัยปัจจุบันที่มีความงามตามแนวพุทธศิลป์ของล้านนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบพุทธศิลป์ในพระพุทธรูปศาสนา
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ความเชื่อ และการสร้างพระเจ้าทรงเครื่องในล้านนา
3. เพื่อวิเคราะห์พระเจ้าทรงเครื่องในล้านนาตามแนวพุทธศิลป์

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์พระเจ้าทรงเครื่องในล้านนาตามแนวพุทธศิลป์ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะทำการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

- 1) ศึกษาถึงรูปแบบของพุทธศิลป์ในพระพุทธรูปศาสนา โดยอาศัยข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก หนังสือ วารสาร บทความ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษาพุทธศิลป์พระเจ้าทรงเครื่องในล้านนา
- 3) วิเคราะห์งานในพุทธศิลป์พระเจ้าทรงเครื่องล้านนา

2. ขอบเขตด้านเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการวิเคราะห์พระเจ้าทรงเครื่องในล้านนาตามแนวพุทธศิลป์ ผู้วิจัยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งในการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) นั้นใช้เอกสารหลักฐาน ดังนี้

- 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ หนังสือ วารสาร บทความ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

การเลือกพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเรื่อง วิเคราะห์พระเจ้าทรงเครื่องในล้านนาตามแนวพุทธศิลป์ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการลงพื้นที่ในเขตพื้นที่บริเวณภายในพื้นที่ที่มีการประดิษฐานพระเจ้าทรงเครื่อง และประชากรที่ใช้ด้านวิจัยจำนวน 7 ท่าน คือ

- 1) นักวิชาการด้านศิลปะ 2 ท่าน
- 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านประติมากรรม 3 ท่าน
- 3) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 2 ท่าน

ผลการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัย พระเจ้าทรงเครื่อง ในล้านนาตามแนวพุทธศิลป์นั้น ทางคติการสร้าง พระเจ้าทรงเครื่องในล้านนาจะใช้คติขมพูติ ในคัมภีร์ขมพูติสูตรฉบับล้านนา ซึ่งมีอัตตลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว เครื่องทรงของพระเจ้าทรงเครื่องคู่อติกับองค์พระ เครื่องทรงไม่มากจนเกินไปจึงเกิดความสมดุลตามสุนทรียศาสตร์ สวยงามและลงตัว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวความคิด รูปแบบตามแนวพุทธศิลป์ในล้านนาจึงได้ผลการวิจัยดังนี้

1. แนวความคิดเรื่องรูปแบบพุทธศิลป์ในพระพุทธศาสนา

รูปแบบของพุทธศิลป์ในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่สมัยพุทธกาลศิลปะกับศาสนานั้นเป็นของคู่กัน เพราะเมื่อมี ศาสนาก็มีความศรัทธาของศาสนิกชน มีความต้องการที่จะบูชาศาสนาของตนด้วยความสวยงามศิลปะจึงเป็นสิ่งที่รับ ใช้ความศรัทธาของศาสนิกชน และศาสนามาตั้งแต่แรก เป็นสัญลักษณ์ (Symbol) เพื่อใช้แทนศาสนาหรือศาสดา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลที่นับถือพระพุทธศาสนา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พุทธปรัชญา สอดคล้องกับทัศนคติในการ สื่อสารหลักธรรมคำสั่งสอน แสดงออกให้เห็นเป็นรูปธรรมผ่านทางศิลปกรรม จะเป็นสื่อพิเศษให้มนุษย์เข้าใจแก่นของ ความเป็นจริงได้อย่างซาบซึ้ง นอกจากความงดงามด้านศิลปกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น แล้ว พุทธศิลป์ยังสื่อถึงความดี งามของทัศนียภาพช่างถ่ายทอดมาจินตนาการ และ สื่อสารโดยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ออกมาเป็นงานพุทธศิลป์ คือ พุทธ จิตรกรรม พุทธสถาปัตยกรรม และ พุทธประติมากรรม

พุทธศิลป์เป็นศิลปะสำหรับชาวพุทธโดยเฉพาะกับผู้ตื่นรู้ และผู้ที่ยากรู้ ผู้แสวงหาสัจธรรมเพื่อความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมชาติของชีวิต โดยตีความจากทัศนสัญลักษณ์ที่แฝงไว้ในงานพุทธศิลป์สู่คำสอนตามแนวพุทธ ศาสนา พุทธปรัชญา จึงเกิดการสร้างงานพุทธประติมากรรม คือ การสร้างพระพุทธรูปในล้านนาซึ่งมีจุดมุ่งหมาย แสดงถึงลักษณะพระพุทธรูปเพียงองค์เดียว แต่ต้องทำให้มีความงดงาม เพราะพระพุทธรูปเป็นศูนย์รวมจิตใจ ของศาสนิกชน และ เป็นที่เคารพบูชา ดังนั้นในการสร้างพระพุทธรูปในล้านนาจึงพิถีพิถันในการเลือกใช้วัสดุที่ ทรงคุณค่า และมีความแข็งแรงคงทน เช่น ทองคำ หยก หินแกรนิต หินอ่อน หรือ โลหะมีค่าต่าง ๆ

แนวความคิดเรื่องรูปแบบพุทธศิลป์ในพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออก เพราะพุทธศิลป์ เป็น พระพุทธศาสนาตลอดมาไม่ว่าจะไปอยู่ในดินแดนใดหรือผ่านมาก็ยุคสมัย

2. แนวความคิดความเชื่อ และการสร้างพระพุทธรูปพระเจ้าทรงเครื่องในล้านนา

จากการศึกษาแนวความเชื่อในการสร้างพระเจ้าทรงเครื่องในล้านนาพบว่า มีคติการสร้างจากเรื่อง พญาขมพูติ ได้ค้นคว้าใน วรรณคดีภาษาบาลี หนังสือรัตนพิมพวงศ์ หนังสือจามเทวีวงศ์ เอกสารหมวด สุตต สังคหะ และขมพูติฉบับล้านนา พระเจ้าทรงเครื่องในล้านนานั้นมีปรากฏในยุคสมัยทวารวดี และรับอิทธิพลจาก ศิลปะปาละของอินเดีย อิทธิพลจากศิลปะเขมร และอิทธิพลจากอยุธยา มีลักษณะเป็นพระเจ้าทรงเครื่องสำริด พระเจ้าทรงเครื่องทองเหลือง พระเจ้าทรงเครื่องปูนปั้น และพระเจ้าทรงเครื่องไม้

นอกจากนี้พระเจ้าทรงเครื่องล้านนา ได้รับอิทธิพลความเชื่อหลากหลายที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน ของภาคเหนือ ตามความเชื่อที่ว่าพระองค์ทรงเนรมิตพระวรกายเป็น พระราชาธิราชเพื่อปราบพญาขมพูติตาม ตำนานขมพูติ

พระเจ้าทรงเครื่องในล้านนานั้น สร้างขึ้นด้วยวัสดุหลายประเภทด้วยกัน เช่น สำริด ทองคำ ทองเหลือง ปูนปั้น และดินเผา ซึ่งมีหลายขนาดขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้สร้าง พระเจ้าทรงเครื่องในล้านนา จึงถูกจำแนก ลักษณะทางศิลปกรรมได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ คือ

1) กลุ่มพระเจ้าทรงเครื่องที่ได้รับอิทธิพลศิลปะปาละของอินเดีย ที่เห็นได้ชัดคือ มงกุฎที่อาจ เปรียบเทียบกับพระเจ้าทรงเครื่องศิลปะปาละได้โดยตรง และมีอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยผสมอยู่บางส่วนซึ่งคงจัดอยู่ ในกลุ่มของพระพุทธรูปเขมรสิงห์สอง หรือพระพุทธรูปเขมรสิงห์หลัง พระเจ้าทรงเครื่องในกลุ่มนี้ได้แก่พระ หริภุญชัยโพธิสัตว์ จากวัดพระธาตุหริภุญชัยจังหวัดลำพูนเป็นพระพุทธรูปทรงสัมฤทธิ์ แสดงปางมารวิชัยครองจีวรมี ชายสังฆาฏิสั้นตามแบบพระเขมรสิงห์หนึ่ง แต่พระรัศมีเป็นรูปเปลวเพลิงตามอิทธิพลศิลปะสุโขทัยรวม เครื่องประดับแสดงอิทธิพลศิลปะปาละของอินเดีย คือมงกุฎทรงเทริดแบบปาละที่มีชายผ้าห้อยลงมาเหนือพระอังสะ ทั้งสองข้าง

2) พระเจ้าทรงเครื่องรับอิทธิพลจากพระเจ้าทรงเครื่องเชียงแสน มีลักษณะเครื่องทรงแตกต่างไปจากกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นอิทธิพลศิลปะปาละอย่างชัดเจนพระเจ้าทรงเครื่องกลุ่มนี้เริ่มจากพระเจ้าทรงเครื่องที่มีจารึกอักษรล้านช้าง เป็นพระพุทธรูปสำริดปางมารวิชัยครองจีวรมีชายสังฆาฏียาวพาดมาถึงกลางพระองค์ทับอยู่บนเครื่องประดับอีกชั้นหนึ่งอันประกอบด้วยสร้อยสังวาลพาดจากพระอุระขาขึ้นไปยังพระอังสาซ้ายต้องทางขวาที่ไม่มีจีวรคลุมเผยให้เห็นชุดพาหุรัดและทองกรทางที่ข้อพระกร และช่วงบนของพระกรนอกจากนี้ทรงสวมมงกุฏ

3) พระเจ้าทรงเครื่องสกุลช่างพะเยา เป็นพระพุทธรูปศิลา องค์สมบูรณ์ปางมารวิชัย และทรงเครื่องใกล้เคียงกับพระพุทธรูปสำริดในล้านนา โดยเฉพาะพระเจ้าทรงเครื่องประเภทที่ 2 คือมงกุฏเป็นสี่เหลี่ยมยอดแหลมมีลายลูกประคำประดับขอบซึ่งเป็นลายเดียวกับเครื่องทรงอื่นๆ ทั้งสังวาลพาหุรัด และ ทองกร จะมีความคล้ายคลึงกับเจ้าทรงเครื่องประเภทที่ 2 แต่มีลักษณะความเป็นสกุลช่างท้องถิ่นเด่นชัด

การสร้างพระเจ้าทรงเครื่องล้านนามีความสำคัญตั้งแต่วัสดุที่ใช้สร้าง ช่างที่มาสร้าง แม้กระทั่งการทำพิธีกรรมต่างๆ เช่น เมื่อจะสร้างพระเจ้าทรงเครื่อง หรือแม้พระพุทธรูปธรรมดา ช่างเลือกใช้ดินที่เป็นสีเฉพาะ ทำเป็นอิฐ นำไปตากโดยไม่มีการเผา การใส่คาลายันต์ต่างๆ ในก้อนอิฐตอนก่อเป็นองค์พระต่างๆ เหล่านี้ช่างจะต้องมีการนั่งขาวห่มขาว ถือศีล การใส่หัวใจ เครื่องในพระเจ้า จนกระทั่งการสวดเบิก สมโภช ไขดาพระเจ้า ในขั้นตอนสุดท้ายจะเห็นว่าการสร้างพระพุทธรูปในดินแดนล้านนามีความละเอียดซับซ้อนทั้งในพิธีกรรม และกรรมวิธีในการปฏิบัติที่แฝงไปด้วยความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาอย่างเต็มเปี่ยม

ล้านนาเป็นดินแดนที่รุ่งเรืองยิ่งใหญ่มีกษัตริย์หลายพระองค์ จึงมีคติการสร้างพระพุทธรูปพระเจ้าทรงเครื่องแทนองค์กษัตริย์ ในการขึ้นครองราชย์ เป็นสัญลักษณ์ว่ากษัตริย์พระองค์นั้นจะปกครองแผ่นดินโดยมีธรรมเป็นเครื่องปกครองเมืองให้มีความสุข นอกจากนี้ยังพบการสร้างของเจ้าภาพที่เป็นคหบดี ที่ตั้งใจถวายทรัพย์สินสมบัติเพื่อฝากไว้กับพระพุทธศาสนา ไปภายภาคหน้า

เครื่องทรงและเครื่องประดับ ในพระเจ้าทรงเครื่องล้านนา ทรงเครื่องพระมหากษัตริย์มักทรงใช้ในพระราชพิธีสำคัญ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่งเครื่องต้นหรือเครื่องทรงนี้เป็นหนึ่งในบรรดาเครื่องราชูปโภคที่กำหนดไว้ เครื่องทรงสำคัญประกอบด้วยมงกุฏ กรองคอ สังวาล ทองกร รองพระบาท

จากหลักฐานประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธรูปที่ปรากฏในจารึกในช่วงพระเจ้าติโลกราชขึ้น ทำให้เห็นค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างพระพุทธรูป หรือรูปพระเจ้าของล้านนาในยุคนั้นเป็นอย่างดีคือ ทั้งกษัตริย์ ขุนนาง พระสงฆ์ และประชาชนล้านนาล้วนมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และเชื่อในอานิสงส์ผลบุญของการสร้างพระพุทธรูปว่าจะช่วยให้ไปสู่นิพพานในภพต่อไป การสร้างพระพุทธรูปจึงมีการผสมผสานระหว่างเรื่องของฤกษ์ยาม พิธีกรรม วิธีการหล่อ และการตกแต่ง อันสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน ธรรมชาติ และสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ การอุทิศสร้างพระพุทธรูปนับเป็น 1 ในอานิสงส์สำคัญ 6 ประการ คือ อานิสงส์ของการสร้างถวายทาน อานิสงส์ของการบวช อานิสงส์ของการรักษาศีล อานิสงส์ของการทำศพ (คณะอนุกรรมการด้านศาสนา งานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี, 2540, น. 60-61) ตามแต่ผลบุญของแต่ละคน ในล้านนามีวิธีการสร้างพระพุทธรูปที่นิยมกันอยู่ ซึ่งมีบทบาทต่อสังคมล้านนามากที่สุด คือการสร้างพระพุทธรูปโดยการก่ออิฐ และการหล่อสำริดซึ่งล้วนมีพิธีกรรมที่ต่างกันอย่างไป

3. พระเจ้าทรงเครื่องในล้านนามตามแนวพุทธศิลป์

พระพุทธรูปพระเจ้าทรงเครื่องในล้านนามีความเป็นพุทธศิลป์ที่สมดุลระหว่างความงามกับความสงบ ถ่ายทอดถึงความรู้สึกสงบต่อผู้พบเห็นเกิดเป็นความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา เนื่องจากความละเอียดความเอาใจใส่กับพิธีกรรมและการออกแบบลวดลายต่างๆ การตกแต่งพระพุทธรูปพระเจ้าทรงเครื่องล้านนา มีความอ่อนช้อยงดงามแต่แฝงไปด้วยความสง่างามและละบ่งบอกถึงความศรัทธาอันเต็มเปี่ยมของ ผู้สร้างและผู้เป็นประธานเจ้าภาพ ทำให้สิ่งที่แสดงออกมาอย่างที่เป็นอยู่ ที่เหลืออยู่คือสิ่งที่บ่งบอกถึงศรัทธาอันแรงกล้าของผู้คนสมัยก่อนที่สร้างถวายแด่พระพุทธศาสนา แต่เนื่องจากพระพุทธรูปพระเจ้าทรงเครื่องในล้านนานั้น นิยมสร้างเฉพาะองค์เล็กๆ การดูแลรักษาให้ผ่านกาลเวลาจึงเป็นไปได้ยาก และความงดงามขององค์พระพุทธรูปพระเจ้าทรงเครื่องล้านนา อาจจะเป็นความต้องการของผู้ที่ต้องการครอบครองเป็นอย่างมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพระเจ้าทรงเครื่องพุทธศิลป์ในล้านนา ชาวล้านนายังปฏิบัติต่อพระพุทธรูปเหมือนกับเป็นองค์พระพุทธรูปเจ้าพระองค์จริง จึงทำให้เกิดประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ พระเจ้าทรงเครื่องในล้านนาจึงเป็นพุทธศิลป์แบบล้านนามีความอ่อนช้อยงดงาม และคติความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้พุทธศิลป์ในการสร้างพระเจ้าทรงเครื่องนั้นได้มีสกุลช่างต่างๆ ในล้านนาที่มีความแตกต่างกันตามรูปแบบของศิลปกรรม มีการสร้างเครื่องทรงที่มีความแตกต่าง และเป็นอัตลักษณ์ของล้านนา ผู้วิจัยได้นำผลการอภิปรายไว้ดังนี้

คติการสร้างพระเจ้าทรงเครื่องนั้นซึ่งถือเป็น “รูปสมมติ” ตามอุดมคติแบบล้านนาประเพณี เพราะถึงอย่างไรพระพุทธรูปสร้างขึ้นด้วยแนวความคิดเชิงอุดมคติ ย่อมไม่มีความละม้ายคล้ายกับผู้สร้างหรือผู้อุทิศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุริย จงจิตรงาม ความเชื่อในการสร้างพระเจ้าทรงเครื่องในล้านนา (สุริย จงจิตรงาม, 2562) จึงเกิดจากแนวความเชื่อที่ว่าความเป็นเจ้าผู้ปกครองแผ่นดินเป็นใหญ่ คือพระราชามหากษัตริย์ หรือเทวเทพ จึงสร้างพระเจ้าทรงเครื่องที่มีเครื่องทรงอันงดงามยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ จึงมีอานิสงส์ดังนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิน มักได้ ดังนี้ (สุวิน มักได้, 2562)

1. เป็นการสร้างบุญสร้างประโยชน์ที่บริสุทธิ์
2. เพื่ออานิสงส์ของการสร้างพระทรงเครื่องเป็นสัญลักษณ์แห่ง เจ้าผู้ปกครองล้านนาอันนำมาแห่งราชศักดิ์ ความมั่งมีศรีสุขที่จะเกิดแก่ผู้สร้าง หรือมีไว้บูชา
3. เพื่ออานิสงส์นี้จะส่งผลให้เกิดขึ้น ทั้งสามโลกคือ โลกมนุษย์โลกสวรรค์ และโรคนิพพานเพื่อปรารถนาที่จะเกิดเป็นพระอรหันต์

พระเจ้าทรงเครื่อง จึงเป็นเสมือนตัวแทนของความศักดิ์สิทธิ์ ความศรัทธา เหมือนกับที่ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อพระราชาเป็นศูนย์รวมทางจิตใจที่เป็นรูปเคารพเป็นตัวแทนของศาสนาที่ทำให้คนรู้สึกว่ามีที่พึ่งที่มียึดเหนี่ยวจิตใจ แนวความคิดและความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องมี 3 ประการดังนี้ (พระอธิวัฒน์ รตนวณโณ, 2562)

1. พระเจ้าทรงเครื่องสร้างตามแนวคิดพระจักรพรรดิราชแทนว่าพระพุทธรูปเป็นจักรพรรดิทางโลก และจักรพรรดิทางธรรม จึงสามารถสร้างเป็นพระเจ้าทรงเครื่องทรงเครื่องกษัตริย์
2. พระเจ้าทรงเครื่องแนวคิดชมพูบดีสูตร ซึ่งได้กล่าวถึงพระพุทธรูปเจ้าเนรมิตพระองค์ทรงเครื่องกษัตริย์เพื่อปราบพญามุขมพดีให้ลดทิวมนะลง
3. พระเจ้าทรงเครื่องในแนวคิดพระอนาคตพุทธเจ้า ตามความเชื่อพระพุทธรูปในภพนี้มี 5 พระองค์ โดยลงมาตรัสรู้เป็นพระพุทธรูป 4 พระองค์ ส่วนอีกพระองค์ที่จะลงมาตรัสรู้ยังโลกในภายหน้ามีพระนามว่าพระศรีอาริยเมตไตรย

พระเจ้าทรงเครื่องพุทธศิลป์ในล้านนา ผู้วิจัยได้ศึกษาสถานที่ ที่ได้พระเจ้าทรงเครื่อง ไม่ สำนัด บุนปัน ดังนี้

พระเจ้าทรงเครื่องไม้ ที่พบส่วนใหญ่เป็นจังหวัดน่าน มีวัดมหาโพธิ์ วัดชนะโพธิ์ วัดทุ่งผึ้ง วัดบุญยืน วัดพระธาตุแช่แห้ง วัดพระธาตุช้างค้ำ วัดพระเกิด วัดสภารัตน์ วัดดู่ใต้ เป็นพระเจ้าทรงเครื่องไม้โบราณทรงเครื่องกษัตริย์ประกอบไปด้วยมงกุฎทรงสูง คลุมด้วยฉัตรหรือหมวก กรรเจียกจร กุณฑล กรองคอ ทับทรวง พาหุรัด ทองพระกร ทองพระบาท ชายไหว ชายเครงที่ประดับตกแต่งด้วยลวดลายต่างๆ ด้วยรักสมุกปั้นเป็นตัวนก เป็นเทคนิคที่นิยมมากในล้านนา พระศอเป็นริ้วปล้องแบบลื้อ พระพักตร์รีเรียวยาว พระโขนงโก่ง พระเนตรเหลือบต่ำ พระนาสิกแบน พระโอษฐ์เล็กยาวหักต่อด้วยรีระหว่างพระนาสิก และพระโอษฐ์สามเส้น

พระพุทธรูปสำริด ปิดทองทรงเครื่องในล้านนา พระเจ้าทรงเครื่องปางมารวิชัย ของหลวงพระราชนาน มาเมื่อ วันที่ 17 ธันวาคม 2469 สถานที่เก็บรักษา หอศิลป์ล้านนา อาคารประพาสพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

พระเจ้าทรงเครื่อง ปางมารวิชัย ศิลปะล้านนา พุทธศตวรรษที่ 21 (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2551 น.344) (ประมาณ 500 ปีมาแล้ว) สร้างขึ้นตามคติเรื่องชมพูบดีสูตร หรือพระพุทธรูปเจ้าทรงพระนามพญามุขมพดี โดยทรงบันดาลพระเวฬุวันวิหารประดิษฐานเมืองสวรรค์ และเนรมิตพระองค์ทรงเครื่องพระจักรพรรดิราช แสดงบุญญาภภาพเหนือพญามหากษัตริย์ทั้งปวง เพื่อคลายทิวมนะแห่งพญามหาชมพูกษัตริย์ผู้ทรงอำนาจ พระโพธิสัตว์ศรีอาริย

เมตไตรย พระอนาคตพุทธเจ้า คือพระพุทธรูปองค์ที่ 5 ในภัทรกัป ที่จะมาบังเกิดเมื่อสิ้นสุดยุคของพระพุทธรูปเจ้าโคตม

National Museum Bangkok : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พระทรงเครื่องพระมหาจักรพรรดิ แบบศิลปะ/อายุสมัย ล้านนา พุทธศตวรรษที่ 21 – 2 ชนิด สัมฤทธิ์ ขนาด ตักกว้าง 32.5 เซนติเมตร สูงพร้อมฐาน 59 เซนติเมตร พระเจ้าทรงเครื่องพระมหาจักรพรรดิ ศิลปะล้านนา สวมอุณหิส ทรงกุดชอก สร้อยพระศอก สังวาล รัตพระองค์ พาหุรัด ทองกร สร้างขึ้นตามคติเรื่องชมพูดีสุทร หรือ พระพุทธรูปเจ้าทรงทรมานพญาชมพูดี โดยทรงบันดาลพระเวฬุวันวิหารประดุกเมืองสวรรค์ และเนรมิตพระองค์ทรงเครื่องพระจักรพรรดิราช แสดงบุญญาภพเหนือพญามหากษัตริย์ทั้งปวง เพื่อคลายทิฐิมานะของพญามหาชมพู กษัตริย์ผู้ทรง

พระหริภุชชโยธิสัตว์ จากวัดพระธาตุหริภุชชโย จังหวัดลำพูน ต้นพุทธศตวรรษที่ 20 เป็นเนื้อสัมฤทธิ์ สูง 82 เซนติเมตร ศาลาลัคนาราม วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2551, น. 344) พระพุทธรูปแบบที่ 1 ทรงเครื่องวิรุณหิมทอง ชายจีวรพาดอยู่เหนือพระถัน ทรงสวมอุณหิสห้ายอด มีแถบผ้าไขว้กันเป็นเงื่อนกระตุก ทั้งชายเหนือพระกรรณทั้งสองข้าง ทรงกุดชอก กรองคอ และพาหุรัด เป็นพระหริภุชชโยธิสัตว์ เดิมประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุหริภุชชโย จังหวัดลำพูน (ดำรงราชานุภาพ, 2515, น. 49) ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปองค์นี้มีพุทธสัญลักษณ์ที่ถอดแบบมาจากพระพุทธรูปอินเดีย เช่น อุณหิสวางอยู่เหนือเม็ดพระศกแถวแรก พระเนตรเหลือบลงแต่ปลายตวัดขึ้นไป ที่ปลายพระขนง นอกจากนั้นแล้วชายแถบผ้าเหนือพระกรรณ

พระหริภุชชโยบรมโพธิสัตว์ กลางพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นเนื้อสัมฤทธิ์ หน้าตักกว้าง 66 เซนติเมตร สูง 1.16 เมตร ระเบียบพระอุโบสถวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปประทับขัดสมาธิเพชร ปางมารวิชัย ทรงเครื่อง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส “พระทรงเครื่องลำพูน เป็นพระที่มีองค์เดียวไม่มีสองงามเลิศล้ำ” พระพุทธรูปองค์นี้ น่าจะจำลองมาจากองค์ที่กล่าวถึงเบื้องต้น เพราะเพิ่มไรพระศกขึ้นได้เม็ดพระศกแถวแรก นอกจากนั้นแล้ว ยังครองจีวรทับสร้อยพระศอกซ้าย ส่วนพาหุรัด เกยร และ ทองพระกรด้านซ้ายสวมทับบนจีวรอีกต่อหนึ่ง พระพุทธรูปองค์นี้อาจจะสร้างขึ้นในรัชสมัยของพญาแก้ว ในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 21 (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2551, น. 344)

พระเจ้าปดุงทรงเครื่องในล้านนา พระเจ้าปดุงทรงเครื่องในล้านนา ที่พบในปัจจุบันส่วนใหญ่จะสร้างขึ้นใหม่ โดยรับอิทธิพลจากรัตนโกสินทร์ มีการผสมผสานเข้าด้วยกันจึงเกิดพระเครื่องในยุคปัจจุบันนี้

พระเจ้าปดุงทรงเครื่องในล้านนา ที่พบอยู่ในวิหารหลวงวัดสวนดอก ไม่พบหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างขึ้นในสมัยใด จึงมีการสันนิษฐานว่าอาจถูกสร้างขึ้นในสมัยยุคแรกๆ ในการสร้างวัด

ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรมีการเผยแพร่ ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่อง ในยุคสมัยต่างๆ ในประเทศไทย ให้เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป
- 2) ควรจัดทำเป็นเอกสารข้อมูลต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ ความรู้ในเรื่องคติพระพุทธรูปพระเจ้าทรงเครื่อง ล้านนา และส่งเสริมเป็นสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ
- 3) ควรส่งเสริมอนุรักษ์ และพัฒนาความรู้ และวิธีการสร้างพระพุทธรูปพระเจ้าทรงเครื่องล้านนาเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาให้คงไว้สืบไป

เอกสารอ้างอิง

คณะอนุกรรมการด้านการศาสนา งานสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี. (2540). *มรดกศาสนาในเชียงใหม่*. เชียงใหม่:

คณะอนุกรรมการจัดทำจดหมายเหตุสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี.

จิรพันธ์ สมประสงค์. (2524). *ศิลปะประจำชาติ ศป. 231*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

เชษฐ ติงสฤษดิ์. (2560). *ประวัติศาสตร์ศิลปะอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. นนทบุรี: มิวเซียมเพร.

พิริยะ ไกรฤกษ์. (2551). *พระพุทธรูปมาอัตลักษณ์พุทธศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2560). *รู้เรื่องพระพุทธรูป*. นนทบุรี: มิวเซียมเพรส.
- สัมภาษณ์ สุรัชย์ จงจิตรงาม, อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะไทย ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 27 มกราคม 2562
- สัมภาษณ์ สุรัชย์ จงจิตรงาม, อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะไทย ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 27 มกราคม 2562
- สัมภาษณ์ สุวิน มักได้, อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ 25 มกราคม 2562.
- สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร. (2550). *ศัพทานุกรมโบราณคดี*. กรุงเทพฯ: สำนักโบราณคดีกรมศิลปากร.
- หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์. (2531). *เรื่องโบราณคดี พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงบริบาลบุรีภัณฑ์ (ป่วน อินทุวงศ์)*. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2558). *พระพุทธรูปตามคติชาวล้านนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

**การส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่**
**SOCIAL INNOVATION PROMOTION AND SUPPORT FOR LOCAL DEVELOPMENT
OF SUB-DISTRICT MUNICIPALITIES IN CHIANG MAI**

ณัฐชานันท์ วงศ์มูลธิกร ¹

Nutchanan WongmuRittigorn

E-mail: ningnutchanan@gmail.com

เฉลิมชัย ปัญญาดี ²

Chalermchai Panyadee.

สมคิด แก้วทิพย์ ²

Somkit Keawtip

ธรรมพร ตันตรา ²

Thammaporn Tantar

จันทนา สุทธิจารี ³

Jantana Suttijaree

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงลักษณะของนวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่ได้รับการส่งเสริมโดยเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยในขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามคือปลัดเทศบาลตำบล จำนวน 78 แห่ง ตอนที่ 2 เป็นการวิจัยกรณีศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของนวัตกรรมสังคม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยกรณีศึกษาครั้งนี้ คือแบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้ให้ข้อมูล คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในโครงการนวัตกรรมสังคม ที่ปรากฏข้อมูลจากผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 ว่า เป็นโครงการนวัตกรรมสังคม ที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากเทศบาลตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 45 แห่ง

ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมสังคมที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยเทศบาลตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 80 โครงการ โดยมีเทศบาลที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคม มากที่สุดคือ 4 โครงการ และมีเทศบาลตำบลถึง 33 แห่ง ที่ไม่มีการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคม สำหรับบทบาทของการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคม สามารถจำแนกบทบาทออกได้เป็น 5 ด้าน โดยจัดลำดับของการแสดงบทบาทจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ 1) บทบาทในการสนับสนุนด้านงบประมาณ 2) บทบาทในการสนับสนุนด้านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) บทบาทในการสนับสนุนด้านวิชาการและข้อมูลต่าง ๆ 4) บทบาทในการสนับสนุนด้านการสร้างและขยายเครือข่ายของนวัตกรรมสังคม 5) บทบาทในการสนับสนุนด้านการยอเยี่ยง/ให้รางวัล นอกจากนี้ จากการศึกษา ลักษณะของนวัตกรรมสังคม สามารถจัดแบ่งโครงการนวัตกรรมสังคมที่พบ ออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสวัสดิการสังคม 2) ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและอาชีพ 3) ด้านการส่งเสริม/อนุรักษ์ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม 4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ด้านสาธารณสุข และ 6) ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยภายในชุมชน

ข้อเสนอแนะ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และมีภารกิจโดยตรงในการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาภายในพื้นที่ ควรมีบทบาทอย่างจริงจังในการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้ในทุกๆ มิติให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะการเป็นต้นแบบขององค์กรแห่งนวัตกรรม รวมไปถึงการสร้างบรรยากาศให้คนในชุมชนได้พัฒนาคุณสมบัติที่สำคัญในการเป็นนักนวัตกรรมสังคม คือ มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งจะลงมือปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม และสามารถสื่อสารเพื่อถ่ายทอดแนวคิดและองค์ความรู้กับผู้อื่นได้ อันนำมาซึ่งความผาสุกของสังคมและของประเทศไทยสืบไป

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การพัฒนาท้องถิ่น, จิตสาธารณะ

¹ นักศึกษาลัทธิปริยัติปริญญาโท สาขาวิชาบริหารศาสตร์ (การบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน) มหาวิทยาลัยแม่โจ้

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

³ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Abstract

This research aimed to study promoting and supporting innovation for local development of Sub-district Municipalities in Chiang Mai, as well as social innovation for local development promoted by Sub-district Municipalities in Chiang Mai. The research was divided into 2 steps. Step 1 was related to the survey research and applied the questionnaire as an instrument. The respondents were 78 Sub-district Municipal Clerks. Step 2 was the case study research to collect data on social innovation and applied the interview as an instrument. The informants were people playing important roles in the social innovation project according to the result of Step 1 as the social innovation project promoted and supported by 45 Sub-district Municipalities in Chiang Mai.

The result showed that a total of 80 social innovation projects were promoted and supported by Sub-district Municipalities in Chiang Mai. However, there were 4 projects most promoted and supported the social innovation by Sub-district Municipalities and 33 Sub-district Municipalities did not participate in promoting and supporting the social innovation. Roles of Sub-district Municipalities in promoting and supporting the social innovation could be divided into 5 aspects in descending order: 1) roles in supporting budget, 2) roles in supporting the knowledge management forum, 3) roles in supporting academic and information, 4) roles in supporting building and expanding the social innovation network, and 5) roles in supporting appreciation/awarding. Moreover, the study on social innovation could be divided the social innovation projects into 6 types, i.e., 1) developing and promoting quality of life and social welfare, 2) promoting community economics and occupation, 3) promoting/conserving traditions and cultural arts, 4) managing natural resources and environment, 5) public health, and 6) peacekeeping and community security.

The recommendations of the research are that the Local Administrative Organization, which is considered the governmental units closest to the public and has a direct mission to respond to the local needs and solve the local problems, should take earnest roles in promoting and supporting social innovation for local development in every dimension more than as it is. Especially, it should be a model of innovational organization, as well as creating atmosphere for people in the community to develop important qualification in being social innovators, that is, having public mind, being ready to implement what is beneficial to the public, and being able to transfer concept and body of knowledge to others. These further lead to the well-being of the society and the nation.

Keywords: Innovation, Local development, Public mind

บทนำ

ท่ามกลางบริบทของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านการเมือง เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้เกิดความหลากหลายในวิถีการดำเนินชีวิต และนำไปสู่ปัญหาสังคมไร้ระเบียบในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบันที่แต่ละสังคมสามารถต่อเชื่อมกันได้ง่ายและรวดเร็ว ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงมีความเกี่ยวพันผูกโยงกันมากขึ้นและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ความยากในการแก้ไขจึงเพิ่มระดับมากขึ้นตามไปด้วย การแก้ปัญหาสังคมแบบรวดเร็ว (Quick fix) ด้วยการมองแบบแยกส่วนมักลงเอยที่ความล้มเหลวหรือแม้กระทั่งก่อปัญหาใหม่ขึ้นมาอีก (อลงกรณ์ คูตระกูล, 2553, น. 2) ดังนั้นการแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนเหล่านี้จึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหลายองค์ประกอบของสังคมโดยเฉพาะคนที่อาศัยอยู่ในสังคมนั้นๆ ในอันที่จะร่วมคิดวิธีการใหม่ ๆ รวมทั้งมุ่งมั่นที่จะนำความคิดสร้างสรรค์เหล่านั้นไปปฏิบัติให้สำเร็จเท่านั้น มีนักวิชาการหลายคนเห็นว่าหัวใจของการแก้ปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อนเหล่านั้นอยู่ที่การร่วมสร้าง นวัตกรรมสังคม ให้เกิดขึ้นในชุมชนต่างๆอย่างเพียงพอ (ประเวศ วะสี, 2545 อ้างถึงใน อลงกรณ์ คูตระกูล, 2553, น. 101-102) สำหรับนวัตกรรมสังคม เป็นสิ่งที่เกิดจากบุคคลในชุมชนคิดค้นขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาของสังคม/ชุมชน ซึ่งกระบวนการคิดอาจเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกชุมชน แต่ต้องไม่ใช่เกิดจากบุคคลภายนอกมาคิดมาทำขึ้น นวัตกรรมสังคมจึงมีพื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีศักยภาพที่จะช่วยแก้ปัญหาสังคมที่ซับซ้อนได้ เพราะนวัตกรรมสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ระดับความสัมพันธ์ของคนในสังคม อย่างไรก็ตาม น่าสนใจว่านวัตกรรมที่ได้รับความสนใจศึกษาและสนับสนุนโดยเฉพาะจากภาครัฐ ส่วนใหญ่เป็นนวัตกรรมเชิงเทคโนโลยี ซึ่งการมุ่งเน้นเพียงด้านเดียวนั้น จะทำให้เกิดความไม่สมดุลของการพัฒนา ทำให้ในสังคมมีพัฒนาการทางเทคโนโลยีที่ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาด้านสังคม (อลงกรณ์ คูตระกูล, 2553, น. 3-4)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะที่เป็นที่หน่วยงานภาครัฐที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด มีสิทธิตามกฎหมาย มีพื้นที่ และประชากรเป็นของตนเอง และประการสำคัญ มีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการบริหารราชการ (วุฒิสาร ตันไชย, 2552, น. 8) ดังนั้น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการรวมถึงแก้ปัญหาให้กับชุมชนอย่างตรงเป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรให้อำนาจกับประชาชนในการกำหนดอนาคตของตนเอง เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา สามารถตัดสินใจและกำหนดทิศทางของสังคม (โกวิทย์ พวงงาม, 2552, น. 33) ผ่านการสร้างสรรค์นวัตกรรมสังคมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน อันจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง อันจะนำมาสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย (โกวิทย์ พวงงาม, 2552, น. 27) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความมั่นคงของชาติเป็นส่วนรวม

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษานวัตกรรมสังคมที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยเทศบาลตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมุ่งหวังเพื่อใช้เป็นบทเรียนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ได้เรียนรู้และสามารถที่จะริเริ่มบทบาทในการเสริมสร้างและสนับสนุนนวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง ที่สำคัญ คือส่งผลโดยตรงให้การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่บนพื้นฐานที่มีธรรมาภิบาล เนื่องจากการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อส่วนรวมและประโยชน์สุขของประชาชน รวมถึงมีการกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจนโปร่งใสและเป็นธรรม มีคุณภาพและประสิทธิภาพในระดับสูงที่สามารถพิสูจน์ได้ในเชิงตัวเลขและสถิติที่เป็นรูปธรรม เนื่องจากเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและกำหนดทิศทางของสังคมด้วย ถือเป็นปรับเปลี่ยนจากการบริหารราชการแผ่นดินตามแบบประเพณีนิยม ไปสู่การบริหารราชการแนวใหม่ หรือที่เรียกกันว่าการบริหารจัดการของรัฐตามหลักธรรมาภิบาล อันเป็นการหวังผลได้ว่าการบริหารจัดการดังกล่าวจะสามารถสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนบนพื้นฐานความเป็นธรรม ความเสมอภาค และความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ อันนำมาซึ่งความผาสุกของสังคมและของประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

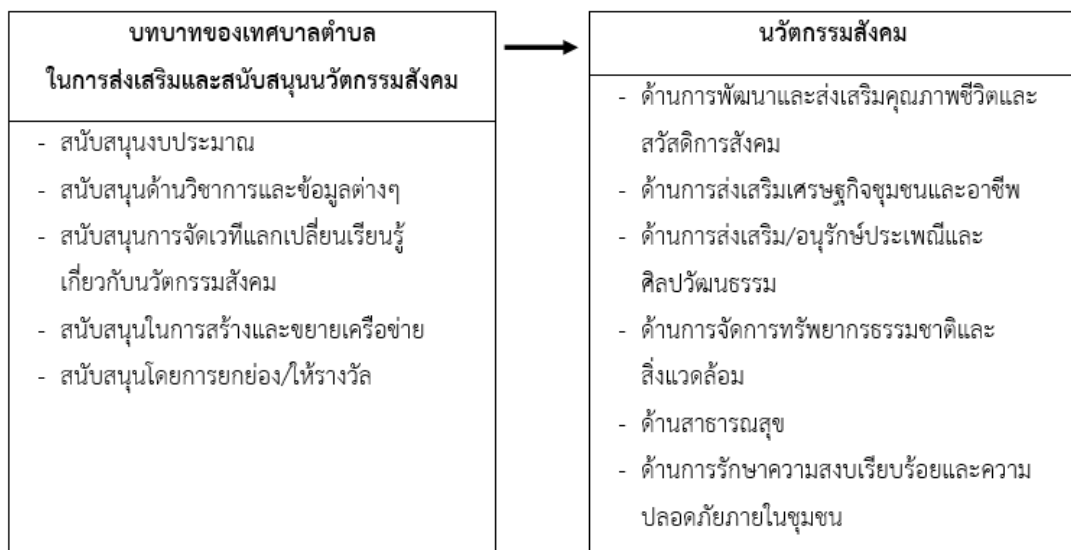
การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น เหตุที่มุ่งศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเฉพาะในรูปแบบของเทศบาล เนื่องจากเทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจพอสมควรและมีความเป็นชุมชนเมือง กล่าวคือ มีความหนาแน่นของประชากร มีรายได้เพียงพอแก่การบริหารจัดการปกครองตนเอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากกระบวนการพัฒนาทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบให้ชุมชนที่เป็นเมืองอยู่แล้วให้ขยายตัวมากขึ้น อันนำมาสู่การเกิดปัญหาทางสังคมที่มีจำนวนและความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน โดยศักยภาพของเทศบาลซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ทั้งในเชิงจำนวนประชากรและขนาดของงบประมาณรายจ่ายประจำปี จึงมีแนวโน้มที่จะมีนวัตกรรมสังคมเกิดขึ้นได้ง่ายเช่นเดียวกัน ส่วนเหตุผลที่เลือกศึกษาเฉพาะเทศบาลตำบล โดยไม่ศึกษาเทศบาลนครและเทศบาลเมืองไปพร้อมกันนั้น เนื่องมาจากเทศบาลทั้งสามประเภท มีความแตกต่างกันในประเด็นสำคัญหลายประการ อาทิ กฎหมายและระเบียบข้อบังคับขององค์กร อำนาจหน้าที่และภารกิจ ขนาดของรายได้ รวมทั้งขนาดชุมชน ดังนั้นหากดำเนินการวิจัยพร้อมกันในพื้นที่เทศบาลทั้ง 3 ประเภท อาจส่งผลกระทบต่อระยะเวลาและทรัพยากรในการวิจัยที่มีจำกัดได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตที่ชัดเจน และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในความหมายของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย จึงกำหนดความหมายเฉพาะไว้ ดังนี้

นวัตกรรมสังคม หมายถึง สิ่งใหม่ๆ และแนวทางใหม่ๆ อันเห็นชัดเจนเป็นรูปธรรม ที่ก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าทั้งในเชิงแก้ปัญหาและเชิงพัฒนาให้แก่สังคมได้ โดยคำว่าใหม่ในที่นี้ รวมถึงการปรับหรือพัฒนาบนฐานเดิมด้วย นอกจากนี้ นวัตกรรมสังคมจะต้องเป็นโครงการที่มีพื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและถูกสร้างขึ้นบนฐานของแรงจูงใจทางสังคม สำหรับกระบวนการคิดอาจเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกชุมชน แต่ต้องไม่ใช่เกิดจากบุคคลภายนอกมาคิดมาให้

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

กระบวนการวิจัย (Methodology) ที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นการใช้ระเบียบวิธี โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเชิงปริมาณเป็นวิธีหลักเพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นกลุ่ม สามารถนำมาเปรียบเทียบข้อมูลในเชิงสถิติได้ และใช้วิธีการเชิงคุณภาพเป็นวิธีเสริม เพื่อให้ได้ข้อมูลในส่วนที่ต้องการเพิ่มเติม มีรายละเอียดที่สมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยในขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เพื่อเก็บข้อมูลจากเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ และในขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยกรณีศึกษา (Case study research) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมสังคม ที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยเทศบาลตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาวิจัยด้วยวิธีการทั้ง 2 ขั้นตอนดังกล่าว จะทำให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณและสาระสำคัญที่มีรายละเอียดเชิงลึกที่น่าสนใจมาประกอบกัน อันจะทำให้ผลงานการศึกษาวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

1. ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research)

1.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยนี้ได้แก่ เทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 78 แห่ง สำหรับผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ คือ ปลัดเทศบาล จำนวน 78 คน เนื่องจากเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดรับผิดชอบในการปฏิบัติงานประจำของเทศบาล อีกทั้งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในรับมือนโยบายของผู้บริหารไปสู่การปฏิบัติและประเมินผลนโยบาย

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม ที่ได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยเป็นแบบสอบถามชนิดโครงสร้าง (Structured questionnaire) ที่สร้างขึ้นโดยดัดแปลงมาจากการศึกษา ค้นคว้าเอกสารและวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Close-ended Questionnaire) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) โดยผู้วิจัยได้ประสานไปยังท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้แจ้งเวียนไปยังเทศบาลตำบลที่เกี่ยวข้อง ในการให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จากนั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท้องถิ่นอำเภอ ทุก ๆ อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นผู้กระจายแบบสอบถาม รวมทั้งเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากเทศบาลตำบล ที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของอำเภอนั้น ๆ

2) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในขั้นตอนนี้ได้ประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัย (SPSS) โดยวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเทศบาลตำบลและนวัตกรรมท้องถิ่นของเทศบาลตำบล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

2. ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยกรณีศึกษา (Case study research)

2.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยนี้ได้แก่ เทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ปรากฏข้อมูลจากผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 ว่า มีการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคมภายในพื้นที่ จำนวน 45 แห่ง สำหรับผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชน ปรากฏชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หรือผู้นำกลุ่มต่างๆ จำนวน 45 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในโครงการนวัตกรรมสังคมที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยเทศบาลตำบล

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยกรณีศึกษาครั้งนี้ คือแบบสัมภาษณ์ที่มีการออกแบบแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง ลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งเป็นวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นการติดต่อแบบตัวต่อตัว ทำให้มีโอกาสสำหรับการตั้งคำถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้คำตอบที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ อันจะทำให้มาได้ซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ ทั้งมิติของความความลึกและมิติของความกว้าง

2) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาพรรณนารายละเอียดของกรณีศึกษา ในลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรมสังคมที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยเทศบาลตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่ มีการนำเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) มาใช้ เพื่อวิเคราะห์แยกแยะรายละเอียดของเหตุการณ์หรือประเด็นที่ศึกษา จากนั้นจึงทำการจัดหมวดหมู่ของตัวแปรเหล่านั้น เพื่อสรุปเป็นสาระสำคัญที่เป็นข้อค้นพบจากการศึกษา สำหรับใช้เป็นข้อมูลเพิ่มเติมในส่วน of ข้อมูลที่ยังขาดหายไปไม่สมบูรณ์ของผลการศึกษาวิจัยในขั้นตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อให้ผลการศึกษาวิจัยมีรายละเอียดเชิงลึกที่เด่นชัดมากขึ้น อันจะทำให้ผลงานการศึกษามีความสมบูรณ์ครบถ้วนและมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

1.1 โครงการนวัตกรรมสังคมที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยเทศบาลตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 80 โครงการ โดยแต่ละเทศบาลให้การส่งเสริมและสนับสนุนโครงการนวัตกรรมสังคม มากน้อยต่างกัน ดังนี้ เทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนมากถึง 33 แห่ง ไม่มีการส่งเสริมและสนับสนุนโครงการที่นวัตกรรมสังคม ในขณะที่ เทศบาลตำบลจำนวน 21 แห่ง ให้การส่งเสริมและสนับสนุนโครงการนวัตกรรมสังคม

จำนวน 1 โครงการ รองลงมาคือ เทศบาลตำบลจำนวน 14 แห่ง ให้การส่งเสริมและสนับสนุนโครงการนวัตกรรมการสังคม จำนวน 2 โครงการ รองลงมาคือ เทศบาลตำบลจำนวน 9 แห่ง ให้การส่งเสริมและสนับสนุนโครงการนวัตกรรมการสังคมจำนวน 3 โครงการ และเทศบาลตำบลจำนวน 1 แห่ง ให้การส่งเสริมและสนับสนุนโครงการนวัตกรรมการสังคมมากที่สุด คือ 4 โครงการ

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนวัตกรรมสังคมที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากแต่ละเทศบาล

จำนวนนวัตกรรมสังคม	จำนวนเทศบาลตำบล	ร้อยละ
ไม่มีการส่งเสริมและสนับสนุน	33	42.3
1 โครงการ	21	26.9
2 โครงการ	14	17.9
3 โครงการ	9	11.5
4 โครงการ	1	1.3
รวม	78	100

1.2 บทบาทของเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ในการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่สามารถจำแนกบทบาทออกได้เป็น 5 ด้านรวมทั้งจัดลำดับของการแสดงบทบาทจากมากไปน้อย ได้ดังนี้

1) บทบาทในการสนับสนุนด้านงบประมาณ ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลมีการดำเนินการผ่านการจัดทำเป็นเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี มีรูปแบบการสนับสนุน คือ (1) การสนับสนุนเป็นตัวแทน (2) การจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์นวัตกรรมสังคม (3) การจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมสังคมได้ และ (4) การจัดสรรงบประมาณในการสร้างอาคารอเนกประสงค์ อันเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นสถานที่ในการประชุมปรึกษาหารือ รวมทั้งใช้ในการดำเนินการโครงการ/กิจกรรม อันเป็นการเอื้อต่อการเสริมสร้างนวัตกรรมสังคม

2) บทบาทในการสนับสนุนด้านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลมีการจัดตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำตำบล รวมทั้งมีการอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ภายในเทศบาลและอำนวยความสะดวกในการจัดช่วงเวลา พร้อมทั้งจัดบุคลากรช่วยในการประสานงานและร่วมดำเนินการ ในการจัดเวทีสาธารณะ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ ระหว่างกันและกัน นอกจากนี้ เทศบาลยังจัดให้มีการทำประชาคมหมู่บ้านและประชาคมตำบล โดยในบางเทศบาลจัดให้มีประจำทุกๆ เดือน ถือเป็นอีกหนึ่งเวทีสาธารณะ ที่ประชาชนในท้องถิ่นจะได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวรวมทั้งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่น

3) บทบาทในการสนับสนุนด้านวิชาการและข้อมูลต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลมีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของเทศบาล เพื่อใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเอื้อต่อการเสริมสร้างนวัตกรรมสังคมภายในตำบล โดยผู้ที่สนใจจะเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ได้หลากหลายช่องทาง อาทิ บอร์ดประชาสัมพันธ์ วารสาร แผ่นพับ เว็บไซต์ เสียงตามสาย ฯลฯ นอกจากนี้เทศบาลยังมีการจัดหาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องออกไปให้ความรู้ในพื้นที่ ในเรื่องที่เป็นประโยชน์หรือในเรื่องที่ได้รับการร้องขอ หรือหากเกินศักยภาพของบุคลากรภายในเทศบาล ก็จะมีการประสานขอความช่วยเหลือจากบุคลากรที่เหมาะสมจากหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ตามที่กลุ่มต้องการ

4) บทบาทในการสนับสนุนด้านการสร้างและขยายเครือข่ายของนวัตกรรมสังคม ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลมีการจัดโครงการเพื่อให้ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน รวมทั้งกลุ่มองค์กรต่างๆ ในพื้นที่ ได้ศึกษาดูงาน ณ แหล่งเรียนรู้สำคัญต่างๆ ซึ่งถือเป็นการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนและพูดคุยเพื่อขยายเครือข่ายนวัตกรรมสังคมระหว่างกัน นอกจากนี้ ยังมีการจัดโครงการ/กิจกรรม เพื่อฝึกให้คนในชุมชนได้พัฒนาคุณสมบัติที่สำคัญในการเป็น นวัตกรรมสังคม หรือ นักนวัตกรรมสังคม คือ เป็นผู้ที่ไม่จู้จี้จุกจิกต่อปัญหาที่เกิดขึ้น มีจินตนาการที่สร้างสรรค์และมุ่งมั่นให้สังคมดีขึ้น มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งจะลงมือปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม และ

สามารถสื่อสารเพื่อถ่ายทอดแนวคิดและองค์ความรู้กับผู้อื่นได้ อันจะเป็นการต่อยอดในการเข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายหรือเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์นวัตกรรมสังคมต่อไป

5) บทบาทในการสนับสนุนด้านการย่องย่อง/ให้รางวัล ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลมีการมอบเกียรติบัตร โล่รางวัล ถ้วยรางวัล เงินรางวัล รวมทั้งมีการกล่าวยกย่องและชื่นชม ในระหว่างที่มีการจัดประชุม การประชุม หรือในโอกาสต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังมีการเสนอรายชื่อบุคคล กลุ่มบุคคล ที่สร้างคุณประโยชน์ให้กับท้องถิ่น เพื่อเข้าประกวดหรือรับรางวัลจากหน่วยงาน หรือองค์กรภายนอก เช่น หน่วยงานหรือองค์กรในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ

2. ผลการศึกษานวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 โครงการนวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยเทศบาลตำบล จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 80 โครงการ โดยสามารถจัดแบ่งโครงการนวัตกรรมสังคมที่พบ ออกเป็น 6 ประเภท เรียงประเภทตามจำนวนโครงการที่พบจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ 1) โครงการนวัตกรรมสังคมด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสวัสดิการสังคม รวมทั้งหมด 21 โครงการ มีเทศบาลตำบลทั้งหมด 20 แห่ง ให้การส่งเสริมและสนับสนุน รองลงมา โครงการนวัตกรรมสังคมด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและอาชีพ รวมทั้งหมด 20 โครงการ มีเทศบาลตำบลทั้งหมด 20 แห่ง ให้การส่งเสริมและสนับสนุน รองลงมา โครงการนวัตกรรมสังคมด้านการส่งเสริม/อนุรักษ์ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งหมด 11 โครงการ มีเทศบาลตำบลทั้งหมด 11 แห่ง ให้การส่งเสริมและสนับสนุน รองลงมา โครงการนวัตกรรมสังคมด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งหมด 10 โครงการ มีเทศบาลตำบลทั้งหมด 9 แห่ง ให้การส่งเสริมและสนับสนุน และสุดท้าย โครงการนวัตกรรมสังคมด้านสาธารณสุข และโครงการนวัตกรรมสังคมด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยภายในชุมชน มีเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ให้การส่งเสริมและสนับสนุนเท่ากัน คือประเภทละ 9 โครงการ และมีเทศบาลตำบลทั้งหมด 9 แห่ง ให้การส่งเสริมและสนับสนุนเท่ากัน

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของนวัตกรรมสังคมประเภทต่างๆ ที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากเทศบาลตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่

ประเภท	ลักษณะนวัตกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสวัสดิการสังคม	- สร้างชุมชนที่ปลอดภัยจากปัญหาเสพติด - สร้างชุมชนที่มีสุขภาวะที่ดี - สร้างชุมชนน่าอยู่	21	26.25
ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและอาชีพ	- การรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมอาชีพ โดยใช้ทรัพยากรภายในชุมชนเพื่อก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม - การรวมกลุ่มเพื่อช่วยกันคิดช่วยกันหาวิธีลดภาระค่าใช้จ่ายและปลดหนี้ของคนในชุมชน	20	25
ด้านการส่งเสริม/อนุรักษ์ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม	- อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม - อนุรักษ์และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชน	11	13.75
ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	- การจัดการขยะแบบครบวงจร - อนุรักษ์และบริหารจัดการป่าชุมชน - อนุรักษ์และบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชน	10	12.5
ด้านสาธารณสุข	- ป้องกันโรคติดต่อหรือโรคภัยไข้เจ็บต่างๆภายในชุมชน - ส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก	9	11.25

ประเภท	ลักษณะนวัตกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการรักษาความสงบ เรียบร้อยและความ ปลอดภัยภายในชุมชน	- ดูแลและป้องกันการก่อเหตุความรุนแรงทั้งในชีวิต และทรัพย์สินของคนในชุมชน	9	11.25
รวม		80	100

2.2 นวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยเทศบาลตำบลใน จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะของนวัตกรรมสังคม ดังนี้

1) โครงการนวัตกรรมสังคมด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสวัสดิการสังคม พบว่า มีลักษณะของโครงการที่เน้นการสร้างชุมชนที่ปลอดภัยจากปัญหาเสพติด การสร้างชุมชนที่มีสุขภาวะที่ดี และการ สร้างชุมชนน่ายู่ โดยเริ่มจากเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชุมชน จนกระทั่งคนส่วนใหญ่รับรู้ได้ถึงผลกระทบของปัญหาที่ ขยายวงกว้างขึ้น จึงเริ่มมีการรวมตัวกันเพื่อพูดคุยในระดับหมู่บ้านและตำบล ซึ่งมีทั้งผู้นำชุมชน ชาวบ้าน พระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ จากนั้นหลายกลุ่มในชุมชนจึงทยอยเข้ามามีส่วนร่วม จากการพูดคุยธรรมดาได้ กลายเป็นเวทีชาวบ้าน โดยมีเทศบาลตำบลเป็นผู้สนับสนุนและเป็นที่ปรึกษา จนกระทั่งเกิดนวัตกรรมสังคม ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนแบบองค์รวม

2) โครงการนวัตกรรมสังคมด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและอาชีพ พบว่า มีลักษณะของการ รวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมอาชีพ โดยใช้ทรัพยากรภายในชุมชนเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งมีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยกัน คิดช่วยกันหาวิธีลดภาระค่าใช้จ่ายและปลดหนี้ของคนในชุมชน เนื่องจาก ในปัจจุบันสังคมเริ่มมีการปรับแนวคิดใน การพัฒนาจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมาเป็นระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง มีการรวมกลุ่มของผู้ที่มีความสนใจใน เรื่องเดียวกัน เพื่อให้เกิดเป็นศูนย์กลางทางภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ ปัญหาหนี้สินในครัวเรือน พบว่าชุมชนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น อันจะเป็นข้อมูลที่น่าไปสู่การคิดแก้ไขปัญหา ร่วมกัน เป็นต้น

3) โครงการนวัตกรรมสังคมด้านการส่งเสริม/อนุรักษ์ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม พบว่า มี ลักษณะของการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชน อาทิ โครงการรดน้ำและการพนันในงานศพ ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดค่านิยมที่ดีงามแล้ว ยังเป็นการช่วยลด ค่าใช้จ่ายของเจ้าภาพงานศพอีกด้วย วิธีการจะเริ่มจากการขอความร่วมมือภายในชุมชน และกำหนดมาตรการ ร่วมกัน โดยมีการกำหนดข้อตกลงและร่างเป็นพันธะสัญญา โดยทางชุมชนพยายามทำความเข้าใจและปลูกฝัง ค่านิยมนี้ให้แพร่ขยายทั่วไปในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

4) โครงการนวัตกรรมสังคมด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า มีการ จัดการขยะแบบครบวงจร การอนุรักษ์และบริหารจัดการป่าชุมชน การอนุรักษ์และบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชน ลักษณะของโครงการเกิดจากกลุ่มชาวบ้านซึ่งอยู่อาศัยในพื้นที่ ใช้พลังทางปัญญาในการค้นหาคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ต่างๆรอบตัว เพื่อที่จะทำให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลและพอเพียง อาทิ การรวมกลุ่มกันของ คนในชุมชนเพื่อจัดตั้งคณะทำงานทำหน้าที่ในการดูแลรักษาแหล่งธรรมชาติต่างๆ มีการสร้างความเข้าใจและ ยอมรับกฎชุมชนที่ช่วยกันคิดขึ้นมา ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลและแก้ไขปัญหา ด้วยตนเอง

5) โครงการนวัตกรรมสังคมด้านสาธารณสุข พบว่า มีการรวมกลุ่มกันเพื่อป้องกันโรคติดต่อหรือ โรคภัยไข้เจ็บต่างๆภายในชุมชน รวมทั้งมีการส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก ลักษณะของโครงการเริ่มจาก มีการรวมกลุ่มกัน ในชุมชน เพื่อริเริ่มโครงการ/กิจกรรมในการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคภัยไข้เจ็บต่างๆที่เกิดขึ้น รวมทั้งจัดให้มีการ รักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานภายในชุมชน ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เริ่ม ตั้งแต่ การวิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐานในแต่ละพื้นที่ เพื่อสนับสนุนให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในการ ป้องกันโรค ผ่านการกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะโดยเทศบาล รวมทั้งทำการผลักดันร่วมกันให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน การป้องกันโรค เป็นการฝึกให้สมาชิกในครอบครัวกลายเป็น หมอประจำครอบครัว สามารถดูแลสุขภาพตนเองและ

คนในครอบครัว ช่วยลดอัตราการเจ็บป่วยและช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสำหรับการรักษาพยาบาลลงได้มาก ที่สำคัญคือทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพกายที่สมบูรณ์แข็งแรง อันนำมาสู่การมีสุขภาพจิตที่ดีด้วยเช่นกัน

6) โครงการนวัตกรรมสังคมด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยภายในชุมชน พบว่า มีการดูแลและป้องกันการก่อเหตุความรุนแรงทั้งในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน เกิดการร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ในการร่วมกันเป็นเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวังในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยภายในชุมชน โดยไม่ต้องมีการร้องขอจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดในการแก้ไขปัญหาความสงบเรียบร้อยจากมาตรการเชิงรับ ไปสู่มาตรการเชิงรุก และจากวิธีคิดที่มุ่งแก้ปัญหาด้วยบทลงโทษที่เด็ดขาดรุนแรง ไปสู่การใช้เครือข่ายและมาตรการทางสังคมในการป้องกันเหตุการณ์อันตรายต่าง ๆ ซึ่งเชื่อกันว่า จะทำให้เกิดความร่วมมือในการป้องกันภัยอันตรายกันอย่างจริงจัง และนำไปสู่การเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของแต่ละชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1.1 เทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ มีการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคมในระดับน้อย เห็นได้จาก เทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 78 แห่ง มีการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคมเพียง 80 โครงการ กล่าวโดยเฉลี่ยคือ เทศบาลตำบล 1 แห่ง มีการสนับสนุนนวัตกรรมสังคมเพียง 1 โครงการเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบว่า มีเทศบาลตำบลถึง 33 แห่ง ที่ไม่มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคมเลย ผลการศึกษานี้สะท้อนถึงบทบาทของเทศบาลตำบลในปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นภารกิจทางด้านการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นโครงการที่ทำได้ง่ายและเห็นผลได้เร็ว ภายในรอบวาระการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ จิตติมา จันทวิสิทธิ์ (2553, น. 86) ที่ทำการศึกษาวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งและพบว่า งบประมาณรายจ่ายถูกจัดสรรไปใช้ในแผนงานเคหะและชุมชน (การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สะพาน ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ฯลฯ) มากที่สุดในบรรดาทุกแผนงาน คือ คิดเป็นร้อยละ 35.81 ของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมด ในขณะที่การจัดสรรงบประมาณสำหรับแผนงานสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แผนงานด้านการศึกษา แผนงานสาธารณสุข แผนงานสังคมสงเคราะห์ แผนงานการศาสนา วัฒนธรรมและนันทนาการ เมื่อคิดรวมกันทั้งหมดแล้ว คิดเป็นร้อยละ 12.80 ของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมดเท่านั้น

1.2 เป็นข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า จากจำนวนเทศบาลตำบลทั้งหมด 45 แห่ง ที่มีการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ปรากฏว่า เทศบาลตำบลมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคม โดยการสนับสนุนงบประมาณ มากที่สุด ในขณะที่ การสนับสนุนด้านวิชาการและข้อมูลต่าง ๆ การสนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมสังคม การสนับสนุนในการสร้างและขยายเครือข่าย และการสนับสนุนด้วยการยกย่อง/ให้รางวัล เป็นบทบาทรองลงมาตามลำดับ ซึ่งหากพิจารณาบริบทของโลกในปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคสังคมฐานความรู้ ที่มุ่งเน้นการใช้ความรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อความอยู่รอดและสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน (กิริติ ยศยิ่งยง, 2552, น. 19) ดังนั้นแล้วเทศบาลจึงควรเพิ่มและเน้นบทบาท ในมิติของการนำความรู้และภูมิปัญญาอันเกิดจากการสร้างสรรค์นวัตกรรมสังคม มาเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้และเข้าใจของคนในชุมชนมากที่สุด เพราะหัวใจของการสร้างนวัตกรรมอยู่ที่ปฏิสัมพันธ์ โดยเป็นปฏิสัมพันธ์ที่อยู่ในรูปของการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชน ผู้นำชุมชน และองค์กรภายนอกชุมชน รวมทั้งทีมงานที่รับผิดชอบโดยตรงในกระบวนการนวัตกรรมสังคม ยังต้องมีความสามารถในการดูดซับความรู้อีกด้วย (อลงกรณ์ คูตระกูล, 2553, น. 231)

1.3 นวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยเทศบาลตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีทั้งหมด 80 โครงการ สามารถนำมาจัดแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท โดยหากนำจำนวนของนวัตกรรมสังคมด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสวัสดิการสังคม และนวัตกรรมสังคมด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและอาชีพ ซึ่งเป็นนวัตกรรมสังคมประเภทที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากเทศบาลตำบลมากที่สุดเป็น 2 ลำดับแรก มารวมเป็น จะมีจำนวนเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.25) ของนวัตกรรมสังคมที่ค้นพบทั้งหมด ผลการศึกษานี้อาจสะท้อนให้เห็นว่า เทศบาลตำบลซึ่งมีภารกิจโดยตรงในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีกินดี

ของคนในชุมชน ซึ่งถือเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้ขับเคลื่อนองค์กรเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในทิศทางที่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน มีการเปิดพื้นที่ให้กับประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด และร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา ที่เชื่อว่าจะเป็นแนวทางของการพัฒนาให้สังคมน่าอยู่อย่างยั่งยืน (แก้วตา จันทรานุสรณ์ และกิริติพร จูตะวิริยะ, 2555, น. 58-359) จึงเกิดการตอบสนองของชุมชนด้วยการต่อยอดการพัฒนาและการแก้ไขปัญหา ในรูปของนวัตกรรมสังคมที่เด่นชัด

2. ข้อเสนอแนะ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และมีภารกิจโดยตรงในการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาภายในพื้นที่ ควรมีบทบาทอย่างจริงจังในการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้ในทุกๆ มิติให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะการเป็นต้นแบบขององค์กรแห่งนวัตกรรม รวมไปถึงการสร้างบรรยากาศให้คนในชุมชนได้พัฒนาคุณสมบัติที่สำคัญในการเป็นนักนวัตกรรมสังคม คือ มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งจะลงมือปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม และสามารถสื่อสารเพื่อถ่ายทอดแนวคิดและองค์ความรู้กับผู้อื่นได้ อันนำมาซึ่งความผาสุกของสังคมและของประเทศชาติสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ ยศยิ่งยง. (2552). *องค์การแห่งนวัตกรรม แนวคิดและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แก้วตา จันทรานุสรณ์ และกิริติพร จูตะวิริยะ. (2555). *โครงการวิจัยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในฐานะนวัตกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบริบทการกระจายอำนาจ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- โกวิทย์ พวงงาม. (2552). ประชาคมท้องถิ่น: การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น. *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*. 50(5), 27.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2552). ประชาคมท้องถิ่น: สสำรวจนวัตกรรมท้องถิ่นที่โดดเด่น. *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*. 57(4), 33.
- ฐิติมา จันทรวินิจ. (2553). *การวิเคราะห์งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลฝาง กองดิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2552). *ยุทธศาสตร์การปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เนท.
- อลงกรณ์ คูตระกูล. (2553). *นวัตกรรมสังคม: กรณีศึกษาโครงการของท้องถิ่นในเขตภาคเหนือของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.

การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ อำเภอแม่อำเภอ จังหวัดเชียงใหม่

THE EMPOWERMENT ON THE STRENGTHENING FORWARD PUÑÑAKIRIYÀ-VATTHU OF SAEN KOM COMMUNITY MAE WANG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

พระครูวินัยธรสัชชัย ญาณวีโร (ทิพย์โอสถ) ¹

Phrakhu Vinaidhorn Sanchai Nānaviro (Thiposot)

E-mail: sunchait65@gmail.com

พระมหาปณณฺสมบัตินุญเรื่อง ¹

Phramaha punsombat Boonrueang

พระมหาเจริญ กตปญฺโญ (กระพิล่า) ¹

Phramaha Charoen Katapanyo (Krapila)

สมิตไธโร อภิวัฒน์อมรกุล ¹

Smitthai Aphiwatamonku

กมล บุตรชาลี ¹

Kamon Putchari

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำอำเภอแม่อำเภอ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ อำเภอแม่อำเภอ จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ 3) เพื่อจัดทำคู่มือการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ ระเบียบวิธีวิจัยคือการวิจัยเชิงคุณภาพ มีแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล (In-depth interview) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่ม (Focus group interview) แบบสังเกตสภาพแวดล้อม (Observation) แบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant observation)

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักบุญกิริยาวัตถุมีส่วนทำให้ชุมชนมีการจัดการตนเอง ทำให้ชุมชนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้วยการนำพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวและเป็นศูนย์กลางจิตใจ จึงทำให้ชุมชนเน้นที่ความผาสุกทางจิตวิญญาณ เน้นสังคมที่มีความสงบสุข เป็นเอกภาพและความสอดคล้องกับการพึ่งตนเอง 2) กิจกรรมในชุมชนคิดขึ้นมาจากการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน มีการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อความเข้มแข็ง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งครอบคลุมทุกพื้นที่ ขับเคลื่อนชุมชนด้วยหลักคิด 5 หลักโยนิโสมนสิการ ทัศนคติที่ดีต่อประโยชน์ ครอบงำอย่างพอประมาณ มีการนำหลักการเจริญกรรมฐานมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต 3) หลักธรรมที่นำมาใช้ก็คือความกตัญญู ความศรัทธา ทาน ปิยวาจา อุตสาหะ สมนัตตตา มีคู่มือการสร้างความสำเร็จเกี่ยวกับหลักบุญกิริยาวัตถุ ใช้หลักปัญญาในการดำเนินชีวิตเพื่อช่วยแก้ปัญหาต่างๆ แสดงว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การเสริมสร้างความเข้มแข็ง, หลักบุญกิริยาวัตถุ, ชุมชน

Abstract

Research article; the Empowerment on the Strengthening forward Puññakiriya-vatthu of Saen Kom Community Mae Wang District, Chiang Mai Province. there are 3 objectives which are 1) to study the Empowerment on the strengthening forward Puññakiriya-vatthu of Saen Kom Community Mae Wang District, Chiang Mai Province. 2) to analyze and synthesize the Empowerment on the strengthening forward Puññakiriya-vatthu of Saen Kom Community 3) To create a manual the Empowerment on the strengthening forward Puññakiriya-vatthu. This research is qualitative research to have In-depth interview, Focus group interview, Observation, Non-Participant observation. the research conclusion as follows:

The results of this research found that: 1) The principle of merit-making of the object has contributed to the community having self-management. It made the community to achieve the goals. to learning community, with the introduction of Buddhism as an anchor and center of mind, to making the community focus on spiritual, well-being Emphasizing a peaceful, society is unity and consistency with self-reliance. 2) activities in the community are

¹ อาจารย์ผู้ประจำหลักสูตรศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

based on learning things Related to daily life. it has created a community network for strength. strong community development covering all areas. driving the community with the 5 precept, Yonisomanasikāra, (reasoned attention) Diṅṅhadhammikāttha, (gain for this life; present benefit; temporal welfare; sources of happiness in the present life.). Moderate living with the application of the principles of prosperity and meditation in life. 3) principles that are used Katakāṅkavāḍḍā: one who is grateful and repays the done favour; grateful person), faith, Dāna (giving), Piyavācā (kindly speech), Atthacariyā (useful conduct), Samānattatā (equal treatment). There is a manual to create understanding about the principle of merit-making. it use the wisdom of life to help solve various problems. It shown that Buddhism principles contribute to strengthening the community to create stability, prosperity and persistence.

Keywords; Empowerment on the strengthening, Puṅṅakariyā-vatthu (way of making merit.), Community.

บทนำ

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งการพัฒนาประเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554). ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 มุ่งพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วคาดการณ์ได้ยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท จากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ภัยธรรมชาติที่รุนแรง เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม วาตภัย เป็นต้น อันเป็นผลมาจากการทำลายธรรมชาติของมนุษย์ กระแสนิยมวัฒนธรรมต่างชาติ การบริโภคนิยม การว่างงาน ความขัดแย้งภายในประเทศ ส่งผลให้ความรัก ความสามัคคี ความเอื้ออาทร คุณธรรมของคนในชุมชนลดลง จึงจำเป็นต้องพัฒนาส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งจะเป็หนทางต่อการแก้ไขปัญหาและเป็นแรงหนุนต่อการพัฒนาในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านการพัฒนาคนในชุมชนให้มีความเข้มแข็งภายในชุมชนโดยใช้วัดเป็นฐานในการพัฒนา และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559). ได้เสนอแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 มีวิสัยทัศน์ คือ สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน กรอบวิสัยทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การวางรากฐานการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่มีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ซึ่งจะเป็แผนที่มีความสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่มีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เป็นกรอบการพัฒนาประเทศในระยะยาว รัฐบาลมีนโยบายในการสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งเร่งสร้างสังคมที่มีคุณภาพ โดยการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่มิต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ตลอดจนการวางแผนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในระยะยาว ครอบคลุมถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การสร้างความมั่นคง มั่งคั่งทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นสิ่งสำคัญที่ประเทศจะต้องมีทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาวที่ชัดเจน โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศที่มุ่งสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ในอนาคต เน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” สร้างความมั่นคงของชาติ พัฒนาคมนทุวัยให้เป็น คนดี คนเก่ง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทยในระยะ 5 ปี จะยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับก่อนหน้า เพื่อให้การพัฒนาในทุกมิติมีการบูรณาการบนทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล รวมถึงมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี สอดคล้องกับภูมิสังคม การพัฒนาทุกด้าน มีดุลยภาพ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศน์ มีความสอดคล้อง เกื้อกูล และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการพัฒนาในมิติหนึ่งต้องไม่ส่งผลกระทบทางลบต่อมิติอื่นๆ รวมทั้งต้องมุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” สร้างความมั่นคงของชาติ พัฒนาคมนทุวัยให้เป็น คนดี คนเก่ง มีศักยภาพ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทั้งในภาคการผลิตและภาคบริการเพื่อสร้างความเข้มแข็ง มีคุณธรรม

จริยธรรม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมนำไปสู่การสร้างสังคมที่พึงปรารถนา รวมถึงมีจิตอนุรักษ์ รักษา พื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ว่า การบริการพระพุทธศาสนาที่ช่วยพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน และท้องถิ่น ปัญหาขาดความเข้มแข็งของชุมชน มั่งคั่ง มั่นคง แต่ไม่ยั่งยืน หมายถึงชุมชนยังไม่สามารถในการจัดการ ปัญหาของตนเองได้ในระดับหนึ่ง ไม่มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานวัฒนธรรม ความเชื่อ คุณค่าดั้งเดิม ศาสนา และเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งพาเอื้อเฟื้อกันและกัน โดยแต่ละชุมชนมีศักยภาพของตนเองแต่ไม่ได้นำมาใช้ ปัญหา ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนคือ อบรมมุข ขาดความสามัคคี ความไม่รู้จักพอเพียง โภทิย พวงงาม (2553) การ เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นการดึงชุมชนให้เห็นรากเหง้าของตนเอง เรียนรู้ที่จะเป็นไทย หันมาสร้างจิตสำนึก ความเป็นพลเมือง สร้างความรักในชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาสังคม ความเป็นชุมชนอิสระหรือองค์กรแบบ พลเมืองที่เข้มแข็ง มีความหลากหลาย ปราศจากการครอบงำจากองค์กรรัฐและหน่วยงานต่างๆ ชุมชนก็จะเกิดความ ร่วมมือและช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหาพัฒนาเพื่อให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ในที่สุด ดังนั้น จาก ปัญหาที่กล่าวมาชุมชนจึงต้องร่วมกัน สร้างพลังชุมชน และใช้พลังชุมชน ในการพัฒนาชุมชน วิถีชีวิตของคนไทย คน ไทยมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ คือ ทาน ศีล ภาวนา หรือการแสดงความเคารพ การ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวที การไม่มุ่งร้ายต่อผู้อื่น ความอดทนและการเป็นผู้มีอารมณ์แจ่มใส รื่นเริง เป็นต้น ล้วนเป็นอิทธิพลจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ซึ่งได้หล่อหลอมให้คนไทยมีลักษณะเฉพาะตัว เป็น เอกลักษณ์ของคนไทยที่นานาชาติดียกย่องชื่นชม

ดังนั้น ชุมชนบ้านแสนคำจึงเปรียบเสมือนแหล่งรวบรวมและสร้างวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมเป็นค่านิยมและ ความเชื่อที่มีร่วมกันมาอย่างช้านานซึ่งเป็นระบบที่เกิดขึ้นในสังคมแทบทุกสังคมของคนไทยและกลายเป็นแนวทางใน การกำหนดแบบแผนพฤติกรรม บรรทัดฐานของคนไทย วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนบุคลิกภาพ และจิตวิญญาณของคน ในสังคม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา คนในชุมชนและพระสงฆ์บ้านแสนคำจึงเป็นกำลังสำคัญในการรักษาไว้ซึ่ง เป็นสมบัติของคนในชุมชนไว้ให้คนรุ่นหลังได้ชื่นชมในความงดงามของวัฒนธรรมของคนไทย คณะผู้วิจัยจึงมีความ สนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้มีความร่มเย็นสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ
3. เพื่อจัดทำคู่มือการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Quality Research) เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลัก บุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และความรู้ในหลักธรรมของพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ และวัฒนธรรมศาสตร์ เพื่อนำเสนอการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยใช้หลักฐาน จากแหล่งข้อมูลเป้าหมายอันมีกระบวนการเพื่อการวิจัยดังนี้

1. การเลือกพื้นที่ คณะผู้วิจัยมีหลักเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่วิจัย ดังนี้ คือ เป็นแหล่งชุมชนที่มีการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุ โดยการนำหลักคำสอนทางพุทธศาสนาไปประยุกต์ในชุมชน และมีการพัฒนา ชุมชนให้เข้มแข็งด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
2. ด้านประชากรที่วิจัย การวิจัยนี้เป็นการเลือกเฉพาะเจาะจงประชาชนที่มีความรู้ และทัศนคติ การใช้ ธรรมบุญกิริยาวัตถุในการดำเนินชีวิต ในเรื่องนี้ เป็นอย่างดีและมีอายุที่อาศัยอยู่ไม่น้อยกว่า 16-80 ปี โดยเลือกการ วิจัยจากผู้วิจัย 1:5 จำนวนรวมทั้งสิ้น ประมาณ 25 คน และการสนทนากลุ่มจำนวน 10 คน จากผู้ที่อาศัยในชุมชน บ้านแสนคำนี้เท่านั้น วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามเริ่มจากการเลือกพื้นที่ในการวิจัย การสำรวจพื้นที่ก่อนลงภาคสนาม และการวางแผนก่อนการปฏิบัติงาน การเลือกกลุ่มศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/ และเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่ง พื้นที่ในการวิจัยคือ ชุมชนบ้านแสนคำ เครื่องมือวิจัยในการรวบรวมข้อมูลภาคสนามได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็น

รายบุคคล (In-depth interview) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายกลุ่ม (Focus group interview) แบบสังเกตสภาพแวดล้อม (Observation) แบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant observation) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มีการตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธี (Triangulation Method) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความหมายตามเนื้อหาหลัก (Content Analysis) ในภาพรวมและทำการสังเคราะห์ (Synthesis) ลงในประเด็นที่สำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาโดยสรุปประเด็นในภาพรวมและทำการสังเคราะห์สรุปผลการวิจัย เป็นลำดับไป

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ทำวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ พื้นที่พักสงฆ์ บ้านแสนคำและภายในชุมชนบ้านแสนคำ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประมวลผลที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เชียงใหม่ มีรายละเอียดโดยสังเขปดังต่อไปนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) คือการนำข้อมูลแต่ละด้านมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ การวิเคราะห์โดยจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เป็นการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีกี่ตัวแปรก็วิเคราะห์ตามนั้น คือ การกระทำ (Acts) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลให้ได้ตรงกัน กิจกรรมคล้ายกันโดยการสนทนากลุ่ม การหาความหมายของข้อมูลเชิงลึก จากการศึกษาชีวประวัติบุคคลสำคัญในพื้นที่ การศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไป การมีส่วนร่วมของคณะวิจัยในการเก็บข้อมูลตามภาระงานที่ได้รับมอบหมายในแต่ละหัวข้อ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตสภาพพื้นที่ทั่วไป การสัมภาษณ์ชีวประวัติบุคคลสำคัญ การศึกษาเอกสารแล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหานำมาเขียนร่วมรายงานร่วมกันเพื่อให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มานั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ การเปรียบเทียบข้อมูลโดยการนำข้อมูลเช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตสภาพพื้นที่ทั่วไป การสัมภาษณ์ชีวประวัติบุคคลสำคัญ การศึกษาเอกสาร มาเปรียบเทียบข้อมูลให้มีความสอดคล้องตรงกัน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยการนำข้อมูลจาก 25 ชุมมาเขียนเรียงกันว่าคนที่ 1-25 ว่าให้ข้อสัมภาษณ์การสังเกตและการศึกษาเอกสารว่าอย่างไรและนำมาเปรียบเทียบว่าเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร และคณะผู้วิจัยนำมาสรุปประเด็นให้สอดคล้องตรงกัน และได้นำเสนอผลงานวิจัยในรูปแบบการบรรยายเชิงวิเคราะห์รวม 5 บทเป็นลำดับต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปเป็นความจริงขึ้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า ชุมชนได้มองเห็นคุณค่าของคำสอนของพระพุทธเจ้าเพราะสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ มีผลต่อการดำเนินชีวิต มีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างมาก หลักบุญกิริยาวัตถุคือการให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา มีคุณค่าและประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เพราะได้เชื่อมโยงไปถึง บุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ คือ มีการให้ทาน หรือ ทานมัย อันหมายถึง การให้ การสละ หรือการเผื่อแผ่แบ่งปัน ไม่ว่าจะเป็นเงินทอง ข้าวของเครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใด และไม่ว่าจะให้แก่ใครก็ถือเป็นบุญทั้งสิ้น เพราะการให้ทานเป็นการลดความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ถี่เหนียว และความคับแคบในจิตใจให้น้อยลง ทำให้เราไม่ยึดติดในวัตถุสิ่งของ อีกทั้งสิ่งที่เราบริจาคหรือให้ทานแก่ผู้อื่นก็จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อน และเป็นประโยชน์ต่อผู้รับ และสังคมโดยรวม ชุมชนร่วมกลุ่มกันมากขึ้น โดยจัดกิจกรรมทางศาสนาผสมผสานกับประเพณีวัฒนธรรม เช่นการถวาย ตุงล้านนา จุดประสงค์ของการทำตุงในล้านนาก็คือ การทำถวายเป็นพุทธบูชา ชาวล้านนาถือว่าเป็นการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือถวายเพื่อเป็นปัจจัยส่งกุศลให้แก่ตนไปในชาติหน้า ด้วยความเชื่อว่า เมื่อตายไปแล้วจะได้เกาะยึดชายตุงขึ้นสวรรค์พ้นจากขุมนรก รวมมือกับบ้านวัด โรงเรียน ชาวบ้านดูแลวัดและพระสงฆ์อย่างดีให้ความสำคัญ เอาวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ และท่านเจ้าอาวาสจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างกิจกรรมทำให้ชุมชนบ้านแสนคำรวมตัวเป็นหนึ่งเดียวมีเป้าหมายจุดประสงค์ร่วมกันเป็นการพัฒนาในด้านต่างๆทั้งด้านสังคมศาสนาวัฒนธรรมแล้วก็ชุมชนให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการดำเนินกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ทุกวันพระ การดำเนินกิจกรรมก็คือการสวดมนต์ไหว้พระทำให้ชุมชนนั้นมีความเข้มแข็ง ได้ใกล้ชิดศาสนามากขึ้น ในทุกวันพระจะมีการเทศนาธรรมให้ชาวบ้านฟัง ซึ่งโดยลักษณะพื้นนิสัยคนท้องถิ่นทางเหนือชอบฟังธรรมกับพระสงฆ์อยู่แล้ว ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาหรือหลักบุญกิริยาวัตถุ ก็คือเมื่อทุกคนมาวัดแล้วจะมีการสอนให้ชุมชนรู้จักแบ่งปันซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน พระสงฆ์ทำตัวเองเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับชาวบ้าน เผยแผ่

พระพุทธศาสนาให้กับชาวบ้านโดยให้ชาวบ้านนั้นยึดหลักศีล 5 ศีล 8 มีการรักษาศีลภาวนาในวันพระโดยการพัฒนาศติหรือหลักการอานาปานสติ ตามแนวสติปัฏฐานสูตร ไม่ละเลยเรื่องประเพณีวัฒนธรรมมีถือว่าเป็นรากเหง้าของท้องถิ่น ก็คือ ไม่ลืมของเก่า ไม่เมาของใหม่ มีการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมอยู่เสมอๆ โดยสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือการเน้นการทำบุญแล้วก็การเจริญภาวนาและการเดินประทักษิณในวันพระ เวียนเทียน มีความร่วมมือความสามัคคีสร้างความสามัคคี วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไปตั้งแต่มีวัดเป็นของชุมชนของตนเอง ชุมชนใช้หลักสามัคคีธรรมเป็นหลักอย่างพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่าสุขา สังฆัสสะ สามัคคี ความสามัคคีนำมาซึ่งความสุข ชุมชนเข้าใจหลักพระพุทธศาสนาว่าสอนให้คนเกิดปัญญา ช่วยให้คนเข้าใจสัจธรรมของชีวิต รู้หลักการดำเนินชีวิตเอาไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างผสมผสานกลมกลืน และการใช้ความคิดในการพัฒนาตนเอง สร้างจิตสำนึกให้รู้จักความกตัญญูกตเวทิต่อท้องถิ่น ศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ วิถีชีวิตชุมชนทำอาชีพเกษตรกรรมมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมชุมชน ให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนา และเอาพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

2. วิเคราะห์และสังเคราะห์วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ ด้านการจัดการชุมชน การบริหารจัดการที่ดี คือการจัดการหรือการบริหารเป็น “ชุมชนจัดการตนเอง” ด้านองค์กรชุมชน เป็นแผนการหรือวิธีการในการดำเนินงานที่ ทำให้ องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างไป จึงทำให้บ้านวัดโรงเรียน อยู่กันอย่างเข้มแข็ง ด้านประเพณีวัฒนธรรมก็มีส่วนในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต่อไปเพราะมีการสืบทอดทางด้านประเพณีวัฒนธรรมกันอย่างไม่ขาดสาย ด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้ ชุมชนบ้านแสนคำมีองค์ความรู้ แต่ละองค์ความรู้มีที่มาจากแตกต่างกัน ความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่างๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ง่าย ต้องใช้เวลาและต้นทุนโดยเฉพาะทักษะงานฝีมือและการคิดเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดยเฉพาะแฝงตัวอยู่กับคนเฒ่าคนแก่ และท่านเจ้าอาวาส ความรู้ที่ชัดแจ้ง เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวมและถ่ายทอดได้ผ่านวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี หรือคู่มือส่งเสริมให้ เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่มและการสร้างนวัตกรรมซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพร้อมเผชิญกับสภาวะการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ด้านจิตวิญญาณชุมชน ชุมชนเอาพระพุทธศาสนาที่ยึดเหนี่ยวและเป็นศูนย์กลางจิตใจ ด้านจิตสำนึกชุมชน ให้ชุมชนได้ยึดถือและปฏิบัติตามทั้งนี้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน อยู่ร่วมกันแล้วต้องสร้างความสุขให้แก่ตนเองและพวกพ้องของตนเองและชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ด้วยการมีจิตสำนึกทางจริยธรรมที่ดีด้วยการไม่ทำให้เพื่อนบ้านเดือดร้อน ตั้งอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ ทาน รักษาศีล และการเจริญภาวนา ด้านการพัฒนาแบบยั่งยืน ด้วยการพัฒนาชุมชนให้ผสมผสานกับวิชาการ การมีพื้นฐานทางด้านสังคมศาสตร์ โดยชุมชนบ้านแสนคำมีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เน้นชุมชนหรือสังคมที่มีความสงบสุข ใช้ชีวิตให้เชื่อมโยงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยอมรับในศักยภาพของกันและกัน มีการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาไปสู่เครือข่ายชุมชนเข้มแข็งครอบคลุมทุกพื้นที่ได้ในระยะยาวด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนที่มีกระบวนการที่เดียวกัน ที่ยืนอยู่จุดเดียวกัน มีเป้าหมายและวิธีการบนฐานคิดเดียวกัน ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนวิธีคิด การจัดระเบียบชีวิต อยู่อย่างมีแบบมีแผน มีเป้าหมายและหาทางพึ่งพาตนเอง เครือข่ายชุมชนเข้มแข็งจะเป็นพลังสำคัญในการรังสรรค์สังคมที่เคารพความแตกต่างทางความคิดเห็นทางการเมืองและความหลากหลายทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ศาสนา และวัฒนธรรม จึงเรียกได้ว่าเป็นสังคมประชาธิปไตยที่เคารพกันและกันที่ไม่ได้ปราศจากความขัดแย้งหรือความแตกแยก แต่เป็นสังคมที่อยู่กับความขัดแย้งและความแตกแยกอย่างสมดุลได้ แก่ไขความขัดแย้งและความแตกแยกด้วยสันติวิธี ด้วยจิตวิญญาณประชาธิปไตยที่ให้เกียรติและยอมรับในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค สิทธิและเสรีภาพของกันและกันด้วยความจริงใจและพร้อมที่จะกลับสู่การคืนดีปรองดองของผู้คนในสังคมด้วยใจที่เป็นธรรม

3. คู่มือการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ การมีความคิดริเริ่มและการสร้างนวัตกรรมซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพร้อมเผชิญกับสภาวะการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ควรให้ความสำคัญกับ ความสุขภายใน เป็นความสุข เป็นความสงบ สันติ ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่ามีหรือไม่มีปัจจัยภายนอกโดยตรง มักจะเป็นความสุขในระดับจิตและปัญญาและ ความสุขภายนอก มักจะสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ในการดำรงชีวิตความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันและปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม การมีสติ เมื่อรู้ตัวเอง ก็สามารถกำกับให้ปฏิบัติได้ถูกต้องทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคมและทางปัญญา

หรือที่เรียกว่า ภาวนา หรือการทำให้เจริญ 4 ประการ อันก่อให้เกิดประโยชน์ สุขอย่างยั่งยืนแต่สันติภาวะที่สูงที่สุด คือ “พระนิพพาน” ความผาสุกทางจิตวิญญาณ ความรู้สึกถึงความต่อเนื่องกลมกลืนระหว่างตนเองของผู้สูงอายุกับผู้อื่น ธรรมชาติ และสิ่งนอกเหนือตนเอง จัดทำคู่มือในการประยุกต์หลักบุญกิริยาวัตถุเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และควรมีการประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาเช่น สังคหวัตถุ 4 ประการ คือ ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟังชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อตถจริยา ทำประโยชน์แก่กัน คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่างๆ บาเพญประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหา และช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม สมานัตตา เอาตัวเข้าสมานคือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับต่อคนทั้งหลายไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข้ปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์ สุขร่วมกัน ชุมชนสันติสุขคือชุมชนที่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน แก้ไข้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ด้วยตนเอง ทุกคนมีส่วนร่วมในการร่วมคิดตัดสินใจ ร่วมประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน ชุมชนมุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา เพราะเป็นหมู่บ้านชุมชนเล็กๆ สามารถดูแลกันและกันได้อย่างทั่วถึง ควรมีการน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการน้อมนำเอาหลักบุญกิริยาวัตถุทางพระพุทธศาสนาใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปลงเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า ชุมชนได้มองเห็นคุณค่าของคำสอนของพระพุทธเจ้าเพราะสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ มีผลต่อการดำเนินชีวิต มีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างมาก หลักบุญกิริยาวัตถุคือการให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา มีคุณค่าและประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เพราะได้เชื่อมโยงไปถึง บุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ คือ มีการให้ทาน หรือ ทานมัย อันหมายถึง การให้ การสละ หรือการเผื่อแผ่แบ่งปัน ไม่ว่าจะเป็นเงินทอง ข้าวของเครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใด และไม่ว่าจะให้แก่ใครก็ถือเป็นบุญทั้งสิ้น เพราะการให้ทานเป็นการลดความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ถี่เหนียว และความคับแคบในจิตใจให้น้อยลง ทำให้เราไม่ยึดติดในวัตถุสิ่งของ อีกทั้งสิ่งที่เราบริจาคหรือให้ทานแก่ผู้อื่นก็จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อน และเป็นประโยชน์ต่อผู้รับ และสังคมโดยรวม ชุมชนร่วมกลุ่มกันมากขึ้น โดยจัดกิจกรรมทางศาสนาผสมผสานกับประเพณีวัฒนธรรม เช่น การถวาย ตุงล้านนา จุดประสงค์ของการทำตุงในล้านนา ก็คือ การทำถวายเป็นพุทธบูชา ชาวล้านนาถือว่าเป็นการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือถวายเพื่อเป็นปัจจัยส่งกุศลให้แก่ตนไปในชาติหน้า ด้วยความเชื่อที่ว่า เมื่อตายไปแล้วจะได้เกาะยึดชายตุงขึ้นสวรรค์พ้นจากขุมนรก รวมมือกับบ้านวัด โรงเรียน ชาวบ้านดูแลวัดและพระสงฆ์อย่างดี ให้ความสำคัญ เอาวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ และท่านเจ้าอาวาสจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างกิจกรรมทำให้ชุมชนบ้านแสนคำรวมตัวเป็นหนึ่งเดียวมีเป้าหมายจุดประสงค์ร่วมกันเป็นการพัฒนาในด้านต่างๆทั้งด้านสังคมศาสนาวัฒนธรรมแล้วก็ชุมชนให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการดำเนินกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ทุกวันพระ การดำเนินกิจกรรมก็คือการสวดมนต์ไหว้พระทำให้ชุมชนนั้นมีความเข้มแข็ง ได้ใกล้ชิดศาสนามากขึ้น ในทุกวันพระจะมีการเทศนาธรรมให้ชาวบ้านฟัง ซึ่งโดยลักษณะพื้นนิสัยคนท้องถิ่นทางเหนือชอบฟังธรรมกับพระสงฆ์อยู่แล้ว ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาหรือหลักบุญกิริยาวัตถุ ก็คือเมื่อทุกคนมาวัดแล้วจะมีการสอนให้ชุมชนรู้จักแบ่งปันซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน พระสงฆ์ทำตัวเองเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับชาวบ้าน เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับชาวบ้านโดยให้ชาวบ้านนั้นยึดหลักศีล 5 ศีล 8 มีการรักษาศีลภาวนาในวันพระโดยการพัฒนาสติหรือหลักการอานาปานสติ ตามแนวสติปัฏฐานสูตร ไม่ละเลยเรื่องประเพณีวัฒนธรรมมีถือว่าเป็นรากเหง้าของท้องถิ่น ก็คือ ไม่ลืมของเก่า ไม่เมาของใหม่ มีการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมอยู่เสมอๆ โดยสอดแทรกหลักธรรมทางพุทธศาสนาคือการเน้นการทำบุญแล้วก็การเจริญภาวนาและการเดินประทักษิณในวันพระ เวียนเทียน มีความ

ร่วมมือความสามัคคีสร้างความสามัคคี วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไปตั้งแต่มีวัดเป็นของชุมชนของตนเอง ชุมชนใช้หลักสามัคคีธรรมเป็นหลักอย่างพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่าสุขา สังฆัสสะ สามัคคี ความสามัคคีนำมาซึ่งความสุข ชุมชนเข้าใจหลักพระพุทธศาสนาว่าสอนให้คนเกิดปัญญา ช่วยให้คนเข้าใจสัจธรรมของชีวิต รู้หลักการดำเนินชีวิตเอามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างผสมผสานกลมกลืน และการใช้ความคิดในการพัฒนาตนเอง สร้างจิตสำนึกให้รู้จักความกตัญญูทดแทนที่ต่อท้องถิ่น ศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ วิถีชีวิตชุมชนทำอาชีพเกษตรกรรมมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมชุมชน ให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนา และเอาพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ยิ่งยง เทาประเสริฐ (2545, น. 3) กล่าวถึงการมีกลุ่มประชาชนร่วมกันด้วยจิตสำนึกร่วมกัน มีบทบาทและขีดความสามารถในการจัดการเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของตนบนพื้นฐานของสิทธิร่วมกันอย่างเท่าเทียมและพึ่งพาตนเองได้ โดยอาศัย องค์การ กลไก กระบวนการและกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมที่จัดขึ้นเกิดจากความรัก ความสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการที่เชื่อมโยงเครือข่ายในแนวราบและเป็นองค์กรรวม และสอดคล้องกับของ กฤษฎา บุญชัย (2541, น. 13-14) ฐานแนวคิด “ชุมชน” (strengthening) ปัจจุบันเป็นการแสวงหาความสมดุลกับแนวคิด “ปัจเจกนิยม” ที่ถูกเน้นมากภายหลังทุนนิยม ผู้คนต่างมุ่งแสวงหากอบโกย แข่งขันและไม่รับผิดชอบต่อซึ่งกันและกันอันนำมาสู่การเสื่อมโทรมทางศีลธรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติในภาวะดังกล่าวเกิดกระแสการกลับมาสนใจ “ชุมชน” ในประเทศกำลังพัฒนาซึ่งยังคงมีระบบชุมชนเข้มแข็งอยู่เพื่อเป็นการถ่วงดุลกับภาวะ “ปัจเจกนิยม” ทำให้ชุมชนสู่ความหายนะของกระแสชุมชนจนละเลยสิทธิปัจเจกชนดังเช่น ในอดีต แต่เน้นถึง “ความเป็นชุมชน” หมายถึงการก่อรูปความสัมพันธ์ที่ยึดหยุ่น หลากหลายในบริบทใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นเมือง ชุมชน ตามความสนใจตามสาขาอาชีพ และงานวิจัยของ สุจินต์ สุจิตโต (แก้วสิน) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมอาชีพประชาชนของวัดป่ายาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมสำคัญวัดป่ายางนำมาใช้คือ หลักอิทธิบาท 4 หลักธรรมผู้ครองเรือน หลักกฎวัตรมิกัตถสังวัตตนิกธรรม หลักอปริหาริยธรรม หลักสังคหวัตถุ 4 ด้านสังคมและวัฒนธรรมมีความเป็นกันเอง ช่วยเหลือกัน สร้างจิตนิสัย ทำให้สมาชิกเกิดความสัมพันธ์กัน เกิดความสามัคคีในกลุ่ม มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ขยันหมั่นเพียร ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ และด้านคุณภาพชีวิตมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน ทุกคนพึงพอใจต่อรายได้ที่ได้รับ ลดหนี้สินในครัวเรือน ส่งผลให้คนในชุมชนพึงพอใจต่อสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง

2. วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ ด้านการจัดการชุมชน การบริหารจัดการที่ดี คือการจัดการหรือการบริหารเป็น “ชุมชนจัดการตนเอง” ด้านองค์กรชุมชน เป็นแผนการหรือวิธีการในการดำเนินงานที่ ทำให้ องค์การบรรลุเป้าหมายที่ ตั้งไว้ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างไป จึงทำให้บ้านวัดโรงเรียน อยู่กันอย่างเข้มแข็ง ด้านประเพณีวัฒนธรรมก็มีส่วนในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต่อไปเพราะมีการสืบทอดทางด้านประเพณีวัฒนธรรมกันอย่างไม่ขาดสาย ด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้ ชุมชนบ้านแสนคำมีองค์ความรู้แต่ละองค์ความรู้ที่มีมาแตกต่างกัน ความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่างๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ง่าย ต้องใช้เวลาและต้นทุนโดยเฉพาะทักษะงานฝีมือและการคิดเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดยเฉพาะแฝงตัวอยู่กับคนเฒ่าคนแก่ และท่านเจ้าอาวาส ความรู้ที่ชัดแจ้ง เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวมและถ่ายทอดได้ผ่านวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี หรือคู่มือ ส่งเสริมให้ เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่มและการสร้างนวัตกรรมซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพร้อมเผชิญกับสภาวะการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ด้านจิตวิญญาณชุมชน ชุมชนเอาพระพุทธศาสนาที่ยึดเหนี่ยวและเป็นศูนย์กลางจิตใจด้านจิตสำนึกชุมชน ให้ชุมชนได้ยึดถือและปฏิบัติตามทั้งนี้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน อยู่ร่วมกันแล้วต้องสร้างความสุขให้แก่ตนเองและพวกพ้องของตนเองและชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ด้วยการมีจิตสำนึกทางจริยธรรมที่ดีด้วยการไม่ทำให้เพื่อนบ้านเดือดร้อน ตั้งอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ ทาน รักษาศีล และการเจริญภาวนา ด้านการพัฒนาแบบยั่งยืน ด้วยการพัฒนาชุมชนให้ผสมผสานกับวิชาการ การมีพื้นฐานทางด้านสังคมศาสตร์โดยชุมชนบ้านแสนคำมีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เน้นชุมชนหรือสังคมที่มีความสงบสุข ใช้ชีวิตให้เชื่อมโยงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยอมรับในศักยภาพของกันและกัน มีการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาไปสู่เครือข่ายชุมชนเข้มแข็งครอบคลุมทุกพื้นที่ได้ในระยะยาวด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนที่มีกระบวนการที่คนเดียวกัน ที่ยืนอยู่จุดเดียวกัน มีเป้าหมายและวิธีการบนฐานคิดเดียวกัน

ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนวิธีคิด การจัดระเบียบชีวิต อยู่อย่างมีแบบมีแผน มีเป้าหมายและหาทางพึ่งพาตนเอง เครือข่ายชุมชนเข้มแข็งจะเป็นพลังสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่เคารพความแตกต่างทางความคิดเห็นทางการเมือง และความหลากหลายทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ศาสนา และวัฒนธรรม จึงเรียกได้ว่าเป็นสังคมประชาธิปไตยที่เคารพกันและกันที่ไม่ได้ปราศจากความขัดแย้งหรือความแตกแยก แต่เป็นสังคมที่อยู่กับความขัดแย้งและความแตกแยกอย่างสมดุลได้ แก่ไขความขัดแย้งและความแตกแยกด้วยสันติวิธี ด้วยจิตวิญญาณประชาธิปไตยที่ให้เกียรติและยอมรับในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค สิทธิและเสรีภาพของกันและกันด้วยความจริงใจและพร้อมที่จะกลับสู่การคืนดีปรองดองของผู้คนในสังคมด้วยใจที่เป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานของ นภภรณ์ หะวานนท์ (2550) ได้ให้ความหมายชุมชนเข้มแข็งสรุปได้ดังนี้ สามารถพึ่งตนเองได้ สามารถปรับเปลี่ยนได้ไปตามสภาแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ด้วย เป็นชุมชนที่สามารถปรับตัวแก้ปัญหาได้อย่างต่อเนื่อง สามารถวางแผนหรือกำหนดการดำเนินการหรือจัดการชีวิตของชุมชนโดยคนในชุมชนและเพื่อชุมชนได้ ประเวศ วะสี (2541, น. 14-16) ลักษณะความเข้มแข็งของชุมชน เป็นชุมชนเรียนรู้ เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้และการตัดสินใจร่วมกัน ความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การเป็นชุมชนเรียนรู้ทำให้สมาชิกมีการเรียนรู้ร่วมกัน นำไปสู่การคิดหาวิธีการที่จัดร่วมกันเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง อาณา สุทธาดา (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาบุญกิริยาวัตถุ 3 ที่ปรากฏใน ประเพณีบุญเดือนสี่ : กรณีศึกษาตำบลนาคาย อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า บุญกิริยาวัตถุ เป็นรากแก้วแห่งการทำดีในทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักการส่งเสริมในการทำคุณประโยชน์ที่ดี เพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิตให้เจริญงอกงามทั้งปัจเจกบุคคล และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภทของบุญกิริยาวัตถุเป็น 3 คือ 1) ทานมัย คือ บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน 2) ศีลมัย คือ บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล และ 3) ภวานมัย คือ บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา ซึ่งบุญกิริยาวัตถุ 3 นี้ มีคุณลักษณะและอานิสงส์แตกต่างกัน ไปตามแต่ระดับขั้น เช่น ศีลย่อมได้อานิสงส์มากกว่าการให้ทาน ส่วนภวานาย่อมได้อานิสงส์มากกว่ารักษาศีล ประเพณีบุญเดือนสี่ เป็นหนึ่งในประเพณีฮีต 12 เดือน เรียกอย่างหนึ่งว่าบุญผะเหวด มีความเป็นมาในภาคถิ่นอีสานเป็นเวลาช้านาน ทุกขั้นตอนในการจัดพิธีกรรมในการจัดงาน และกำหนดเทศน์แผ่ด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา วิถีชีวิตของชาวตำบลนาคาย อำเภอตาลสุม ได้ดำเนินไปตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งปรากฏในประเพณีบุญเดือนสี่ พร้อมด้วยส่งผลพวงต่ออีกหลายด้าน เช่น ด้านวัฒนธรรม ด้านวรรณกรรม ด้านผาผึ้งจิตรกรรม ด้านการท่องเที่ยว ด้านทุนสังคม ด้านจริยธรรมชีวิต ด้านความสามัคคี และด้านสังคมสังเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ประเวศ วะสี (2550, น. 4-5) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งว่า หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆ ของเมือง หรือชนบทมารวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้การจัดการและแก้ไขปัญหาพร้อมกัน มีการร่วมมือช่วยเหลือเพื่อประโยชน์ร่วมกันและมีความเอื้ออาทร ต่อชุมชนอื่น ๆ ในสังคมด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชการย์ วิชชุรังศรี (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิดและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านนาหว้า ตำบลนาหว้า อำเภอนาหว้า จังหวัดสกลนคร พบว่า แนวคิดเรื่องกระบวนการเรียนรู้ขององค์กรชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรและชุมชนบ้านนาหว้า มีการศึกษาศักยภาพชุมชน ได้แก่ คน ความรู้ และทรัพยากร มี 3 ขั้นตอน คือ 1) การเรียนรู้เพื่อรู้จักตนเอง 2) การเรียนรู้โลกภายนอก (นอกชุมชน) 3) การนำข้อมูลจากการเรียนรู้จากโลกภายนอกมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาองค์กรและชุมชน ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ต้องประกอบไปด้วย 5 ประการ คือ 1) ผู้นำชุมชน 2) การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สมาชิกในชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกัน 3) การจัดการชุมชนที่ดีโดยมีโครงสร้างบริหารจัดการตนเอง 4) การพึ่งตนเองได้และมีการพัฒนาแบบยั่งยืน 5)การมีศักยภาพในชุมชน

จิระพันธ์ อ่อนเถื่อน (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำรงอยู่ของเพลงพื้นบ้านและคุณลักษณะต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษา เพลงอีแซว ชุมชนบ้านลาดป้อม ตำบลวังน้ำซับ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า เพลงอีแซวมีคุณลักษณะต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คือ ในด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา กล่าวคือ เพลงอีแซวช่วยสร้างสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของคนในชุมชน ศิลปินได้ถ่ายทอดความเชื่อ และวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น การร่วมกลุ่มเป็นคณะเพลงอีแซวเป็นการสร้างงานและการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชน นอกจากนี้เพลงอีแซวยังช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน ได้แก่การให้ความรู้ การเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้การกระจายข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญยาภรณ์ โพธิกาวิณ (2553) ได้ศึกษาวิจัย

เรื่อง กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีประเภทขลุ่ยและแคนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี พบว่า ด้านครอบครัว ด้านชุมชน และด้านพิธีกรรม เงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนด้านสังคม ได้แก่ การสร้างระบบเครือญาติ ความสัมพันธ์ในสังคม พิธีกรรมทางสังคม การสร้างทุนทางสังคมผ่านระบบโรงเรียน ความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ประเพณีของชุมชนการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านพิธีกรรม การสร้างทุนทางวัฒนธรรมผ่านระบบโรงเรียน และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ พิธีกรรมการผลิต การช่วยเหลือเกื้อกูลในวิถีการผลิต การปรับตัวของชุมชนในระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า ความร่วมมือกับภาครัฐ และการพัฒนาทุนชุมชนทางภูมิปัญญาด้านดนตรี

3. การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักบุญกิริยาวัตถุของชุมชนบ้านแสนคำ การมีความคิดริเริ่มและการสร้างนวัตกรรมซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพร้อมเผชิญกับสภาวะการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ควรให้ความสำคัญกับ ความสุขภายใน เป็นความสุข เป็นความสงบ สันติ ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่ามีหรือไม่มีปัจจัยภายนอกโดยตรง มักจะเป็นความสุขในระดับจิตและปัญญาและ ความสุขภายนอก มักจะสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ในการดำรงชีวิตความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันและปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม การมีสติ เมื่อรู้ตัวเอง ก็สามารถกำกับให้ปฏิบัติได้ถูกต้องทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคมและทางปัญญา หรือที่เรียกว่า กาวนา หรือการทำให้เจริญ 4 ประการ อันก่อให้เกิดประโยชน์ สุขอย่างยั่งยืนแต่สันติภาวะที่สูงที่สุดคือ “พระนิพพาน” ความผาสุกทางจิตวิญญาณ ความรู้สึกถึงความต่อเนื่องกลมกลืนระหว่างตนเองของผู้สูงอายุกับผู้อื่น ธรรมชาติ และสิ่งนอกเหนือตนเอง จัดทำคู่มือในการประยุกต์หลักบุญกิริยาวัตถุเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และควรมีการประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาเช่น สังคหวัตถุ 4 ประการ คือ ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา ปิยาวจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟังชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สามานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อตถจริยา ทำประโยชน์แก่กัน คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนชวนช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหา และช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม สามานัตตา เอาตัวเข้าสามานคือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอกับทุกคนทั้งหลายไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข้ปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์ สุขร่วมกัน ชุมชนสันติสุขคือชุมชนที่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน แก้ไข้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ด้วยตนเอง ทุกคนมีส่วนร่วมในการร่วมคิดตัดสินใจ ร่วมประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน ชุมชนมุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา เพราะเป็นหมู่บ้านชุมชนเล็กๆ สามารถดูแลกันและกันได้อย่างทั่วถึง ควรมีการน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการน้อมนำเอาหลักบุญกิริยาวัตถุทางพระพุทธศาสนาใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2553, น. 547) คำว่าวินัยนี้เป็นการจัดเตรียมการที่จะทำให้นิสิตหรือเป็นเครื่องมือฝึกคนให้มีศีลยังไม่ใช่เป็นตัวศีลแท้ แต่เพราะเหตุที่ว่าเมื่อมองในแง่ของการศึกษาการฝึกอบรมคน วินัยนั้นก็พ่วงมากับศีล เป็นฐานของศีล วินัยนี้ ตามความมุ่งหมายของชุมชนหรือสังคม เช่น วินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสำหรับพระสงฆ์ มีข้อกำหนดเกี่ยวกับความประพฤติส่วนตัวของภิกษุ และภิกษุณีแต่ละรูป กับทั้งข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดระบบความเป็นอยู่ของชุมชนการปกครอง การสอบสวนพิจารณา คดี ลงโทษ วิธีแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ระเบียบและตลอดจนกระทั่งระเบียบข้อปฏิบัติและมารยาทต่างๆ ในการต้อนรับแขก ในการไปกันมาของอาคันตุกะและในการใช้สาธารณสมบัติเป็นต้น อย่างที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำหลักการกว้างๆ ไว้สำหรับผู้ปกครองบ้านเมืองจะพึงนำไปกำหนด รายละเอียดวิธีปฏิบัติต่อสังคมระดับประเทศชาติ เช่น ทรงสอนหลักที่เรียกว่าจักรวรรดิวัตรให้พระเจ้าจักรพรรดิจัดการคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรมให้เหมาะสมกับประชาชนแต่ละจำพวกแต่ละประเภทให้วางวิธีการป้องกันแก้ไข้ปราบปรามไม่ให้มีการทำชั่วหรือความชั่วร้ายเดือดร้อนขึ้นในแผ่นดินให้หาทางจัดแบ่งปันรายได้เฉลี่ยทุนทรัพย์ไม่ให้มีคนขัดสน ยากไร้ในแผ่นดิน เป็นต้น วินัยจะสร้างเสริมสำหรับสังคมวงกว้างนี้ก็คือระบบการปกครองทั้งบริหารนิติบัญญัติและตุลาการระบบเศรษฐกิจระเบียบแบบแผนทางกำหนดธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมตลอดถึงระบบการทางสังคมอย่างอื่นรวมทั้งส่วนปึกอัยที่สำคัญเช่นวิธีอำนวยการหรือไม่อำนวยการโอกาสเกี่ยวกับสถานที่เรณรมย์ สถานที่อบายมุข สิ่งเสพติด การประกอบอาชญากรรมต่างๆ และ

มาตรการเกี่ยวกับการงานอาชีพ เป็นต้น ด้านสมาธิ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2553, น. 547-548) สมาธิว่าโดยระดับสูงสุดหรือเต็มรูปแบบ ก็ได้แก่สมถะวิธี วิธีบำเพ็ญกรรมฐานแบบต่างๆ ซึ่งมีสำนักปฏิบัติได้จัดทำกำหนดขึ้น และวิวัฒนาการ เลื่อยมาในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาดังที่ปรากฏในแบบแผนชั้นอรรถกถา ขยายดัดแปลงเพื่อให้มีมุมมองกว้างครอบคลุมไปทุกระดับ และมีวิธีการปฏิบัติมากมายเป็นการชักจูงจิตใจของคนให้สงบให้มีจิตเจียระไนและมั่นคงในคุณธรรมมีวิริยะอุตสาหะในการทำความดี งานยิ่งขึ้นไป สมาธิหรืออิทธิจิตศึกษา สามารถครอบคลุมไปถึงการจัดระบบกัลยาณมิตรและจัดสรรสัปปายะทั้ง 7 ประการ คือ ที่อยู่อาศัยแหล่งอาหาร การพูดการฟังธรรม บุคคล อากาศสภาพแวดล้อม อิริยาบถ รวมทั้งอุบายวิธีต่างๆ สถานที่ที่จะช่วยส่งเสริมคุณภาพจิตของคนให้พร้อมที่จะก้าวไปในทางของการเจริญสมาธิ และที่จะพัฒนาจิตใจให้ดียิ่งขึ้นไปเช่นการมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจอันสงบร่มรื่น ชักจูงความคิดในทางที่ต้งามการสร้างบรรยากาศในสถานที่อยู่อาศัยในที่ทำงานสถานประกอบอาชีพ เป็นต้น ให้สดชื่นแจ่มใสประกอบด้วยเมตตากรุณาชวนให้อยากทำความดีและทำให้มีคุณภาพจิตประณีตยิ่งขึ้นกิจกรรมต่างๆ ที่ปลูกฝังคุณธรรมการส่งเสริมกำลังใจในการทำ ความดี ความมีอุดมคติและการฝึกจิตใจให้เข้มแข็งหนักแน่นมั่นคงมีสภาพสูง ด้านปัญญา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2553, น. 547-548) ด้านปัญญาซึ่งมีวิวัฒนาการในด้านวิธีฝึกปฏิบัติจนเป็นแบบแผนทำนองเดียวกับสมรณะวิธีก็เมื่อมองให้กว้างตามสาระและความมุ่งหมายเรื่องของปัญญา ได้แก่กิจกรรมการฝึกหรือพัฒนาความรู้ความคิดซึ่งเรียกว่าการศึกษาเล่าเรียนทั้งหมดที่อาศัยกัลยาณมิตร โดยเฉพาะครูอาจารย์มาช่วยถ่ายทอดความรู้แบบการถ่ายทอดหรือแบบเล่าเรียน และความชัดเจนในศิลปะวิทยาการต่างๆ เริ่มตั้งแต่วิทยาลัยอาชีวศึกษาระดับศีล เป็นต้นไป แต่การที่จะเป็นอธิปัญญาได้นั้นเพียงความรู้ความชัดเจนในวิชาชีพและวิทยาการต่างๆ หาเพียงพอไม่ ผู้สอนจึงเป็นกัลยาณมิตรที่สามารถสร้างศรัทธาและสามารถใช้โน้มน้าวผู้เรียนเป็นคนรู้จักคิดเองได้อย่างน้อยทำให้เขามีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรมและสามารถทำได้อย่างยิ่งกว่านั้น ให้เขารู้จักมองโลกในชีวิตอย่างรู้เท่าทันตามความเป็นจริงที่จะให้วางใจวางท่าที มีความสำคัญสัมพันธ์อย่างถูกต้อง ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาเป็นผู้มีการศึกษาชนิดที่เรียกว่าชัดเกลากิเลสได้ แก่ทุกข้อได้ สามารถทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นพร้อมกับที่ตนเองมีจิตใจเป็นสุข ความสุขที่เน้นคนส่วนรวมเป็นสำคัญ การแสดงพฤติกรรมที่คนส่วนใหญ่กระทำจึงเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นการช่วยให้สังคมมีความสุขด้วย หลักธรรมที่สุชนนิยมนำเสนอว่าเป็นความดีสูงสุดและเป็นแนวทางที่นำไปสู่ความสุขหลายประการ เช่นทางสายกลาง อริยทรัพย์ เบญจศีลเบญจธรรม มงคลชีวิต บุญกิริยาวัตถุ อธิบาท อริยทรัพย์ เป็นต้น โดยเฉพาะธรรมที่เป็นอริยทรัพย์นั้น

ข้อเสนอแนะ

ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ควรให้ประชาชนรู้จักธรรมะในหลายประเด็นควรที่จะเปิดสอนหรือเปิดศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาขึ้นในชุมชน การประยุกต์ใช้ธรรมะในชีวิตได้จริง ด้านการสร้างความรู้ ชุมชนแห่งการเรียนรู้หรือองค์ความรู้เพราะความรู้ไปสู่ความเข้มแข็งควรสร้างความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น เมื่อเกิดความเข้าใจทุกอย่างก็จะไม่มีปัญหาสิ่งที่สำคัญคือศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาควรให้เกิดขึ้นในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชน*. กรุงเทพฯ : เอ็กเพอเนต.
- กฤษฎา บุญชัย. (2541). *ความยากจนในชนบท*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิระพันธ์ อ่อนเถื่อน. (2549). *การดำรงอยู่ของเพลงพื้นบ้านและคุณลักษณะต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษา เพลงอีแซว ชุมชนบ้านลาดป้อม ตำบลวังน้ำซับ อำเภอศรีประจัน จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ธัญยาภรณ์ โพธิกาวิ. (2553). *กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีประเภทขลุ่ยและแคนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- นภาพร หะวานนท์. (2550). *ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- ประเวศ วะสี. (2550). *ระบบการศึกษาที่คณาธรรมนำความรู้*. นนทบุรี: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.
- ประเวศ วะสี. (2541). *บนเส้นทางใหม่ การส่งเสริมสุขภาพ อภิวัฒน์ชีวิตและสังคม*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิกจำกัด.
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ. (2542). *เครือข่ายชุมชนวิทยาการราชภัฏด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น*. เชียงราย: ศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้านสถาบันราชภัฏเชียงราย.
- รัชการย์ วิชชุรังศรี. (2545). *แนวคิดและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านนาหว้า ตำบลนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อาณา สุธาตา. (2557). *การศึกษาบุญกิริยาวัตถุ 3 ที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนสี่ : กรณีศึกษาตำบลนาคาย อำเภอतालุม จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

กลยุทธ์การพูดโน้มน้าวของตัวละครในนวนิยาย เส้นไหมสีเงิน ของ ว.วินิจชัยกุล

THE STRATEGIES OF PERSUAIVE SPEECH USED BY CHARACTERS IN SEN MAI SI NGERN OF V.VINICHCHAIKUL

ประภาพร ธนกิตติเกษม¹

Prapaporn Thanakittikasame

E-mail: pumpim111@gmail.com

วรารัตน์ ศรียาภัย²

Warawat Sriyabhaya

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์กลยุทธ์การพูดโน้มน้าวของตัวละครในนวนิยายเรื่อง เส้นไหมสีเงิน ของ ว.วินิจชัยกุล วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบหลักการพูดโน้มน้าวใจของตัวละคร ดังนี้ 1) การจำแนกตัวละครในบริบทการเจรจาโน้มน้าว 2) กลยุทธ์การพูดโน้มน้าวของตัวละคร 3) กระบวนการเจรจาโน้มน้าวใจ โดยศึกษาจากนวนิยายเรื่อง เส้นไหมสีเงิน และเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

จากการศึกษาการจำแนกตัวละครในบริบทการเจรจาโน้มน้าว พบว่าตัวละครผู้โน้มน้าวและผู้ถูกโน้มน้าวเป็นได้ทั้งตัวละครหลัก ตัวละครรอง และตัวละครประกอบ เป็นได้ทั้งตัวละครหญิงและชาย ผู้โน้มน้าวพบมากที่สุดคือตัวละครหลัก ส่วนกลยุทธ์การพูดโน้มน้าวของตัวละครที่ปรากฏในเรื่อง มีจำนวน 6 แบบ ดังนี้ 1) การให้ความสำคัญผู้ฟัง 2) การอยู่ฝ่ายเดียวกับผู้ฟัง 3) การอ้างอิงข้อเท็จจริง 4) การสร้างความพึงพอใจ 5) ภาษามีพลัง 6) การยกตัวอย่างเหตุการณ์

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การพูดโน้มน้าวของตัวละคร, เส้นไหมสีเงิน, ว.วินิจชัยกุล

Abstract

The analysis The Strategies of Persuasive Speech Used by Characters in Sen Mai See Ngerm of V.Vinichchaikul aimed to analyze the Strategies of persuasion of the characters in *Sen Mai Si Ngerm* composed by V. Vinichayakul involving the classification of characters in persuasion context and persuasion process, and propose the findings in descriptive analysis.

The classification of characters in persuasion context indicated that the persuasive character and the persuaded character could be the main character, secondary main character, or minor role, and male or female character. Most of the persuasive characters were the main character. In *Sen Mai Si Ngerm* composed by V. Vinichayakul. Regarding the persuasion principle, there were six types of principle used by the characters, which were audience-centered approach, partisanship principle, factual reference, satisfaction principle, power of language, exemplification.

Keywords: The Strategies of Persuasive Speech, Used by Characters, V. Vinichayakul

บทนำ

เมื่อเปรียบเทียบมนุษย์กับตัวละครแล้วย่อมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้เขียนได้กำหนดตัวละครให้มีชีวิต มีพฤติกรรมแสดงออกจำลองแบบมนุษย์ ตัวละครถูกถ่ายทอดผ่านจินตนาการผ่านสารอักษรจากนักเขียน ตัวละครเป็นสื่อสำคัญทำให้ผู้อ่านรับรู้เข้าใจและเข้าถึงสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อสาร รัญจวน อินทรกำแหง (2539, หน้า 18) ได้กล่าวไว้ว่า ภาพชีวิตของตัวละครต่างๆ เต็มเรื่ออยู่ในความรู้สึกของผู้อ่าน เพราะเป็นภาพของชีวิตซึ่งมีอารมณ์รัก อารมณ์หลง อารมณ์โกรธ อารมณ์ชิงชัง อารมณ์เบียดเบียนแค้นใส่ อารมณ์ห่อเหี่ยวซึมเซาด้วยความสิ้นหวัง ช่างเหมือนกับอารมณ์ความรู้สึกและจิตใจของมนุษย์โลก ภาพชีวิตจากนิยายจึงเป็นเสมือนสื่อกลางที่นำชีวิตจำลองของมนุษย์มาส่องแสงสะท้อนให้เห็นภาพชีวิตจริงชัดเจนนยิ่งขึ้น ชีวิตมนุษย์เป็นเสมือนหุ่นของนวนิยาย และนวนิยายก็สะท้อนภาพของชีวิตมนุษย์ เพื่อให้แต่ละชีวิตได้มองดูภาพของชีวิตแห่งความผันแปรในโลกนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น มนุษย์

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา

ทุกคนจึงมีสิทธิ์ที่จะเป็นพระเอก นางเอกหรือบางครั้งก็ถูกกำหนดให้รับบทบาทของผู้ร้าย แต่ไม่ว่าจะอยู่บทบาทใด มันก็คือบทบาทชีวิตมนุษย์นั่นเอง ฉะนั้นชีวิตกับนิยายจึงแยกกันไม่ออก

นักเขียนใช้จินตนาการ ใช้ภาษาเล่าเรื่องราว ความรู้สึก อารมณ์ของตัวละคร ตลอดจนองค์ประกอบของนิยายอย่างมีศิลปะชวนอ่าน ตัวละครในนวนิยายถือเป็นหัวใจสำคัญของเรื่อง ตัวละครทำหน้าที่แสดงบทบาท เป็นสิ่งสมมติที่ทำให้เรื่องดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบ ดวงมน จิตรจำนงค์ (2528, น. 158) ได้กล่าวถึงความสำคัญของตัวละครว่าในโลกแห่งศิลปะวรรณคดี ตัวละครที่ครองใจผู้อ่านย่อมต้องมีความซับซ้อนในบุคลิกภาพ ความคิด อารมณ์ ตัวละครที่เห็นได้รอบด้านย่อมโน้มน้าวความรู้สึกร่วมได้มากกว่า

ตัวละครทุกตัว คือคนที่ผู้เขียนสมมติขึ้นล้วนใช้บทบาทในการสื่อสารทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่อง เมื่อใดที่ตัวละครในเรื่องเกิดปัญหาที่มาจากความต้องการจนส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการโน้มน้าวเพื่ออีกฝ่ายคล้อยตามจึงนำไปสู่บทบาทโน้มน้าว ผู้เขียนเล่าผ่านภาษาเพื่อชักจูงโน้มน้าวชวนให้ผู้อ่านติดตามและเกิดความต้องการที่จะอ่านและเมื่ออ่านเรื่องราวนั้นแล้วทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามทั้งสุข สนุกสนาน ตื่นเต้นชวนฝันตามเนื้อเรื่อง การสร้างตัวละคร การดำเนินเรื่อง บทสนทนา สถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องล้วนแต่เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นผ่านจินตนาการของผู้เขียน

ในนวนิยายการพูดโน้มน้าวเกิดขึ้นระหว่างตัวละครตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป โดยมีตัวละครฝ่ายหนึ่งฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดพูดโน้มน้าวหรือทั้งสองฝ่ายอาจพูดโต้ตอบกัน วัตถุประสงค์หลักของตัวละครในการเจรจาโน้มน้าว คือ เพื่อต้องการชักจูง เปลี่ยนแปลง กระตุ้นเตือนให้คิดตาม ปลุกเร้าอีกฝ่ายให้เชื่อถือ คล้อยตาม เปลี่ยนแปลงความคิด ทศนคติ ท่าทีและการกระทำ นำไปสู่ความสงบสุข สันติ สมพร มั่นตะสูตร (2540, น. 215) กล่าวว่า การโน้มน้าวใจคือการใช้ความพยายามที่จะเปลี่ยนความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมและการกระทำของบุคคลอื่นด้วยกลวิธีที่เหมาะสมให้มีความหมายตามที่ต้องการโดยคำนึงถึงจังหวะและความนุ่มนวลในน้ำเสียงของคำด้วย

ว.วินิจฉัยกุลเป็นนักเขียนที่ประสบความสำเร็จในอาชีพและมียานเขียนต่อเนื่องจนได้รับการยกย่องและได้รับคัดเลือกเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ งานเขียนเป็นที่นิยมชื่นชอบของนักอ่านผลงานนวนิยายโดดเด่นสมจริง น่าสนใจ ผูกเรื่องและคลี่คลายเรื่องได้ชวนติดตาม ทั้งบทพูดในเนื้อเรื่องยังสะท้อนลักษณะบุคลิกภาพและพฤติกรรมของมนุษย์ผ่านตัวละครและจำลองบทพูดได้อย่างสมจริง จนมีการนำนวนิยายไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์และผลิตซ้ำอยู่หลายครั้งจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิเคราะห์กลยุทธการพูดโน้มน้าวของตัวละครในนวนิยาย เรื่อง เส้นไหมสีเงิน ของ ว.วินิจฉัยกุล เพื่อให้เห็นถึงศิลปะการพูดโน้มน้าวของตัวละคร ตัวละครหลัก ตัวละครรอง และตัวละครประกอบสามารถเป็นได้ทั้งผู้โน้มน้าวและผู้ถูกโน้มน้าว ศึกษาบทเจรจาโน้มน้าวที่ปรากฏในนวนิยาย บริบทการพูดก่อนและเข้าสู่การโน้มน้าว และหลักการพูดโน้มน้าวสื่อออกมาในรูปแบบใด ประกอบกับยังไม่มีการศึกษากลยุทธการพูดโน้มน้าวใจของตัวละครในนวนิยาย เรื่อง เส้นไหมสีเงิน ของ ว.วินิจฉัยกุล, ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโดยการจำแนกตัวละครในบริบทการเจรจาโน้มน้าว และกระบวนการเจรจาโน้มน้าวใจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กลยุทธการพูดโน้มน้าวใจของตัวละครในนวนิยาย เส้นไหมสีเงิน ของ ว.วินิจฉัยกุล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยตามรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยศึกษาจากบทพูดโน้มน้าวใจของตัวละครในนวนิยายเรื่อง เส้นไหมสีเงิน ของ ว.วินิจฉัยกุล

แนวคิดและกรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์กลยุทธการพูดโน้มน้าวของตัวละครในนวนิยาย เส้นไหมสีเงิน ของ ว.วินิจฉัยกุล โดยใช้แนวคิดเพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ดังนี้

1. แนวคิดตัวละครของสมทรง บุรุษพัฒน์ (2537, น. 104) สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543, น. 104)
2. แนวคิดหลักการพูดเพื่อการโน้มน้าวใจของจันทิมา พรหมโชติกุล (2530, น. 73-74)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตัวละครหลัก รอง ประกอบ ภูมิหลังของเหตุการณ์ ข้อความ เจจ่าโน้มน้าว รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปศึกษาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์นวนิยาย ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ แบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การจำแนกตัวละครในบริบทการเจจ่าโน้มน้าว 2) กลยุทธ์การพูดเพื่อการโน้มน้าว 3) การใช้ภาษาในการพูด จากตารางและตัวอย่าง การจำแนกตัวละครในบริบทการเจจ่าโน้มน้าว ดังนี้

ตารางจำแนกตัวละครในบริบทการเจจ่าโน้มน้าว เรื่อง เส้นไหมสีเงิน ของ ว.วินิจฉัยกุล

นวนิยายเรื่อง เส้นไหมสีเงิน											
ตัวละครผู้โน้มน้าว						ตัวละครผู้ถูกโน้มน้าว					
ตัวละครหลัก		ตัวละครรอง		ตัวละครประกอบ		ตัวละครหลัก		ตัวละครรอง		ตัวละครประกอบ	
ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช
หงา	คุณตา	อุบล วรรณ	-	ยวง	วิรัช	บุหงา	คุณ ตา	อุบล วรรณ	-	ยวง	-
แพรวา	สการ	จกกล นี	-	บุญศรี	-	แพรวา	สการ	จกกลนี	-	บุญศรี	-
ไหม คำ	ยาตรา	-	-	เอื้อม	-	ไหม คำ	ยาตรา	-	-	เอื้อม	-
										ส้ม	

จากตารางผู้วิจัยพบว่า ตัวละครหลัก ตัวละครรองและตัวละครประกอบ เป็นได้ทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย ซึ่งตัวละครทุกตัวใช้บทพูดเป็นหลักในการสื่อสารทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องและเหตุการณ์ เมื่อตัวละครในเรื่องเกิดปมปัญหาจากพฤติกรรมความต้องการจนส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการโน้มน้าวเพื่อให้อีกฝ่ายคล้อยตาม นำไปสู่บทพูดโน้มน้าว ตัวละครผู้โน้มน้าวและผู้ถูกโน้มน้าวเป็นได้ทั้งตัวละครหลัก รองและประกอบ

ตัวละครหลัก คือ ตัวละครเอกเป็นตัวดำเนินเรื่องที่สำคัญที่สุด เป็นตัวแสดงที่ปรากฏบทบาทตลอดหรือเกือบตลอดเรื่อง เป็นตัวละครสำคัญที่มีความขัดแย้งและทำให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่อง ผลการศึกษาพบว่าตัวละครหลักเป็นตัวละครผู้โน้มน้าวมากที่สุด

ตัวละครรอง คือ ตัวละครที่ปรากฏบทบาทรองลงมาจากตัวละครหลัก เป็นตัวละครที่ทำให้เรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวละครหลักดำเนินไป เป็นตัวแสดงที่ปรากฏบทบาทตลอดหรือเกือบตลอดทั้งเรื่องได้เช่นเดียวกับตัวละครหลักแต่ไม่โดดเด่นเท่าตัวละครหลัก ผลการศึกษาพบว่าตัวละครรองเป็นตัวละครที่โน้มน้าวและถูกโน้มน้าวแต่ไม่โดดเด่นเท่าตัวละครหลัก

ตัวละครประกอบ คือ ตัวแสดงที่ปรากฏบทบาทไม่ตลอดทั้งเรื่อง ในบางตอนไม่มีการกล่าวถึงเลย บางตอนตัวประกอบปรากฏบทบาทมากบางตอนปรากฏบทบาทน้อย ผลการศึกษาพบว่าตัวละครประกอบเป็นตัวละครที่ปรากฏเป็นตัวละครผู้โน้มน้าวและผู้ถูกโน้มนำน้อยที่สุด

ผลการศึกษากระบวนการเจจ่าโน้มน้าว ผู้วิจัยวิเคราะห์บริบทการพูดก่อนและเข้าสู่ขั้นโน้มน้าวมีการใช้คำและความหมายที่มีลักษณะโน้มน้าวหรือชักจูง ทั้งตัวละครมีการใช้หลักการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ 6 ประการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. การให้ความสำคัญผู้ฟัง

การให้ความสำคัญผู้ฟัง คือ ผู้พูดจะพูดให้ความสำคัญแก่ผู้ฟัง ยกย่องหรือพูดให้ผู้ฟังเข้าใจว่าจะได้รับประโยชน์มากขึ้น การให้ความสำคัญผู้ฟังอื่นมากกว่าตนเองช่วยลดความไม่พอใจหรือขจัดความขัดแย้งลงได้ และยังจะช่วยให้ผู้ฟังเกิดความพอใจในตัวผู้พูด

ภูมิหลังของเหตุการณ์โหมคำและแพรวนางฟังสัมนเพื่อนของแพรวาพราพุดถึงความโศกเศร้าเสียใจยาตราหนุ่มที่เธอหมายปองไม่สนใจและไม่ให้ความสำคัญ แพรวาโหมคำไว้น้ำใจเพื่อนให้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเอง โหมคำเสริมแสดงความคิดเห็นโหมคำให้สัมนใจและรักตัวเองให้มาก ตัวอย่าง

“นายคนนั้นเขาไม่ได้สนใจเธอ แล้วไม่ได้รักเธอด้วย...แล้วเขา แสดงออกอย่างไม่มีมารยาทเลย ถ้าเป็นฉันฉันไม่มีวันมองหน้านายมอดคนนี้ได้ขาด ถือว่าเขาเป็นมนุษย์ ต่างดาวไปนานแล้ว อยู่กันคนละโลก” “เธอไม่เคยรักใคร่ ถึงพูดอย่างนี้ได้” “สัมนรู้ได้ยังไง” แพรวาย้อนถาม “ถ้าเรารักใคร่สักคนก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาตามาก คนเรามีหัวใจ ทำให้จะรักไม่เป็นแต่เราก็ต้องควบคุมความรักเอาไว้ให้ได้ ไม่ใช่ปล่อยให้เสียจนคนอื่นเขาไม่เห็นคุณค่า” “คุณยายแพรวเริ่มเทศนาโวหารแล้ว ต้องพนมมือฟังด้วยมัย” แพรวาซึ่งตากับน้องสาว “ไม่ใช่เรื่องของเด็กนะ ยุ่งซะมิดเลย” “เค้าไม่เห็นว่าจะเป็นเรื่องซับซ้อนอะไรเลย” โหมคำพูดต่อไปโดยไม่ใส่ใจกับเสียงตุ “เรื่องง่าย ๆ ถ้าผู้ชายรักเราก็กะปี้ ถ้าไม่รักเราเราไปร้องไห้ให้ตื่นตายยังงี้ก็ไม่เห็นประโยชน์ คิดยังงี้ซะได้ ปลงซะเถอะแม่จำเนียร คนเราจะเปิ่นกันมันได้ใจมันต้องตรงกัน...แล้วอย่าถามนะว่าเรารักเขาแทบตื่นตาย ทำไมเขาไม่รักเรา ไม่รักก็แปลว่าไม่รัก ไม่ต้องมีคำอธิบายให้ยุ่ง” (ว.วินิจฉัยกุล, 2559, น. 191)

จากบทพูดแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสร้างให้ตัวละครผู้พูดให้ความสำคัญแก่ผู้ฟัง ผู้พูดพูดโหมคำผู้ฟังให้มองเห็นคุณค่าตนเอง รักตนเองให้มาก ผู้เขียนสอดแทรกมุมมองเรื่องความรักเป็นสิ่งที่ธรรมดา เมื่อรักใคร่รักคนต้องรู้จักควบคุมความรักนั้นให้ตั้งอยู่ในความพอดี อย่าทำให้เขาไม่เห็นคุณค่า ทั้งผู้เขียนยังสอดแทรกคำสอนใจผ่านตัวละครผู้โหมคำ คือ การจัดการตนเองเมื่อเกิดความรัก รักคือความสุขและทั้งสองฝ่ายต้องมีใจตรงกัน การโหมคำไว้น้ำใจของตัวละครเป็นผลสัมฤทธิ์เพราะผู้พูดเน้นย้ำถึง คุณค่าและประโยชน์ที่ผู้ฟังจะได้รับ

2. การอยู่ฝ่ายเดียวกับผู้ฟัง

การอยู่ฝ่ายเดียวกับผู้ฟัง คือ ผู้พูดอยู่ฝ่ายเดียวกับผู้ฟัง เผชิญปัญหาแบบเดียวกัน ผู้พูดมีความเห็นอกเห็นใจผู้ฟังและคิดว่าตนนั้นพอจะแก้ปัญหาได้ จึงอยากให้ผู้ฟังรับฟังความคิดเห็นของตน การพูดในลักษณะนี้เป็นการสร้างความไว้วางใจให้เกิดแก่ผู้ฟังและยังทำให้ผู้ฟังสนใจและประทับใจ

ภูมิหลังของเหตุการณ์บุญศรีปลอมบุหงาด้วยเห็นใบหน้าหมองดำเพราะทุกข์ใจเรื่องลูก ตัวอย่างบุญศรีโหมคำบุหงา ผู้พูดใช้หลักอยู่ฝ่ายเดียวกับผู้ฟังด้วยการแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้ฟัง ดังตัวอย่าง

“อย่าไปคิดลวงหน้าให้กลุ้มเลย” บุญศรีปลอม “ความทุกข์ขี้ไหรณ์ก็ไม่เท่ากับวัยแก่ของเธอ ใจคอไม่แข็งเหมือนเมื่อตอนสาว ๆ เสียแล้ว ความหวังก็ไม่มี ดีไม่ดีหมดกำลังใจ ตายเองง่ายๆ” “ตายก็ตายเถอะ” บุหงาตอบอย่างขมขื่น “ไม่รู้จะอยู่ไปทำไมอีกแล้ว ฉันเหนื่อยเต็มที” บุญศรีทำหน้าซึ้งซึ้ง เพราะถ้ายิ่งปลอม เพื่อนก็ยังอ่อนแอ บ้อแป้งไปกว่าเก่า “แหม พุดยั้งกะคนอื่น ๆ ในโลกเขาไม่มีความทุกข์ เธอเองลองเทียบกับคนยากจนไม่มีอะไรจะกินบ้างสิ ใครเหน็ดเหนื่อยกว่ากัน อย่าสงสารตัวเองให้มากนักเลย แม่ฉัน ชีวิตยังไม่สิ้นก็ต้องดิ้นกันไป ปลามันยังว่ายทวนน้ำเลยเห็นไหม” “ผมก็ว่าอย่างนั้น” คุณตาเองก็เห็นใจ ผู้หญิงชอบคิดมากเรื่องจุกจิก ไม่เหมือนผู้ชายซึ่งมองเห็นแต่หลักใหญ่ๆ “เหตุยังไม่เกิด อย่าตีตนไปก่อนไข้ แล้วถ้ามันจะเกิดจริงๆ เราก็ต้องหาทางรับมือให้ได้ เกิดเป็นคน ใครบ้างละครับไม่มีความทุกข์” ถ้อยคำของคนทั้งสอง เหมือนน้ำเย็นไหลลงลำคอที่ร้อนผะผ่าวแห้งแล้ง บุหงามองทั้งคุณตาและบุญศรีด้วยความขอบคุณเกินกว่าคำพูด “คนเราในยามทุกข์ ไม่ต้องการอะไรนอกจากเพื่อน...ขอบคุณจริงๆ ทั้งคุณพจน์ ทั้งบุญศรี” (ว.วินิจฉัยกุล, 2559, น. 174)

จากบทพูดแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสร้างให้ตัวละครอยู่ฝ่ายเดียวกับผู้ฟัง ในที่นี้คือ ตาพจน์และบุญศรีต่างเกิดความรู้สึกสงสารเห็นใจบุหงาที่มีลูกๆ เห็นแก่ตัว ลูกสาวคนโตหลอกให้แม่ขายสมบัติ เพื่อจะได้นำเงินไปปลุกใช้กับคู่ควงที่เปลี่ยนไม่ซ้ำหน้า การที่ผู้พูดพูดโหมคำผู้ฟังเพื่อแสดงให้เห็นว่าเข้าใจสภาพที่ผู้ฟังกำลังเผชิญ คำปลอบใจให้กำลังใจและให้ข้อคิดแสดงว่าอยู่ฝ่ายเดียวกับผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังคลายความทุกข์เศร้าได้ ดังประโยคที่ว่า *คนเราในยามทุกข์ ไม่ต้องการอะไรนอกจากเพื่อน ขอขอบคุณจริงๆ*

3. การอ้างอิงข้อเท็จจริง

การอ้างอิงข้อเท็จจริง คือ ผู้พูดจะต้องยกตัวอย่าง ยกเหตุผลข้อเท็จจริงต่างๆ ขึ้นมาอ้างอิงเพื่อให้ผู้ฟังเห็นด้วย การพูดลักษณะนี้จะสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้พูดให้เกิดแก่ผู้ฟัง

ภูมิหลังของเหตุการณ์บุหงาโน้มน้าวใจจงกลนีด้วยการอบรมตักเตือนในสิ่งที่ลูกกระทำผิด ตัวอย่างบุหงาโน้มน้าวใจจงกลนี โดยอ้างข้อเท็จจริงที่จงกลนีพูดโน้มน้าวมารดาด้วยหวังในทรัพย์สินเงินทองของบุหงาผู้เป็นแม่ ตัวอย่าง

“แม่ให้โอกาสมาหลายครั้งแล้ว เรื่องทรัพย์สินที่คุณพ่อให้ไปนั้น อย่าพูดเลย แม่ใหญ่ไม่ได้แบ่งให้สามีตอนหย่าหรือ เมื่อเริ่มรักกัน แม่ใหญ่ก็ปรนเปรอพวกนี้ทุกคน ซื้รถ ซื้บ้าน ไปเที่ยวเมืองนอก เข้าบ่อน เงินจะไม่หมดอย่างไรไหว...” จงกลนีผุดลุกขึ้นทันควัน เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่หล่อนไม่ต้องการฟัง ฟังแล้วก็มีแต่หงุดหงิดเสียอารมณ์ “ไม่มีใครเห็นใจหนูแม่แต่คุณแม่ เพราะหนูจนนี่เอง” เมื่อใช้ไม้อ่อนไม่ได้ผล หล่อนก็เริ่มเชือดเฉือน “ถ้าหนูรวยอย่างพี่โต คุณแม่คงไม่รังเกียจหนู คุณแม่จะเอาอะไรกับผู้หญิงที่เคราะห์ร้ายเรื่องคู่ หนูเกิดมาไม่เคยเจอคนดี... เจอแต่คนเลวๆ คุณแม่ก็รู้ เอาละค่ะ หนูรู้แล้วว่าพอหนูลำบากยากจน ความรักก็ไม่มีเหลือ...ไม่ว่าความรักของพี่หรือว่าของแม่” บุหงาเจ็บปวดกับคำตัดพ้อของลูก “แม่ไม่เคยรังเกียจลูกที่ยากจนหรอกนะ พ่อแม่คนไหนคิดอย่างนั้นก็อย่าให้รู้ว่า เป็นพ่อแม่อีกเลย ลองเอาเงินมาประเมินคุณค่าของลูกละก็ แต่ที่แม่ไม่ให้เงินเพราะแม่ไม่ยอมเอาทรัพย์สินของคุณพ่อไปให้นายชั่วมันถลุงเล่น แม่ใหญ่จะมีผัวอ่อนครวญลูก แม่ไม่ได้ห้าม ถึงห้ามก็คงไม่ฟังแต่ต้องรับผิดชอบเอาเอง อย่าเอาเงินพ่อแม่ไปเลี้ยงผัว” (ว.วินิจฉัย, 2559, น. 167)

จากบทพูดแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสร้างให้ตัวละครอ้างอิงข้อเท็จจริงกับผู้ฟัง ในที่นี้ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นว่าแม่ทุกคนย่อมรู้เท่าทันลูกสาว การส่งเสริมลูกสาวในทางที่ผิดไม่สมควรทำ เธอจึงปฏิเสธไม่ช่วยเหลือเรื่องเงินทองกับลูกอีก ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นว่าความเป็นจริงการที่แม่จะตัดใจไม่ช่วยลูกนั้นยากลำบากมาก สายใยรักที่แม่มีให้ลูกทำให้ตัวละครบุหงาในเรื่องเกิดความทุกข์ท้อแท้ อย่างไรก็ตามแม่ย่อมไม่ต้องการให้ลูกเดินทางผิดจึงพยายามโน้มน้าวด้วยการอ้างข้อเท็จจริงเพื่อย้ำว่าจะไม่สนับสนุนให้น่าทรัพย์สินของพ่อแม่ไปให้คู่คงผาสุก อย่างไรก็ตามการโน้มน้าวใจของแม่ไม่สำเร็จผลเพราะลูกไม่ต้องการฟังแต่ต้องการเงินทอง ผู้เขียนสื่อสะท้อนให้ผู้อ่านได้คิด ในฐานะของความเป็นแม่หรือลูกควรทำอย่างไร

4. การสร้างความพึงพอใจ

การสร้างความพึงพอใจ คือ การพูดที่ทำให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดมีความจริงใจ เข้าใจความรู้สึกหรือสถานการณ์ที่ผู้ฟังกำลังประสบอยู่

ภูมิหลังของเหตุการณ์ สการญาติผู้พี่โน้มน้าวใจยาตราให้นึกถึงคุณยายและเอาใจใส่คุณยายมากกว่านี้ ตัวอย่าง สการโน้มน้าวยาตรา ตัวอย่าง

“มอดไม่แวะไปหาคุณยายสักหน่อยหรือ” ยาตราสองจิตสองใจมาพักใหญ่แล้ว ใจหนึ่งบอกว่าควรไปตามมารยาทเพราะมาหาเพื่อนได้แต่ไม่มีเวลาไปหาคุณยายก็น่าเกลียด แต่อีกใจคำนึงถึงไปก็เท่านั้น คุณยายไม่ได้ชื่นชมสักนิด ดีไม่ดีจะมีเรื่องบ่นให้เขารำคาญอีก เมื่อได้ยินคำถาม ความในใจของชายหนุ่มจึงถ่ายทอดออกมาตามตรง “คิดอยู่เหมือนกัน แต่ว่าคุณยายไม่ชอบผม เจอหน้ากันเดียวหัวเสียทั้งผมทั้งคุณยาย ไม่มีอะไรดีขึ้น มีแต่แย่” “มอดเป็นหลาน” สการแย้ง รักษาหน้าเสียงให้ราบเรียบ ไม่เข้มงวดหรือตาดู “ถึงไม่เต็มใจ ก็คิดว่าทำตามหน้าที่ก็แล้วกัน” ยาตราหัวเราะในลำคอ “คนอย่างผมถ้าไม่เต็มใจจะทำอะไรแล้ว ผมไม่ทำยิ่งต้องทำตามหน้าที่ยิ่งแล้วใหญ่ ทำไมคนเขาก็รู้ว่าผินใจแทนที่จะชอบใจกลับยิ่งหมั่นหน้าผมหนักเข้าไปอีก เพราะยังงั้น...หลักของผมคือถ้าทำ แปลว่าเต็มใจ ถ้าไม่เต็มใจ...ไม่ทำ ง่ายๆ ไม่ต้องถือนั่นถือนี่กันให้อึดอัด” “เราไม่ได้อยู่คนเดียวบนเกาะร้าง” สการอดไม่ได้ทั้งที่บอกตัวเองว่าเถียงกับคนโง่ย่อมเป็นการเปล่าประโยชน์ “ถึงมอดไม่รักคุณยาย หรือคุณยายไม่รักมอด มอดก็ปฏิเสธความเป็นยายหลานกันไม่ได้อยู่ดี นึกยังงี้ถ้าไม่มีแม่ มอดก็เกิดไม่ได้ แล้วถ้าแม่ไม่มีคุณยายก็เกิดไม่ได้เหมือนกัน” (ว.วินิจฉัยกุล, 2559, น. 151)

จากบทพูดแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสร้างให้ตัวละครผู้พูดพูดโน้มน้าวใจให้น้องชายระลึกถึงบุญคุณคุณยาย ให้แสดงความกตัญญู ไปเยี่ยมคุณยาย เหล่านี้เป็นสื่อให้เห็นวัฒนธรรมไทยที่ลูกหลานต้องไป เยี่ยมเยียนญาติผู้ใหญ่เพื่อแสดงความกตัญญูรู้คุณ การพูดเพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ฟัง ไม่ตำหนิหรือดุด่ากล่าว คำพูดที่โน้มน้าวใช้ถ้อยคำเรียบง่าย เป็นกันเอง ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกอึดอัด คับข้องใจ ในที่สุดการโน้มน้าวก็สัมฤทธิ์ผล

5. ภาษามิพจน์

ภาษามิพจน์ คือ ผู้พูดพูดอย่างมีชีวิตจิตใจ จริงจัง ใส่ความรู้สึกในน้ำเสียง ความหมายชัดเจน มีน้ำหนักชวนติดตาม น่าสนใจ

ภูมิหลังของเหตุการณ์บุหงาไม่สบายใจที่เห็นการเลี้ยงดูลูกของอุบลวรรณลูกสาว ตัวละครผู้โหม่นนำพุดด้วยบทเจรจา มีพลัง สะท้อนภาพผู้พูดในฐานะแม่ที่มีลูกหลายคนและต้องเลี้ยงดูลูกตั้งแต่เล็กจนโต ยากลำบากมากเท่าไรก็เลี้ยงจนเติบโตใหญ่ได้ บุหงาใช้วิธีการพูดโหม่นนำพุดให้อุบลวรรณรู้ตัวและปรับเปลี่ยนวิธีการเลี้ยงดูลูกตัวอย่าง

“ทำไมเรื่องง่าย ๆ สำหรับผู้หญิงอื่น พอแม่อุบลทำกลายเป็นเรื่องใหญ่ไปหมด แม่ไม่เข้าใจ บางคนเขา มีลูกตั้งสิบสองคน เขายังไม่เหน็ดเหนื่อยกับลูกเท่าแม่อุบลมีตามอดคนเดียวเลย” “แล้วสมัยนั้นมันสมัยไหนล่ะคะ คุณแม่” หล่อนแย้งทันทีด้วยความน้อยใจ “สมัยกรุงเก่า ยังมีธรรมา เด็กเรียนโรงเรียนวัดข้างบ้านยังงั้นใช้ไหมคะ แล้วสมัยนั้นมันแตกต่างจากกับลิบลับ จะเอามาเปรียบเทียบกันได้อย่างไร” “สมัยไหนก็เถอะ สิ่งที่ไม่เปลี่ยนคือคน” แม่ของหล่อนว่า “คนแก่ก็หัวดีอย่างนี้แหละ ปักใจเห็นอดีตว่าเป็นสิ่งที่ยั่งยืนคงทนตลอดกาล” “เลี้ยงลูกต้องเดินสายกลาง หย่อนไป ตึงไป ลูกก็เสีย” คำพูดเหล่านี้ผ่านเข้าหูชายแล้วออกหูว่าไปอย่างสะดวก อุบลวรรณรู้ว่าชีวิตมารดา กับชีวิตหล่อนจะนำมาเปรียบเทียบกันไม่ได้ หล่อนมีลูกคนเดียวแม่หล่อนก็มีถึงสี่คน” (ว.วินิจฉัยกุล, 2559, น. 116)

จากบทพูดแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสร้างให้ตัวละครแม่สอนลูกถึงวิธีการเลี้ยงลูก สื่อสะท้อนให้เห็นว่าเวลาผ่านล่วงเลยไปก็ยุคที่สมัยก็ตามวิธีการเลี้ยงลูกนั้น แม่ต้องยึดหลักสายกลาง ไม่ตึงหรือหย่อนเกินไป ความรู้สึกที่ผู้พูดใส่ลงไปในนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความรักและห่วงใยลูกอย่างแท้จริง

6. การยกตัวอย่างเหตุการณ์

การยกตัวอย่างเหตุการณ์ คือ ผู้พูดยกตัวอย่าง ยกเหตุผลข้อเท็จจริงหรือข้อโต้แย้งต่างๆ มาอ้างอิงเพื่อให้ผู้ฟังเห็นด้วย การพูดลักษณะนี้สร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้พูดให้เกิดแก่ผู้ฟัง

ภูมิหลังของเหตุการณ์ ยวงเล่าถึงชีวิตของตนให้บุหงาฟังเพื่อโหม่นนำพุดให้บุหงาเข้าใจว่ายวงนั้นเข้าใจสภาพของบุหงาอย่างดี พูดด้วยการใช้วิธีการยกตัวอย่างและนำเหตุการณ์ต่างๆ รอบตัวทำให้เห็นจริงภาพชัดตามที่ผู้พูดต้องการสื่อสาร ตัวอย่าง

“ลูกเต้าคุณเลี้ยงเขาจนพ้นอกไปแล้วก็นับว่าบุญแล้วละคะ อย่าไปนึกเลยว่าเขาจะเลี้ยงคุณได้หรือเปล่า ลูกฉันมันก็ไม่เห็นเลี้ยงฉันสักคน มันขาดเงินวิ่งมาหา ฉันยังต้องควักกระเป๋าให้มันเสียอีก ฉันเองซี ถ้าไม่มีเงินเดือนเมื่อไร ก็คงตายข้างถนน” คำตอบของยวงทำให้บุหงาค่อยรู้สึกดีขึ้นบ้าง พร้อมกับนึกละเอียดใจ จริงซีเทียบกันแล้ว เธอยังสบายและมีหลักประกันมั่นคงในชีวิตมากกว่าแม่ครัวตั้งหลายเท่า นางยวงต่างหากแก่ตัวลงทุกวัน ถ้าทำงานไม่ได้หรือเจ็บป่วยนางก็ไม่มีใครเหลียวแล ลูกๆ ซึ่งใช้ชีวิตอย่างคนหาเช้ากินค่ำนั้น ไม่มีทางช่วยเหลือแม่ได้แน่นอน “จริงของยวง” เธอตอบเสียงอ่อยๆ “ฉันไม่น้อยยกน้อยใจอะไรมาทะเล ส่วนเรื่องเลี้ยงนะไม่ต้องกลัว ยิ่งฉันก็ไม่ทั้งยวงหรือ เลี้ยงกันทั้งแก๊ง ด้วยกันนี่แหละ” (ว.วินิจฉัยกุล, 2559, น. 40)

จากบทพูดแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสร้างให้ตัวละครผู้พูดโหม่นนำพุดให้ผู้ฟังเข้าใจสภาพของผู้ฟังที่กำลังเผชิญ ลูกหากไม่มีอาชีพมั่นคงลักษณะหาเช้ากินค่ำ พ่อแม่หวังพึ่งพาอาศัยย่อมลำบาก เพราะขาดหลักประกันความมั่นคงในชีวิต ผู้พูดโหม่นนำพุดให้ผู้ฟังผ่อนคลายความทุกข์ ความคาดหวัง ผู้เขียนสื่อสะท้อนให้ผู้อ่านได้คิดว่า ทำอย่างไรจึงจะเลี้ยงลูกได้พ้นอกพ่อแม่ เลี้ยงลูกอย่างไรให้เติบโต ดูแลตนเองและผู้อื่นได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีการพูดโหม่นนำพุดของตัวละครในนวนิยายเส้นไหมสีเงิน ประเด็นที่ 1 การจำแนกตัวละครในบริบทการเจรจาโหม่นนำพุด ผลการวิเคราะห์นั้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรวรรณ ศรียาภักย์ (2552) วิจัยเรื่องรูปภาพที่ใช้อ้างถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย แล้วพบว่า ตัวละครผู้โหม่นนำพุดและผู้ถูกโหม่นนำพุดเป็นได้ทั้งตัวละครหลัก ตัวละครรอง และตัวละครประกอบ เป็นได้ทั้งตัวละครหญิงและชาย ผู้เขียนสร้างตัวละครได้สมจริงมีการสอดแทรกมุมมองของผู้เขียน สื่อสะท้อนค่านิยมของสังคม พฤติกรรมความขัดแย้งของตัวละครเชื่อมโยงเรื่องราวกับเหตุการณ์ได้กลมกลืน ทำให้เนื้อเรื่องสนุก สมจริง ชวนติดตาม ประเด็นที่ 2 ทฤษฎีการพูดเพื่อการโหม่นนำพุด ผลการวิเคราะห์นั้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของปิ่นวรรณ วาจางาม (2548) วิจัยเรื่อง สิลลาภาษาในนวนิยายของ ว.วินิจฉัยกุล แล้วพบว่าตัวละครผู้พูดพูดโหม่นนำพุดโดยใช้หลักการพูด 6 แบบ ดังนี้ 1) การให้ความสำคัญผู้ฟัง พูดให้ผู้ฟังเข้าใจว่าจะได้รับประโยชน์มากขึ้น การให้ความสำคัญผู้อื่นมากกว่าตนเองช่วยลดความไม่พอใจหรือขัดความขัดแย้งลงได้ และยังคงช่วยทำให้ผู้ฟังเกิดความพอใจในตัวผู้พูด 2) การอยู่ฝ่ายเดียวกับผู้ฟัง การ

พูดในลักษณะนี้เป็นการสร้างความไว้วางใจให้เกิดแก่ผู้ฟังและยังทำให้ผู้ฟังสนใจและประทับใจ 3) หลักอ้างอิงข้อเท็จจริง ผู้พูดจะต้องยกตัวอย่าง ยกเหตุผลข้อเท็จจริงต่างๆ ขึ้นมาอ้างอิงเพื่อให้ผู้ฟังเห็นด้วย 4) หลักสร้างความพึงพอใจ คือ การพูดที่ทำให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดมีความจริงใจ เข้าใจความรู้สึกหรือสถานการณ์ที่ผู้ฟังกำลังประสบอยู่ 5) หลักภาษามีพลัง ผู้พูดพูดอย่างมีชีวิตจิตใจ จริงจัง ใส่ความรู้สึกในน้ำเสียง ความหมายชัดเจน มีน้ำหนัก ขวนติตามน่าสนใจ 6) หลักการยกตัวอย่างเหตุการณ์ พูดยกตัวอย่าง ยกเหตุผลข้อเท็จจริงหรือข้อโต้แย้งต่างๆ มาอ้างอิงเพื่อให้ผู้ฟังเห็นด้วย การพูดลักษณะนี้สร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้พูดให้เกิดแก่ผู้ฟัง ประเด็นที่ 3 การใช้ภาษาในการพูด ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับผลการวิจัยของนันทา ทองทวีวัฒน์ (2557) วิจัยเรื่องการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณาในอนุสาร อ.ส.ท. แล้ว พบว่า ผู้พูดใช้วิธีการพูดโน้มน้าวใจผู้ฟังด้วยการใช้คำชักจูงใจ วิงวอนขอร้อง ให้เหตุผล ยกตัวอย่าง ภาษามีพลังตลอดจนใช้ถ้อยคำสร้างความพึงพอใจ

กลยุทธ์ทั้ง 3 ประเด็น กล่าวคือ ตัวละคร กระบวนการเจรจาโน้มน้าว และหลักการพูดเพื่อโน้มน้าว ว. วจินฉัยกุล มีความสามารถในการใช้ภาษาเล่าเรื่อง โดยตัวละครแสดงบทบาทสำคัญ ทำให้ผู้อ่านได้รับอารมณ์สเกิด ความเพลิดเพลินจากเนื้อหาที่ชวนติดตามตั้งแต่ต้นจนจบ กล่าวได้ว่า ว. วจินฉัยกุล นักเขียนมีความสามารถ พัฒนางานเขียนจนมีผลงานอย่างต่อเนื่อง ประสบความสำเร็จในวงกว้างเห็นได้จากความนิยมในกลุ่มนักอ่าน ผลงานเขียนได้รับรางวัล ถูกนำไปผลิตเป็นละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ นักเขียนได้รับรางวัล และได้รับยกย่องจากกระทรวงวัฒนธรรมให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ความขัดแย้งที่เป็นมูลเหตุทำให้เกิดการพูดโน้มน้าวใจในนวนิยายนำมาเป็นข้อคิดเตือนใจว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ในลักษณะดังกล่าวควรจะพูดอย่างไรให้เกิดความสุข สงบ และสันติ

1.2 นักเรียน ครู ผู้ปกครองนำเอาเรื่องราวของตัวละครมาเป็นตัวอย่างและเป็นบทเรียนให้ได้เรียนรู้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดควรละเว้น ไม่ควรกระทำ

1.3 ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางให้แก่ผู้สนใจวิเคราะห์วรรณกรรมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในการพูดโน้มน้าวใจของตัวละครในนวนิยายเพื่อลดความรุนแรงผลงานของนักเขียนคนอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาแบบเหตุการณ์หรือแบบปัญหาในนวนิยายในลักษณะเปรียบเทียบของนักเขียนร่วมสมัยในรบทศวรรษ

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้ภาษาพูดโน้มน้าวใจของตัวละครชาย ตัวละครหญิงของนักเขียนคนอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

จันทิมา พรหมโชติกุล. (2530). *วาทกรรม*. กรุงเทพฯ: งานส่งเสริมวิจัยและตำรากองบริการ การศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

ดวงมน จิตรจำนงค์. (2541). *สุนทรียภาพในภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศยาม.

นันทา ทองทวีวัฒน์. (2557). *การใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณาในอนุสาร อ.ส.ท.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

ปิ่นวรรณ วาจางาม. (2548). *ลีลาภาษาในนวนิยาย ของ ว. วจินฉัยกุล*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร).

รัญจวน อินทรกำแหง. (2539). *วรรณกรรมวิจารณ์*. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ แกรมมี

ว. วจินฉัยกุล. (2554). *เส้นไหมสีเงิน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พรปรีดิ์.

วรวรรณ ศรียาภัย. (2552). *รูปภาพที่ใช้อ้างถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2537). *วจนะวิเคราะห์ : การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ*. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมพร มั่นตะสูตร. (2540). *การเขียนเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2543). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

**การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนพื้นฐาน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยา
ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์**
**COMPARISON OF LEARNING ACHIEVEMENT OF BASIC MANDARIN BY USING STORYLINE
INSTRUCTIONAL MODEL FOR THE THIRD GRADERS, KULARBWITTAYA SCHOOL**

วรชมน โลกานุวัตรเสถียร¹

Watsamon Lokanuwasatien

E-mail: igloos_@hotmail.com

วิภาดา ประสารทรัพย์²

Wipada Prasansub

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการสื่อสารภาษาจีน ก่อนและหลังการใช้การจัดการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์ (Storyline) พัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยา 2) เพื่อสำรวจทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยาที่มีต่อการเรียนภาษาจีน ประชากรที่ศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยา กลุ่มตัวอย่าง 29 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนที่จัดการเรียนการสอนแบบ Storyline แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน และแบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบ Storyline สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยามีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาจีน

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ทักษะการสื่อสาร, การจัดการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์, ทัศนคติต่อการเรียนภาษาจีน

Abstract

The purposes of this study was 1) compare learning achievement in communicative skills in Mandarin before and after the learning management using storyline method to improve communicative skills in mandarin of the third graders at Kularb Wittaya School, and 2) to survey the attitude toward learning Mandarin of the third graders at Kularb Wittaya School. The participants were 29 third graders at Kularb Wittaya School, obtained by simple random sampling. The instruments included lesson plans based on storyline method, achievement test in Mandarin for the third graders, and a questionnaire surveying attitude toward learning Mandarin. Statistics used in this study were Mean, Standard Deviation, and t-test.

The study indicated that 1) The participants' scores of learning achievement in Mandarin after the learning management based on storyline method was significantly higher than the scores before the learning at the .05 statistical level, and 2) the participants had 'good' attitude toward learning Mandarin.

Keywords: learning achievement, communicative skills, storyline method of learning and teaching, attitude toward learning Mandarin

บทนำ

การรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN COMMUNITY) ที่เกิดขึ้นเมื่อปี 2558 จะทำให้สภาพสังคมไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต สังคมไทยจะมีผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านมากกว่าปัจจุบันทั้ง สภาพ

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการออกแบบการเรียนการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

การค้า การลงทุน สภาพเศรษฐกิจจะมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น การคมนาคมมีความสะดวกสบายมากขึ้น จะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชนในภูมิภาคอาเซียนและได้มีการตกลงกันว่า ภาษาที่ใช้เป็นภาษากลางคือภาษาอังกฤษ ประเทศไทยได้ตระหนักถึงการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนด้วยเหตุผลนี้จึงได้มีการส่งเสริมให้คนไทยมีการเรียนรู้ภาษาที่สองและภาษาที่สาม เพื่อเป็นการสร้างโอกาสเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จึงมีการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศค่อนข้างเปิดกว้างและเสรีและที่สำคัญทิศทางในอนาคตมีการคาดการณ์ว่าประเทศจีนจะเป็นเจ้าเศรษฐกิจโลกแทนที่ประเทศยักษ์ใหญ่ อย่างสหรัฐอเมริกา ในปี คริสตศักราช 2020 อย่างแน่นอน อีกทั้งการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน (AEC) +3 จึงเป็นแรงกระตุ้นและสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนภาษาที่สาม ซึ่งภาษาที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน คือ “ภาษาจีน”

ภาษาจีนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับภาษาไทยในหลาย ๆ ด้าน มากมาย โดยการยืมคำมาใช้ในภาษาไทย หรือ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม โดยเริ่มจากการสื่อสารวัฒนธรรมจากรุ่นต่อรุ่น ในปีพุทธศักราช 2518 การเรียนภาษาจีนเริ่มเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยครั้งแรกอย่างชัดเจน แต่การเรียนการสอนภาษาจีนไม่เป็นที่เผยแพร่และแพร่หลาย เนื่องจากเหตุผลหลายอย่าง เช่น ขาดแคลนผู้รู้จริง ขาดแคลนผู้สอน ขาดสถานที่ศึกษา ทำให้ภาษาจีนจึงยังไม่เป็นที่นิยมเท่าที่ควรแต่ 10 ปี (2546 - 2557) ให้หลัง ประเทศจีนได้มีการเปิดประเทศขยายการค้ามาแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และขยายอำนาจทางเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศไทยได้เริ่มผลักดันให้คนไทยเรียนภาษาจีนโดยกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้กำหนดหลักสูตรให้วิชาภาษาจีนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรภาษาต่างประเทศโดยกำหนดให้เป็นวิชาเลือก ซึ่งมีเริ่มต้นตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และ ระดับอุดมศึกษา โดยเริ่มต้นที่ระดับมหาวิทยาลัยเป็นอันดับแรก มหาวิทยาลัยที่เปิดให้สอบเข้าสาขาภาษาจีนเริ่มต้นปี 2541 คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาเกือบทุกมหาวิทยาลัยเริ่มทยอยให้ความสนใจเปิดเอก ภาษาจีน เป็นสาขาหลัก หรือ เปิดเป็นวิชาเลือกเสรี ตามแต่ความประสงค์ของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ เมื่อการนำภาษาจีนได้เข้าแทรกซึมการเรียนในระดับอุดมศึกษาสำเร็จแล้ว รัฐบาลเริ่มให้ระดับชั้นประถมศึกษาโดยมีโรงเรียนรัฐบาลนำร่องเริ่มเรียนภาษาจีนตั้งแต่ ประถม 4 – 6 และมัธยมศึกษาตอนต้นเรียนวิชาภาษาจีนเป็นวิชาพิเศษ และเปิดกลุ่มวิชาเฉพาะสำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ศิลป์-ภาษาจีน) (สุริพร ไตรจันทร์, 2557, น. 195-197)

การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยถูกสอดแทรกในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม วิธีสอนของครูผู้สอนภาษาจีนส่วนใหญ่ยังคงเป็นแบบเน้นให้ผู้เรียนท่องจำคำศัพท์จำนวนมาก ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะมีวิธีสอนที่สร้างความเชื่อมโยงคำศัพท์และการนำไปใช้เพื่อการสื่อสารเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาอย่างมีความหมาย การจัดการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่บูรณาการความรู้และประสบการณ์เข้าด้วยกัน โดยมาจากคำว่า สตอรี (Story) และ ไลน์ (Line) แปลว่า Making of the story หรือ to line a story ซึ่งหมายถึงเส้นทางการเดินเรื่องที่เรียงติดต่อกันเป็นลำดับดูจเส้นเชือก ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ของการจัดการศึกษาเป็นการบูรณาการทั้งหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใน Storyline เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยผู้สอนได้จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายให้ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน คือ ฉาก ตัวละคร การดำเนินชีวิต และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือปัญหาที่ต้องแก้ไข ซึ่งเรียกว่าเส้นทางการเดินเรื่อง โดยผ่านการตั้งคำถามหลัก (key question) เป็นตัวเปิดประเด็น และเชื่อมโยงการดำเนินเรื่องของเส้นทางการเดินเรื่อง ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ เช่น การคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การจัดการ การทำงานกลุ่ม การวางแผนการทำโครงการ การบันทึก การสรุป การเผชิญสถานการณ์ การตัดสินใจ การเชื่อมโยงความรู้ และการประยุกต์ความรู้มาใช้แก้ปัญหา กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไปพร้อมๆกัน (วลัย พานิช, 2543, น. 13)

ภาษาต่างประเทศเป็นสาระการเรียนรู้ที่กำหนดให้เป็นองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่จะเสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์จากศึกษาการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในภาคเหนือ ภาคใต้ ในโครงการข้อมูลพื้นฐานการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ พบว่า ภาษาต่างประเทศที่ใช้และต้องการมากที่สุด คือภาษาอังกฤษรองลงมาคือ ภาษาจีน และมลายู ทักษะในการสื่อสารมีทั้งหมด 4 ด้านคือ การฟัง พูด อ่าน เขียน และทักษะที่ต้องการพัฒนามากที่สุด คือ การอ่านและการเขียน

ภาษาจีนจึงเป็นภาษาหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์และศักยภาพใน

การคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนเป็นการเชื่อมโยงความเป็นภาษาจีนกับสากลโลก (สำนักงาน วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552)

เนื่องจากความสำคัญของการเรียนมีมากขึ้นดังกล่าว จึงมีหลายโรงเรียนที่เห็นความสำคัญโดยการนำ ภาษาจีนเข้าไปทำการเรียนการสอนในโรงเรียน เสริมจากการเรียนภาษาอังกฤษที่ทุกโรงเรียนมีอยู่แล้ว โรงเรียน กุหลาบวิทยา เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตสัมพันธวงศ์ ตามบริบทของท้องถิ่นและโครงสร้างประชากรดังกล่าว จึงได้ เปิดสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาจีน เป็นสาระเพิ่มเติมตามความต้องการของชุมชนที่ ต้องการให้บุตรหลานได้เรียนรู้ภาษาจีนโดยได้เปิดสอนสาระการเรียนรู้ภาษาจีนครั้งแรกในปีการศึกษา 2548 ใน ระดับชั้นปีที่ 4-6 เพื่อปูพื้นฐานให้ผู้เรียนมีความรู้ตามวัฒนธรรมภาษาท้องถิ่นและได้ศึกษาต่อในโอกาสต่อไป

โรงเรียนในเขตสัมพันธวงศ์ทั้งโรงเรียนสังกัดเอกชนและโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 หลายแห่งได้เปิดสอนภาษาจีน ตามบริบทของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้ปกครองมี บทบาทให้การส่งเสริมให้บุตรหลานเรียนภาษาจีน โรงเรียนกุหลาบวิทยา จึงได้เปิดสอนวิชาภาษาจีนตามนโยบาย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ให้โรงเรียนที่มีความพร้อมเปิดสอนภาษาจีนได้ตามกระแสโลก การสื่อสารในปัจจุบันที่ภาษาจีนมีบทบาทอย่างยิ่งในการใช้สื่อสารกับสากลโลก และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ได้มีจุดเน้นให้โรงเรียนร่วมกันใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาส่งเสริมการจัด การศึกษา ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนภาษาจีนในโรงเรียน พบว่าการเรียนภาษาจีนส่วนใหญ่ของนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ค่อนข้างต่ำ ซึ่งอาจจะมีหลายสาเหตุที่ทำให้นักเรียนขาดทักษะด้านการอ่านและเขียนภาษาจีน เช่น บทเรียนที่ยากและนักเรียนไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อภาษาจีนค่อนข้างน้อย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาทักษะด้านการอ่านและเขียนภาษาจีน เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสารของนักเรียนตามที่กล่าว มาข้างต้นด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์ รวมทั้งเพิ่มทัศนคติที่ดีต่อวิชาภาษาจีนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนกุหลาบวิทยา การที่ผู้วิจัยเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 เป็นกลุ่มตัวอย่างใน ครั้งนี้ เนื่องจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นชั้นที่มีพื้นฐานในการเรียนภาษาจีนมาในระดับหนึ่งและเป็นระดับต้นใน การฝึกทักษะการสื่อสาร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการสื่อสารภาษาจีน ก่อนและหลังการจัดการจัดการ เรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์ พัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน กุหลาบวิทยา
2. เพื่อสำรวจทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยาที่มีต่อการเรียนภาษาจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ด้านเนื้อหา คำศัพท์เกี่ยวกับอาหาร คำศัพท์เกี่ยวกับเครื่องดื่มและคำศัพท์เกี่ยวกับผลไม้ต่างๆ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนกุหลาบวิทยา แขวงตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้อง รวมจำนวน 87 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนกุหลาบวิทยา แขวงตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 29 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย

3. ขอบเขตตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์

3.2 ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนพื้นฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน ผู้วิจัยออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Storyline โดยใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ละ 2 คาบ รวม 6 คาบ
2. แบบทดสอบวัดความสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อ
3. แบบสำรวจทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาจีน จำนวน 10 ข้อ
4. แบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีน

วิธีการสร้างเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนที่จัดการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 แผน แผนการจัดการเรียนรู้ละ 2 คาบ รวม 6 คาบ ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องใกล้ตัวของผู้เรียน ได้แก่ คำศัพท์เกี่ยวกับอาหารคำ ศัพท์เกี่ยวกับเครื่องดื่ม คำศัพท์เกี่ยวกับผลไม้ต่างๆ แต่ละแผนใช้เวลาสอน 2 คาบเวลาเรียนทั้งหมด 6 สัปดาห์มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาทฤษฎีแนวคิดหลักการสอนแบบสตอรีไลน์ เพื่อการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน

1.2 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาจีนและกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศต่าง ๆ ที่จัดการบูรณาการเรียนการสอนได้แก่ กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์

1.3 ศึกษาวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารโดยการนำขั้นตอนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนแบบ Storyline ในแต่ละตอนของกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเริ่มจากขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นนำเสนอเนื้อหา ขั้นฝึก ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ขั้นสรุป และขั้นวัดผลและประเมินผล

1.4 สร้างแผนการศึกษาการเรียนรู้ภาษาจีนที่จัดการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 แผน แต่ละแผนใช้เวลาสอน 2 คาบรวมเวลาในการสอนทั้งหมด 6 คาบรวม 6 สัปดาห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ โดยกำหนดเส้นทางการเดินเรื่อง คำถามหลัก และกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยมีครูชี้แจงบริบทการเรียนการสอนทุกกิจกรรมซึ่ง ครอบคลุมหัวข้อดังนี้

ขั้นที่หนึ่งการกำหนดเส้นทางการเดินเรื่องให้เหมาะสมโดยมีอยู่ 4 องค์ประกอบสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือ 1) ฉาก ได้แก่ สถานที่ หรือภาพกว้างกว้างที่เป็นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของตัวละครในเรื่องนั้นๆและจะมีเงื่อนไขของเวลาเป็นตัวกำกับ 2) ตัวละคร ได้แก่ คนหรือสัตว์ที่มีชีวิต โลกแล่นอยู่ในเนื้อเรื่องโดยต้องคำนึงอยู่เสมอว่าจะต้องให้ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในเรื่องที่จะเรียน 3) วิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิต ได้แก่ เรื่องราวที่เป็นการเดินทางชีวิตโดยปกติของตัวละครในสถานที่และเวลาตามฉากที่กำหนด 4) เหตุการณ์ ได้แก่ เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นหรือปัญหาที่ตัวละครต้องเผชิญ

ขั้นที่สองการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามลำดับตามแผนการสอนที่จัดเตรียมไว้อาจใช้เวลาเพียงไม่กี่คาบหรือต่อเนื่องไปเป็นภาคเรียนก็ได้แล้วแต่หัวเรื่องและการดูแลการว่าสามารถทำได้ครอบคลุมเพียงใดแต่ไม่ควรใช้เวลาเกินหนึ่งภาคเรียน

ขั้นที่สามการประเมินผู้สอนใช้การประเมินตามสภาพจริงคือการประเมินจากการสังเกตการณ์บันทึกและการรวบรวมข้อมูลจากผลงานและการแสดงออกของผู้เรียนซึ่งจะได้ทางทักษะการคิดงานการร่วมมือการแก้ปัญหาและอื่น ๆ ความสำคัญของการประเมินคือ การประสพผลสำเร็จในการทำงานของผู้เรียนแต่ละคน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารหลักสูตรได้แก่คู่มือครูคู่มือการวัดผลและประเมินผลวิชาภาษาจีนการสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรเทคนิคการเขียนข้อสอบและการสร้างแบบทดสอบ

2.2 วิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหาจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมและการสร้างตารางความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและระดับพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย

2.3 สร้างผังข้อสอบ

2.4 แบบทดสอบที่ใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนตามจุดประสงค์วิชาภาษาจีนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบบปรนัยเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อตามตัวชี้วัดของมาตรฐานการเรียนรู้ที่ 1.1 – 4.2 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของตัวชี้วัดตามลำดับความสำคัญ รวมเป็น 20 ข้อ

นำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) (ลิวน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2538, น. 246-250) ผู้เชี่ยวชาญทางการสอนภาษาจีนซึ่งมีคุณสมบัติคือ 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปทางด้านภาษาจีน 2) มีประสบการณ์ด้านการสอนภาษาจีนไม่ต่ำกว่าสิบปี

คะแนน +1	เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดตามตัวชี้วัดและมีเนื้อหาที่ถูกต้อง
คะแนน 0	เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดตามตัวชี้วัดและมีเนื้อหาที่ถูกต้อง
คะแนน -1	เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้นไม่วัดตามตัวชี้วัดและมีเนื้อหาที่ไม่ถูกต้อง

บันทึกผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ด้วยการใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ถ้าต่ำกว่า 0.05 ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้ต้องปรับปรุงแก้ไขโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ของข้อสอบ กับจุดประสงค์การเรียนรู้พบว่าข้อสอบทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนที่ผ่านการตรวจและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (TRY OUT) กับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างมากที่สุดเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบทั้งหมด

นำผลการทดสอบมาตรวจให้คะแนนโดยตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนนและเป็นรายข้อหาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (R) ของข้อสอบแต่ละข้อ

คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 – 1.00 (ลิวน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538, หน้า 246 – 250) ได้ข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (P) ตั้งแต่ .70 - .80 ค่าอำนาจจำแนก (R) ตั้งแต่ .21 - .67 และค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟ่า ของครอนบาคได้เท่ากับ .83

นำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

3. แบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีน

3.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสำรวจทัศนคติและแบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีน

3.2 สร้างแบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีน จำนวน 10 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย

3.3 นำแบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีนที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความเหมาะสมและความชัดเจน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำให้สมบูรณ์

3.4 นำแบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีนที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบลักษณะของข้อความว่ามีความเหมาะสมด้านภาษา ความสอดคล้องกับทัศนคติต่อการเรียนวิชาภาษาจีนที่ต้องการสำรวจ โดยพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะพฤติกรรม (IOC) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

ให้คะแนน +1	เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับการสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีน
ให้คะแนน 0	เมื่อผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับการสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีน
ให้คะแนน -1	เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับการสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีน

นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยตัดข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.67 – 1.00 จำนวน 10 ข้อ

3.5 นำคำตอบแบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีนที่ผู้เรียนตอบมาตรวจให้คะแนนโดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังตาราง

ตารางการให้คะแนนข้อคำถามในแบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีน

ข้อคำถามประเภททางบวก (Positive Statements)			ข้อคำถามประเภททางลบ (Negative Statements)		
มาก	3	คะแนน	มาก	1	คะแนน
ปานกลาง	2	คะแนน	ปานกลาง	2	คะแนน
น้อย	1	คะแนน	น้อย	3	คะแนน

เกณฑ์ในการพิจารณาว่าผู้เรียนมีทัศนคติต่อการเรียนภาษาจีนอยู่ในระดับใดจะพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคะแนนจากการตอบแบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีนของผู้เรียน ดังนี้

2.34 – 3.00	หมายถึง ผู้เรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมากต่อการเรียนภาษาจีน
1.67 – 2.33	หมายถึง ผู้เรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลางต่อการเรียนภาษาจีน
1.00 – 1.66	หมายถึง ผู้เรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับน้อยต่อการเรียนภาษาจีน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ผู้วิจัยชี้แจงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในการเรียนการสอนภาษาจีนมีดังนี้

กลุ่มทดลอง ได้รับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนแบบสตอรี่ไลน์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 สัปดาห์ละ 1 คาบ รวมเวลาการสอนทั้งหมด 6 คาบรวม 6 สัปดาห์ โดยแจ้งจุดประสงค์การเรียนการสอน การดำเนินการเรียนการสอน การวัดประเมินผล แต่ละเหตุการณ์มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยมีครูชี้แจงบริบทการเรียนการสอนทุกกิจกรรม ซึ่งครอบคลุมหัวข้อ ดังนี้

1.1 ฉาก (SETTING) คือ สถานที่ต่างๆ ในชุมชนของสมาชิก

1.2 ตัวละคร (CHARACTER) คือ ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัว

1.3 วิธีการดำเนินชีวิต (A WAY OF LIFE) คือ ตัวละครเป็นผู้ดำเนินเรื่องตามเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

1.4 เหตุการณ์ (EVENT) คือ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนทดลอง โดยผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนจำนวน 20 ข้อให้กลุ่มทดลองทำแบบทดสอบก่อนเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลองเมื่อครบเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน จำนวน 20 ข้อ ให้กลุ่มทดลองทำแบบทดสอบหลังเรียนและแบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีนนำคะแนนจากแบบทดสอบไปวิเคราะห์ค่าทางสถิติ

4. นำคำตอบแบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีนที่ผู้เรียนตอบมาตรวจให้คะแนนโดยมีเกณฑ์การให้คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ใช้บอกระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน ของกลุ่มตัวอย่างจากการทดลองก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์ จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน

1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ใช้วัดการกระจายตัวของความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนของกลุ่มตัวอย่าง จากการทดลองก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการเรียนการสอนแบบ Storyline จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน

1.3 ค่า (t-test) แบบ One – Sample Test

2. การวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลผลการบันทึกการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์ ระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ถึง 5 โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นเชิงพรรณนา

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลผลการพัฒนาด้านการสื่อสารภาษาจีน วิชาภาษาจีน คะแนนเต็ม 20 คะแนน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์การแปลผลคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

17 - 20 เท่ากับ คะแนนการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีนอยู่ในระดับดีมาก

13 - 16 เท่ากับ การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีนอยู่ในระดับดี

9 - 12 เท่ากับ การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีนอยู่ในระดับปานกลาง

5 - 8 เท่ากับ การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีนอยู่ในระดับพอใช้

0 - 4 เท่ากับ การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีนอยู่ในระดับปรับปรุง

3. ผลการวิเคราะห์

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน ก่อนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยา โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การทดสอบ	N	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ก่อนเรียน -กลุ่มทดลอง	29	6.79	1.346	27.170	.000
หลังเรียน -กลุ่มทดลอง	29	12.38	1.321	50.483	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่า t – test

จากตารางแสดงแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยา ก่อนเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบ Storyline มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน เท่ากับ 6.79 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.346 และหลังเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบ Storyline มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนเท่ากับ 12.38 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.321 และจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบ Storyline สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยา มีค่าSig. (2 – tailed) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H) และยอมรับสมมติฐานรอง (H₁) แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

แบบสำรวจทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยาที่มีต่อการเรียนภาษาจีน โดยใช้ค่าเฉลี่ย

ตารางแสดงผลวิเคราะห์แบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีน

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย
1. ภาษาจีนเป็นวิชาที่สนุกสนาน	2.53
2. การเรียนภาษาจีนเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็น	2.67
3. มีความสุขที่ได้เรียนภาษาจีน	2.77
4. ไม่ชอบเรียนวิชาภาษาจีน	2.60

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย
5. การเรียนภาษาจีนไม่ยากอย่างที่คิด	2.57
6. รู้สึกเครียดทุกครั้งเมื่อเรียนภาษาจีน	2.57
7. เรียนภาษาจีนทำให้กล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น	2.53
8. การเรียนภาษาจีนเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย	2.67
9. เรียนภาษาจีนสามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์ได้จริง	2.30
10. ภาษาจีนเป็นวิชาที่ทุกคนสมควรจะต้องเรียนรู้ไว้	2.77
รวม	26.07
ค่าเฉลี่ย	2.61

จากตารางแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาจีน โดยเฉลี่ยจากแบบสำรวจทั้งหมดได้ 2.61 คะแนน

สรุปผลการวิจัย

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยาลัยก่อนเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน เท่ากับ 6.79 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.346 และหลังเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบ Storyline มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน เท่ากับ 12.38 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.321 และจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบ Storyline สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยาลัย มีค่าSig. (2 – tailed) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งปฏิเสธสมมุติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมุติฐานรอง (H_1) แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

จากการศึกษาและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากแบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีน แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยของแบบสำรวจทั้ง 10 ข้อ เกี่ยวกับการเรียนภาษาจีนข้อคำถามประเภททางบวกและลบ มีค่าเท่ากับ 2.61 ซึ่งแปลความได้ว่านักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาจีน

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัย เรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยาลัย ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการสื่อสารภาษาจีน ก่อนและหลังการใช้การจัดการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ พัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยาลัย 2) เพื่อสำรวจทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยาลัยที่มีต่อการเรียนภาษาจีน จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยาลัย ก่อนเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน เท่ากับ 6.79 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.346 และหลังเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบ Storyline มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน เท่ากับ 12.38 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.321 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนันท์ แจ่มจันทร์ (2551) ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการทดสอบและการเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ปรากฏว่า ผลคะแนนการทดสอบก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.323 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.296 ส่วนผลคะแนน

การทดสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.352 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.433 ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าผลรวมผลต่างของคะแนนแต่ละคู่เท่ากับ 307 และผลรวมผลต่างของคะแนนแต่ละคู่ยกกำลังสอง เท่ากับ 2831 2) การเปรียบเทียบความแตกต่างของการทดสอบก่อนเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยค่าสถิติ t - test สำหรับตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent) พบว่าเมื่อตรวจสอบความแตกต่างของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังการเรียนด้วย t - test พบว่า $t = 39.386$ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของทองพิมพ์ นารถโคษา (2551) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีสตอรีไลน์ หน่วยชีวิตกับเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพนงามโคกวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต1 ซึ่งผลวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีสตอรีไลน์ หน่วยชีวิตกับเศรษฐกิจพอเพียง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนการสอนโดยวิธีสตอรีไลน์ หน่วยชีวิตกับเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีนพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยา ก่อนเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน เท่ากับ 6.79 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.346 และหลังเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน เท่ากับ 12.38 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.321 และจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุหลาบวิทยา มีค่าSig. (2 - tailed) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งปฏิเสธสมมุติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมุติฐานรอง (H_1) แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการสื่อสารภาษาจีน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยการจัดการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ ทิศนา ขัมมณี (2557, น. 257-260) ได้อธิบายว่า มีนวัตกรรมการสอนที่น่าสนใจวิธีหนึ่งที่สามารถฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตจริงใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ที่ตรงตรง รวมทั้งกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจว่า ควรทำ ควรไม่ทำ ควรเชื่อ ควรไม่เชื่อ อันจะนำไปสู่การตัดสินใจ การแก้ปัญหา ตลอดจนการริเริ่มสร้างสรรค์ โดยการใช้หลักการบูรณาการ วิธีนี้เป็นผลจากการค้นพบของสตีฟ เบลล์ (Steve Bell) นักการศึกษาชาวสกอต เป็นวิธีที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะมีการผูกเรื่องแต่ละตอนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเรียงลำดับเหตุการณ์ หรือที่เรียกว่า กำหนดเส้นทางเดินเรื่อง โดยใช้คำถามหลักเป็นตัวนำ สู่การให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนตามสภาพจริง ที่มีการบูรณาการระหว่างวิชา เพื่อเป้าหมายพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งตัว หลักการสอนของวิธีสตอรีไลน์ 1) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย สามารถจำได้ถาวร 2) ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม 3) ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามประสบการณ์ชีวิตของตน เป็นประสบการณ์จริงของตน 4) ให้ผู้เรียนได้สร้างจินตนาการตามเรื่องที่กำหนด ตามวิถีชีวิต วัฒนธรรมของตน 5) ให้ผู้เรียนได้สร้างพัฒนาความคิดในระดับสูง เช่น คิดไตร่ตรอง คิดสร้างสรรค์ คิด วิจัย คิดริเริ่ม คิดแก้ปัญหา เป็นต้น 6) ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่างๆ จำแล้วจำอีก โดยไม่มีการเบื่อหน่าย 7) ให้ผู้เรียนได้ใช้การทำงานกลุ่มจนเป็นทักษะ โดยอาจเป็นกลุ่มตั้งแต่ 2-4-6 คนก็ได้ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์อีกด้วย 8) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวสู่สิ่งที่ไกลตัว 9) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นสุข สนุกสนาน เห็นคุณค่าของงานที่ทำ และงานที่นำไปเสนอต่อเพื่อน ต่อชุมชน ทำให้เกิดความตระหนักเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีงานวิจัยที่ศึกษาการนำสตอรีไลน์ไปใช้จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่สนับสนุนผลการวิจัยนี้ได้แก่ สุภา ศรีงาม (2551) ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษานารีวิทยา โดยการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ ซึ่งผลวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังการเรียนแบบ สตอรีไลน์ สูงกว่าก่อนเรียน โดยคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของพูนุช อันจันทร์ (2550) ศึกษาเกี่ยวกับการใช้วิธีสตอรีไลน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถทางการพูดภาษาอังกฤษและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนระดับกำลังพัฒนา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหางดงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ ซึ่งผลวิจัยสรุปได้ว่านักเรียนมีความสามารถทางการพูดภาษาอังกฤษหลังการสอนโดยวิธีการสตอรีไลน์ สูงขึ้น และนักเรียนมีความเชื่อมั่น

ในตนเองหลังการสอนโดยวิธีสตอรีไลน์ สูงขึ้น และจากงานวิจัยของศรีวิมล สุรสันติวรการ (2551) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสตอรีไลน์ เพื่อสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งผลวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสตอรีไลน์ เพื่อสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการสร้างแบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาจีนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกุหลาบวิทยาลัย ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 29 คน พบว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาจีน ในระดับคะแนนเฉลี่ย 2.61 ซึ่งเป็นระดับคะแนนต้นๆ ของทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาจีน ซึ่งจากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อคำถามทั้งประเภททางบวกและทางลบพบว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาจีนไม่ว่าจะเป็นข้อคำถามประเภททางบวกหรือทางลบก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชมพู พุท อัจฉรินทร์. (2550). *การใช้วิธีสตอรีไลน์เพื่อส่งเสริมความสามารถทางการพูดภาษาอังกฤษและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนระดับกำลังพัฒนา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทองพิมพ์ นารถโคษา. (2552). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีสตอรีไลน์หน่วยชีวิต กับเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพธารามโคกวิทยาการ สำนักรงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1*. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทิศนา แคมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: ด้านสุทธการพิมพ์.
- บงกช วิบูลย์รัตนกิจ. (2556). *บทเรียนแอนิเมชันโดยใช้การออกแบบ Storyline บนคอมพิวเตอร์แบบพกพา เรื่องพระพุทธศาสนาสำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. (ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี).
- ปิยะนันท์ แจ่มจันทร์. (2551). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรารณา เค้าอัน. (2559). *การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).
- วลัย พานิช. (2543). *การสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิชา เชียงกระโทก. (2556). *การศึกษาความสามารถในการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากการสอนแบบ Storyline ร่วมกับเทคนิค CIRC*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).
- สุภา ศรีงาม. (2551). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษานารีวิทยา โดย การเรียนแบบสตอรีไลน์*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- สุริพร ไตรจันทร์. (2557). *สภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ยุคปัจจุบัน ของนักเรียนระดับอาชีวศึกษา*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพะเยา*. 6(2), 195-197.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ศรีวิมล สุรสันติวรการ. (2551). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสตอรีไลน์ เพื่อสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

ลีลาการเทศน์มหาชาติในท้องถิ่นล้านนา A STYLE OF MAHAJAT SERMON IN LANNA STYLE

พระใบฎีกานพ จันทปนโน¹

Phra Paitikanop Chanthapunno

E-mail: pk-nop@outlook.com

วรารัตน์ ศรียาภัย²

Warawat Sriyaphai

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ลีลาภาษาในระดับคำและประโยคในวรรณคดีเทศน์มหาชาติล้านนาเรื่องมหาเวสสันดรชาดก 2) เพื่อวิเคราะห์ลีลาภาษาในระดับข้อความในวรรณคดีเทศน์มหาชาติล้านนาเรื่อง มหาเวสสันดรชาดก โดยใช้ข้อมูลจากคัมภีร์เทศน์มหาชาติฉบับวังหลวงและพระนักเทศน์ในจังหวัดเชียงใหม่ และใช้กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ด้วยบท คือ แนวคิดสุนทรียศาสตร์ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดของ วรารัตน์ ศรียาภัย การจำแนกหมวดคำ ชนิดและโครงสร้างของวลีของวจินต์ ภาณุพงศ์ ใน 2 ประเด็น คือ 1. ลีลาภาษาในระดับคำและประโยค และ 2. ลีลาภาษาในระดับข้อความได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของปฏิพันธ์ อุทยานกุล เป็นการใช้อย่างที่มุ่งให้เกิดความงามในลักษณะภาพพจน์ และรสวรรณคดี

ผลการวิจัยพบว่า การเทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์ ลีลาการใช้ระดับคำจะเห็นว่า คำในคัมภีร์เทศน์เป็นคำภาษาไทยกลางบ้าง ภาษาถิ่นเหนือบ้างแต่เวลาพระเทศน์จะเปลี่ยนเสียงเป็นภาษาท้องถิ่นล้านนา ทำนองและจังหวะลีลาประกอบกันจึงมีการต่อเติมคำบ้าง ละคำบ้างคำในประโยคบ้างตามบริบทของพื้นที่และเวลาเช่นคำเดียวว่า ถึง เป็น เถึง หรือถ้าเขียนว่า เถึง มักเื้อนเสียงว่า เถึง และคำมากพยางค์ว่า ตระกูล เวลาเทศน์จะเปลี่ยนเสียงเป็น ชะกุล เป็นต้น ส่วนลีลาในคัมภีร์ระดับประโยคเช่น การซ้ำคำในแต่ละประโยคฟังแล้วเกิดความไพเราะว่า ตัวอะไรจักว่านกเค้าแต่ยังไม่ใช่ จักว่าลิงดง แต่ก็ยังไม่ใช่ จักว่ากวางพานมี 4 เท้า แต่ทำไมมันปีนต้นไม้ไม่ได้ เป็นต้น และระดับข้อความ เช่น “พระยาเนื้อทั้งสาม อันมีตัวงามพิใหญ่ ขออันดูนางนงนอท้าว น้องแห่งสุเจ้าชื่อว่ามัททิ” จากข้อความพบว่า การใช้กลุ่มคำ 1 หรือ 2 ประโยคเพื่อขยายคำว่า มัททิ

คำสำคัญ: ลีลาการเทศน์, มหาชาติ, ล้านนา

Abstract

The purpose of this study is 1) to analyze language style, word and sentence level 2) to analyze language style, text level in literature, sermon, Lanna sermon. Maha Wessandonjadok, using information from the Vingvornluang Supplications and the Preacher in Chiang Mai, and using the conceptual framework of the analysis, namely the concept of aesthetics, which the researcher applied to the concept of Vorawat Sriyapai. The type and structure of the phrase of Vichin Panupong in 2 issues: 1. Language style, word level and sentence, and 2. Language style, text level has applied the concept of Patiphan Uthayanukul culture as a language that aims to create beauty in Characteristics of images and taste of literature.

Research results show that Sermon 13 Sermons. Using the word level can see that The words in the sermon are central Thai words. Northern dialects, but when the sermon will change to Lanna dialect The melody and rhythm of the rhythm together, therefore, have some additional words. Put some words in the sentence according to the context of the area and time, such as a single word that is said to be a quarrel, or if writing that Teng often uttered the voice that Deng and the polymorphisms that the family of the time sermon will change the voice into the words. such as Repeating words in each sentence, listening to the sweetness What does it mean that the bird, but not yet, knows that monkeys, but still not? Knowing that the deer has 4 feet, but why it can climb trees and the level of messages such as "all three flesh Which has a great beauty I want to see Dugu. The brother of you, named Matti "from the message, found that Using 1 or 2 sentences to expand the word.

Keywords: Sermon Style, Mahachat, Lanna

¹ นักศึกษาหลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา

² อาจารย์ประจำหลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา

บทนำ

การใช้ลีลาภาษาเป็นส่วนสำคัญส่วนสำคัญของวัฒนธรรมการสื่อสารเพราะเป็นการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ รูปแบบของภาษาจะแตกต่างกันตามสถานการณ์การสื่อสารในแต่ละท้องถิ่น “ล้านนา” เป็นดินแดน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง ลำพูน และแม่ฮ่องสอน ผู้คนในพื้นที่เหล่านี้จะเรียกตนเองว่า คนเมือง ภาษาเมืองและดินแดนล้านนา มีจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะเรื่องภาษาเมืองและประเพณีต่าง ๆ โดยมีประวัติว่า พญามังราย กษัตริย์แห่งหิรัญนครเงินยาง องค์ที่ 25 ในราชวงศ์ลวจังกราชปู่เจ้าลาวจก ได้เริ่มตีเมืองเล็กเมืองน้อย ตั้งแต่ลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำอิง และแม่น้ำปิงตอนบน รวบรวมเมืองต่าง ๆ ให้เป็นปึกแผ่น พระองค์ได้รวบรวมกำลังผู้คนจากเมืองเล็กเมืองน้อย รวมกันเข้าเป็นทัพใหญ่และยกลงใต้เพื่อจะตีอาณาจักรหริภุญชัย โดยตีเมืองลำปาง เมื่อได้เมืองลำปางแล้วก็ยกทัพเข้าตีแคว้นหริภุญชัย พระองค์เป็นกษัตริย์ชาตินักรบมีความสามารถในการรบไปทั่วทุกสารทิศ สามารถทำศึกเอาชนะเมืองต่าง ๆ แล้วรวบรวมเข้ากับอาณาจักรโยนกเชียงแสน ได้สถาปนาราชธานีแห่งใหม่ในบริเวณที่ลุ่มริมฝั่งแม่น้ำปิง โดยตั้งชื่อราชธานีแห่งใหม่นี้ว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” พระองค์ได้นำวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ จากหลายแห่งมารวมไว้ที่เชียงใหม่และส่งเสริม บำรุงให้เป็นวัฒนธรรมที่ดังมาของแคว้นล้านนา เช่น ประเพณีบวชลูกแก้ว ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีลอยกระทงเดือนยี่เป็ง เป็นต้น (ศูนย์สนเทศภาคเหนือ, 2535, น. 34)

ด้านประเพณีในล้านนามีหลายประเพณีแต่ประเพณีสำคัญคือการเทศน์มหาชาติซึ่งเรื่องที่น่าสนใจมาเทศน์คือมหาเวสสันดรชาดก การเทศน์มหาชาตินั้นต้องใช้คำ น้ำเสียงในแต่ละกัณฑ์แตกต่างกัน เช่น กัณฑ์ทศพรจะใช้เสียงเรียบ ๆ ดังปานกลางและฟังดูองอาจน่าเคารพยำเกรง ส่วนกัณฑ์ชูชกต้องใช้เสียงดัง ๆ สนุกสนาน แบบตลกคะนองบ้าง และกัณฑ์มัทรีซึ่งเป็นกัณฑ์เอกจะต้องใช้พระนักเทศน์เสียงเล็กแหลมแบบผู้หญิง เวลารำให้ คร่ำครวญจะแสดงอารมณ์โศกได้ทันที ในด้านทำนองการเทศน์ก็มีความโดดเด่นเฉพาะตน เช่น กัณฑ์วนประเวศน์ นักเทศน์นิยมแหล่ถึงกษัตริย์ดินดง ชมนก ชมไม้ เป่าเปลี่ยวเดียวดาย โหยหาผู้อยู่เบื้องหลังเป็นบางครั้ง ด้านเนื้อหาวรรณกรรมเวสสันดรชาดกในท้องถิ่นล้านนาเกี่ยวกับประวัติพระเวสสันดรชาดก ตั้งแต่การประสูติจนกระทั่งสวรรคตโดยแบ่งเนื้อหาเป็น 13 ตอนหรือ 13 กัณฑ์ ประกอบด้วย กัณฑ์ทศพร มี 19 คาถา กัณฑ์หิมพานต์ มี 134 คาถา กัณฑ์ทานกัณฑ์ มี 209 คาถา กัณฑ์วนประเวศน์ มี 57 คาถา กัณฑ์ชูชก มี 79 คาถา กัณฑ์จุลพน มี 35 คาถา กัณฑ์มหาพน มี 80 คาถา กัณฑ์กุมาร มี 101 คาถา กัณฑ์มัทรี มี 90 คาถา กัณฑ์สักกบรรพ มี 43 คาถา กัณฑ์มหาพรหม มี 69 คาถา กัณฑ์ฉกษัตริย์ มี 36 คาถา และกัณฑ์นครกัณฑ์ มี 48 คาถา โดยรวมเรียกว่า คาถาพัน (วาทีต ธรรมเชื้อ, 2555)

วรรณคดีเทศน์มหาชาติล้านนามีผู้แต่งหลายสำนวน สำนวนที่ไพเราะ มีผู้นิยมฟังและนิยมนำมาเทศน์คือฉบับสำนวนวิงวอนหลวง ซึ่งนายบุญคิด วัชรศาสตร์ (เปรียญ) ร่วมกับพระสงฆ์ที่มีความรู้ด้านการเทศน์มหาชาติจากวัดวาลุการาม (เกาะทราย) จังหวัดลำปาง ปรับปรุงสำนวนภาษาคำเมืองให้เหมาะสมกับท้องถิ่นล้านนาโดยใช้อักษรไทยกลางแต่เป็นคำเมืองหรือภาษาไทยถิ่นล้านนา มีรูปแบบการประพันธ์ท้องถิ่นที่เรียกว่า “คำว” มีลีลาการใช้ภาษาเป็นเอกลักษณ์ของคำและสำนวนล้านนา การที่เรียกว่า “วิงวอนหลวง” นั้น หมายถึง การกล่าวออกอ้อนวิงวอนของนางมัทรีที่มีต่อพญาเนื้อทั้ง 3 ตัว ซึ่งมาขวางทางเดินผ่านเพื่อกลับไปยังอาศรมของพระนาง เช่น ลีลาการใช้คำในเนื้อหาตอนหนึ่งว่า “จึงกล่าวคาถาว่า มิคา นมตุ ราชานอ ดุรา เจ้าพระยาเนื้อทั้งสาม กรียอันไหว้แห่งข้า จूंมิแก่พระยาเนื้อทั้งสาม อันมีตัวงามพีใหญ่ เฝ้าแฝงไผ่ดงขวาง ขอนินดูนางหน่อท้าว น้องแห่งสุเจ้าชื่อว่ามัทรี เจ้ามีแรงดียิ่งกว่า ช้างในป่าหิมพานต์ ข้าขอทางจะจ้อง จूंปล่อยน้องแม่ญิงเดียว เพื่อจักเที่ยวไปสู่ ในแก้วภูบรรณศาลา ข้าเป็นภริยาแฝงพระบาท แห่งบรมนาถภูมิรินทร์ พระนรินทร์ตนยศยิ่ง เป็นเจ้าจอมมิ่งควรยา เป็นพระยาธรรมยศเยือก เป็นเจ้าช้างเผือกภูบาล ทรงญาณสืบสืบ เป็นลูกท้าวยิ่งชื่อว่าสญไชย ปราบเมืองไทยยอดฟ้า เจ้าแผ่นหล้าพสุธา ข้าพำเรินผิวมาทุกเมื่อ สร้างบุญเพื่อรักษา เหมือนนางสีดางามแ่ง ปฏิบัติแก่พระยารามนั้นแล” (บุญคิด วัชรศาสตร์, 2545)

ส่วนลักษณะเด่นด้านลีลาการใช้ภาษาในวรรณคดีเทศน์มหาชาติล้านนาเรื่อง เวสสันดรชาดกสำนวนวิงวอนหลวงนี้ ตีเด่นทั้งลีลาการใช้ภาษาระดับคำ ระดับประโยคและข้อความ ยกตัวอย่างเช่น ลีลาการใช้ภาษาระดับคำ ดังข้อความตอนพระนางมัทรีกล่าววิงวอนขอผ่านทางจากพญาเนื้อทั้ง 3 ตัวว่า “ดูรา เจ้าพระยาเนื้อทั้งสาม กรียอันไหว้แห่งข้า จूंมิแก่พระยาเนื้อทั้งสาม อันมีตัวงามพีใหญ่ ขอนินดูนางหน่อท้าว น้องแห่งสุเจ้าชื่อว่ามัทรี” (บุญคิด วัชรศาสตร์, 2545) การใช้คำว่า ข้าและนางนั้น เป็นคำศัพท์ที่บ่งบอกถึงตัวตนผู้กล่าววิงวอนด้วยความเคารพยำเกรงและมีลักษณะการขอความเอ็นดูด้วย การใช้คำเช่นนี้ ทำให้ผู้ฟังรู้สึกรักและสงสารนางมัทรีมาก หรือคำว่า จूंมี เวลาเทศน์จะใช้ลีลาว่า จूं หรือ จूंมี ส่วนคำมากพยางค์ก็พบเป็นจำนวนมาก เช่นคำว่า อินดู เป็นสำเนียงคำในล้านนาอยู่แล้ว

แต่เวลาเทศน์จะใช้ลีลาทำนองเอื้อนเสียงยาวออกไปเป็น อันตู่ เป็นต้น ลีลาการใช้ภาษาระดับประโยคนั้น จะมีรูปแบบโครงสร้างที่สมบูรณ์ทั้งประธาน กริยาและกรรม รวมทั้งมีข้อความขยายประธานบ้าง ขยายกริยาบ้าง เช่น “พระยาเนื้อทั้งสาม อันมีตัวงามพีใหญ่ ขออินดูนางหน่อท้าว น้องแห่งสุเจ้าชื่อว่ามัทที” (บุญคิด วัชรศาสตร์, 2545) จะเห็นได้ว่าประโยคนี้นี้มีคำขยายประธานเป็นกลุ่มคำคือ “อันมีตัวงามพีใหญ่และขยายลักษณะของพระยาเนื้อทั้ง 3 ตัว ส่วนกริยาและกรรมที่ว่า “ขออินดู นางหน่อท้าวว่ามัทที” คำว่า “ขออินดู” ตรงกับภาษาไทยมาตรฐานว่า “ขอเอ็นดู” หมายถึง ความสงสารขอความเห็นใจ และด้านกลุ่มคำตอนหนึ่งว่า “นางหน่อท้าว” เป็นกรรมที่รับการขอความเอ็นดู ที่ไพเราะอีกส่วนหนึ่งคือ มีกลุ่มคำขยายกรรมไว้ด้วยว่า “ว่ามัทที” หรือ มีการใช้คำซ้ำ ๆ กันที่ต้นประโยคหลายประโยค เช่น ตอนที่พราณเจตบุตรมองเห็นดาซุชกที่ปั่นขึ้นต้นไม้แต่มองไม่ชัดเจนจึงสงสัยว่าเป็นสัตว์อะไรดังประโยคที่ว่า “พราณเจตบุตรจึงแล่นเข้าใกล้ ดาซอดใช้เล็งดูเยี่ยะจะลึงจะลึง กลิ้งดาเมื่อพายบนแล้วลงลุ่มซัดตาหันไปโน้มน้อมเอามือกึ่งบังหน้าผากเล็งหา จิ้งห็นมือพราหมณ์เกาะกิ่งไม้ จักว่านกเค้าก็เหมือนหงษ์ จักว่าลิงดงก็ยังไม่ใช่ จักว่าผีตะมอยก็ยังมีดังเก่า จักว่าลิงเฝ้าก็ยังมีหาง จักว่ากวางพานก็ยังลู่ขึ้นต้นไม้ จักว่าไก่เถื่อนก็ยังมีขน จักว่าคนก็มีรูปร่างนักบ่ทอนจักมี รอยว่าเป็นผีวิศาจ มันใคร่อยากชมดอยดง จึงเที่ยวผันมารอด จักยับทอดเอาหมากูไปกิน” (บุญคิด วัชรศาสตร์, 2545) เป็นต้น

ส่วนลีลาการใช้ภาษาระดับข้อความนั้นเกิดขึ้นจากการนำถ้อยคำมาเรียงร้อยต่อเนื่องกันเป็นกลุ่มของถ้อยคำอาจมีลักษณะเป็นประโยคทั้งขนาดสั้นและขนาดยาวตั้งแต่ 1 ประโยคขึ้นไปจนกระทั่งสื่อความหมายได้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่ต้องการ และมีองค์ประกอบในด้านของข้อความนี้มีลักษณะประสมประสานกันด้วยประโยคหลาย ๆ ประโยค ก่อเกิดเป็นกระบวนประโยคที่ต่อเนื่องกันไปจนเป็นภาษาระดับข้อความ หรืออาจเป็นข้อความหนึ่งย่อหน้าก็มี วรรณคดีเทศน์มหาชาติล้านนาเรื่องมหาเวสสันดรชาดกนี้จัดว่าเป็นภาษาระดับข้อความที่มีความโดดเด่นในด้านลีลาภาษาในลักษณะโวหารและภาพพจน์ชนิดต่าง ๆ ลักษณะภาษาโวหาร เช่น บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร ลักษณะภาษาภาพพจน์ เช่น ภาพพจน์อดีตพจน์ ภาพพจน์สัทพจน์ และภาพพจน์บุคลาธิษฐาน โวหารและภาพพจน์ดังกล่าวล้วนมีความโดดเด่นในตัวบทเพราะเป็นกลไกสำคัญที่ใช้เป็นเครื่องมือตรึงใจผู้ฟังให้รับฟังการเทศน์มหาชาตินี้ได้จนกระทั่งจบเรื่อง ตัวอย่างภาพพจน์ในกัณฑ์กุมาร ตอนนางมัทรีสู่ขนิมิตว่า “ดี พน รตติ ในกลางคืนใกล้รุ่งรวายตรี นางราชะมัททีเทวีระสีนี ก็มาฝันเห็นหลาณนิมิตมากปุกกล้วย เอโก บุรีโส ยังมีชายผู้นั่งด้า ๆ เนื่อนมังก้าเหมือนหมี่ นุ่งผ้าด้ายอมผาด ผืนนึ่งนึ่งพวยใน ผืนนึ่งสไบพายนอก มาตัดดอกไม้แดงสองหู ผ่อเล็งดูหยอหยาบ มือถือดาบแคนตา เข้ามาสู่บัณณศาลานางแล้ว ก็คำราบนางแก้วมัทที ยับเอาเกษมผดเกล้า หื้อนางท้าวอนหงาย แล้วชักเอาตานางนายทั้งคู่ แล้วตัดเอาต้นแขนนางกว่า ยกขวานผ่าหัวอก จกเอาหัวใจได้แล้ว นางแก้วให้เกิดตึงตาย แล้วถือเอาวัตถุทั้งหลายหนีกว่า เข้าสู่ป่าไม้ไปพลัน” (บุญคิด วัชรศาสตร์, 2545) คำว่า ยังมีชายผู้นั่งด้า ๆ เนื่อนมังก้าเหมือนหมี่ นั้นเป็นคำที่แสดงให้เห็นภาพพจน์ที่เป็นคำเปรียบว่า ชายนั้นด้าเหมือนหมี่ เป็นต้น ตัวอย่างโวหาร เช่น.. “มาตุกาโม ชื่อว่าแม่ญิงทั้งหลาย เทียรยอมห้ามเสียยังทาน บันดาลหื้อเป็นอนธะรายแก่ทานทุกเมื่อด้าย อหิ ควรญี่ยังนอนในที่นี้หื้อสบายก่อนเทอะ ๆ ตกในวันลุนพริกเข้าพอดิ เมื่อนางมัททีเข้าไปป่าแล้ว กูเยี่ยะเข้าไปสู่พระเวสสันดร จักวอนขอเอาลูกแก้ว ได้แล้วค่อยหนีไปเทอะว่าอัน” (บุญคิด วัชรศาสตร์, 2545) คำว่า บันดาลหื้อเป็นอนธะรายแก่ทานทุกเมื่อด้าย เป็นสำนวนที่บอกว่า ผู้หญิงเป็นอันตรายต่อการบริจาคทาน เป็นต้น

จากการสำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับลีลาภาษาในวรรณคดีของไทยทั้งในราชสำนักและวรรณคดีท้องถิ่นมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลีลาภาษาในวรรณกรรมโดยทั่วไปอยู่บ้างและงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวรรณคดีล้านนาเรื่องเวสสันดรชาดกพบว่า ยังไม่มีใครศึกษาประเด็นนี้โดยตรง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะ นำเสนอผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับลีลาภาษาในวรรณคดีเทศน์มหาชาติเรื่อง เวสสันดรชาดก ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ลีลาการใช้ภาษาระดับคำ 2) ลีลาการใช้ภาษาระดับประโยค และ 3) ลีลาการใช้ภาษาระดับข้อความ เนื่องจากการเทศน์มหาชาติที่เป็นท้องถิ่นล้านนามีผู้ศึกษาค้นคว้าไว้จำนวนมากแต่มีปัญหาที่ความแตกต่างกันในลีลาภาษาและความหมายทั้งระดับคำและประโยค ปัญหาในแต่ละประเด็นและยังไม่ค่อยมีคนเผยแพร่การใช้ลีลาภาษาเช่นนี้ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สืบไป (ประคอง นิมนานเหมินท์, 2526, น. 62)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ลีลาภาษาระดับคำและประโยคในวรรณคดีเทศน์มหาชาติล้านนาเรื่องมหาเวสสันดรชาดก
2. เพื่อวิเคราะห์ลีลาภาษาระดับข้อความในวรรณคดีเทศน์มหาชาติล้านนาเรื่อง มหาเวสสันดรชาดก

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษา ผู้วิจัยใช้ข้อมูลในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีด้านข้อมูล และขอบเขตด้านแนวคิด

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

ได้จากตัวบทที่ใช้ในการเทศน์มหาชาติซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแพร่หลายในพื้นที่ล้านนาคือเรื่อง “มหาเวสสันดรชาดก ฉบับวิงวอนหลวง” ประพันธ์โดยนายบุญคิด วัชรศาสตร์ (เปรียญ) แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนต้น เป็นข้อมูลที่ใช้กล่าวก่อนเข้าสู่การเทศน์มหาชาติทั้ง 13 กัณฑ์ มีขั้นตอนแสดงธรรมเช่น คำอาราธนาธรรม และบทปฐมมาลัยเก้า เป็นบทที่พระสงฆ์ซึ่งเป็นองค์เทศนาธรรมเทศน์ก่อนที่จะเทศน์มหาชาติแล้วตามด้วยเรื่องเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์ ดังนี้ 1) กัณฑ์ทศพร มีจำนวน 19 คาถา 2) กัณฑ์หิมพานต์ มีจำนวน 134 คาถา 3) กัณฑ์ทานกัณฑ์ มีจำนวน 209 คาถา 4) กัณฑ์วนปเวศน์ มีจำนวน 57 คาถา 5) กัณฑ์ชุก มีจำนวน 79 คาถา 6) กัณฑ์จุลพน มีจำนวน 35 คาถา 7) กัณฑ์มหาพน มีจำนวน 80 คาถา 8) กัณฑ์กุมาร มีจำนวน 101 คาถา 9) กัณฑ์มัทรี มีจำนวน 90 คาถา 10) กัณฑ์สักกบรรพ มีจำนวน 43 คาถา 11) กัณฑ์มหาราช มีจำนวน 69 คาถา 12) กัณฑ์ฉกษัตริย์ มีจำนวน 36 คาถา และ 13) กัณฑ์นครกัณฑ์ มีจำนวน 48 คาถา รวมพระคาถาได้ 1,000 พระคาถา (คาถาพัน) และตอนท้าย เป็นบท “ทุติยมาลัยปลาย” เป็นบทที่พระสงฆ์รูปหนึ่งซึ่งนิมนต์มาเทศน์กัณฑ์นี้โดยเฉพาะ ส่วนด้านวรรณคดีเทศน์มหาชาติล้านนาเรื่องมหาเวสสันดรชาดก ฉบับวิงวอนหลวงที่ประพันธ์โดยนายบุญคิด วัชรศาสตร์นี้ เมื่อพระนักเทศน์แต่ละท่านนำไปเทศน์จริงได้มีการปรุงแต่งถ้อยคำบางจุดให้แตกต่างไปจากตัวบทเดิมเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทการเทศน์ในแต่ละครั้ง ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสำรวจและเก็บข้อมูลการปรุงแต่งถ้อยคำสำนวนโดยพระนักเทศน์แต่ละท่านด้วย

ส่วนพระนักเทศน์แต่ละท่านถนัดที่จะเทศน์ในกัณฑ์ต่าง ๆ แตกต่างกันไปและเมื่อเทศน์ในกัณฑ์ที่ตนถนัดก็จะปรุงแต่งถ้อยคำในกัณฑ์นั้นให้แตกต่างออกไป ผู้วิจัยจึงให้พระนักเทศน์ที่ถนัดเทศน์แต่ละกัณฑ์นั้นได้ให้ข้อมูลถ้อยคำที่ได้ปรุงแต่งให้แตกต่างไปจากต้นฉบับ ตัวอย่างเช่น กัณฑ์ทศพร โดยพระธีรเนศ จิรวุฒนเมธี จากวัดข้างเคียน ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กัณฑ์หิมพานต์ โดยพระครูปริยัติยานุศาสน์ เจ้าอาวาสวัดฝายหินรองเจ้าคณะอำเภอเมือง ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กัณฑ์ทานกัณฑ์ โดยพระจริยธ อากุฑเมธี จากวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กัณฑ์วนปเวศน์ โดยพระรัตนดิพิงค์ มหาคมภิรวโส จากวัดบ้านมอญ ตำบลสันกลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัด เชียงใหม่ กัณฑ์ชุก โดยพระครูวรธรรมวิรัช จากวัดโสภณาราม ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และ กัณฑ์มัทรี โดยพระใบฎีกาชาญณรงค์ จันทโร จากวัดทุ่งหมื่นน้อย ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตด้านแนวคิด

แนวคิดสุนทรียศาสตร์ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวความคิดของ วรวรรณ ศรียาภัย (2556, น. 200) และ จิตรลดา สุวัตติกุล (2526, น. 211-239) ซึ่งมีประเด็นวิเคราะห์ 2 ประเด็นคือ 1) สีสภาพาระดับคำและประโยค จะวิเคราะห์เสียงของคำ การเล่นคำ และจังหวะกับลีลาของคำ โดยเสียงกับความหมายจะมีความสัมพันธ์และสอดคล้องประสานกันและ 2) สีสภาพาระดับข้อความ เป็นการใช่วรรณศิลป์ที่มุ่งให้เกิดความงามในลักษณะภาพพจน์ รสวรรณคดี และโวหาร

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลจากคัมภีร์เทศน์ฉบับวิงวอนหลวงเป็นฉบับที่สมบูรณ์ กล่าวคือ ผู้ปรับปรุงเป็นนักการศึกษาที่รู้ภาษาไทยกลางและภาษาท้องถิ่นล้านนาเป็นอย่างดี การใช้ระดับคำจึงเป็นการใช้คำที่เรียบง่าย คำศัพท์ที่คนทั่วไปฟังแล้วรู้ความหมายกล่าวคือ เป็นคำเรียกในท้องถิ่นล้านนาที่ทุกคนฟังแล้วเข้าใจได้ทันที สีสภาพจะเป็นประโยคสั้น ๆ ไม่ค่อยมีความสลับซับซ้อนนัก ยิ่งระดับข้อความในเนื้อหานั้นเป็นถ้อยคำและสำนวนที่คนในท้องถิ่นล้านนาใช้เป็นประจำ แม้มีคำภาษาบาลีหรือคำศัพท์ยากอยู่บ้าง แต่จำมีคำบรรยายขยายข้อความให้เห็นชัดเจนอีกทอดหนึ่ง เช่น ข้อความว่า “พระยาเนื้อทั้งสาม อันมีตัวงามพีใหญ่ ขอนินดูนางหน่อท้าว น่องแห่งสุเจ้าชื่อว่ามัทรี” เมื่อวิเคราะห์จักเห็นรายละเอียดของข้อความดังนี้

ระดับภาษา	ลีลาเนื้อหา
1. ระดับคำ	พระยาเนื้อทั้งสาม อันมีตัวงามพีใหญ่ คำที่ขยายลักษณะของพระยาเนื้อทั้ง 3 ตัว
2. ระดับประโยค	พระยาเนื้อทั้งสาม อันมีตัวงามพีใหญ่ ขออินทกุนางหน่อท้าว ประโยคสั้นๆ แต่สมบูรณ์ทั้งประธาน กริยาและกรรม
3. ระดับข้อความ	กุนางหน่อท้าว เป็นกลุ่มคำขยายกรรมไว้ด้วยว่า “ว่ามีพี”

ตัวอย่างข้อ 1 หมายถึง คำศัพท์ที่เป็นประธานและคำศัพท์ที่ขยายประธานคือ ลักษณะของพระยาเนื้อทั้ง 3 ตัว

ตัวอย่างข้อ 2 หมายถึง ประโยคสั้น ๆ แต่สมบูรณ์ทั้งประธาน กริยาและกรรมและคำที่ขยายลักษณะของพระยาเนื้อทั้ง 3 ตัวว่า มีตัวงามพีใหญ่

ตัวอย่างข้อ 3 หมายถึง ข้อความหรือกลุ่มคำอาจจะเป็นประธานหรือกลุ่มกริยาและกลุ่มกรรมก็ได้หรือกลุ่มหนึ่งย่อหน้าก็ได้ เช่น กุนางหน่อท้าว เป็นกลุ่มคำขยายกรรมไว้ด้วยว่า “ว่ามีพี”

จากการค้นคว้าพบข้อมูลเบื้องต้นว่า ลีลาภาษาในเนื้อวรรณกรรมนั้น มีสำนวนภาษาที่เข้าใจง่ายเพราะเป็นคำเมืองที่เหมาะสมกับท้องถิ่นล้านนาแม้จะใช้อักษรไทยกลางแต่เป็นสำเนียงเสียงคำเมืองหรือภาษาไทยถิ่นล้านนา มีรูปแบบการประพันธ์ท้องถิ่นที่เรียกว่า “คำว” มีลีลาการใช้ภาษาเป็นเอกลักษณ์ของคำและสำนวนล้านนา มีการใช้คำสรรพนามและคำวิเศษณ์ที่บ่งบอกลักษณะได้ชัดเจน ดังข้อมูลตัวอย่างคือ

กัณฑ์หิมพานต์ 134 คาถาข้อมูลการเทศน์ระดับคำและระดับประโยคในคัมภีร์เทศน์	ลีลาระดับคำและประโยคที่พระเทศน์
พระองค์จักได้หันยังหมู่ไม้ทุกด้าวชอกบานงาม คือว่าไม้มุกหลวง ไม้เสี้ยวไม้เหมือดไม้ข่มมอก เป็นดอกบานงาม มีกลิ่นคันระอันหอม <u>ตรหลบ</u> ไปในระดูหนาว ในกาละอันใด <u>มหาราชเจ้า</u> จักได้หัน ยังไม้มีดอกบานงาม ได้หันดอกบัวบานทั้งหลาย อันมีกาบหล่นตกเหนือใบบัว ในระดูหนาวในกาละอันใด <u>มหาราชเจ้า</u> จัก <u>บ่</u> <u>ระนึกคิดเล็ง</u> ยังราชะสัมปตติเรืองในกาละนั้น <u>ชะแล</u> ฯ	กันตะ, ตะลบ, ก่าละ, มหาราจะ ระนึก, เกิดเตง, จะแล

นอกจากการใช้คำที่ชัดเจนแล้ว ลักษณะของประโยคก็เช่นกัน มีการใช้คำเปรียบบ้าง การซ้ำคำบ้าง เช่น การพรรณนาลักษณะของชูชกที่หนีหมาป็นขึ้นต้นไม้แล้วหลบซ่อนตัวอยู่ พราณเจตบุตรสงสัยจึงไปสอดส่องหาว่าหามันทำอะไรจึงบรรยายด้วยคำไพเราะว่า “พราณเจตบุตรจึงคินิจเฝ้าว่า หมาภูนี้เฝ้าอะไร รอยว่ะปะหมี่เฝ้าแต่กลางเถื่อนดงหนา บ่อนักหมาไปหันใส่ กวางฟานได้พลัดเพื่อน หลงดงเถื่อนปากกว้าง บ่อนักไปคั่นข้างขบตาย พราณเจตบุตรจึงแล่นเข้าใกล้ ตาสอดใช้เล็งดูเยี่ยะจะลึงจะลึง กลิ้งตาเมื่อพายบนแล้วลงลุ่ม ชัดตาหันไปในคุ่มเอามือกั้งบังหน้าผากเล็งหา จึงหันมือพราหมณ์เกาะกิ่งไม้ จักว่านกเค้าก็เหมือนหงษ์ จักว่าลิงดงก็ยั้งบไซ่ จักว่าผีตะมอยก็ยังมีดั่งเก่า จักว่าลิงเฝ้าก็บมีหาง จักว่ากวางฟานก็ยังรู้ขึ้นต้นไม้ จักว่าไก่เถื่อนก็บมีขน จักว่าคนก็มีรูปร่างนัยกับห่อนจักมี รอยว่ะเป็นผีวิศาจ มันไคร่อยากชมดอยดง จึงเทียวผ่นมารอด จักยับทอดเอาหมาภูไปกิน พราณเจตบุตรจึงย้ายออกจากคุ่มไม้ กางธนูไว้เหมือนดั่งจักยิง ก็เล็งแลเห็นถองห่อเข้า แห่งปูเถ่าชีพราหมณ์อันปุดขาด รอกมาที่นยาตลงมากัน เล็งขึ้นแท้ก็หันขาพราหมณ์เฝ้า คาบกิ่งไม้เคี้ยวอยู่อย่าง กบหันวัตถุใดเป็นเครื่องซ้ำ คือว่ามีตพร้ากธนู พราณเจตบุตรจึงเข้าล่อ ตั้งตาผ่อเล็งดู ก็หันหูพราหมณ์บานทาบายา ผ่อดูแท้ก็หากหันตัวพราหมณ์ ตัวลายเต็มไปด้วยไฟแดงแถมซี่กราก ปากมันสวดโจนโปน คางมันว่าวามดั่งปากนกยาง รอยว่ะเป็นผีเชื้ญ จักว่าเห็นก็หันดูหลาก รอยว่ะผีเสื้อร้าย พรากโหนมา เล็งหันท้องใหญ่เท่าลำตาล ฯ เมื่อนั้นพราณเจตบุตร จึงรู้ว่ะเป็นพราหมณ์เฝ้า จึงกล่าวคำราบ กล่าวขนาบหื้อพราหมณ์กลัว ว่าดูราพราหมณ์พาโลปูเถ่าใจหยาบ มึงจักมาขอเอาเจ้าราชกุมารทั้งสอง ผิบัติดั่งอัน ก็จักขอเอาราชะมัทที ภูจักข้าพราหมณ์เฝ้านี้หื้อตายเทอะ” (บุญคิด วัชรศาสตร์, 2545) จากข้อความนี้จะเห็นได้ว่า พราณเจตบุตรนงสง สลี่ยมากกว่า ตัวอะไรขึ้นไปบนต้นไม้ ผู้แต่งจึงใช้ลีลาของถ้อยคำ ลีลาประโยคและระดับข้อความพรรณนาบ้าง เปรียบเทียบคำบ้างซึ่งอธิบายเป็นภาษาไทยกลาง 8 ตัวอย่างดังนี้

ลีลาคำนาม	ลีลาคำขยาย
1. จักว่านกเค้า	ก็เหมือนหงษ์ นกเค้าหมายถึงนกเค้าแมว
2. จักว่าลิงดง	ก็ยังบิไซ หมายถึง ลิงป่า
3. จักว่าผีตะมอย	ก็ยังมิดังเกา หมายถึงคนประหลาดคล้ายผี ชอบลามาก
4. จักว่ากวางพาน	ก็ยังลู้งขึ้นต้นไม้ หมายถึง กวางแต่ทำไม่มันปีนต้นไม้ได้
5. จักว่าลิงเถา	ก็บมีหาง หมายถึง ลิงแถมแต่ไม่มีหาง มันไม่มีหาง
6. จักว่าไก่เถื่อน	ก็บมีขน หมายถึง ไก่ป่า
7. จักว่าคน	ก็มีรูปร่ายนักร หมายถึง เหมือนคนแต่รูปร่างอัปลักษณ์มาก
8. เล้งหันท้องใหญ่	เท่าลำตาล หมายถึงท้องชูชกที่ใหญ่และนากลัว

จากตารางอธิบายเป็นภาษาไทยกลางทั้ง 8 ตัวอย่าง ดังนี้

1. จักว่านกเค้า หมายถึงนกเค้าแมว แต่ยังไม่ใช่ ไม่ชัดเจน
2. จักว่าลิงดง หมายถึง ลิงป่า แต่ก็ยังไม่ใช่ มันคล้ายๆ เท่านั้น
3. จักว่าผีตะมอย หมายถึง คนประหลาดคล้ายผี ล่องหนหายตัวเก่ง ชอบลามาก ชอบลักขโมยเสื้อผ้าผู้หญิง
4. จักว่ากวางพาน ก็ หมายถึง สัตว์ประเภทกวาง มี 4 เท้า แต่ทำไม่มันปีนต้นไม้ได้ (ยังลู้งขึ้นต้นไม้)
5. จักว่าลิงเถา หมายถึง ลิงแถมแต่ไม่มีหาง มันไม่มีหาง (ก็บมีหาง)
6. จักว่าไก่เถื่อน หมายถึง ไก่ป่า ลักษณะเหมือนไก่แจ้ มีขนสีสวยสดใส แต่ไม่ใช่เพราะไม่มีขน (ก็บมีขน)
7. จักว่าคน หมายถึง เหมือนคนแต่รูปร่างอัปลักษณ์มากไม่ค่อยเหมือนคน (ก็มีรูปร่ายนักร)
8. เล้งหันท้องใหญ่ หมายถึงท้องชูชกที่ใหญ่และนากลัว ท้องใหญ่เท่าเท่าลำตาล

ส่วนลีลาภาษาระดับข้อความในวรรณคดีเทศน์มหาชาติล้านนาเรื่อง มหาเวสสันดรชาดกที่พระนักเทศน์นำมาใช้และการต่อเติมเสริมคำบ้าง ลดละข้อความบางตอนบ้างนั้น พระนักเทศน์รูปหนึ่งได้อธิบายว่า มีบ้างเพื่อให้เหมาะกับเวลาและสถานการณ์ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ถิ่นที่ชูชกอาจมีการเสริมแต่งเรื่อง การแต่งงานของชูชกกับนางอมิตตดา มีการแสดงเช่น ขอ ขอล้านนาหรือบรรยายการฟ้อนรำบ้าง ยิ่งตอนชูชกกินอาหารมาถวายจนธาตุพิการอาหารไม่ย่อยจนจุกตาย ทางล้านนาว่า ท้องแตกตาย อาจพรรณนาถึงท้องแตกกระเบิดเสียงดัง ปุง ๆ เป็นต้น ทำให้ผู้ฟังได้ยิน ได้เห็นเป็นภาพพจน์ขึ้นมา ทำให้สนุก มีความสุขในการฟัง เป็นต้น

การใช้ลีลาการเทศน์มหาชาตินั้น ต้องใช้ระดับคำ ระดับประโยคในตัวบทวรรณคดีเป็นที่ตั้ง และผู้เทศน์จักต้องเสียง สำเนียงที่เป็นลีลาแบบล้านนาประกอบ อาจแทรกถ้อยคำ ประโยคที่สอดคล้องกับท้องถิ่นล้านนา และพระนักเทศน์นั้นจักต้องฝึกฝนการเทศน์ต้องรู้จักประยุกต์ลีลาการเทศน์ให้ดูว่า น่าศรัทธา น่าฟังและถ้าหาวิธีการเทศน์ที่ประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์บ้านเมืองในยุคนั้น ๆ ก็จะทำให้ผู้ฟังมีความสุข มีความสุขในการฟังมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลีลาภาษาทั้ง 3 ระดับแล้วพบว่า ทั้ง 3 ระดับนั้นมีการใช้ลีลาทุกระดับ เช่น ระดับคำมี 2 ลักษณะคือ คำพยางค์เดียวจะเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์เช่น คำว่า ตน กิน และปอง จะกลายเป็นเสียงวรรณยุกต์ในลีลาว่า ตน กิน และปอง เป็นต้น คำพยางค์ที่มีเช่น ปารมี เจตนา และปัญญา จะกลายเป็นเสียงวรรณยุกต์ในลีลาว่า ปารมี เจตนา และปัญญา เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า ภาษาทุกภาษาในแต่ละชาติจักมีการกลายเสียงหรือเปลี่ยนเสียงเสมออาจเป็นเพราะเวลาแต่ละยุคสมัยและบริบทของพื้นที่ เช่น ภาษาไทยมีภาษาในภาคกลางเป็นภาษามาตรฐานและมีภาษาไทยในท้องถิ่นต่างๆ ทุกภาคเป็นภาษาไทยถิ่น ฉะนั้น เสียงของคำไทยมาตรฐานจะเปลี่ยนเสียงตามสภาพชุมชนในแต่ละท้องถิ่นนั้นซึ่งถือว่า เป็นลีลาที่ตรงตามทางภาษาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสุนทรียศาสตร์ซึ่งของ วรวรรณ์ ศรีวิทย (2556, น. 200) และ จิตรลดา สุวัตติกุล (2526, น. 211-239) ที่วิเคราะห์ลีลาภาษา 2 ประเด็นคือ 1. ลีลาภาษาระดับคำและประโยค มีการเล่นคำ และจังหวะกับลีลาของคำ โดยเสียงกับความหมายจะมีความสัมพันธ์และสอดคล้องประสานกัน และ 2. ลีลาภาษาระดับข้อความ เป็นการใช้ภาษาที่มุ่งให้เกิดความงามในลักษณะภาพพจน์ รสวรรณคดี และโวหาร

เอกสารอ้างอิง

- ศูนย์สนเทศภาคเหนือ. (2535). เชียงใหม่: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วาทีต ธรรมเชื้อ. (2555). *การศึกษาวรรณกรรมล้านนาเรื่องมหาชาติภาคพายัพ ฉบับสร้อยสังกร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประคอง นิมมานเหมินทร์. (2526). *มหาชาตล้านนา : การศึกษาในฐานะที่เป็นวรรณคดีท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญคิด วัชรศาสตร์. (2545). *มหาเวสสันดรชาดก ฉบับวิงวอนหลวง (ล้านนา)*. สืบค้น 12 มิถุนายน 2562. จาก https://th.wikisource.org/wiki/มหาเวสสันดรชาดก_ฉบับวิงวอนหลวง
- จิตรลดา สุวัตติกุล. (2526). *วรรณกรรมไทยร่วมสมัย*. นครปฐม : ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรวรรณ ศรียาภย์. (2556). *ภาษาศาสตร์ภาษาไทย*. นนทบุรี : สัมปชัยญะ.

การนำตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ลงสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

PUTTING INDICATORS AND CRITERIA ASSESSMENT INTO PRACTICE IN EDUCATIONAL QUALITY ASSURANCE : ACADEMIC SERVICES FOR SOCIETY.

อุษาพร เสวกวิ¹

Usaporn Swekwi

E-mail: uan_51@hotmail.com

ชุติมา ประสาทแก้ว¹

Chutima Prasartkaew

ชิตชไม วิสุตกุล²

Chidchamai Visuttakul

บทคัดย่อ

การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นพันธกิจหนึ่งที่สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และในฐานะที่สถาบันเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) จึงมีการดำเนินงานโดยการนำความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของบุคลากรในศาสตร์ที่เป็นจุดเน้นในการจัดการศึกษาของสถาบันไปดำเนินการบริการวิชาการแก่สังคมโดยดำเนินการร่วมกับชุมชนเป้าหมายโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในชุมชนและพัฒนาหรือหาทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อให้ภาพรวมของชุมชนกลายเป็นชุมชนที่มีความเป็นอยู่ที่ดีตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของชุมชน ลักษณะและ ขอบเขตของการบริการวิชาการและวิชาชีพสามารถทำได้หลายวิธี อาจจะเป็นการบริการวิเคราะห์ทดสอบ ตรวจสอบและตรวจซ่อม การบริการเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ทางการศึกษา การบริการจัดฝึกอบรม สัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการแบบเก็บค่าลงทะเบียนหรือแบบให้เปล่าหรือจ้างเหมาให้ดำเนินการรวมทั้งการบริการเกี่ยวกับอาชีพ การปรับปรุงคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพที่นอกเหนือจากหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของสถาบัน อาจจะต้อง การบริการศึกษา วิจัย สำรวจ วางระบบ ออกแบบ สร้าง ประดิษฐ์และผลิตตามความต้องการของชุมชนมีการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพเริ่มจากการร่วมกับชุมชนจัดทำแผนงานการบริการที่มีการกำหนดตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมายความสำเร็จของผลลัพธ์ ผลผลิตและผลกระทบ มีการกำหนดความรับผิดชอบของสถาบันและผู้แทนหรือผู้รับผิดชอบของชุมชน สร้างความเชื่อมโยงของการบริการกับการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย วางแผนการประเมินความสำเร็จระหว่างดำเนินการดำเนินงานเพื่อกำกับติดตามให้มีการดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดรวมทั้งประเมินความสำเร็จในภาพรวมและหาทางดำเนินการให้ชุมชนมีการพัฒนาแบบยั่งยืน

คำสำคัญ: องค์กรแห่งการเรียนรู้, อัตลักษณ์ชุมชน, คุณภาพชีวิต

Abstract

Academic services to society is one of missions which the educational institutions should provide persistently. As learning organization, the services must be processed by combine the knowledge, experience and specialty on the field that institute emphasize. The main purpose of the services is to improve the quality of life of people in community. It is the duty of institute to seek what need to be improved or fixed by collaborating with the community. The staff member of institute must discuss with the community to find a clear objective, then set up the development plan, constructs monitoring time table and set up the process of projects evaluation which consists formative and summative evaluation. The project has to be followed up at least 2-3 years by the institute to assess the performance and develop into the sustainable plan. There are several academic services to society such as test and analysis, inspection process, maintenance (repair) service, training or workshop. Including career services adjusting the quality of life Health that is beyond the direct responsibility of the institute. May be related to these services such as study, research, survey, system design, fabrication and production according to community needs. All these services might have a fee for the registration of academic services to society or might be grants for some services, and sometimes it can be a contract.

Keywords: Learning Organization, Identity of Community, Quality of Life

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

² อาจารย์ประจำ วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต

บทนำ

การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นพันธกิจอย่างหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาที่สถาบันควรคำนึงถึงกระบวนการและวิธีการในการให้บริการแก่สังคมโดยมีการศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย นำมาจัดทำแผนบริการวิชาการ ทั้งการบริการที่ทำให้เกิดรายได้และแบบให้เปล่า การบริการที่สถาบันจัดให้เพื่อสร้างประโยชน์แก่ชุมชนหรือสังคม และความสำเร็จของการบริการวิชาการแก่สังคมเพื่อสร้างความพึงพอใจ และพัฒนาชุมชนหรือสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามอัตลักษณ์เดิมของชุมชนหรือสังคมมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นแก่ชุมชนในด้านต่างๆ และทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ตามศักยภาพของตน และอีกนัยหนึ่งสถาบันการศึกษาอยู่ในฐานะที่เป็นที่พึ่งของชุมชนหรือ เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ หรือทำหน้าที่ใด ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาขึ้นของชุมชนในด้านวิชาการ หรือ การพัฒนาความรู้ ตลอดจนความเข้มแข็งของชุมชน ประเทศชาติและนานาชาติโครงการบริการวิชาการที่มีผลต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึงโครงการบริการวิชาการที่ สถาบันจัดขึ้น หรือ ดำเนินการขึ้นแล้ว ลักษณะของการบริการวิชาการ สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (2554) ได้กำหนดลักษณะและ ขอบเขตของการบริการวิชาการและวิชาชีพเป็นการบริการวิเคราะห์ทดสอบ ตรวจสอบและตรวจซ่อม การบริการเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ทางการศึกษา การบริการจัดฝึกอบรม สัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการแบบเก็บค่าลงทะเบียนหรือแบบให้เปล่า การบริการจัดฝึกอบรม สัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการในลักษณะการว่าจ้าง การบริการเกี่ยวกับอาชีพ การปรับคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพที่นอกเหนือจากหน้าที่ ความรับผิดชอบโดยตรงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การบริการศึกษา วิจัย สืบค้น การวางแผน การจัดการเรื่องใดๆ ที่เป็นความต้องการของชุมชน การบริการศึกษาความเหมาะสมของโครงการการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการบริการวางระบบ ออกแบบ สร้าง ประดิษฐ์และผลิต

เนื้อหา

การบริการทางวิชาการที่สถาบันอุดมศึกษาควรนำมาปฏิบัติคือการนำองค์ความรู้หรือความเข้มแข็งทางวิชาการของบุคลากรออกเผยแพร่ให้ชุมชนหรือสังคมนำไปใช้ประโยชน์พัฒนาชุมชนตามหลักการการให้บริการวิชาการที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดไว้ซึ่งก่อนจะนำองค์ความรู้ลงไปสู่การปฏิบัติควมมีกระบวนการเชิงวิชาการอันประกอบด้วย กระบวนการวิจัยเชิงทดลองที่ไม่มีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน โดยมุ่งนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือนำผลการวิจัยมาพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนการดำเนินงานของหน่วยงาน องค์กรหรือชุมชนที่เรียกว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research: AR) ทดแทนกระบวนการทัศน์ของการวิจัยแบบดั้งเดิมที่เน้นตัวผู้วิจัยเป็นศูนย์กลาง (Researcher centric) ของการวิจัย หรือการวิจัยในปัญหาหรือเพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาเรื่องหนึ่งเรื่องใด เกิดจากความสนใจของนักวิจัยเป็นด้านหลักและนอกจากนี้เพื่อให้มั่นใจได้ว่าเป็นองค์ความรู้ที่สามารถใช้เพื่อพัฒนาหน่วยงาน องค์กรหรือชุมชนได้จริงควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย ที่เรียกว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยเป็นการวิจัยที่เกิดขึ้นจากความคิดที่ว่า การวิจัยเป็นกิจกรรมทางสังคมที่จะต้องใช้ทรัพยากรของสังคมในการศึกษา จึงเป็นสมบัติของสังคม และเป็นการกระทำที่มุ่งหมายจะให้ประโยชน์หรือเป็นการรับใช้สังคม ด้วยเหตุนี้การวิจัยจึงควรคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุด และการวิจัยที่จะให้ผลประโยชน์สูงสุดและเป็นการวิจัยพัฒนาโดยที่การพัฒนาและการเป็นหุ้นส่วนจะต้องเดินทางร่วมกัน ดังนั้น ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอน โดยจุดที่แตกต่างกันของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กับงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมก็คือ การวิจัยแบบมีส่วนร่วมนั้น เป็นการวิจัยที่เน้นในมิติของการเก็บข้อมูล แต่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการประยุกต์หาวิธีการแก้ไขปัญหามาไปพร้อม ๆ กัน หรือกล่าวได้ว่ามีการแสวงหาแนวความคิดและแนวทางในการแก้ไขปัญหามาไปพร้อม ๆ กัน หรือกล่าวได้ว่ามีการ

กรณีตัวอย่างการร่วมแก้ปัญหาการประกอบอาชีพของชุมชนโดยมีการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของสถาบันและชุมชนทั้งในส่วนร่วมสำรวจความต้องการของชุมชน การมีผู้นำของชุมชนร่วมจัดทำแผนงาน ควบคุมการดำเนินงาน กำกับติดตามและเก็บข้อมูลผลการดำเนินงานตามแบบการเก็บข้อมูลที่สถาบันกำหนดของมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชภัฏนครราชสีมา (รายงานการประเมินตนเองเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2560 อ้างอิงจาก che-qa online) ในที่นี้จะกล่าวถึงการพัฒนางานองค์ความรู้เพื่อใช้ในการบริการวิชาการแก่ชุมชนที่มหาวิทยาลัย จัดบริการให้กับ ชุมชนบึงกาสาม ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี เริ่มต้นจากมหาวิทยาลัยฯ ได้รับการร้องขอ

ด้วยวาจาจากผู้นำชุมชนหมู่ที่ 7 ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี ซึ่งได้เสนอปัญหาและความต้องการจะพัฒนาการปลูกข้าวอินทรีย์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน เพิ่มรายได้ เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาพื้นที่ดังกล่าวเคยทำการปลูกสวนส้ม ซึ่งที่ดินเคยใช้สารเคมีจากการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกข้าวจำนวนมากมาก่อน จึงเกิดสารเคมีตกค้าง สภาพดินเป็นดินกรด จากความต้องการดังกล่าวซึ่งตรงกับเป้าหมายของมหาวิทยาลัยที่ต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านชุมชนให้มีความยั่งยืน ซึ่งมหาวิทยาลัยดำเนินการตั้งคณะกรรมการงานบริการวิชาการแก่สังคม เพื่อนำปัญหา ผลกระทบ และมลพิษสิ่งแวดล้อมของชุมชน มาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการวางแผนการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของหมู่บ้าน ชุมชน ประกอบกับทางคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมหัวเชื้อจุลินทรีย์จากความหลากหลายทางชีวภาพจุลินทรีย์เพื่อการเกษตรปลอดภัย ดังนั้น มหาวิทยาลัยฯ จึงได้ลงนามความร่วมมือและกำหนดเลือกชุมชนบึงกาสาม อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี เป็นพื้นที่กลุ่มเป้าหมายที่จะพัฒนาในช่วงปีการศึกษา พ.ศ.2557-2561 โดยมีการบูรณาการองค์ความรู้ร่วมกันของคณะวิชาชีพ 10 คณะ 1 วิทยาลัย ร่วมกับผู้นำชุมชน ชุมชน เครือข่ายฯ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการถ่ายทอดนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาและผลกระทบของหมู่บ้านและชุมชน วิธีการนักวิจัยและ เกษตรกรร่วมกันแปรรูปวัสดุเหลือทิ้งจากการสีข้าว ได้แก่ ฟางข้าว แกลบ ข้าวอินทรีย์หัก นำมาเป็นวัตถุดิบในการต่อเชื้อจุลินทรีย์ Trichoderma, Beauveria, Metharhizium สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในการควบคุมโรคพืชและศัตรูแมลงข้าวทดแทนการใช้สารเคมี ซึ่งมีการดำเนินงานจัดทำปุ๋ยจากสารอินทรีย์อย่างต่อเนื่องจากปีการศึกษา 2557-2560 โดยในแต่ละปีการศึกษาใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยกับชุมชนทดลองใช้กับนาแปลงเล็กและพัฒนาจนได้สูตรที่ต้องการแล้วนำไปใช้จริงเป็นลำดับดังนี้

ปีการศึกษา 2557 ร่วมพัฒนาหัวเชื้อรา (ผลผลิต 500 กิโลกรัมต่อไร่)

ปีการศึกษา 2558 ร่วมพัฒนาหัวเชื้อจุลินทรีย์ (ผลผลิต 800 กิโลกรัมต่อไร่)

ปีการศึกษา 2559 ร่วมพัฒนาหัวเชื้อจุลินทรีย์นาโน THAN (ผลผลิต 850 กิโลกรัมต่อไร่)

ปีการศึกษา 2560 ร่วมพัฒนาหัวเชื้อชีวภาพควบคุมโรคพืชและศัตรูแมลง

(Trichoderma, Beauveria, Metharhizium) (ผลผลิต 1,000 กิโลกรัมต่อไร่)

สถาบันอุดมศึกษาซึ่งถือว่าเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ที่มีการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขัน การมีองค์กรแห่งการเรียนรู้นี้จะทำให้องค์กรและบุคลากร มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล โดยมีการเชื่อมโยงรูปแบบของการทำงานเป็นทีม สร้างกระบวนการในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเตรียมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่ม (Initiative) และการสร้างนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งจะทำให้เกิดองค์กรที่เข้มแข็งมีความพร้อมที่จะเป็นที่พึ่งทางวิชาการของชุมชนหรือสังคมได้ สถาบันจึงควรมีกระบวนการพัฒนานุคคลอย่างมีระเบียบแบบแผนให้มีความรู้ความสามารถทักษะหรือความชำนาญตลอดจนประสบการณ์ และเจตคติที่ดีให้เหมาะสมกับการทำงานและส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานอันเป็นเป้าหมายหลักขององค์กร มีระบบและกลไกในการเผยแพร่องค์ความรู้ ความสามารถทักษะหรือความชำนาญตลอดจนประสบการณ์ ผ่านกระบวนการ การฝึกอบรม(Training) ภายในหน่วยงาน องค์กรภายนอกหรือชุมชนซึ่งอาจจะเป็นการบริการจัดฝึกอบรม สัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการแบบเก็บค่าลงทะเบียนหรือแบบให้เปล่า การบริการจัดฝึกอบรม สัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการในลักษณะการว่าจ้าง การบริการเกี่ยวกับอาชีพ การปรับคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพที่นอกเหนือจากหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะสามารถพัฒนานุคลากรภายในหน่วยงาน องค์กรภายนอกหรือชุมชนได้ สิ่งที่สำคัญสถาบันควรมีระบบและกลไก ระเบียบ คู่มือการบริการวิชาการเพื่อให้หน่วยงานและบุคลากรสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องโดยสถาบันอาจจะมีหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่บริหารงานรวมทั้งทำหน้าที่ติดต่อและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรภายนอกหรือชุมชนในการที่จะร่วมกันพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม และนอกจากนี้ควรมีระบบการพัฒนาให้บุคลากรสามารถเป็นผู้ให้การฝึกอบรมหรือเป็นวิทยากรมืออาชีพ ควรมีหัวใจของ "PROFESSIONAL" ดังนี้ (สิทธิกร สุมาลี, 2558)

P = Presentation Skill (ทักษะในการนำเสนองาน)

R = Reliability (ความน่าไว้วางใจ)

O = Oral Communication (การสื่อสารด้วยวาจา)

F = Friendliness (ความเป็นมิตร)

E = Energetic (ความกระตือรือร้น)

S = Self Confidence (ความมั่นใจในตนเอง)

S = Strategic Leadership (ผู้นำเชิงกลยุทธ์)

O = Observation (การสังเกต)

A = Achievement (การมุ่งเน้นความสำเร็จ)

I = Initiative (ความคิดริเริ่ม)

N = Net Working (การสร้างเครือข่าย)

L = Listening Skill (ทักษะในการรับฟัง)

การดำเนินงานตามพันธกิจบริการวิชาการแก่สังคมในสถาบันอุดมศึกษานั้นเกณฑ์การประกันคุณภาพ การศึกษากำหนดให้ดำเนินทั้งในระดับคณะ วิทยาลัยและระดับสถาบันซึ่งการดำเนินการในทั้งสองระดับจะเริ่มต้น จากการจัดทำแผนงานด้านการบริการวิชาการประจำปีการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่มีการ กำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จระดับแผนงาน ถ้าเป็นการดำเนินงานระดับคณะจะต้องวัดความสำเร็จระดับโครงการที่ ดำเนินการและในขณะเดียวกันให้มีการดำเนินการจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ส่วนในระดับสถาบันให้ร่วมกับชุมชน กำหนดแนวทางและผลลัพธ์ที่จะต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับชุมชน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นเจตนาคืออธิบายตัวบ่งชี้ ของการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้เขียนขอเสนอวิธีการที่สถาบันควรคำนึงถึงดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย สถาบันการศึกษาจะต้องดำเนินการในเขตจังหวัดที่ได้รับมอบหมายจาก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (Area Based) กำหนดเขตพื้นที่จังหวัดให้แต่ละสถาบันรับผิดชอบเพื่อไม่ให้ เกิดความซ้ำซ้อนของการจัดบริการทางวิชาการ (อ้างอิงประกาศของ สกอ) ต่อจากนั้นสถาบันควรสร้างความร่วมมือ กับหน่วยงาน องค์กรภายนอกหรือชุมชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงและอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบทั้งนี้เพื่อให้มีความสะดวก ในการดำเนินการ โดยเฉพาะในส่วนของการกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มเป้าหมายทั้ง ระหว่างการดำเนินงานและเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือกิจกรรม อีกทั้งความสะดวกในการนำบุคลากรและนักศึกษาเข้า ร่วมกิจกรรมและเข้าร่วมการการพัฒนาไปพร้อมกับชุมชนผ่านกระบวนการบูรณาการการบริการกับการเรียน การสอน การวิจัย หรือการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม มีกระบวนการสำรวจความต้องการของชุมชนเป้าหมายเพื่อ กำหนดประเด็นที่สอดคล้องกับความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญและความมีชื่อเสียงของสถาบัน วิเคราะห์ร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อกำหนดความต้องการแท้จริง นอกจากนี้ควรแสวงหาผู้นำของชุมชนเพื่อเป็น มิตรและทำงานร่วมกันและหากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนสถาบันควรสร้างความร่วมมือและลงนาม ความร่วมมือเพื่อดำเนินการร่วมกันในประเด็นที่หน่วยงานนั้นรับผิดชอบหรือมีความเชี่ยวชาญ

2. การจัดทำแผนงานและการกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จระดับแผนงาน การจัดทำแผนงานเพื่อการ บริการวิชาการถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุด สถาบันควรนำประเด็นยุทธศาสตร์และเป้าหมายของพันธกิจด้าน การบริการวิชาการแก่สังคมที่มีการกำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์มาจัดทำแผนประจำปีการศึกษาเพื่อให้สามารถ ดำเนินการบูรณาการกับการเรียนการสอนได้และมีการถ่ายทอดตัวชี้วัดจากแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งโดยทั่วไปแผน ยุทธศาสตร์ที่สถาบันจัดทำเพื่อประกอบการของงบประมาณประจำปีงบประมาณนั้นจำเป็นต้องระบุตัวชี้วัดและค่า เป้าหมายความสำเร็จประเภทปัจจัยนำเข้า (Input) เช่นจำนวนโครงการ จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวนผู้เข้ารับ บริการ และตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายความสำเร็จประเภทกระบวนการ เช่นระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม โครงการหรือผู้รับบริการ ด้วยเหตุนี้เองการทำแผนบริการวิชาการจึงต้องเพิ่มเติมตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับเกณฑ์การ ประกันคุณภาพการศึกษาที่กำหนดให้กำหนดตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายความสำเร็จที่แสดงผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิด ขึ้นกับชุมชนเป้าหมายที่เน้นให้ชุมชนได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามประเภท ของการให้บริการวิชาการ เช่นการบริการศึกษา วิจัย สืบค้น การวางแผน การจัดการเรื่องใดๆที่เป็นความต้องการ ของชุมชนเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาให้ชุมชนหรือการบริการเกี่ยวกับอาชีพ การปรับปรุงคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพที่ นอกเหนือจากหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชุมชนต้องการเช่น ต้องการได้ปุ๋ยสำหรับนาข้าวทดแทนปุ๋ยที่มีส่วนประกอบสารเคมีก็จะเป็นการผลิตปุ๋ยจากสารชีวภาพเช่นขยะที่เมื่อ ชุมชนได้รับความรู้และวิธีการผลิตแล้วจะต้องสามารถผลิตเองได้สามารถถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติยังกลุ่มคนอื่นๆ หรือชุมชนอื่นได้ มีผลทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตและสภาพดินที่ดีขึ้นด้วยดังนั้นตัวชี้วัดความสำเร็จจะต้อง เกี่ยวกับสูตรและวิธีการผลิตปุ๋ย ต้นทุนการผลิตที่ลดลงและสภาพดินที่ดีขึ้นโดยควรเขียนและระบุตัวชี้วัดที่แสดง อย่างชัดเจน รวมทั้งสามารถตรวจวัดความสำเร็จได้สำหรับการบริการประเภทอื่นๆก็ควรมีตัวชี้วัดความสำเร็จที่ เฉพาะเจาะจงเช่นเดียวกัน สิ่งที่สำคัญสถาบันจัดบริการวิชาการโดยคำนึงถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (Community Participation) ทั้งในส่วนการให้ข้อมูลที่เป็นบริบทของชุมชน การให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็น เพื่อประกอบการ

ตัดสินใจ เช่น การจัดเวทีสาธารณะ การร่วมเสนอแนะแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาของชุมชน การรวมกลุ่มของประชาชนและรวมกลุ่มกับองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

3. การจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ของการดำเนินการให้บริการวิชาการในระดับคณะ เกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับคณะ วิทยาลัยหรือหน่วยงานเทียบเท่าคณะก็คล้ายกับในระดับสถาบัน โดยเริ่มจากการจัดทำแผนงานการบริการวิชาการประจำปีการศึกษาเพื่อให้ระยะเวลาที่จะดำเนินงานสามารถบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนได้ สำหรับหลักการในการจัดทำแผนงานและการจัดบริการวิชาการก็คล้ายคลึงกับในระดับสถาบันแต่ระดับความสำเร็จในระดับคณะหรือหน่วยงานที่เทียบเท่านี้ต้องสอดคล้องกับสถาบันทั้งในการจะต้องดำเนินการในเขตพื้นที่ที่สถาบันได้รับมอบหมาย ในส่วนของการกำหนดประเด็นในการที่จะดำเนินการก็ขึ้นอยู่กับความต้องการของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของบุคลากรของคณะในด้านผลลัพธ์ของการดำเนินการนั้นอาจจะไม่ถึงระดับการพัฒนาจนชุมชนเข้มแข็ง และยังยืນเนื่องจากการพัฒนาจนถึงความเข้มแข็งและยั่งยืน อาจจะต้องมีการพัฒนาในหลายมิติเกณฑ์การประกันจึงได้ให้ความสำคัญกับประโยชน์ที่เกิดจากการบริการ โดยกำหนดให้คณะร่วมกับชุมชนจัดทำแผนการใช้ประโยชน์กล่าวคือให้จัดทำไปพร้อมกับการจัดทำแผนงาน โดยให้ชุมชนเป้าหมายจะนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ไปดำเนินการต่อเองอย่างไร โดยในการจัดบริการผู้เข้าร่วมโครงการจะได้รับความรู้และทักษะตามวัตถุประสงค์ของโครงการเช่นคณะไปให้ความรู้ในการผลิตไบโอดีเซลจากขยะหรือพืชที่มีอยู่มากในชุมชน โดยอาจจะร่วมกันดำเนินการผลิตในขนาดเล็กหรือในระดับของการทดลองผลิตให้สำเร็จ เมื่อผ่านการอบรมไปแล้วอาจจะร่วมกันจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ให้ขนาดของการผลิตให้ใหญ่ขึ้นอาจจะเป็นแผนงานระยะ 1-2 ปี หรือมากกว่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของชุมชน หากมีความต้องการที่จะพัฒนาจนสามารถผลิตเพื่อจำหน่ายอาจจะต้องมีแผนงานที่ต้องเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนการรับรองและการควบคุมคุณภาพด้วย

4. การดำเนินการตามแผนงานและการประเมินผลระหว่างโครงการ ควรจัดทำรายละเอียดของการดำเนินงานตามแผนงาน กำหนดผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้รับผิดชอบด้านการให้บริการเชิงวิชาการ ในส่วนของผู้นำชุมชนทำหน้าที่ประสานงานกับผู้ที่เข้ามารับบริการและด้านสถานที่และอุปกรณ์ที่มีอยู่ในชุมชน มีระบบการติดตามการดำเนินการ ประเมินผลระหว่างการดำเนินการหากพบปัญหาอุปสรรคก็ร่วมกันหาทางแก้ไขเพื่อให้สามารถดำเนินการสำเร็จตามที่กำหนด

5. การประเมินความสำเร็จของการดำเนินการซึ่งเป็นการประเมินตามตัวชี้วัดที่กำหนดซึ่งเริ่มจากความสำเร็จของโครงการกระทำเมื่อสิ้นสุดโครงการ ต่อจากนั้นเมื่อสิ้นปีการศึกษาก็ร่วมกับผู้นำของกลุ่มเป้าหมายและผู้นำของชุมชนนำข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บตามรูปแบบที่คณะได้กำหนดไว้มาวิเคราะห์เพื่อศึกษาความสำเร็จของการดำเนินงานโดยนำตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายความสำเร็จของแผนงานมาเป็นหลักในการวิเคราะห์และร่วมกันหาแนวทางที่จะพัฒนาการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

บทสรุป

สรุปแนวปฏิบัติที่สถาบันควรดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามเกณฑ์การประกันของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กำหนดด้านการบริการวิชาการแก่สังคมดังนี้

1. ระบบและกลไกการบริการวิชาการแก่สังคม เริ่มจากสถาบันควรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ ทำหน้าที่วางแนวทาง ขั้นตอน กฎ ระเบียบของการดำเนินการโดยอาจจะจัดทำเป็นคู่มือในการบริการวิชาการแก่สังคมจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษาที่มีการกำหนดตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายความสำเร็จของผลลัพธ์ของการให้บริการ มีระบบติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลทั้งในระหว่างการดำเนินการเพื่อการปรับปรุงการให้บริการให้สำเร็จตามแผนงานที่กำหนดและเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการก็ดำเนินการประเมินผลลัพธ์ตามตัวชี้วัดที่กำหนด ประเมินประโยชน์และผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยควรให้ชุมชนได้ร่วมให้ข้อมูลที่สะท้อนผลการดำเนินการและรับรู้ข้อมูลสรุปผลดังกล่าวด้วย มีระบบและนโยบายสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมทั้งในด้านความรู้ ความเชี่ยวชาญจนสามารถทำหน้าที่ในการเป็นผู้ให้บริการได้ มีระบบการกำหนดภาระงานของบุคลากรให้ชัดเจน รวมทั้งมีระบบเทียบเคียงและทดแทนภาระงานด้านต่างๆ มีระบบสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรสนใจในการให้บริการวิชาการแก่สังคมตาม นโยบาย จุดเน้นและเอกลักษณ์ของสถาบัน มีระบบการบูรณาการกับพันธกิจอื่นๆโดยเฉพาะการเรียนการสอนและการวิจัย สนับสนุนให้บุคลากรนำผลงานวิชาการและผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ในการ

บริการวิชาการแก่สังคมและในทางกลับกันนำความรู้และประสบการณ์จากการบริการกลับมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดองค์ความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการวิจัย

2. กระบวนการให้บริการวิชาการให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมเริ่มจากการสำรวจความต้องการของชุมชน หน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนหรือหน่วยงานวิชาชีพที่มีบริบทและความต้องการตรงกับนโยบาย จุดเน้นและเอกลักษณ์ของสถาบันเพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดทิศทางและการจัดทำแผนงานด้านการบริการ วิชาการแก่สังคม สร้างความร่วมมือกับชุมชนเป้าหมาย ผู้นำของชุมชนที่ทำหน้าที่ประสานงาน ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนตามวิถีชีวิตและอัตลักษณ์เดิมของชุมชน มีการประเมินประโยชน์หรือผลกระทบของการให้บริการทางวิชาการต่อสังคมมีการประเมินประโยชน์หรือผลกระทบของการให้บริการทางวิชาการต่อสังคมว่า สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการประเมินผลที่เกิดกับนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรผู้ให้บริการ ทั้งในด้านการนำความรู้ความเชี่ยวชาญ ไปใช้ ประโยชน์ การสื่อสาร การชี้แจงแนะนำให้ผู้รับบริการและประชาชน และนำผลการประเมินไปใช้เพื่อวางแผนการ ดำเนินการของปีการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2560). รายงานการประเมินตนเองเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2560. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สิทธิกร สุมาลี. (2558). เอกสารประกอบการสอนหัวข้อแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เทคโนโลยีซินโดรม:ปัญหาสุขภาพของคนยุคไอทีที่ไม่ควรไม่ข้าม

TECHNOLOGY SYNDROME AND THE HEALTH PROBLEMS OF PEOPLE IN IT ERA

สุนิสา กิจจานุกิจศิลป์¹

Sunisa Kijjanusil

E-mail: playman519@yahoo.com

สงัด เขียนจันทิก²

Sangard Chianchantuk

นพรัตน์ กันทะพิกุล²

Nopparatana Kantapikul

พระมหาเกรียงไกร สิริวิฑฒโน (เพ็ชรสังขาด)³

Phramaha Kriangkrai Phetsangkhad

บทคัดย่อ

ปัจจุบันอุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ มีการสร้างมาเพื่ออำนวยความสะดวกมากมาย แต่ในขณะเดียวกันอุปกรณ์เทคโนโลยีเหล่านี้ก็ส่งผลกระทบต่อผู้ใช้งานได้เช่นเดียวกัน สาเหตุหลักของอาการทางดวงตา สายตาและอาการเมื่อยล้าของร่างกาย ได้แก่ อาการตาแดง ตาขี้ ตาล้า ตาแห้ง และระคายเคือง ล้วนเกิดมาจากการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีที่ผู้ใช้งานจ้องหน้าจอคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต โน้ตบุ๊คเป็นเวลานานๆ บทความนี้จึงได้นำเสนอปัจจัยที่ส่งผลให้อาการเทคโนโลยีซินโดรม ลักษณะอาการของโรคเทคโนโลยีซินโดรม วิธีการรักษาอาการเทคโนโลยีซินโดรมและวิธีการป้องกันการเสพติดเทคโนโลยี ได้แก่ การจำกัดเวลาการใช้งานการหางานอดิเรกทำ ลดการใช้เวลากับโลกออนไลน์ ซื้ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ให้พอดี การปิดการแจ้งเตือนและการตั้งสติไม่ให้หลงกับตัวตนที่สร้างในโลกออนไลน์

คำสำคัญ: เทคโนโลยีซินโดรม, ปัญหาสุขภาพ, มือถือและอุปกรณ์

Abstract

Nowadays, various technological devices have been created for the convenience of many. At the same time, these technological devices also affect people who use them. The main problem causes the eye symptoms. Eyes and fatigue organism of the users, including red eye, eye symptoms, eye strained symptoms, eye irritation, or even dry eye with irritation. These symptoms are caused by the overusing of technology equipment. Users stare at the computer screen, smartphones, tablets or their notebook for a long time. This article aimed to present the symptoms which are mainly caused from the disadvantages effects of the technology dioramas and overused. Then the study aimed to find out and suggest ways to deal with symptoms of technology syndrome and addiction of technology, such as setting time limits, do other hobbies and not spend too much time online. Shutting down your devices and avoid sometimes that obsessed with the online world.

Keywords: Technology syndrome, health problems, smartphone and new devices

บทนำ

ปัจจุบันเราอยู่ในยุคสมัยที่วิวัฒนาการทางเทคโนโลยีเคลื่อนตัวไปอย่างรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารทางออนไลน์ทุกรูปแบบมีความคล่องตัวกว่าเดิม ความก้าวหน้าของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เติบโตอย่างก้าวกระโดด ทำให้เจ้าของธุรกิจต้องพัฒนาสินค้าอยู่อย่างสม่ำเสมอ เกิดการแข่งขันท่ามกลางกระแสของโลกาภิวัตน์ ซึ่งผู้คนมากมายให้ความสนใจกับการเปลี่ยนแปลงของเครื่องมือเหล่านี้โดยที่ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เมื่อมีการเปิดตัวจำหน่ายเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ชนิดใดก็มีการซื้อมาใช้เพื่อไม่ให้ตกกระแสนั้นเอง

¹ นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

² อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

³ นักวิจัย

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการขยายตัวของเศรษฐกิจประเทศไทยมีแนวโน้มผู้ใช้จำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในเรื่องของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตความเร็วไร้สาย “จากการสำรวจประชากร ส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตตามสถานที่ต่างๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์พกพา เช่น โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต ร้อยละ 81.7 ใช้ที่บ้านหรือที่พักอาศัยร้อยละ 67.1 และใช้สถานศึกษา ร้อยละ 34.9” (ภักจิรา ภูสมศรี, 2561, น. 138)

จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากในชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นการศึกษา เพื่อการประกอบการทางธุรกิจ เพื่อความบันเทิง หย่อนใจ คลายเครียดจากเว็บที่ให้ความเพลิดเพลิน เช่น ยูทูบ, จูซ (Joox), เฟซบุ๊ก เป็นต้น คนไทยมีค่าเฉลี่ยการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างหนัก 10 ชั่วโมง 5 นาทีต่อวัน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงอย่างมาก จึงได้รู้ว่าการใช้เทคโนโลยีมากเกินไปจะส่งผลเสียต่อสุขภาพ ในชนิดที่รุนแรงหากไม่ได้ใช้งานอินเทอร์เน็ต หรือเช็คความเคลื่อนไหวของแอปพลิเคชันที่ใช้งาน (เล่น) เป็นเวลา 10 นาที จะเกิดอาการกระวนกระวายใจ หงุดหงิดอยู่ไม่สุข แต่ถ้าหากได้อยู่กับเทคโนโลยีอย่างนี้แล้วจะอยู่สุขไม่สุข ไม่ปฏิเสธมันกับใครก็ได้ ซึ่งอีกในด้านหนึ่งทุกคนไม่ได้ใส่ใจกับผลกระทบที่จะตามมาคือผลกระทบของสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ทรุดโทรม ซึ่งไม่ได้ส่งผลทันทีทันใดแต่เกิดการสะสมของการนับวันจะเป็นมากขึ้น เช่น ความเครียดที่เกิดจากการเสพข่าวโดยขาดวิจารณญาณในการเสพข่าวๆ และอาการของปัญหาสุขภาพของสายตา ประสิทธิภาพการมองเห็นที่ลดลง

ดังนั้นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะส่งผลในระยะยาว หากไม่มีการป้องกัน รักษาที่ถูกต้องและมองข้ามว่าเป็นเรื่องปกติของคนในยุคสมัยนี้ก็จะกลายเป็นปัญหาสุขภาพเรื้อรังต่อไป ผู้ศึกษาจึงได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีซีโดรม ลักษณะอาการ สาเหตุและวิธีการรักษา

เทคโนโลยีซินโดรมคืออะไร ?

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยี ไว้ดังนี้

เทคโนโลยี หมายถึง วิทยาการที่นำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติและอุตสาหกรรม (คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภาควิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2553) แต่ถ้าใช้งานเทคโนโลยีมากเกินไปจะส่งผลเสียต่อผู้ใช้เกิดเป็นโรคใหม่ที่เรียกว่า “เทคโนโลยีซินโดรม”

เทคโนโลยีซินโดรมเป็นกลุ่มของผู้ที่ติดการใช้งานเทคโนโลยีอย่างหนักหน่วงไม่ว่าจะเป็น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ค แท็บเล็ต จนทำให้เกิดโรคในกลุ่มอาการออฟฟิศซินโดรมหรือที่ทางการแพทย์เรียกว่า เทคโนโลยีซินโดรม (Technology Syndrome) มีอาการคล้ายกับโรคออฟฟิศซินโดรม คือ อาการผิดปกติในระบบต่างๆ ของร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นระบบกระดูกและกล้ามเนื้อเกิดจากการนั่งนานๆ ไม่มีการเคลื่อนไหวร่างกาย การเมื่อยเกร็งของคอ หัวไหล่ หลัง นิ้วมือ และการกดทับของมือที่สัมผัสกับแป้นพิมพ์นานๆ ระบบการย่อยอาหารและการดูดซึมเมื่อมีการรับประทานอาหารเสร็จแล้วมานั่งหน้าจอก็โดยไม่มีการขยับร่างกายทำให้กระเพาะอาหารไม่ดูดซึมสารอาหารที่เรารับประทานเข้าไปและไม่ย่อยทำให้เกิดอาการแน่นท้อง ท้องผูก ขับถ่ายยาก ระบบหัวใจและหลอดเลือดไม่ทำงานหรือทำงานน้อยมากทำงานผิดปกติมีผลต่อร่างกายต่อเนื่องกันไปและนัยตาและการมองเห็นสภาพของเยื่อของตาเสื่อมสภาพ อักเสบ ก่อให้เกิดภาวะตาอักเสบ ตาอักเสบ ตาแดง ตาพร่า ตาแห้งระคายเคืองเนื่องจากจ้องมองจอภาพเป็นเวลานาน แสงสีฟ้าจะทำการยับยั้งการหลั่งเมลาโทนิน (Melatonin) ซึ่งเป็นฮอร์โมนที่ช่วยการกระตุ้นการปรับเปลี่ยนระบบนาฬิกาของร่างกาย กล่าวคือ ช่วยในการนอนหลับพักผ่อน เมื่อเมลาโทนินถูกยับยั้งให้หลั่งน้อยลง จึงทำให้นอนหลับยาก นอนหลับไม่สนิท หรือนอนหลับได้เพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ เมื่อใช้งานหน้าจอสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ต่างๆ จึงควรดูแลและถนอมสายตาด้วย พยายามหลีกเลี่ยงการเล่นในที่มืดหรือสว่างมากเกินไป และควรพักสายตาบ่อยๆ ไม่ใช้งานเกิน 2 ชั่วโมงและกระพริบตาถี่ๆ มองต้นไม้สีเขียวเพื่อความผ่อนคลายของดวงตา

จากงานวิจัยของ รัฐิฎิมา เลิศอุดมทรัพย์ (2557, น. 14) ได้กล่าวว่า แนวโน้มของปัญหาเทคโนโลยีซินโดรมมีมากขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากสิ่งแวดล้อมที่ก้าวก้าวด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน ฯลฯ กลายเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการทำงานหรือแม้แต่ในชีวิตประจำวัน

ปัจจัยการเกิดอาการเทคโนโลยีซินโดรม

ปัจจัยที่ทำให้เกิดมาจากหลายสาเหตุเป็นในลักษณะการสะสมอาการเจ็บสะสมไว้แล้วเกิดอาการเด่นชัดในเวลาต่อมา ธันยวงศ์ เศรษฐพิทักษ์ (2558, น. 7-8) ได้กล่าวถึง ปัจจัยการเกิดอาการ ของเทคโนโลยีซินโดรม ไว้ดังนี้

1. การจ้องหน้าจอภาพนานโดยไม่กระพริบตา
2. แสงของหน้าจอสมาร์ทโฟน หรือหน้าจอคอมพิวเตอร์ มีแสงจ้ามากเกินไป
3. ระยะห่างของสายตาของผู้ใช้กับหน้าจอภาพไม่เหมาะสม
4. ปิดไฟขณะใช้สมาร์ทโฟน
5. ลักษณะท่าการนั่งที่ไม่เหมาะสม มีการงอหลังเป็นสาเหตุของอาการปวดหลัง

ลักษณะอาการของเทคโนโลยีซินโดรม

ลักษณะอาการที่ปรากฏเด่นชัดที่สุดก็คือ อาการเมื่อยล้าบริเวณตา ซึ่งเป็นกลุ่มอาการทางดวงตาที่เกิดจากการใช้สายตาในการทำงานเป็นระยะเวลานาน เช่น การจ้องเอกสารหรือจอคอมพิวเตอร์ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง (ภักจิรา ภูสมศรี, 2561, น. 139) ซึ่งจะจำแนกอาการได้ดังนี้

1. กลุ่มอาการทางดวงตา
 - 1.1 อาการปวดตา เป็นอาการเจ็บปวดในดวงตาที่ผู้ป่วยอาจรู้สึกแสบร้อน ปวดตื้อๆ รอบดวงตา รู้สึกคล้ายโคนของมีคมแทงบริเวณรอบดวงตา หรือรู้สึกเหมือนมีวัตถุแปลกปลอมอยู่ในดวงตา ซึ่งความผิดปกตินี้อาจเกิดขึ้นบนพื้นผิวของดวงตาหรือภายในดวงตา
 - 1.2 อาการดวงตาล้า เป็นการจ้องมองหน้าจอนานๆ มีสมาธิกับการทำงานอย่างมาก เช่น การดูละคร หรือซีรีส์ในขณะที่ปิดไฟอยู่ในที่มืด ทำให้ต้องใช้สายตามากกว่าใช้งานในขณะที่มีแสงสว่างเหมาะสม
 - 1.3 อาการตาขี้ เกิดจากการใช้งานเทคโนโลยีเป็นเวลานานและบ่อยสะสมการนอนน้อยที่เป็นสาเหตุของรอบดวงตามีรอยขี้
 - 1.4 อาการตาแดง คือเกิดจากการที่จ้องจอภาพอย่างขมุกขมัว ทำให้หลอดเลือดฝอยในตาเกิดการดึงเครียดและฉีกขาดส่งผลให้มีอาการดังกล่าว
 - 1.5 อาการแสบตาหรือตาแห้ง สาเหตุมาจากการปฏิบัติงานหน้าจอคอมพิวเตอร์ หรือสมาร์ทโฟนต่างๆ อาจมีการกระพริบตาน้อยครั้ง เพราะมีสมาธิกับการปฏิบัติงานมาก การกรอกตา กระพริบตาน้อยลงทำให้ตาเกิดระคายเคืองเพราะมีลมกระทบเป็นเวลานาน
2. กลุ่มอาการทางกล้ามเนื้อ

หากใครเป็นคนที่ต้องนั่งทำงานนานๆ หรือนั่งเล่นเกมสั่นๆ แล้วนั่งไม่ถูกท่า ต้องก้มๆ เงยๆ อยู่ทุกวัน จะต้องประสบกับอาการเหล่านี้แน่นอน (โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์, 2561) ได้กล่าวถึงอาการทางกล้ามเนื้อ ไว้ดังนี้

 - 2.1 อาการปวดคอ เกิดจากเอ็นกล้ามเนื้ออักเสบ (tendinitis) บริเวณคอที่มีการเกร็งตึงมาก
 - 2.2 อาการปวดบ่า ความผิดปกติของความตึงตัวของเส้นประสาท (nerve tension)
 - 2.3 อาการปวดหลัง ปวดหลังจากท่าทางผิดปกติ (postural back pain) หลังยึดติดในท่าแอ่น (back dysfunction)
 - 2.4 อาการปวดเอว กล้ามเนื้ออักเสบเรื้อรัง (myofascial pain syndrome)
 - 2.5 อาการปวดนิ้วมือ นิ้วล็อก (trigger finger)

3. เสพติดเทคโนโลยี

อุปกรณ์เทคโนโลยี อาทิ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเด็กๆ มากขึ้นจนทำให้เด็กบางรายมีพฤติกรรมก้าวร้าว ขาดสมาธิในการเรียน ขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในวัยเดียวกัน และมีภาวะสมาธิสั้นเทียมและหากคุณเป็นคนที่ไม่ได้หยิบสมาร์ทโฟน หรืออุปกรณ์ไอทีต่างๆ ขึ้นมาเช็คเฟซบุ๊ก ส่องโซเชียลทุกรูปแบบสัก 10 นาที ก็รู้สึกกระวนกระวาย หงุดหงิด อยู่ไม่สุขแล้ว หรือโพสต์ภาพหรือโพสต์เรื่องราวของคุณไปแล้วไม่นานนักแล้วรู้สึกว่าใครจะเห็นบ้าง คนที่เห็นจะแสดงความคิดเห็นว่าอย่างไร ได้รับคำติชมจากชาวโซเชียลว่าอย่างไร หรือแม้แต่เพียงเข้าใช้งานอินเทอร์เน็ตไม่ได้เพียงแค่นี้ก็น่าที่อาจเพราะสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่

สเกียกรู้สึกเดือดร้อนสุดๆ จนกลายเป็นความเครียด อาการแบบนี้เข้าข่ายเป็นบุคคลเสพติดเทคโนโลยีแล้ว เพราะไม่สามารถควบคุมตัวเองให้อยู่ห่างจากโลกไซเบอร์ได้ (ฐาปนวงศ์ ตั้งอุไรวรรณ, 2556)

วิธีการรักษาอาการเทคโนโลยีซินโดรม

วิธีการรักษาอาการมีหลากหลายวิธีตามแต่จะเลือกใช้ตามความสะดวกและเหมาะสมกับเวลาและสถานที่ของผู้ใช้เทคโนโลยี ดังนี้

1. พักสายตา เมื่อมีการใช้เวลาทำงานหรือเล่นเกมส์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์เพียง 25-30 นาที ในแต่ละช่วงและให้พักสายตาประมาณ 1-5 นาที เพื่อเป็นการพักผ่อนสายตา

2. นอนหลับพักผ่อน ให้ร่างกายได้พักผ่อนอย่างสนิทไม่มีสิ่งรบกวนไม่น้อยกว่า วันละ 7 ชั่วโมง ต่อวัน เป็นการสร้างสมดุลให้กับระบบการทำงานของร่างกาย

3. การประคบเย็น การประคบเย็นสามารถช่วยรักษาอาการเทคโนโลยีซินโดรมได้ ซึ่งการประคบเย็นเป็นการนำผ้าไปแช่ในตู้เย็น หรือชุปในน้ำเย็น วางทาบบริเวณตาโดยไม่ต้องกด การวางผ้าเย็นให้วางตั้งแต่ขมับซ้ายมา ขมับขวา ทาบทับหน้าผากตาและจมูกจนกว่าผ้าจะหมด หลังจากนั้นก็นำผ้ามาชุบน้ำเย็นต่อ ซึ่งต้องทำติดต่อกันประมาณ 20 นาที และทำวันละ 2 ครั้ง จะช่วยให้อาการดีขึ้น (ฐาปนวงศ์ ตั้งอุไรวรรณ, 2556)

1. การออกกำลังกายของกลุ่มคนที่มีอาการตึงเกร็งของเส้นเอ็นจำเป็นต้องออกกำลังกายด้วยวิธีการที่นุ่มนวล ไม่หักโหม เพื่อลดอาการตึงเกร็งเพียงแค่นี้ก็ช่วยให้มีการเคลื่อนไหวและยืดกล้ามเนื้อให้พอสมควร

2. การนวดแผนไทย สำหรับผู้ที่ต้องการหลีกเลี่ยงการใช้น้ำยาแผนปัจจุบันสามารถเพิ่มการไหลเวียนของเลือดเพิ่มมากขึ้นและสามารถเพิ่มอุณหภูมิบริเวณผิวหนังของร่างกายทั้งบริเวณคอ ไหล่ แขน และบริเวณขา (ศรินรัตน์ โคตะพันธ์ และศุภมาส จารุจรณ, 2560, น. 40-141)

วิธีการป้องกันอาการเสพติดเทคโนโลยี

ปัจจุบัน Facebook, Instagram และแอปพลิเคชันต่างๆ ต่างก็มีการนำหลักการออกแบบพฤติกรรมมาใช้ในรูปแบบที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น เริ่มตั้งแต่ส่วนที่เป็นจุดเริ่มต้นของแรงจูงใจยั่วชวนจิตใจนั้นคือ ในสมองมนุษย์ที่จะหลั่งสารแห่งความสุขออกมาเมื่อเรารู้สึกพึงพอใจ สมปรารถนาและตัวกระตุ้นที่ดีที่สุดนั่นคือ เพื่อนหรือกลุ่มคนรอบข้างเพราะเมื่อเราเล่น Facebook หรือ Instagram แอปพลิเคชันอื่นแล้วได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือคนที่เราสนใจอย่างต่อเนื่องก็จะทำให้เราอยากที่จะใช้งานต่อไปอีกเรื่อยๆ จนกว่าเราต้องเหนื่อยไปเอง ทั้งนี้การที่จะป้องกันการติดเทคโนโลยีก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน ไม่ได้เป็นการหักห้ามไม่ให้ใช้งานเทคโนโลยีไปเลยทีเดียวแต่เป็นการลดหย่อนการใช้งานและมีจริยธรรมในการเสพข่าวสารสื่อที่มาในรูปแบบออนไลน์มีดังนี้คือ

1. จำกัดเวลาการใช้งาน กำหนดเวลาในการใช้งานเทคโนโลยีอย่างชัดเจนและปฏิบัติตามกฎที่ตั้งไว้อย่างเคร่งครัด เป็นการฝึกวินัยการใช้เวลาให้กับตัวเองหากเรามากหม่นกับการใช้งานเทคโนโลยีไม่ว่าจะเป็นการเล่นเกมส์ ดูโทรศัพท์ เล่นโซเชียล ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้จิตใจของเราเผลอกับสิ่งที่อยู่บนหน้าจอจนลืมเวลาที่เสียไป การจำกัดเวลา การใช้งานเพื่อควบคุมไม่ให้เทคโนโลยีพรากเวลามีค่าไปจากเรา

2. หางานอดิเรกอื่นๆ ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเสพติดเทคโนโลยี ก็คือ ความว่าง ซึ่งคนในยุคนี้อาจมองหางานอดิเรกที่เป็นประโยชน์กับตัวเอง เช่น การสร้างสรรค์งานศิลปะ การทำอาหาร การเล่นดนตรี ฯลฯ บางทีสิ่งเหล่านี้ที่เราทำเพื่อความสุขสนานอาจกลายมาเป็นรายได้เสริมที่ทำให้เรามีอาชีพเพิ่มขึ้นอีกด้วย

3. ซื้อแต่พอดี ดาวโหลดแค่พอใช้ ในโลกที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างก้าวหน้าอย่างรวดเร็วสินค้าไอทีต่างๆ ทุกแบรนด์มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาเพื่อตอบโจทย์การใช้งานให้มากที่สุด สินค้าที่เราซื้อมาในวันนี้อาจจะเป็นของตกยุคในวันพรุ่งนี้ก็ได้ หรือแม้กระทั่งแอปพลิเคชัน ก็มีการพัฒนาระบบอยู่อย่างสม่ำเสมอ เราควรพิจารณาด้วยเหตุผลว่าจำเป็นต้องใช้งานมันหรือไม่ เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายที่ต้องซื้อแอปพลิเคชันนั้น

4. ปิด Notifications (ปิดการแจ้งเตือน) หากไม่มีสิ่งเร้ามากระตุ้น ความอยากรู้ อยากเห็นก็จะไม่เกิด เพราะการเห็นสัญลักษณ์แจ้งเตือนต่าง ๆ เหล่านี้ ย่อมกระตุ้นต่อมความอยากรู้อยากเห็นของคนเราให้ทำงานอย่างเนิ่นนอน ดังนั้นควรปิด Notifications บางอย่างที่ไม่จำเป็น ลงไปบ้าง โดยตั้งการแจ้งเตือนเฉพาะแต่อันที่สำคัญที่สุดก็เพียงพอ

5. ตั้งสติ ใช้สติมองสิ่งที่เรากำลังเผชิญนี้เพียงแค่ความบันเทิง การพักผ่อนหย่อนใจไม่ต้องเก็บมาสร้างให้เป็นความเครียดกับตัวเรา ให้คิดไว้เสมอว่าการมีตัวตนบนโลกออนไลน์ไม่ได้ประสบความสำเร็จเสมอไป เราควรใช้สติกลับมาอยู่กับชีวิตจริงใส่ใจคนรอบข้างที่มีตัวตนจริงๆ

บทสรุป

ปัจจุบันนี้เทคโนโลยีที่เป็นคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต เป็นต้น เข้ามามีบทบาทในประเทศไทยอย่างมากและเศรษฐกิจเทคโนโลยีขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการซื้อขายและพัฒนาระบบเทคโนโลยีเหล่านี้อย่างสม่ำเสมอและมีการเปลี่ยนแปลงของกายภาพของอุปกรณ์ไอทีที่ดึงดูดใจของผู้ที่ชอบตามกระแสสิ่งเหล่านี้ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากสังคมเมืองสู่สังคมชนบทมีจำนวนผู้ใช้งานเพิ่มมากขึ้น ได้รับความนิยมในกลุ่มของเด็ก วัยรุ่น นักเรียน นักศึกษาและวัยทำงานทั้งในองค์กรรัฐและเอกชนที่จ้องจอภาพเป็นเวลานานๆ เล่นสมาร์ทโฟนตลอดเวลาทั้งเวลากินข้าว รอรถเมล์ หรือแม้กระทั่งก่อนนอน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลเสียต่อสุขภาพ อาทิเช่น ปวดคอ ปวดบ่า ปวดไหล่ ปวดเอว นิ้วล็อก รวมทั้งความผิดปกติของดวงตา ตาแดง ตาขี้ ตาแห้ง ตาล้า อาการเหล่านี้จะเพิ่มความรุนแรง ตามระยะเวลาการใช้สายตากับหน้าจอ ซึ่งสาเหตุก็มาจากการจ้องหน้าจอภาพนานโดยไม่กระพริบตาทำให้ตาไม่ได้เปลี่ยนน้ำตาให้ทั่วดวงตาจึงเกิดอาการแสบ ระคายเคือง แสงของหน้าจอสมาร์ทโฟน หรือหน้าจอคอมพิวเตอร์ มีแสงจ้ามากเกินไปก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ดวงตาเกิดอาการผิดปกติเนื่องจากการเปิดแสงจ้าไม่เหมาะสมกับห้องทำงาน ระยะของสายตาห่างจากหน้าจอควรให้ตามองแบบสบายๆ ไม่ใกล้หรือไกลจนเกินไป การรักษาอาการของคนที่เป็เทคโนโลยีซินโดรมจะเป็นในส่วนของการพักสายตา เมื่อใช้งานในช่วงเวลาหนึ่งให้พักสายเป็นเวลา 1-4 นาที การนอนพักผ่อน 7 ชั่วโมงต่อวัน การประคบเย็นและการเคลื่อนไหวร่างกายให้กล้ามเนื้อได้ผ่อนคลาย การเสพติดเทคโนโลยีของวัยรุ่น วัยทำงาน จะเป็นลักษณะที่หากไม่ได้เช็ค Facebook, Instagram จะมีอาการกระวนกระวาย หงุดหงิดและขาดสมาธิ สำหรับการป้องกันการเสพติดเทคโนโลยี คือ การจำกัดเวลาการใช้งานให้เหมาะสม การหางานอดิเรกทำเพื่อไม่หมกหมุ่นกับเทคโนโลยีจนเกินไป การซื้ออุปกรณ์ไอทีที่พอใช้ การปิดการแจ้งเตือนของแอปพลิเคชันที่ไม่สำคัญไปบ้างให้อยู่กับตัวเองมากขึ้น สุดท้ายคือการตั้งสติไม่ให้ความสำคัญกับการสร้างตัวตนในโลกออนไลน์ตั้งสติใส่ใจกับคนที่อยู่รอบข้างที่มีตัวตนจับต้องได้จริงๆ

เอกสารอ้างอิง

- คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2553). *เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ฐาปนวงศ์ ตั้งอุไรวรรณ. (2556). *เทคโนโลยีซินโดรม เสี่ยงทำลายสุขภาพ*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2561, จาก <http://www.safetylamphun.com/index.php?lay=show&ac=article&id=539519047&Ntype=10>
- ฐิติมา เลิศอุดมทรัพย์. (2557). *นวัตกรรมการแนะนำวิธีนวดบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมผ่านสมาร์ทโฟน*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ธันยวงศ์ เศรษฐพิทักษ์. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลให้พนักงานออฟฟิศทำงานติดต่อกันเป็นระยะเวลานานและเป็นโรคคอมพิวเตอร์ซินโดรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรินทร์ดี โคตะพันธ์ และศุภมาส จารุจรณ. (2560). โรคออฟฟิศซินโดรมกับศาสตร์การแพทย์แผนไทย. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 12(2). สืบค้น 15 ธันวาคม 2561, จาก https://www.tci-thaijo.org/index.php/PRRJ_Scitech/article/download/92016/83223
- โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์. (2561). *อาการออฟฟิศซินโดรม*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2561, จาก <https://www.bumrungrad.com/th/rehabilitation-clinic-sathom/conditions/office-syndromes>
- ภักจิรา ภูสมศรี. (2561). โรคคอมพิวเตอร์ซินโดรมหรือโรคซีพีวีเอส ปัญหาสุขภาพใกล้ตัวที่ไม่ควรมองข้าม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์น ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 12(2). สืบค้น 16 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSci/article/download/134714/105627>

รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร

• รูปแบบการเขียนบทความวิจัย (ใช้ฟอนต์ TH SarabunPSK)

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

(เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)

ตัวอักษรขนาด

12 pt

ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทย¹

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ

E-mail: ABC@mail.com

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาไทย) (ถ้ามี)²

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาอังกฤษ)

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาไทย) (ถ้ามี)³

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาอังกฤษ)

(เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)

บทคัดย่อ (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(ประมาณ 300 คำ) (ขนาด 12 pt)

คำสำคัญ:

Abstract (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 12 pt)

Keywords:

บทนำ (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(ความเป็นมา ความสำคัญ และเหตุผลในการทำวิจัย) (ขนาด 14 pt)

วัตถุประสงค์ (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(วัตถุประสงค์) (ขนาด 14 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล) (ขนาด 14 pt)

สรุปผลการวิจัย (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(ตอบวัตถุประสงค์) (ขนาด 14 pt)

อภิปรายผลการวิจัย (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(อภิปรายเฉพาะประเด็นสำคัญ) (ขนาด 14 pt)

¹ นักศึกษา หลักสูตร... , 2558 (ตัวอักษรเอียง ขนาด 12 pt)

² อาจารย์ประจำหลักสูตร... (ตัวอักษรเอียง ขนาด 12 pt)

³ อาจารย์ประจำหลักสูตร... (ตัวอักษรเอียง ขนาด 12 pt)

ข้อเสนอแนะ (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย) (ขนาด 14 pt)

เอกสารอ้างอิง (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 14 pt)

.....

• รูปแบบการเขียนบทความวิชาการทั่วไป (ใช้ฟอนต์ TH SarabunPSK)

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

(เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)

ตัวอักษรขนาด 12 pt

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ)ภาษาไทย¹
ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ

E-mail: ABC@mail.com

(เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)

บทคัดย่อ (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(ประมาณ 300 คำ) (ขนาด 14 pt)

คำสำคัญ:

Abstract (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt)

Keywords:

เนื้อหา (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(เนื้อหาตามประเด็นที่นำเสนอ) (ขนาด 14 pt)

สรุป (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(สรุปสาระสำคัญของบทความตามเนื้อหาที่ได้กล่าวมา) (ขนาด 14 pt)

เอกสารอ้างอิง (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 14 pt)

¹ นักศึกษา หลักสูตร/อาจารย์ประจำหลักสูตร/หน่วยงาน... , 2558 (ตัวอักษรเอียง ขนาด 12 pt)

ขั้นตอนการทำวารสาร มมร วิชาการล้านนา

- ตอนที่ 1 รับบทความจากผู้เขียน (และหรือผู้ที่สนใจส่งบทความ)
- ตอนที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบตามที่กองบรรณาธิการกำหนด
- ตอนที่ 3 ให้ผู้เขียนนำไปแก้ไข (ถ้ามี)
- ตอนที่ 4 สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 5 ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 6 ให้ผู้เขียนนำไปแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ (ถ้ามี)
- ตอนที่ 7 กรณีที่ผู้เขียนแก้ไขไม่ได้ให้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)
- ตอนที่ 8 บรรณาธิการตอบรับผ่านการพิจารณาบทความแก่ผู้เขียนบทความ
- ตอนที่ 9 จัดหน้าสารบัญในการจัดพิมพ์
- ตอนที่ 10 ส่งโรงพิมพ์และนำเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความจากงานวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร

1. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน
2. เป็นบทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ด้านสังคมศาสตร์ ศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา
3. ภาษาไทยและอังกฤษผ่านการตรวจความถูกต้องทางภาษาก่อนส่งกองบรรณาธิการ
4. ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้บทคัดย่อภาษาไทยอยู่ก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ
5. ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณา กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบ

หลักเกณฑ์ในการเขียนเอกสารอ้างอิง

ใช้รูปแบบการเขียนบรรณานุกรมแบบ APA (American Psychological Association style) 6th edition

1. การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา

- 1.1 การอ้างอิงหน้าข้อความ ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)...

ตัวอย่าง แสง จันทร์งาม (2539) ได้ให้ความหมายของการปฏิบัติกรรมฐาน.....

- 1.2 การอ้างอิงหน้าข้อความ (ชื่อผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์,/น.)

ตัวอย่าง เพียงแต่ทำให้จิตใจปลอดโปร่ง ผ่องใส เป็นกุศลจิตเกิดขึ้นชั่วครู่หนึ่ง ๆ พร้อมกับความรู้เล็กน้อยเท่านั้น (พระสัทธัมมโชติกะ, 2510, น. 55)

2. การเขียนเอกสารอ้างอิงส่วนท้ายเรื่อง

2.1 หนังสือ

ชื่อผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

กรณีไม่มีชื่อผู้เขียน ชื่อหนังสือ/(หน้า/เลขหน้า)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ในกรณีที่ชื่อผู้เขียนมีจำนวนตั้งแต่ 2 คน (ผู้เขียน1 และ ผู้เขียน2)

ในกรณีที่ชื่อผู้เขียนมีจำนวนตั้งแต่ 3-7 คน (ผู้เขียน1, ผู้เขียน2, ผู้เขียน3, ผู้เขียน4, ผู้เขียน5, ผู้เขียน6 และ ผู้เขียน7)

ในกรณีที่ชื่อผู้เขียนมีจำนวนตั้งแต่ 8 คน (ผู้เขียน1, ผู้เขียน2, ผู้เขียน3, ผู้เขียน4, ... ผู้เขียน8)

ตัวอย่าง

แสง จันทร์งาม. (2544). *พุทธศาสนาวិทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

2.2 บทความ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ/ (บรรณาธิการ)/ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)/ (หน้า/เลขหน้า)/ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชัตติยา กรรณสูต. (2547). การสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยคุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย: การเชื่อมโยงสู่นโยบาย. ใน ชัตติยา กรรณสูต, เสวนิจ รัตนวิจิตร, ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และขวัญรัก สุขสมฤทัย (บรรณาธิการ). *รายงานการวิจัยคุณธรรมพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ของคนไทย*. (น. 9-125). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

2.3 วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ (ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ ชื่อมหาวิทยาลัย).

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). *การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหิน ในท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

2.4 บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่หรือเล่มที่/ (ฉบับที่(ถ้ามี))/ เลขหน้า.

ตัวอย่าง

มะลิวรรณ โคตรศรี. (2548). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 3(1), 32-48.

2.5 รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่เผยแพร่)/ ชื่อเรื่อง./ (รายงานการวิจัย)/ สถานที่พิมพ์/ สำนักพิมพ์

ตัวอย่าง

พระมหาภาสิต สุขวรรณดี (สุภาสิโต). (2547). *รายงานการวิจัยการรักษาศีล 5 ของนักศึกษาภาคสมทบ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ พ.ศ. 2547*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

2.6 เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)/ ชื่อเรื่อง./ สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี/จาก/แหล่งสารสนเทศ.

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2547). *จิตสำนึกและวิญญาณของคนสอนครู*. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2548, จาก <http://www.km.rikp.ac.th>

Aron, Arthur. (2008). *Love: What Is It, Why Does It Matter, and How Does It Operate?*. Retrieved 28 July 2561, from <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1111/j.1745-6916.2008.00065.x?journalCode=ppsa>

2.7 บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ./ปี/เดือนที่พิมพ์./วันที่/เดือน./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

โกวิท โพธิสาร. (2549, 4 สิงหาคม). สัมผัสโลกวิทยาศาสตร์ นวัตกรรมใหม่ล่าสุด งานสัปดาห์วิทยาศาสตร์'49. *มติชน*, น. 33.

2.8 รายงานการประชุมวิชาการ หรือการสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ปีที่พิมพ์./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อเอกสารการประชุมหรือสัมมนา. (หน้า/เลขหน้า). / สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

นิത്യ โรจนรัตนวาณิช และสิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2549). การศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. ใน *เวทีนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 3* (น. 48-50). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

2.9 บทความในนิตยสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน./ชื่อบทความ./ชื่อนิตยสาร./ปีที่หรือเล่มที่./เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ศุภรา กันตะพัฒนะ. (2549, 1 สิงหาคม). เยียวยาหัวใจดวงน้อย ด้วยสองมือแม่. *ชีวจิต*, 8, 26-31.

2.10 เอกสารของหน่วยงานที่ไม่เป็นเล่ม

ชื่อหน่วยงาน./ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน./ชื่อของเอกสาร./เลขที่ของเอกสาร (ถ้ามี).

ตัวอย่าง (จดหมายเหตุ)

กรมศิลปากร. (2445, 27 พฤศจิกายน). *ลายพระหัตถ์กรมหลวงดำรงราชานุภาพกราบทูลกรมหลวงเทเวศร์วัชรโรปการ*. เลขที่ 3/197.

ตัวอย่าง (คำสั่ง)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 21 มีนาคม). *เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย*. คำสั่งที่ 0577/2549.

ตัวอย่าง (ประกาศ)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 23 มิถุนายน). *เรื่องเกณฑ์การทดสอบและการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (ฉบับที่ 2)*. ประกาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย./ปี./วันที่/เดือน./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม/ตอนที่./หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542, 15 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 33. หน้า 42-48.

2.12 การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ (ปี/วันที่/เดือน)./ สัมภาษณ์โดย/ชื่อผู้สัมภาษณ์/[การบันทึกเสียง]./ ตำแหน่ง(ถ้ามี)./
สถานที่.

ตัวอย่าง

มหิธร มังคลรังศรี. (2549, 4 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย เอมันัฐ เขมราช [การบันทึกเสียง]. รองนายกองค์การบริหารส่วน
จังหวัดราชบุรี, ราชบุรี

2.13 เอกสารทุกประเภทที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์**ตัวอย่าง (ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง)**

รอบรู้ล้านนาชาติ. (2549). กรุงเทพฯ: ภัทรินทร์.

ตัวอย่าง (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์และไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์)

ส. กลิ่นหอมพล. (ม.ป.ป.). แม่คะนี้้ง-น้ำค้างแข็ง คืออะไร. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.